aventura romano

Jenő Rejtő Sinjoro Vanek en Parizo

Jenő Rejtő. Sinjoro Vanek en Parizo

tradukis: László Balázs

Unua parto

I-a ĈAPITRO. Prologo en Saharo

1.

Reĝino de Ŝebao sidis apud la tablo kaj razis sin. Sed ŝi kutimas blasfemi kaj pipfumi, kio estas tre malofta ĉe reĝinoj.

La razklingo estis la kaŭzo de ŝia blasfemado. Ĉar ĝi estas la sola armilo en la mondo, kiu estas vere danĝera tiam, kiam ties akraĵo triviĝis. Tiam skrapdifektas, vundas la haŭton, ĝi estas indulga nur kontraŭ la vizaĝharoj.

Post la supre skribitaj por ĉiu leganto estas evidenta, ke la Reĝino de Ŝebao estas viro.

Kiel eblas, ke reĝino estas viro?

Ekzemple tiel, ke li nomiĝas Stefano Ŝebao kaj la nomo Ŝebao memorigas la mokantajn konatojn pri la samnoma reĝino.

Pri tiu reĝino el la antikva epoko oni aŭdis ankaŭ en la fortikaĵo de La Grenelle.

Ŝebao ne devintus toleri la mokadon, ĉar ĉiu sciis, ke pasintjare li batis en Maroko la kantinestro, kiun antaŭe ankoraŭ neniu povis bati, nur la Disinjoro, ĉar li malsanigis iun lian okulon je katarakto.

Ŝebao tre refutis sian moknomon. Sed li evitis la kverelon, kaj pro moknomo li ne vangofrapis siajn kamaradojn. Iam Stefano Ŝebao al venis rekte en Brest-on el la teatra

ensemblo de urbo Kecskemét, sen tio, ke li estus rifuzinta sian ludon en la teatraĵo “Epifanio”.

Li estis aktoro.

Fortik-osta, basvoĉa, belaspekta junulo.

Iam oni antaŭdiris al li prosperan karieron en lia kariero. Kaj nun li sidas ĉi tie en iu garnizono de la fremdula legio, apud la longa tablo de la dormoĉambrego de la personaro, kie kelkaj homoj razas sin.

Matene alvenis komitato el Maroko, gvidate de kapitano Collidon por fari esploradon en la afero de tragike mortinta senranga soldato, nomita Bradieux. Tial razis sin Ŝebao. Ankaŭ li estas atestanto kaj ankoraŭ tri homoj.

Ĝi ne estas granda ĝojo.

– Kiel novmodaj aferoj estas tiuj – diras iu subkaporalo al la alia. – Ke tia bubo, nomita Bradieux mortas en tiu ĉi malbenita garnizono.

– Ĉiu havos tiom da prudento – respondis la alia suboficiro sufiĉe laŭte, – ke ili ne denuncos sian serĝenton. Senrangulo neniam babilaĉu kontraŭ sia suerulo. Kiu denuncos en malagrablaĵon la suboficiron, tiu ne devas atendi unu jaron en la legio, ke oni sendu lin en ian teruran postenon.

Ili diris tion sufiĉe aŭdeble, por ke ĝi ne evitu la atenton de la sin razantaj atestantoj.

…Ŝebao nur tiradis la malnovan klingon, kaj li provis streĉi sian vizaĝhaŭton per grimacoj.

Ankaŭ Manuelo sidis en la proksimo. Li ne estas atestanto. Plie viktimo. Li estas maljuna hispano, lia vizaĝo estas tre

delikata. Li aspektas preskaŭ malnova pentraĵo kun sia eleganta, longa, mallarĝa kaprobarbo, kun la kuspitaj lipharoj. La sufero en Saharo, la malfacila soldatservo de la legio, kvazaŭ estus plie emfazantaj la aristokratan delikatecon de lia eksteraĵo. Lia ebura, alta frunto, liaj enkaviĝintaj tempioj, sed eĉ tio, kiam ŝvito perlis sur lia vizaĝo, kiam li malfermas siajn okulojn lace – ĝi memorigis lin pri maljunaj kastelestroj, mortitintaj dum la epoko de kavaliroj.

Li tre ŝatis tiun bubo-junan Bradieux-on, kiu mortis.

Nun saltantaj paŝoj klakas sur la ŝtona pavimo de la koridoro!

La Pajac'!

Kaj la koncernulo jam enpaŝis, starante sur siaj piedfingroj, kiel ia fama baletistino, fininte sian solodancon.

Kaj li diras: "Hop!"

En la sekva momento, fajfante kaj ĵigante deĵetas siajn rimenzonon, ĉapon, kaj saltante li sekvas siajn havaĵojn!.. Li jam estas sur la lito kaj malbutonumas sian kamizolon.

Dume lia fajfado sonas akre!

Li ĉiam estas gaja, li dancas kaj saltadas.

Li estas Pajac'!

Ankaŭ li suprenas parandan uniformon, ĉar ankaŭ li partoprenos la priaŭskulton de la atestantoj.

Li reanimas la homojn ĉi tie kun neinterrompebla bonhumoro, ĉar iafoje li ridas tiel laŭte, ke ektremas ĉiu

fenestro.

Pluraj homoj ridis kun li. Kvazaŭ malforta venteto blovus el la direkto de la dezerto, vigleco flugas kun Pajac' en la sufoke varman ejon.

Li vestas sin dum sekundoj! Li ĵetas sian ĉapon supren kaj kaptas ĝin kape, suprenas la paradan uniformon, kaj fulmorapide, per grandegaj saltoj li jam sidas apud Ŝebao. Li ne ŝercas pri li. Efektive Emanuelo kompletigis triopa ilian amikecon kun Ŝebao kaj Pajac'. Homoj de diversa nacieco, neturo, kaj aĝo amikiĝas ĉi tie en la malproksima garnizono El Grenelle, en la infera mezo de Saharo. Pajac' estis ruso, kaj li nomiĝis Ivan Gorĉev. Manuelo estas hispano, kaj Ŝebao, la Reĝino hungaro.

– Aŭskultu min – flustris Pajac' al Manuelo, – kolektu vian forton iomete. Eblas, ke post neloge vi bezonos ĝin, olda Manuelo. Kaj tia maljuna kavaliro montru al la legio, ke oni ne povas superruzi lin facile…

– Tio ne interesas min… Kian komunan mi havas al la legio? Neniu redonos Bradieux-on!

Ŝebao okulsignalis al la pordo.

Ĝi komenciĝas! Subkaporalo haltas en la pordo kaj akre krias laŭte:

– Atenton! Al priaŭskultado! Ŝebao! Previente! Maturek! Gorĉev! Sekvu min!

La kvar atestantoj ekiris malantaŭ la subkaporalo.

La du aliaj suboficiroj staras indiferente en la pordo.

– Fine ja – diris iu kaporalo al la alia – nenio okazis. Ĝi ne estas la unua kazo, kiam iu mortas en Afriko de apopleksio pro la varmego

– Mi diras nur tion – respondis la alia, – kiu denuncas sian serĝenton en Afriko, tiu facile bruligos siajn fingrojn.

Nur nun alvenis la ĉefrolulo de la esplorado en parada uniformo. Serĝento Borodin! La du suboficiro mansalutis senvorte, la serĝento resalutis kaj iris plu.

La longa koridoro sorbis la klakadon de liaj malrapidaj, eĥaj paŝoj.

2

…Komitato!

La kapitano, kiu de tempo al tempo ludas per ora krajono, pendanta sur ĉeno, kaj po du malpli altrangaj oficiroj sidis apud li. Verda tablo estas antaŭ ili.

Gardisto staras kun bajoneto en la fono.

Antaŭ la tablo viciĝas streĉe rektiĝinte: Previente, Maturek, Ŝebao kaj Gorĉev.

Dekstre estas serĝento Borodin aparte, ĉe la flanko de la verda tablo, en parada uniformo, rigide, pale.

La akuzito!

Estas terura varmego! Ĉiu rapidas. La kapitano ĵetas kelkajn dokumentojn unu sur la alian, li legadas el iu, fine li diras al la alviciĝintaj soldatoj sek-voĉe.

– Vi estis kun Bradieux en la karcero, kiam li mortis! Mi priaŭskutas vin ĉiujn, ĉar mi suspektas, ke tiu senranga

soldato fariĝis viktimo de malregulaĵo. Previente!

– Ordonu pri mi!

– Elpaŝu!

Tramplo.

– Ĉu Bradieux diris al vi ion antaŭ sia morto, kio povas esti grava el la vidpunkto de la esplorado de la afero?

– Li ne tre… konversaciis… dum agonio… – respondis Previente heziteme.

– Ĉu li mortis subite?

– Nu… – li eklevis sian ŝultron. – Li plendis, ke li havas spasmon, poste lia kapo kliniĝis malantaŭen, li stertoris kaj… ĝi okazis tiel…

La kapitano pugne batis sur la tablon:

– Parolu klare! Ĉu vi scias, kial li fartis malbone? Ĉu jes aŭ ne?

– Kiel mi povus scii tion?… Oni enportis lin posttagmeze… kaj vespere… li jam mortis.

– Nu… bone. Ni daŭrigu tion. Maturek. Venu antaŭ min ĉi tien! Ĉu vi aŭdis, kion diris via kamarado?

– Jes.

– Ĉu ankaŭ vi spertis tion?… Ne pensadu, fripono, ĉar mi ŝnurligigos vin!..

– Do… okazis ankaŭ tio, ke la Reĝ… Ŝebao frapetis, kaj envenis Gorĉev el la gardostaro… kaj…

– Ŝebao! Ĉu vi aŭdis la ĵusajn konfesoj kaj komprenis tiujn?

– Jes.

– Ĉu la parolintoj diris la veron ĝis nun?

– Ne, sinjoro kapitano. Kion ili konfesis, ĝi estas mensogo de la unua ĝis la lasta vorto.

– Kio okazis al Bradieux laŭ vi?

– La agadmetodo de serĝento Borodin kaŭzis la morton de Bradieux.

La okuloj de la kapitano kuntiriĝis malrapide, kaj lia voĉo frapis kun akra flustrado.

– La senrangajn soldatojn Previente kaj Maturek estu punitaj severe. Mi petos raporton pri tio. Ŝebao! Laŭ vi, kial malbonfartis Bradieux?

– Pro la puno. Lau la ordono de serĝento Borodin li devis ĉirkaŭkuri la korton kvardek kvin foje, en tuta marŝekipaĵo, uzata dum la pluva sezono!

Murmurado!

La kapitano denove kuntiras iun sian okulon. Ankaŭ la aliaj oficiroj rigardas konsternite la morte palan Borodin-on, kiu portas pitoreske parandan uniformon,

– Daŭrigu!

– Post la kuro Bradieux estis kun ni en la karcero, kaj tuj videbliĝis, ke li suferas pro sunfrapo. Komence ni lavis lin per nia akvoporcio, Maturek, Previente kaj mi. Poste mi frapetis por venigi la gardistojn, ĉar Bradieux kantis en sia senkoscia stato, li estis ruĝa por la febro… Gorĉev enrigardis, post

foriro li revenis kun tio, ke sinjoro serĝento Borodin ne ordonis pri la malsana Bradieux.

– Ĉu vi asertas tion – demandis la kapitano mallaŭte, – ke la agadmetodo de la serĝento kaŭzis la morton de la senranga soldato Bradieux?

– Jes, ĉar la vero estas tio!

– Bone, filo mia… Gorĉev!

Pajac' elpaŝis.

– Ordonu pri mi.

– Ĉu ankaŭ laŭ vi serĝento Borodin kaŭzis la morton de Bradieux?

– Do, nu…! – Li ĉirkaŭrigardis mirante. – Absolute ne! Tute ne temas pri tio!

– Ĉu vi ne sicas pri tio, ke Bradieux ĉirkaŭkurigis lin sur la korto?

– Kompreneble jes. Sed ĝuste serĝento Borodin estis tiu, kiu grde averti lin sin deteni de tia infaneca kurado en la sufoka varmego.

– Atentu tion, kion vi diras!

– Mi petas vin, sinjoro kapitano – li ekparolis kun sinkulpiga rideto, – mi vidis tiel. Ankaŭ tio veras, kiam oni frapetis por venigi min, mi vidis, ke la okuloj de Bradieux brilas, sed mi pensis ĝin, tial, ĉar li konstante entuziasmiĝas, kiam li pensas pri nia ŝatata serĝento. Ankaŭ ĉe mi estas tiel.

– Atentu! Se vi elturnos eĉ unu vorton, vi do buligos viajn fingrojn!

– La kaporalo diras ĉiam la samon, rilate miajn maleolojn, se mi ne kunbatas tiujn… Tiel oni ne scias, kio estas la bona kondutmaniero, kiam oni timas pri siaj fingrojn.

La kapitano komprenis lin. Li salte leviĝis, kaj batadis la tablon:

– Leŭtenanto Gerol! Komandu tiun kaporalon ne pli ol unu horo al dezerta punkompanio!.. Silentu! – li kolere alkiraĉis nun al serĝento Borodin, kiu anonciĝis por paroli elpaŝinte. – Baldŭ vi havos eblon defendi vin! Orĉev! Parolu serioze, ĉar vi amare pentos tion! Ĉu la konfeso de Ŝebao estas vera?

– Li konfesis false. Poste mi rakontis al li, kio okazis. Borodin, nia ŝatata superulo, malpermesis eĉ tion, ke mi portu akvon al Bradieux, kiam li ekvidis min kun la ladbotelo.

La kapitano ekstaris.

– Serĝento! Vi povos prezenti vian defendon antaŭ la milita tribunalo en Oran. Nun respondu al mi nur tion: ĉu iu atestanto malamas vin?

– Jes! – diris Borodin. – Mi punis Ŝebaon liginte lin al mallonga ĉeno, ĉar li elpaŝis el la vico kaj replikis!

La kapitano surmetis sian ĉapon, ŝovinte la dokumentojn sub sian akselon, li staris antaŭ Ŝebaon. Li fikse rigardis lin.

– Kial vi estis punita?

– Serĝento Borodin diris tion al la plotono dum ekzercado, ke ni estas stultaj, kaj nek inter nia patro estis tia soldato, kia li estas. Tiam mi raportis al la sinjoro serĝento, ke neniu povis esti pli eminenta soldato, ol mia patro.

La kapitano eklevis sian kapon.

– Ĉu… Kion faris via patro, kio laŭ vi estas nesuperebla militista plenumaĵo?

– Li mortis en batalo!

Fariĝis konsternita, iom solena silento.

– Ça va – kapjeis la kapitano mediteme. – Tiu plenumaĵo ne estas malofta, sed ĝi vere estas nesuperebla.

Kaj li etedis sian manon al Ŝebao.

Per tio la esplorado finiĝis.

Baldaŭ la milita tribunalo reprenis du rangojn de Borodin. Oni sendis la kaporalon en puntendaron, kaj la komitato senlace daŭrigis sian vojon kaj…

Kien kondukis la vojo de la komitato, tre mutaj homoj fuĝis ĉien.

3

Donald, la angla veterano, kiu servas sian dekan jaron en la legio, kaj li estas bone informita pri ĉio, li rakontis en la kantino pri tio, kion volas fari tiu serĝento Pipettin, kiu venis anstataŭ Borodi, al Gorĉev, Ŝebao, eĉ al Manuelo, tial, ĉar li estas ilia amiko?!

– Nu, vi tuj komprenos tion – diris Donald kaj pipfumante kubutumis antŭenkliniĝinte. – Nur tio estas la demando, ĉu troviĝas inter vi tia homo, kiu jam batis sian edzinon?

Multaj homoj anonciĝis.

– Mi jam batis ankaŭ la edzinon de mia juna frato – diris la kantinestro modeste, ĉar li neniam estis gaskonema. Donald kalkulis ilin:

– Unu, du, tri, kvar, kvin… vi kalkuliĝas du kun via bofratino, tio faras sep. Vi pagos ruĝan vinon, ĉar vi estas kaŭzintoj de ĉio, kio okazis al Gorĉev, Manuelo kaj al la Reĝino. – Tempesto de indigno falis sur Donald-on. Precipe flanke de la kantinestro.

– Mi batas la virinojn ne pro amuziĝo, pro ke mi pagu pro ĝi! – li kriis nervoze.

– Se ne, do ne! – diris Donald, kaj eklevinte sian ŝultron, li rezistis la tempeston.

Fine pagis la misfamigitaj homoj. Tiu hontaĵo ne restu sur ili!

La blankhara militisto unue trinkis, poste viŝis siajn lipharojn dudirekten, fine pemetante la ardantan tabakon en sian pipon, li komencis paroli malrapide.

– Do tiu konstanta esplorado, kaj inspektado, kio okazas nun pro la suboficiroj, kiel vi aŭdis ankaŭ ĉe la dezertanoj, ĝi ne estas alia, ol tiu inventaĵo, kiam vi batas vian edzinon, kvankam vi amas ŝin.

– Jes, mi tre amas ŝin – diris la kantinestro.

– Tamen vi batas ŝin.

– Jes, mi tre batas ŝin – li kapjesis kun sincera kompato.

– Nu, tiu situacio estas nun en Afriko inter la oficiroj kaj suboficiroj… Fulmo frapu tiun botelon de sodakvo… Do, unuvorte… Je via sano! Nun temas pri tio, ke la suboficiroj, ekde la ekzisto de la legio, estas la plej gravaj soldatoj en Afriko. Nu, sed kial? Ĉar ĝi estis la kutimo, eĉ tiam, kiam mi venis ĉi tien, oni komandis oficiron en la dezerton nur pro puno. Junajn leŭtenantojn, se ili havis multe da ŝuldo, skandalon pro virino, ili drinkis aŭ faris alian similan aferon.

Tiam oni transpostenigis ilin en Afrikon. Ĉi tie ili transdonis feliĉe ĉiun sian servon al la suboficiroj. La serĝentoj de la legio estas unuarangaj soldatoj! Ili estas spertaj pri ĉio, de la financaj aferoj ĝis la bataloj kontraŭ la beduenoj… Nu, do! Tiel fariĝis la legia serĝento vera nocio en la tuta mondo. Vi devis havi bonan kontakton kun li, se vi volis ion en Afriko. Nu… poste sekvis tiuj modernaj tempoj kun la radio, aviado, kaj ne estas permesate bati la legianojn, do; Subite enmodiĝis ankaŭ ĉi tie, ke ju pli malfacila estas la servo, des pli bona oficiro estas bezonata al tio. Ne junaj, parizaj leŭtenantetoj venis en la legion kun portebla gramofono kaj alkoholismo, sed tiaj, kiuj superis oficirojn rilate ĉiuspecan lingvoscion de la indiĝenoj, strategion kaj organizadon. Dum batalo legiaj oficiroj kaj suboficiroj komprenas unu la alian bone! Nur tiu “tradicio” estas inter ili akriĝinta. La legia serĝento, konservanta la malnovajn tempojn, kiu estas plenrajta sinjoro super la legianoj kaj subordigitaj legiaj suboficiroj. Kaj tio ne plaĉas al la nunaj oficiroj.

Li eksilentis kaj batetis sian pipon al sia manplato.

– Nu kaj? – demandis la kantinestro.

– Nu… kaj… Ĝi estas tia, kiam vi iras aĉeti, sed anticipe vi ekbatas vian edzinon, kaj ŝi poste rompas teleron por kolero.

– Eble vi pravas! Sed se iam mi vidos ŝin fari tion… Je mia dio, ŝi amare pentos ĝin!

– La afero estas tute sama. Ĉar la oficiro forkomandos Borodin-on. Sed antataŭ li venos Pipettin, kaj restos la aliaj suboficiroj, kaj ili rompos tiun, kiu denuncis la serĝenton. Li povas iri en la alian finon de Saharo, sed la informo sekvas lin eĉ tien: “Li denuncis la legian serĝenton!” Kaj jam la unuan tagon oni ordonas al li plenumi dudek kvar horan deĵoron.

– Sed kion utilis la tuto, se la komitato foriros, kaj daŭros la revenĝo?

– Jen vidu! Foje vi kaptas surprize vian edzinon, kiam ŝi rompas teleron, vi vangofrapas ŝin, sed ĝi ne utilas. Se se vi vangofrapas ŝin la duan fojon, eble ŝi enuos tion.

– Vi pravas, mi provos ĝin – kapjesis la kantinestro. Nekredeble, kiom da teleroj rompiĝas ĉi tie!

…Gorĉev kaj Ŝebao venis en la kantinon. Tute kot-kovritaj. Ili purigis la stalon de la kameloj.

– Jen vidu – diris Donald mallaŭte al la ĉirkaŭsidantoj. – Jen estas la rompiĝintaj teleroj.

4

La fato ekiris sur sia admirinda vojo kun la afero de Borodin. Kiam komenciĝis la revenĝo, oni tute ne menciis Borodin-on.

Apenaŭ alvenis Pipettin, kaj kompreneble li faras inspekton. Ĝi estas lia devo!

Nun okulfrapas al li tio kaj ĉi tio.

– Kia estas tiu butonon? Kvartaga puno en salle de police.

– Ĉu vi ne scias, ke rimenzono estas bezonata al la laborvestaĵo? Vi ne ricevos viajn leterojn kaj vi ne rajtas forlasi la garnizonon dum tri semajnoj!

– He! Maljuna hispano! Ĉu vi forgesis kunporti la stativon de la mitralo? Pro tio gardostaru ĝis vespero ĉe la dezerta puto!

Kaj tiel plu. Kiu povus kontraŭdiri? Nuraj malregulaĵoj en la legio. Sed la suboficiro vidas ĝin nur tiam, kiam li volas.

…La fama aventuro komenciĝis ĝuste tiun posttagmezon, kiam la Reĝino finis sian servon, la purigadon de la staloj, poste li venis kun Gorĉev en la kantinon. Tre malesperiĝinte. Li do havis malbonan humoron. La plej kruelan doloron, krom la multe da malfacilaj servoj aŭ la ricevintaj punoj, kaŭzis la konstanta reteno de la leteroj.

Letero alvenis en Afrikon, en la fortikaĵon La Grenelle! Tio kuŝas en la kontoro du semajnojn, kaj la adresito ne ricevas ĝin!

– Kion vi pensadas? – akre alparolis Gorĉev sian amikon kaj eksidis apud lin. – Ni dizertu. Cetere oni mortigos nin.

– Bedaŭrinde mi ne povas – respondas la Reĝino. – Kion mi faru? Mi ne estas taŭga por dizerti. Sed vi provu! Fine mi ja havas neniun kaj estas egale… Vi certe havas iun.

– Nu, edzinon, infanojn kaj tiaĵojn – li respondis leĝere. Lia vizaĝo tamen serioziĝis pro tiu ŝerco kaj lasis Ŝebaon tie. Poste li iris sur la ekzercterenon, serĉis la skribiston de la regimento, staris senpere malantaŭ lin kaj flustris en ties orelon:

– Okazos sinmortigo en la fortikaĵo!

– Kio?!.. Ĉu vi scias, se vi frenezetumas min… vi amare pentos tion!

– Pst… Mi vidis vin nokte malantaŭ la kantino. Vi povis paŝis sur la vojon nur el la fenestro aŭ de sur la Luno. Se mi diros tion al la kantinestro, li mortigos vin posttagmeze. Ĝi estas certa, kiel veneno. Tio estas eĉ pli bona. Ĝi estas reletive pli rapida kaj milda morto, ĉar la kantinestro murdas per la spililo. Tio estas ĝena. Estus plej bone, se vi mortpafus vin. Ĝi estas pli bona negoco. Ĉar tiu afero per la spililo!.. – Kaj li

masvingis malgaje. – Eĉ tiam estas malbone pensi pri tio, se vi fariĝos la viktimo.

– Ĉu… vi diros tion – li balbutaĉis – al la kantinestro, ke mi?

– Sendube. La reteno de la leteroj tre kolerigas min… Ankaŭ tio povas okazi, ke la kantinestro venos kun buĉisthakilo.

– Iru malantaŭ la vestaĵlavejon, vi, fripono – siblis la kaporalo, – mi kunportos viajn leterojn. Sed forsekretu, ke vi kaŝobservis min!

– Sciu kion fari, por ke vi ne devu tiom multe peni, kunportu ankaŭ la letrojn de la Reĝinio kaj Manuelo. Tiuokaze la kantinestro dormu posttagmeze. Nu, levu la kapon, oldulo mia! Imagu, kiom malbona estas la situacio de la leterportisto!

Post kvin minutoj la leteroj de ilia trio estis ĉe li! Gorĉev ricevis du leterojn, Manuelo kaj Ŝebao po unu. Unue li malfermis tiun leteron, kiun skribis sian juna fratino. Nun neniu estus nominta lin Pajac’, ĉar li estis serioza.

“Karega Ivan!

Mi enloĝiĝis en la malgajan domon sur la bulvardo St. Honore. Kiel mi jam antaŭsignis en la pasinta monato, tute ne eblas, ke mi revenu al mia onklino en Londonon. Mi miras, ke via domprizogisto, sinjoro Vanek, ne skribis je via interesiĝo pri la situacio. Kvankam mi luas la ĉambron de li. Mi opinias, ke vi troigas tiun aferon en Nico, sed mi obeos, kaj laŭ via deziro, mi forsekretos eĉ antaŭ li, ke mi estas via fratineto. Mi vivas en Parizo sub la nomo Nedda Harloff, kaj sinjoro Vanek ne konjektas, ke iam mi aŭdis la nomon Gorĉev. Mi ne komprenas vian malpeciencon, ke vi ne ricevas sciigon de sinjoro Vanek. Ĉu vi kedus al sinjoro Vanek, ke mi fartas bone, kaj mi ne suferas pro manko de kio

ajn? Vi povas kredi tion ankaŭ al mi! Sed Vi, Ivan! Bonvolu skribi tuj, se vi malhavas ion! Mi scias, ke nun vi ne povas disponi pri via mono. Nadnjo hieraŭ ĝiris monon el Londono, kaj aldone mi sendas ducent frankojn. Gardu vin, kaj mi tre petas ne miksiĝi en ĉiun senpripensan frenezaĵon, kiel vi kutimas fari tion. Mi maltrankvilas nur pro ĝi. Mi kisas vin multfoje:

Nedda”

5

Kompatinda, kompatinda Nedda!

Nun jam ŝi vivas sub la nomo Harloff. Pro li! Li mem agitis en Nico la teruraĵon.

Li rigardis la alian leteron.

Sinjoro Vanek skribis ĝin!

Tiu homo preskaŭ puŝis lin en la tombon per siaj leteroj!

La bona, olda sinjoro Vanek!

Li renkontis lin en Nico, antaŭ du jaroj, kiam sinjoro Vanek ankoraŭ estis senhejmulo! Sed li fariĝis riĉulo, li do povis dungi sinjoron Vanek eterne.

Li estis lia sekretario, sed plie ŝajnis tiel, kvazaŭ li estus la mastro de Gorĉev. Ĉar li postulis la absolutan estimon kaj ne toleris la konfidencon.

Kaj Gorĉev, neniu scias kial – multaj homoj opinias same, – li donis tiun estimon al sinjoro Vanek, kiu kelkfoje skoldis sian mastron, sed cetere li faris nenian laboron.

Sed li faris tion dignoplene kaj impone!

Sinjoro Vanek estis filistro, kaj li sentis tiel, ke tio devigas la socion rilate lin. Ni vidu do, kiu estas tiu sinjoro Vanek?

Li servis en la legio. Hazde!

Oni distingis lin per la honormedalo. Ĝi estis ne lia kulpo.

Vivoj, amoj kaj la sorto de malpli grandaj nacioj aranĝiĝis tiel, ke sinjoro Vanek havis fatale decidan rolon en tiuj aferoj.

Sed li eĉ konjekton ne havis pri tio. Se iu estus rakontinta tion al li, li ne estus kredinta ĝin!

Li, kiel la blinda sorto iradis kun la kredo de burĝaj virtoj, orgojle, fervore, kun fidela gajeco kaj arogante.

Kiu estas tiu Gorĉev, kies sekretario kaj nun domprizorgisto li estas? Li ne scias tion. Li scias nek pri liaj parencoj. Li estas suspektinda homo, tio certas. Li tute ne konjektis lian aĝon, naciecon, profesion. Lia nomo estas rusa, li naskiĝis en Parizo, sed li parolas angle kun sia bopatro. Kiu vidas klare en tiu konfuza afero, li demandas.

Ĝorĉev kun siaj edzino kaj infano loĝis en Nico ĉe sia bopatro. Tie li implikiĝis en strangan skandalon. En iu klubo. Ĝi aperis ankaŭ en la ĵurnaloj. Ĉiu sciis tion. Nur sinjoro Vanek ne!

Kiu legas ĵurnalojn nuntempe? “Ĉiu publikas la saman aferon” – li diris plurfoje kaj kredis tion.

Sinjorino Gorĉev subite forvojaĝis kun siaj infano kaj patro en Svislandon.

“La maljunulo certe estas malsana je raŭmatismo” – opiniis la sekretario.

Li bone konis la ĝardeniston de la najbara domo. Tiu, vespere diris al li:

– Bela ulo estas via mastro.

– Jes. Li estas bel-statura junulo. En lia aĝo ankaŭ mi aspektis tiel.

Fine Gorĉev post unu semajno diris al li:

– Ni vojaĝos al Parizo, oldulo mia.

– Mi nomiĝas Vanek! – li rimarkas fierege.

– Jes, jes... sinjoro Vanek!.. Kompreneble!

Ili havis ankaŭ dento-mankan leonon. La najbaraj infanoj venis ludi kun ĝi. Ĝi apenaŭ povis maĉi la kuiritan viandon per sia gingivo. Gorĉev kunportis ĝin el ia afrika bankrotamaso. Oni nomis ĝin laŭ ties dresisto, kaj sur ĝia kaĝo restis ĝis nun la originala tabulo:

Aladaro Wendriner

artisto kaj rabobesto

Ĝi estis multe pli maljuna, ol Metuŝelaĥo. Oni nur tial fermis ĝian kaĝon, ĉar la buboj el la najbareco mort-timigis ĝin, kiam ili ĉirkaŭsaltadis la leonon.

En Parizo sur la bulvardo St. Honore, en antikva, baroka vilao adiaŭis Gorĉev de sinjoro Vanek, sen tio, ke li mem estus restinta eĉ unu tagon tie. Li lasis sian havaĵon ĉi tie, en polvokovrita, lavend-odora, malnova ĉambro.

– Kiu posedas la memblojn? – demandis sinjoro Vanek.

– Mi. La ŝlosiloj estos ĉe vi. Do gardu bone ĉion!

Sinjoro Vanek tuj decidis ekscii, kies domo ĝi estas, li devas koni ĝian posedanton.

Gorĉev la tagon de sia alveno en Pario skribis al sia familio, loĝantaj en Svislando, ke li dungiĝos al la legio. Poste li suprenrigardis fajfante al la pariza ĉielo, kiu efektive estis lia naskiĝ-ĉielo. Kompeneble ne koncernas sinjoron Vanek tiaĵo, ke li dungiĝos al la legio. Sinjoro Vanek estu domprizorgisto!

Bonege!

– Sinjoro Vanek! – li diris al sia sekretario. – Hodiaŭ mi forvojaĝos por ĉasi leonojn.

– Kial estas bezonata tiu ĉi domo?

– La muroj estas taŭgaj por pendigi belajn felojn sur tiujn. Vi restos ĉi tie. Atentu pri la membloj, kaj vi loĝos en aparta ĉambro. Mi esperas, kiel unuaranga sekretario vi estis, vi fariĝos tiel bona domprizorgisto.

– Vi ne trompiĝos pri mi!

– Ankaŭ mi samopinias – respondis Gorĉev kun malgaja antaŭsento.

Sed sinjoro Vanek tuj entuziasme vivis por sia nova komisio:

– Kiel vi opinius – demandis sinjoro Vanek, – se mi ludonus iujn partojn de la loĝejo? Kompreneble mi pensus nur pri sole vivantaj virinoj, havantaj pli ol kvindek jarojn.

– Nun mi ne volas okupiĝi pri negoco. Cetere mi miras, ke vi havas tiel fortan altiriĝon al la sole vivantaj virinoj, pli ol kvindek jaraj.

– Sinjoro! Tial mi proponas ĝin, ĉar mi vidas moralan garantion, rilate la maturan aĝon.

– De kiam mi scias, ke vi havas kvinde unu jarojn, de tiam mi ne kredas tian grantion – respondis Gorĉev. – Loĝigu sinjoron Wendriner en la bestĝardeno de Parizo, kaj vizitu la maljunan leonon kelkfoje.

Dum adiaŭo sinjoro Vanek atentigis Gorĉev-on apreci la monon. Li estu singarda, rilate la konatiĝojn sur la trajno, se li malvarmumos, li tuj kuŝu en la liton, prenu aspirinon, teon kaj ŝvitu, ŝvitu!

– Kio okazu – demandis Gorĉev, ĉar sinjoro Vanek forgesis el sia programo tiun bonan konsilon, – se mi eksoifus ĉe iu stacio, kaj mi irus en la restoracion por trinki bieron

– Mi garde avertas vin! – li kriis timiĝinte. – Neniam eltrajniĝus dumvoje! Se vi tamen farus tion, kalkulu viajn ĉiujn valizojn, cetere vi rimarkos ĉe la finstacio, ke vi perdis iun.

– Ĉu vi havas ankoraŭ ian utilan, bonan konsilon?

– La plej grava: ne petu kaj ne donu monon!

– Dankon – respondis Gorĉev. – Nu, ĉion bonan!

Kaj li iris…

Sinjoro Vanek stamfadis timiĝinte, turniĝante en la sama loko, poste li kriis post lin:

– Alo! Vi ne donis monon al mi!

– “Mi ne petos kaj ne donos monon!” Via vorto estas sankta skribo por mi!

Kaj li iris…

– Sinjoro! – li kriis timiĝinte. – Vi scias bone, ke la reguloj allasas esceptojn!

Gorĉev revenis ŝajne trompiĝinte, li eklevis sian ŝultron kaj transdonis al li multe da mono, krome plenigitan ĉekon, pagendan fare de la banko ĉiumonate dum unu jaro.

– Mi konfesas, ke vi pravas, sed tiel eblas, por ke la reguloj allasu esceptojn, mi konatiĝos en la trajno, aŭ mi elŝovos miajn manojn el sub la kovrilo, kiam mi devus ŝviti…

Li adiaŭis tiel. Kaj Gorĉev dungiĝis al la legio.

Kiel ĝi okazis, kio estis lia malnova afero en Nico, kiel li venis ĝuste en la malbenitan fortikaĵon La Grenelle, neniu sciis tion, sed oni tute ne zorgis pri ĝi.

Nun li staras apud lampo en la korto, tenante leteron kaj ducent frankojn en sia mano, meditante.

Subite li aŭdas bruon el la direkto de la korto… Kio ĝi estas?

Sahariano saltas de sur sia kamelo. Li estas ekspreso!

– Oni anoncis kvarantenon en Tuareg-lando! – li krias al la srĝento. Ŝajnas, ke li tuj portos la informon plu, ĉar li ne permesas forkonduki sian kamelon. – Estas kolero! El ĉiu fortikaĵo oni devas sendi ses homoj patrolante por zorgi pri la ordo. Krom la marŝ-ekipaĵo ili ricevos trinkakvon kaj nutraĵon por kvin tagoj.

La sahaiano tuj forgalopis. Estas granda ekscitiĝo…

Serĝento Pipettin poste diras al la subkaporalo, ke tiu Donald multe babilaĉas en la kantino.

Post duonhoro oni trumpetas alviciĝon. Kaporalo Robin iradas antaŭ la soldatoj mediteme… Kvazaŭ li elektadus nur divenprove.

– Ses homoj ekmarŝos al Tuareg-lando, kaj ili restos tie ĝis nova ordono, ĉar estas epidemio… Do Gorĉev, kaj Ŝebao krome… Nu, ankaŭ Manuelo, por ke ili ne pendigu sian kapon survoje, ankaŭ legiano Donald iros kun ili, kiel la kvara, kiu estas gaja parolanto. Ni tuj trovos ankoraŭ du homojn. Kun kvintaga nurtaĵo kaj trinkvakvo, pretaj por ekmarŝi, post unu horo anonciĝu ĉe la serĝento… Dis!

…Ĉiu iras senvorte por sia propra afero. Donald murmuras trankvile:

– Nun jam ili estas tiel koleraj, ke ili ĵetas ankaŭ la maljunan teleron sur la teron…

6

Estas malluma vespero. La ses soldatoj ekmarŝas indiferente.

– Ĉu ni dizertos? – flustras Gorĉev.

– Dizertu – flustras Ŝebao. – Mi anonciĝos sola kun la ordono.

– Tiam ankaŭ ni restos – respondas Gorĉev. La du aliuloj diras nenion. Tiell ili marŝas laŭ la ritmo de etaj buoj, rekte sur la improvizita ŝoseo, konsitanta el ŝtoneroj.

…Kiam la luno leviĝas, tiam la memorinda patrolo atingas la dezerton, kun kiu la ses homoj foriris el la fortikaĵo La Grenelle.

Porĉiam.

La serĝento komisiis Gorĉevon pri la gvido de la patrolo. Li ricevis detalan mapon pri Saharo, sur kiu la plej proksima oazo de la fortikaĵo La Grenelle estis je distanco de unu taga marŝado.

La mapoj pri Afriko, rilate Afrikon ne estas la plej fidindaj. Kelkfoje la diablo forportas iun oazon. La salboŝtormo kovras ĝin per nuboskapul-altla polvo, sed troviĝas multaj homoj, kiuj marŝas al la nesignita tombo de la oazo, tiuj, kiuj prenas la mapon, kiel sanktan skribon. Vere estas iom da identeco inter la mapo de la dezerto kaj la sankta skribo. La longe sopirita oazo atendas ilin sur la loko, signita per punkto, de kie ili jam ne devis sintreni plu, se estas eble kredi al la mapo de la sankta skribo, kaj en la transa mondo, ĉiu povas ekripozi pace.

– Mi proponas tion – diris Gorĉev, – ke ni faru notojn pri niaj travivaĵoj, se post dek jaroj ni elpromenos el Saharo, ni fariĝos milionuloj pere de la verko.

– Inter miaj amikoj – ekparolis Ŝebao – troviĝas verkisto. Tial ne estas malplena ŝerco, kion vi diras. Fine tiel aperus vera, laŭviva priskribo pri la legio

– Ne kredu, oldulo mia! La homoj volas legi tion, kion ili imagas volonte, oni ne ŝatas, se la realaĵo kontraŭdiras tion. Viaj amikoj en Parizo, Londono aŭ aliloke povas skribi nur tion, ke Saharo estas plena de tien-reen flugantaj polvovualoj, kaj la marŝkolono iras sub tiuj eterne movantaj polvovualoj, el kiuj de tempo al tempo elfalas kelkaj senrangaj soldatoj, kiujn oni lasas kuŝantaj en la dezerto, kaj kiam la marŝkolono atingas la plej proksiman oazon, ĝi konsistas jam nek el unu homo.

– Idiotaĵo – opiniis Ŝebao.

– Ĝi estas tre bona konstato – diris la blankhara Donald. – La homoj en siaj legaĵoj… admiras sian menson plej volonte…

Damne! Manuelo stumble falis.

Jam delonge ĉio kirliĝis antaŭ li en sangaj makuloj, ĉar la dezerta blindeco atakis liajn okulojn.

– Nu, nek lin la bona sorto venigis ĉi tien – murmuris Donald. Ili dividis lian ekipaĵon, tiel li estis kapabla sintreni plu.

– Eh, bone! Kial vi kunportas min? Mi ne revenos en Eŭropon, sed mi nek volas… Vi estas junuloj, do iru… Kial vivi plu?… Ankaŭ la kompatinda Bradieux restis ĉi tie.. – Li ne ploris, ne funebris, ne veadis, tamen estis sentebla, ke la morto de Bradieux profunde skuis lin anime.

La mapo ne mensogis. Vespere ili atingis la oazon. Ĝi ŝajnis sufiĉe loĝata loko, kun multe da palmoj, duaroj.

– Sinjoro – diris la tribestro, kiu tuj iris tien, – vi ricevos ĉion dormlokon, nutraĵon, sed vi devas paroli kun la ĝenamoj.

Nenia problemo. Ili estas patrolantaj soldatoj. Nur tiam ili estus dizetintoj, se ili estus devojiĝintaj de la difinita marŝdirekto. Venis la ĝendarmo kaj mansalutante redonis la dokumentojn de la patrolo.

– Ne ekiru al Zirzin – li diris, – plotono da spahioj fermas la vojon, kondukantan tien. Ekmarŝu al nordo, al Tuareg-lando, kaj trinku nur boligitan akvon survoje, kaj se vi vidos veni iun el la direkto de Tuareg-lando, raportu tion al la ĝendarmo.

– Se via prelego daŭros unu tagon pli longe, ordonu porti bekojn ĉi tien – diris Gorĉev, – ĉar estas lacige aŭskulti vin starante. Vi scias, ke ni ne kredas la superstiĉon pri boligita

trinkakvo, kaj ni ne esta frenezaj serĉi ĝendarmon en Saharo, se iu venos renkonte al ni el la direkto de Tuareg-lando.

Poste la tribestro akompanis ilin el kabano el abodo. Manelo refortiĝis iomete kaj manĝis ion. Ili sidis tie en deprima humoro, ĝi estas nekontestebla. Nur Donald murmuris ian seriozan, anglan kanton. Nur Donald murmuris ian seriozan, anglan kanton. Ŝebao cetere estis silentema. Sed jen estas Gorĉev! Subite li frapas forte sur sian femuron.

– Per la sep sakramentoj! Mi do prubos, ke ni havos bonan humoron. – Li enpoŝigis sian manon per subita movo kaj elprenis du fermitajn kovertojn. – Ĉiu, kiu ridegos laŭte, tiu povas ricevi leteron de hejme. – Ĝi elektris ankaŭ Ŝebaon kaj la maljunan Manuelon! Letero de hejme! En la mezo de Saharo!

– Mi kaŝis tiujn kontraŭ malbonhumoro!

La papero tremis en la mano de Manuelo kaj lia duono da liphararo ekkonvulsiis de tempo al tempo

– Kompatinda… Kompatinda edzino… – li frustis kun rompiĝinta voĉo

– Pri kiu vi parolas?

– La patrino de Bradieux skribis… – murmuris la hispano. – Ŝi ankoraŭ ne sciis, ke la knabo mortis.

– Ĉu vi konas lian patrinon? – demandis Ŝebao.

– Ŝi estas mia edzino…

– Ĉu Bradieux estis via duonfilo?

La hispano skuis sian kapon malgaje kaj larmoj fluis el liaj okuloj.

– Li estis mia filo… Mia kara… sola filo li estis…

Ili sidis senvorte en tiu rondforma, malgranda duaro, kiun la arabo malplenigis por ili. Li dormis antaŭ la kabano. Li ligis siajn timzorgitajn kunloĝantojn al la najbara mimozheĝo. Iu kunloĝanto estis kapro, la alia kamelo.

Jes, ĝi estas grava afero. Lia filo estis kaj tie… preskaŭ antŭ li… Manuelo apogis sin al la muro kun fermitaj okuloj. Al neniu estas proponinde kuŝiĝi ĉi tie…

– Rakontu amiko, kia sorto venigis vin en la legion? – demandis Gorĉev.

Delikataj, bluaj vejnoj pulsis sur la tempioj de la hispano.

– Per dios… nek mi mem scias tion – li flustris, – mi estis artisto, poste drinkejestro, kaj mi bankrotis… Ĝi estas ĉio.

Li eksilentis. Ŝajnis, ke li ne volonte parolas pri ĝi.

– Mi – komencis Gorĉev – devenas el malbonŝanca, rusa, elmigrinta familio. Mia facilanima patro estis advokato kaj domposedanto en Peterburgo. La zorgema, rusa patro ankoraŭ ĝustatempe elektis la profesion de gvardia oficiro, aŭ almenaŭ li partoprenis en la murdo de Rasputino, por ke poste, elmigrinte li ne devu honti, kiam ili kontaktiĝos profesie kun simplaj gazetkolportistoj, kun Jusipasov kaj al li similaj, mirindajn nomojn havantaj grafoj. Liaj infanoj vizitis la klasojn de la bazlernejo kun mallevitaj okuloj, kie iliaj samklasanoj estas scivolaj pri la fabeloj de la patro pri la gvardio kaj pri la Vintra Palaco. Sed, ĉar mi trovis konvena nur la priskribon de la hinda kriptego Taĝ-Mahalo inter la libroj de mia kuzino, mi do studis ĝin, por rakonti pri tio

anstataŭ Carskoje Selo. Multaj el ili eble eĉ nun miras pri la historio de la enbalzamigita sinjorino, ripozanta en la salono de la Vintra Palaco. Poste trafis nin multe da plagoj. Mia juna fratino iris en Londonon al parencoj, mi fariĝis maristo, fine mi akiris havaĵon, pozicion, eĉ domprizorgiston…

Al Ŝebao skribis sia artista amiko el Parizo, ke tie pendas io en la aero, kaj li ne faru longan nazon en Afriko!

Ĝorĉev, kiu ankoraŭ ne malfermis la leteron de sinjoro Vanek, nun fine li elprenis tiun plej grandan misteron de la mondo, kies solvo eblas nek logike, nek matematike.

Sinjoro Vanek preskaŭ samtempe, aŭ apenaŭ iom pli poste informis lin pri pluraj, gravaj aferoj (najletoj, la lignotabuloj de la subtegmento, vagantaj katoj de la najbaroj ktp.), ke li ŝlosis ĉiun ĉambron en la domo, escepte sian loĝoĉambron

Li devas freneziĝi pro li. Unuparte sinjoro Vanek neniam mensogas. Aliparte sia fratineto transprenas la leterojn, adresitajn al la bulvardo St. Honore n-ro 27. Kion fari?

Li ne povas skribi tion, ke li konas Nedda Harloff-on, tamen li ŝatus ekscii de sinjoro Vanek, ĉu sia fratineto loĝas tie? Kiel li povus interesiĝi pri ŝi de aŭtoritata, objektiva persono?

Ĉi-rilate, li maltrankviliĝas pri siaj mebloj kaj havaĵoj, li klopodas diveni komplike ruze, ĉu sia fratineto vere loĝas sur la bulvardo St. Honore?

Lastfoje li skribis tion al sinjoro Vanek:

“Interesiĝante pre de mia respektoplena letero, mi havas la honoron veki vian atenton, ke viaj estimataj respondoj, bedaŭrinde, enhavas malmulte da klarsencaj frazoj, senkonsidere la ĉirkaŭparolojn, sufiĉe oftajn. Cetere mi skribas revite pri viaj servoj, ĉar vi plenumis miajn ĉiujn

petojn. Vi nur ne skribis sufiĉe precize, kiel vi vivas en via ĉambro. Krome mi ricevis vian sendaĵon, dankon. Antaŭ ok jaroj, la fervoja horaro estis sufiĉe ekscita legaĵo, sed la nomlisto de la interurbaj telefonabonantoj laŭ alfabeta ordo estas iomete enua. Sed mi ĝoje akceptis la fortepian-partituron de muzika teatraĵo, kies titolo estas "Ĉe la piedo de montoj"..

Laŭ via deziro, antaŭ manĝado, mi viŝas la manĝilaron per la buŝtuko por forigi la postrestintajn malpuraĵojn de la smirga papero. Responde al via estimata interesiĝo mi sciigas al vi, ke post mia tri-semajna agado sur mia saldo estas du mortpafitaj leonoj, laŭ la suba detalado:

1 femala 2 metroj

1 maskla (aŭ amindumanta) 2,5 metroj

resume: 4,5 metroj

La hotelojn, laŭ via konsilo mi evitas, kiel vi vidas, mi loĝas en kazerno ĉe mia amiko, kiu estas subkolonelo, en la ĉefurbo de Afriko, en la pitoreska haveno La Grenelle.

Denove mi kuraĝas peti vin, poŝtrevene, ĝis la plej etaj detaloj informu min:

1. Ĉu loĝas nur unusola animo krom sinjoro Vanek?

2. Skribu precize ĉion, kion vi faras de mateno ĝis vespero, kaj ĉion, kio okazas en la domo.

3. Krome mi petas la konfirmon de mia letero, esperante, ke mi povas kalkuli vian interesiĝon ankaŭ en la futuro.

4. Mi finas mian leteron, kaj sincere via

kun kora saluto

Ivan Gorĉev

La respondo estis preciza kaj kontentiga. Sinjoro Vanek skribis la okazaĵojn de la tago laŭ la peto de Gorĉev. Unuavice li menciis, ke matene, sed plej malfrue, kiam li vekiĝas, li trinkas teon kaj manĝas toaston. Sed jam okazis ankaŭ tio, ke li matenmanĝis fingringon da konjako (se li trinkus unu guton pli multe, li estus dormema dum la tuta tago). Li skribis ankaŭ tion, ke li tagmanĝas je la kvara horo, kaj li menciis, ke skraptapiŝo malaperis el la ŝtuparejo. Estus praktike alĉenigi tiujn. La eksdomprizorgisto kunportis kelkajn laborilojn el la keletaĝo, asertante, ke tiuj estas la liaj. Koncerne tiun konkretan demandon, ĉu ne estas alia loĝanto en la domo, li respondas tion, ke li ne kaŭzigis malkonfidon per siaj servoj. Respondante al la demando, ĉu li rompis la ordonon de Ĝorĉev, ĉu estas luanto en la domo krom li, sincere kaj simple li respondas:

Jes! Estas!

Superfluas ridi pri tio. Li nun ne skribos la nomon de la luanto, kiu vivaĉas en la lavejo, inter tre modestaj cirkonstancoj kaj fariĝis tre kara al la koro de la plendito. Sed nur tiam li skribos lian nomon, se sinjoro Gorĉev sufiĉe bone akceptos ĝin en sia respondo, ĉar li pensas, ke sinjoro Vanek kulpas pri tiu luanto. Ĝis tiam li silentos por atingi pli grandan efikon. Ĵaŭdon antaŭtagmeze la kamenpurigisto estis ĉi tie. Li diris, ke ni ne uzu la etaĝ-hejtdo, ĉar mankas iu parto de la elkonduka kubuttubo. Interese, ke ankaŭ al li, en la lernejo ŝiriĝis. ĉiu lia jako ĉe la kubuto. Hodiaŭ li alpoŝtigis la petitan librojn, kaj li sentas tiel, ke li elektis tiujn bone, kiuj povas interesi ĉasiston de leonoj:

Maculay: La krucmilitoj kaj Rikardo la Leonkora. Taine: La leonaj ungoj de la juna Dickens. Osendovskij: Kies estas la grandparto de la krudaj materialoj de la mondo? Caraj oficiroj, rusaj knabinoj. (Teatraĵo) Astrinomiaj Jarlibroj: Nia Tero kaj la konstelacioj Amforo kaj Leono. (Aparta scienca studaĵo pri Plejado.)

Mi ne kredas, ke Vi ĉasas ankaŭ kortbirdojn, sed estintus domaĝe stumpigi tiun belan libron.

Bedaŭrinde li havas strikte da mono, tial li finas sian leteron jene:

Mi tre urĝe atendas vian kiel eble plej baldaŭan respondon, rilate la aranĝon de mia ĝena financa situacio, ĉar mi jam lombardis mian sigelringon. Se vi sendos monon, tiel mi ne devos malhavi mian preferatan juvelaĵon, ĉar

mi reaĉetos ĝin kun estimo

Vanek B. Eduardo

domprizorgisto kaj persona sekretario

Tio do jam estas tro!

Nun jam li komencas kompreni… La kompatinda kanbino enloĝiĝis en la lavoĉambron.

Li mortigos Vanek-on, se li lasas tiun knabinon loĝi tie.

Se nur li povus skribi al ŝi! Sed neniu scias, kiam ĝi eblos?!

La maljuna Donald, kiu jam delonge ne atendis kaj ne skribis leteron, rigardis Gorĉev-on, kiam li frapis sur sian genuon per la ĉifita letero.

– Ne indas koleri! – li diras. – Tia esta la vivino!

– Mi enbatos la pipon en vian buŝon! Nun temas ne pri tia virino, kian vi pensas – kriegis Gorĉev.

– Ĉu vi, Reĝino? Tiel estas kutime, kiuj iros kune morti, ili sciu ion unu pri la alia. Ĉiu scias pri mi, ke antaŭ dek jaroj mi forte ekbatis iun en restoracio, kaj mi pensis, ke ĉi tie estos pli bone – diris la maljuna homo kun pipo. – Se ni jam komencis tion, ni daŭrigu plu!!

– Oni rekonis ĉiun escepte min – murmuris Ŝebao. – Ankaŭ mian fianĉinon oni rekonis. Ŝi fariĝis fama stelulino, kaj mi… se ni lasu tion… Mi pensis, nek ĉi tie estos pli malbona sen ŝi. – Estis videble, ke li ne povas diri pli.

La maljuna arabo zumkantis ekstere, kaj kelkfoje ankaŭ birdo kriĉadis en tion… La oazo, laŭ nekredeble blanka ardo, la nokta mallumo streĉiĝis inter la rigidaj palmoj.

– Mi – diris Gorĉev, rompinte la silento, kvazaŭ lia atento direktiĝus al la miriapodoj, kuradantaj sur la muro, kvankam li fariĝis tia pro ia stranga, interna tensio, – la praa sango… montriĝis en mi…

Li eksilentis. Montrofingre li movetis la erojn de kuskuso, restintajn el la vespermanĝo. Kelkaj cikadoj ekĉirpis subite, kvazaŭ ĝis nun ili estus mute atentantaj, sed nun jam ankaŭ ili komencis sian noktan kantadon.

– Kiel trompludisto mi praktikis mian sufiĉe multpromesan karieron. Post triobla pokera ludo, la detektivoj konfiskis la peketon da ludkartoj. Anticipe mi gajnis fabelan monsumon. Ĝi ne konviktiĝis, sed ankaŭ flustrado sufiĉas en kazinoj. Mi estas trompludisto. Ankaŭ mia patro estis tio… Li mortpafis sin… Kio okazis?

Ili ĉiuj tri salte leviĝis.

La kolosa Donald, kiu eble estis pli maljuna ol Manuelo, li kaptis la hispanon facilmove kaj elportis lin en siaj brakoj.

– Li mortos – diris Gorĉev mallaŭte. – Eble, lia sanstato ankorŭ ne estas fatala, se ni savos lin… Irante al nordo, ĉe Mars el Kebir eble ni povos atingi hispanan terenon.

– Mi ne dizertos – diris Ŝebao moroze.

– Ĉu vi pensas tion, ke mi dizertos de tie, kie vi soldatservos plu?

– Mi ne dizertos.

Estis silento. Poste aŭdiĝis grincado de ĉeno, kvazaŭ bagnanoj marŝus en la proksimo. Nur la rimenaro de la maltrankvilaj kameloj kaŭzis la bruon.

– Eble li eltenos nur du semajnojn – revenis la blankhara giganto kun pipo. – Mi metis sub palmon. Mi dizetus kun li, sed mi ne povas porti la maljunulon sola.

– Kaj li ne havas amikojn – diris Gorĉev ironie.

– Per la sep sakramentoj! – kriegis Ŝebao, kion li faris eble trifoje en sia vivo, kaj fariĝis tiel muta silento pro tiu tondra voĉo, ke hieno, cikado, kakatuo mutiĝis dum minutoj en la fora dezerto. Ne provoku min! La Farunharulo ĵetu monero "ĉu fronto aŭ dorso"!

Oni nomis la veteranan Donald-on Farunharulo pro liaj densaj reglatigitaj, blankaj haroj.

– Fronto – diris Gorĉev.

Donald suprenĵetis la moneron. Kiaj ĝi falis, Gorĉev kliniĝis super tion fulmorapide, poste li montris ĝin al Ŝebao. Ĉu la

kvin solda monero ne turniĝis dumtempe, tio restos eterna sekreto de Saharo.

Nu! Jen vidu, ke ĝi estas fronto!

Ŝebao enpensiĝis. Fine ja ili pelos lin en la morton senkulpa, kaj nek tiu Gorĉev estas tia homo, kiu estus multe pli, ol li mem. Nun temas pri tio, ke oni mortigos Manuelon pro ili, do ilia devo estas kunporti lin.

– Nu bone. Ni dizertu! – Per tio finiĝis la ludo “Ĉu Fronto aŭ Dorso” kaj komenciĝis alia ludo: “Je vivo aŭ morto!”

Tagmeze ili jam devojiĝis de la difinita direkto, priskribita en la ordono…

…Kaj tiam (ĝi estis kontrolebla epizodo de la komplike funkcianta sorto) multe da homoj, krome duonmortuloj, vivantoj, sed ĝenerale senhelpuloj, ekiras de la plej diversaj punktoj de Saharo al la sama celo, kaj ili eĉ konjekton ne havis pri tio, ke ili marŝas al sia neretireble, difinitive plenumiĝonta estonto, kiu atendas ilin en centra loko.

En forlasitan parizan domon.

Kaj ankaŭ kaoso de multe da timigaj, konfuzaj, gajaj kaj mortdanĝeraj eventoj ekvojis, samtempe kun tiuj homoj…

II-a ĈAPITRO. Dizertintoj en Saharo

1

Oni raportas el Saharo…

Kion? Jam ĉiu garnizono raportis, ke la senditaj patroloj malaperis, sed fortigita patrolo ne povas iri esplori, ĉar la redukto de la nombro de la personaro ekde la ekzisto de la fortikaĵo, laŭ ĉiu tagordono estas severe malpermesita.

Nu sed, la moviĝantaj, malpli grandaj trupoj, kiuj estas efikaj kontraŭ dizertintaj hordoj, ĝenerale konsistas el saharianoj, spahioj aŭ el senegalaj ĉasistoj, kies nombro estas nur la duono kaj rapidigitaj kun kameloj. Tie kaj ĉi tie ili renkontas la postsignojn de la dizertintoj, tion ili raportas. Tie kaj ĉi tie ili posvas kapti nur la spuron de la dizertintoj. Ili ne raportas tion…

Nur el Sharo oni raportas konstante, fortikaĵoj, sapeistoj kaj radio-taĉmentoj…

Jam ĉiu fortikaĵo nervozigas ilin. Kaj tiu granda, alta Disinjoro scius, kie vagaĉas la friponoj. Oni vidis ilin iri al grandega oazo. Ĉiu membro de la oazo kaj la ĉefo asertis plorante, ke ili vidis nek ties spurojn…

Ne! Ili ne estas frenezaj konfesi, ke la ĥoreluloj estis ĉi tie, ĉar la instanco elhakigos la palmojn, forbruligos la duarojn, kaj neniu scias, kien oni forpelos la loĝantaron!

El Sharo raportas mokantaj uloj: ili malapeis, kvazaŭ ili estus havintaj flugilojn!

Kvankam! Ili leveris Manuelon sur durada ĉaro, tirata de mulo. Tiuj estas komfortaj dizertintoj. Sed estis unuaraga

ideo de Donald: tri legianoj kun fiksitaj stiletoj, krome du ĝendarmoj efektive estas regula taĉmento kontraŭ la dizertintoj. Ili jam “kaptis” iun, sed li estas tre maljuna, ili do lasis lin sur la durada ĉaro.

Li estas Manuelo!

Gorĉev konstante zorgas pri Manuelo, ĉar la maljuna hispano estis tre kara al lia koro.

Tiel ili alvenas al la proksimo de la fervoja nodo Razvit kaj decidas, ke ilia patrolo evitos tiun fortikigitan lokon.

Sed kia diablaĵoo!

Tie ĉe la forbruliĝinta kampgardista kabano du fajroestingistoj mezuradas ion fervore. Kion malutilos al ili du fajroestingistoj? Ili povas likvidi tiujn per po unu vagofrapo. Ili ekscios de ili, kie vagas la spahioj. La patrolo kun fiksita bajoneto, kun oficialaj paŝoj proksimiĝis al la fajroestingistoj. Kaj ili haltis tie.

La fajroestingistoj tute enprofundiĝintaj pri sia laboro, preskaŭ ne rimarkis la tri soldatojn. La alta maldikulo diris al la malata dikulo:

– Trovaĉek! Faru mezuron de la fajrokovejo transverse…

La patrolo interrigardis. Trovaĉek rapidas, fervore, spiregante, kaj la patrolo eksidas sur benkon, ĉar ili estas lacaj. Iu ekfumas cigaredon kaj rigardas, kiel mazuras Trovaĉek la fajrokovejon. Ili estas klarvidaj, ke tiuj estas dizertintaj legianoj, kiel ili. Sed ili sidas trankvile.

La alta, okulvitra homo nun ĵetas distirtan flankrigardon al ili kaj ekkrias laŭte:

Trovaĉek! Ĉu vi ne kunportis la nivellaton?

Kolera voĉo aŭdiĝas el la direkto de la domo.

– Mi neniel povas mezuri ĉion sola! Tiu malbenita tegmento estas plena de dratoj!

Alvenas la du ĝendarmoj. Ili paroladas mallaŭte kun la “patrolo”. Poste ili tegmanĝas el la pakaĵo. Kaj observas la fervoran laboron de la du fajroestingistoj.

– Jen vidu, Trovaĉek! Plie ni reiru al la kazerno! – diras la maldika, okulvitra homo. Li rigardas flanken, glutas kaj ekiras tra la kampo, sekvas lin la malata, dika Trovaĉek.

– He! – krias Gorĉev. – Bonvolu reveni!

La du fajroestingistoj interrigardis. Granda estas la superforto. Ili revenas.

– Mi volas diri nur tion, ke hazarde ni havas nivellaton, tial estus domaĝe iri en la kazernon. Ŝebao! Transdonu al ili la nivellaton!

– Dankon… sed ni… devas iri…

– Vidu, frenezuloj! – diris Ŝabeo. – Ni nur rigardis sur vin, kaj ni jam sciis, ke vi estas dizertintaj legianoj. Venu kun ni trankvile.

– Kien?

– Nur se ankaŭ ni scius tion…

– Ĉu vi?!.. – ili miregis. – Estas dizertintoj?

– Kial ĝuste ni ne? – diris Klausner, kiu estis ankaŭ senrangulo, buĉisto, kaj nun dizertinto kaj samtempe

ĝendarm-kaporalo.

Estis iom da problemo, rilate la aliĝon de la du homoj. Ili nun ne povis paroli kun ili, ĉar ili manĝis ambaŭmane, kaj la dika Trovaĉek jam serĉadis en la flankpoŝo de la ĉevaloj por trovi rekompletigon. Sed la longulo, kiu nomiĝis Jörgens, kaj li estis kantoro iam en Svedio, ekkonjektis la katastrofon.

– Kiel vi iros nun plu kun du fajroestingistoj? Ankaŭ la fajroestingistoj estas tia, kie la soldato, sed ili ne kutimas esti en patrolo… Ne manĝegu tiel, kaj aŭskultu min!

Li diris tion al Trovaĉek, kiun kaptis tus-spasmo, ĉar io haltis en lia gorĝo, kiel li voris.

– Cetere estas problemo – diris Gorĉev – dizerti sen ekipaĵo. Ĉar se oni kaptos vin, vi ricevos unu jaron pli multe da puno pro la dizerto.

– Ekzemple – diris Schmidt, – nia ekipaĵo jen estas en bela ordo, vindita en la kamizolon, malantaŭ la selo. Kaj la fusilo sur la ĉaro de Manuelo.

– Min ne interesas! – diris la malata dikulo, kiu cetere estis tre tromemfida kaj iris per tiel anasa irmaniro, kiel la kaŭbojoj. Ĉi tien povas veni la tuta kolonia armeo por kapti min… Vi staras vid-al-vide al Trovaĉek!

Trovaĉek, malgraŭ sia tromemfido fariĝis tre populara, kvankam Gorĉev direktis sian revolveron al li, kiam tiu serĉadis ankaŭ en lia sako.

– Nun ni devas porciigi nian manĝaĵon! He! Ĉar mi mortpafos vin, eĉ se temas pri Trovaĉek!

Ili havis nenion alian solvon, ol ke la ĝendamoj ŝnurligis loze Trovaĉek-on kaj Jörgens-on, kiu iam estis kantoro en Svedio,

tiel ili kondukis ilin, kiel kaptitajn legianojn. Poste Donald diris al Klausern, ke ankaŭ li kapitulacus, kaj kroĉinte sian ekipaĵon sur la anson de la ĝendarmo ankaŭ li komforte promenis kun manoj malantaŭe ligitaj. Poste Schmidt kaj Klausner malgraŭ ĉiu protesto – kapitulacis ankaŭ al la du aliaj membroj de la patrolo: Ŝebao kaj Gorĉev. Ili ne estos frenezaj porti pene la ekipaĵon en tia varmego. Kaj la ĉiam nervoza Schmidt menciis, kio okazus, se ankaŭ ili kapitulacus al la kaptitoj… Sed tio tute ne estis ebla.

Cetere komforta pormeno estintus la ĉio ĉi! Tute ne temante pri tio, ke baldaŭ Jörgens menciis kanton, kion kompreneble nur la maljuna Donald konis. Tiuj homoj alkutimiĝis, ke armite, en marŝekipaĵo paŝadu en Saharo, do kiel ajn granda varmego estis, la infera komforto faris ilin gajaj. Ĉar kiel ajn peza estas la armilo, pendanta sur la anso, Schmidt kaj Klausner eĉ dormi ne kutimis pri tio, ke ankaŭ sur ĉevalo ili povus troti en la dezerto.

Avene iris la kolosa, blankhara Donald, kvazaŭ ĝi estus el marmoro, kaj stertoris la kanton, kies duan voĉon kantis Jörgens, kaj pri kies tria voĉo Trovaĉek asertis, ke li tercias, sed ĝi daŭris nur, ĝis Donald kaptis lian gorĝon.

– Estas facile mistrakti ŝnurligitan, sendefendan Trovaĉek-on! – indignis la malalta dikulo, kiu estis tre fiera pri sia muzikemo. Li kunportis malgrandan trumpeton de ie, kaj tre deprimis lin la ĝenerala protesto, eĉ oni promesis korpan punon en tiu okazo, se li ekuzus la trumpeton.

Ili evitis la fervojan nodon malrapide, kaj la oazo aperis en la malproksimo.

– Ĝi estas du horojn da vojo – opiniis Schmidt. Li iris komforte. Ili okupos malgrandan oazon, se necese. Ĉar ok homoj jam kalkuliĝas multa.

Dum tiu tempo nervoŝok-simila impertinenteco ekregis Trovaĉek-on, ĉar li deklaris, ke la dizertintoj estas fratoj, unu koro, unu sorto, li diris, ili do rajdu alterne sur la ĉevaloj de la ĝendarmoj.

Kion respondis Schmidt al tio, ĝi eĉ en detaloj ne estas publikebla.

Sed ankaŭ Klausner hurlis:

– Ĉu ne sufiĉas, ke ni devas sproni la ĉevalojn jam per genuoj pro la multe da havaĵo? Eble elĵetu la maljunan Manuelon el la ĉaro, kaj kuŝu tien!

– Tamen mi ne devus elĵeti lin, mi pensas, ke ni havus lokon tie – opiniis Trovaĉek, – ni vetu!

Neniu vetis kun li, ili nur proponis, konsiderinte la varmegon, ili transprenos la nivellaton. Tiun instrumento estas malfacile porti. Trovaĉek grumblis ion pri la amara sorto de la legianoj, kion Trovaĉek eltenas kun rezigno.

– Kial vi dizertis? – demanis Gorĉev de Trovaĉek. – Vi ne estas tiaj knaboj, ĉe kiuj gravas kelkaj mizeraj jaroj.

– Trovaĉek ne tial dungiĝas al la legio, ke poste li dizertu, ĉar li ne eltenas la disciplinon. Sed ni estis “stampitaj” homoj. Pro la serĝento – diris la dikulo, – kiun kelkaj homoj avertis, ke li ne militvagu kun ni en la ravinon, sen postgavardio. Se oni atakos nin el fronta direkto, per maŝinpafilo malantaŭ ni oni povos logi nin en muŝkaptilon, ĉar la enirejo estas malvasta. Sed li konstante diradis, ke ni ne buŝaĉu, li soldatservas en Saharo dudek jarojn

– Nu, do okazis tiel… – daŭrigis Jörgens.

– Kaj se okazis tiel, cent soldatoj mortis, kio ne ekzistas en Saharo, tiam Trovaĉek rakontas tion, se la komitato demandas.

– Bedaŭrinde, mi ne estas Trovaĉek – diris la sveda kantoro malgaje, – sed ankaŭ mi eldiris la veron pri la serĝento. Nu, poste foriris la komitato, kaj Trovaĉek kaj mi lernis, estas pli bone ne buŝaĉi.

– Se oni demandos tion denove, mi rakontos tion denove! – alkriegis lin Trovaĉek

– Ankaŭ mi rakontos tion denove – hurlis Jörgens, – sed tamen estas pli bone, se oni savas sian haŭton. Ĝis la kapitano kaj la leŭtenento revenos el sia ferio, neniu havas sian vivon en sekureco apud la freneziĝinta serĝento, suferanta por megalomanio.

– Mi dungiĝis soldato – kriegis Trovaĉek, – kaj ne sidi en obskura ĉelo, kaj liberiĝinte purigi la stalon de la kameloj.

– Kial vi babilaĉas? – kriis Schmidt. – Ĉi tie krom vi neniu estas Trovaĉek el ni, kaj ni ĉiuj estas “stampitaj homoj”. Tial ni dizertas, ĉar ni ne eltenis la dudek kvar horan deĵorojn, la gardostarojn kaj la stal-purigadojn… Kaj ni ĉiuj konfesis tiel, ke ĝi ofendis la tradiciojn de la suboficiroj en Saharo.

– Knaboj! – diris Gorĉev. – Mi havas bonan ideon! Ni mem faru malgrandan militan tribunalon. Jes, ĉiu, kiu aliĝas al ni, rakontu, kial li venis, kon oni faris al li anticipe en la legio, por ke ni povu ĝin prezenti, se ni estos arestitaj. Laŭ mi en Afriko la situacio estas tia, ke oni povas kapti eĉ Troveaĉek-on.

– Mi absolute ne kreas tion! – kaj estis tiel, ĉar li staris tie absolute ŝnurligita.

Gorĉev elpenis pzeme grandegan, dikan libron. Oni uzis ĝin en la deponejo

– Ŝebao volis skribis siajn travivaĵon en ĝi – li diris, ĉar Ŝebao estis malproksime kaj ŝnurligita, – sed diablo forportu, li skribu siajn travivaĵojn en la ruĝan sold-libron. Mi skribos ĉi tien, kio okazis al ni, antaŭ ol ni venis ĉi tien, kaj ankaŭ tion, kio okazis al ĉiu aparte…

– Eĉ al Trovaĉek… murmuris Donald. – Ili opiniis la ideon de Gorĉev bona.

Ili skribis protokolo pri ĉiu kazo en la nigran, dikan deponejan libron, kaj Gorĉev formetis ĝin. Sed Ŝebao skribis aparte siajn notojn, en la ruĝan armean sold-registran kajeron. La sanstato de Manuelo esperige boniĝis sur la ĉaro, ŝirmata de arbokronoj.

Posttagmeze ili atingis la oazon Sangha. Bedaŭrinde la vivo en la oazo estis iom vigla.

Ĉar okazis granda milita ekzerco. Ankaŭ la militvagantaj araboj, simpatiantaj kun la francoj partoprenas la manovrojn de la kolonia armeo. Eŭropaj soldatoj ne povas imiti la taktikan modon de la indiĝenoj, ili do partoprenigas la partizanojn. Tiujn ĉiu bona franco malamas, ĉar ili batalas kontaŭ siaj samrasanoj kaj ekspluatas kaj prirabas ilin. Sed ili estas bezonataj al la etato de la kolonia garnizono.

Ĝuste tia libera trupo tiriĝis antaŭ ili, cetere tra la trankvila oazo. Kelkaj homoj de la ĉeftrupo kuŝis ebrie en la poŝtejo, ĉar ĝuste ĉi tie ili ekhavis ideon diboĉadi iomete.

Marabuto kun verda turbano, “doktoro, sankta homo kaj magiisto”, pro kiu la miltia ekzercado signifis konjunkturon, murmuras peĝojn en la mezo de la oazo, kuracas

trakomulojn, vendas medikamentojn, kaj ne mankas el lia korbo la viva ŝildo, unu serpento.

Ekvidinte la legianojn, ligitajn al la selo de la ĝendarmoj, li montras sur ilin kaj kriĉas kun deformiĝinta vizaĝo:

– Dizertintaj eŭropaj hundoj! Jam bulas la geheno, la Satano atendas vin!

Gorĉev kvazaŭ konversaciante diras, ke li ne ventolu sian buŝon, kaj tiel lerte li ŝotetis bakpleton da varmegan kuskuson per la pinto de sia ŝuo, ke ĝi flugis rekte en la vizaĝon de la magiisto.

La marabuto kriegas, kaj la indigitna tribo preskaŭ mortbatas la kaptitojn pro la malpurigo de la verda turbano. Sed la insultita filo de la profeto, retenas ilin plorante kaj hurlante.

Nu kaj la prancantaj ĉevaloj de la du ĝendarmoj.

– haltu! Tiuj hundoj batis verkredanton, kiu havas verdan turbano! Ili vagos en la dezerto blinde, skrabio kovros ilin korpon, kaj estu malbenita ĉiu verkredanto, kiu volas puni ilin plie, ol Alaho!

La popolo foriraĉis. La ĝendarmoj ĉirkaŭrigardis por akiri nutraĵon kaj kunportis hostaĝojn.

La marabuto ĵetis malbenojn al ili.

Ĝorĉev finaŭskultis lin pacience, poste li diris:

– Kiel vi nomiĝas?

– Ibn Abu ben Latif Igamar el Mandur Gosrah Natif Gurin Hagomar…

Gorĉev rigardis al Ŝebao kaj eklevis sian ŝultron:

– Mi imagas, kiam oni diras al tiu dizertinta legiano sur la ekzercetereno, ke Abu ben Latif Mandur Hagomar… dekstren! En tiu fia Borodin neniam estintus tiom da ĝentileco al soldato.

– Alaho punis vin per frenezo – kriis la marabuto, havanta verdan turbanon, – ke per stultaj vortoj…

– Nun jam lasu tion – mansvingis Gorĉev nervoze. – Oni linĉas marabuton facile, se du enkaviĝoj estas videblaj sur lia nazdorso, la premo de la okulvitroj, kaj kiu portas verdan turbanon, tiu laŭ la reguloj de la profeto neniam povas ĝui porkviandon kaj alkoholaĵon, kaj vi esence estas porko, ĉar vi tute malbonigas la aeron de la oazo per via rumodora elspiro. Mi miras, ke la indiĝenoj ne rimarkas tion. Kiel vi nomiĝas?

La Marabuto diris langvore:

– Ibn Abu ben…

– Ĉu vi ne deziras reciti la versaĵon denove! – kriis Sebao kaj Gorĉev.

– Mi avertas vin – diris Donald kategorie, -oni ne nomu vin tiel, ke ni devu atendi la pluvan sezonon ĉi tie pro via prezentiĝo.

– Mi estas Pulovero – konfesis la marabuto anime rompiĝinte. – Marko Pulovro, inventisto. Mi opinias, ke mi ludas bone la rolon de la mahometana ĉefmuftio. Mi havas ankaŭ serpenton. Mi sentas la potencon de marabuto, eĉ se senrajte! Mi ne timas la vipuron!

– Kial do vi kunportas tian aĉan akvan kolubron – demandis Gorĉev, – kiun nek maljunulinoj timas, baniĝantaj en kuraca marĉoŝlimo? Cetere vi agis tre bone, ke vi ne lasis nin linĉi

La serpento vere ne apartenis al la venenaj.

– Forportu tiun bestaĉon, se vi staras Trovaĉek.

Li ne povis daŭrigi, ĉar aperis du ĝendarmoj kaj multe da araboj venis kun ili. Veraj ĝendarmoj!.. La afero komencas fariĝi ĝena.

– Nu, kanajloj – diris iu el ili, – venu kun ni al la plej proksima armea provizada servo!

– Ni jam havas akompananton – respondas la Reĝinol.

– Ne babilaĉu! – kaj li piedbatis lin. Ĉu vi ordonas ĉi tie? Norde sekvas nia distrikto, no do transprenos vin. Ekmoviĝu!

– Vane. Ŝajnas, ke la fortuno estas obstine kontraŭ ni

La novaj ĝendarmo akompanis la tri arestitojn, Manuelon lasis sur la ĉaro.

La arestitoj denove paŝadis en la povo, ŝnurligitaj, kaj nur la malproksimaj sablomontetoj esperigis ilin kun iom da ombro.

Post unu kaj duon horoj ili atingis la ondlinian kurbiĝon, kaj la ĝendarmoj iris malantaŭ ĝin tiel, ke ili daŭrigu la vojon perpendikle, en la ombro de tiuj altaj montetoj

Tiam okazis miraklo.

Kiam la oazo malaperis post la turniĝejo, iu ĝendarmo iris al ili kaj tranĉis iliajn ŝnurojn.

– Ekfumu cigaredon – li diris rikanante, – mi estas Ditrich kaj li estas mia amiko, italo, kiu nomiĝas Mariono.

Nun ili ĥapis surprizitaj.

Nekredeble! Ankaŭ tiuj du ĝendarmoj estas dizertintoj!

– Tio ankoraŭ ne okazis! – diris la italo gaje. – Dizertitaj legianoj svarmas ĉie. Baldaŭ ili estos pli multe ol la efektiva etato.

– Tiu homo kun la verda turbano estas bona figuro – diris Donald.

La soldatoj fuĝis en svarmoj, kiel la migraj birdoj, flugantaj norden.

– Ĉu profeto Pulovro apartenas al vi? – demandis Trovaĉek.

– Jes, kompreneble. Li estas bonega knabo. Ni atendos lin ĉi tie – respondis Mariono.

– Kia inventisto li estas?

– Nek ni scias tion precize. Sendube li estas inventisto. Li solvas ĉiun situacion.

– Kie restis niaj du akompanantoj? – demandis Ŝebao. – Ni venis el Rongar kun “ĝendarmoj”.

Ditrich kaj Marion ridaĉis.

– Ni batis ilin je la kapo malantaŭ la poŝtejo. Suhi-bruhi, forte ekbatinte ilin ĉirkaŭ la nuko… Poste ni rapide senvestigis kaj ĵetis ilin en la fosaĵon. Punkto.

– Ni venis pro vi en ilia vestaĵo… kial vi gapas?

Sankta Dio!

Ili kredis, ke Schmidt kaj Klausnoer estas veraj ĝendarmoj! Kaj ili draste traktis la du “kolegojn”!

– Idiotoj! – kriegis Gorĉev. – Ni reiros tuj! Ili estas ĝuste tiel legianoj, kiel ni.

– Trovaĉek ne lasas en peĉo siajn kamaradojn!

Ili tamen ne ekiris, ĉar malproksime, sur kamelo, galopante, aperas homo kun verda turbano, en burnuso. Tiu povas esti nur la profeto. Unue ili aŭskultos lin, eble li portos sciigon pri la du homoj.

Li galopas furioze!

Mia Disinjoro!

Li ja estas Schmidt! Kun terure batita, sanganta vizaĝo, spiregante li saltas de sur la kamelo, kaj alkriaĉas al la du konsternitaj ĝendarmoj.

– Idiotoj! Kial vi kredis, ke ankaŭ veraj ĝendarmoj estas ĉi tie?!

Kvin buŝoj restis malfermitaj, kvazaŭ ili farus tion je komandvoĉo.

Oni nekredeble draste draŝis lin, tio sendubas. Li estas tute violorkolora kaj verda. Li rakontis, ke Klausner akiris vestaĵon kaj kamelon de la diboĉantaj partizanoj, sed la kamelo estas dresita al sia mastro, kaj ĝi konstante kalcitras.

– Ni ambaŭ – klarigis Ditrich, iu pli nova ĝendarmo – postsekvis la militvagantojn. Nokte, ni senvestigis du beduenojn solajn. Ĉi tie nun ni subite renkontis du

ĝendarmojn inter la militvagantoj. Neniu povas preni kiel ofendon de ni, ke ni batis ilin je la kapo – li diris al Schmidt tiel, kvazaŭ li estus profunde ofendita en sia sentemo.

– Sed kial vi portas verdan turbanon? Kie restis la marabuto? – demandis Mariono.

– Svingbato al li! – diras Schmidt kontente kaj kun sangantaj lipoj. Mi batis lin je la kapo per mia bajoneto, Klausner piedbatis lin per ambaŭ piedoj je lia ventro, ke li falis en la naĝejon de la kameloj kaj...

La kaoso fariĝis totala!

Ili demandis kaj akuzis unu la alian. Ili kridis konfuze!

Ili eltiris bajoneton por ataki unu la alian, Trovaĉek kaj Donald malhelpis Ditrich-on, ke li ne mortpiku Schmidt-on, Gorĉev kaj Ŝebao genuis sur la brusto de Schmidt, kaj Jörgens diris, ke ĝi estas nekredebla.

Ne multe mankis, ke eksplodu la skandalo denove, surbaze, ke la fajroestingistoj ne buŝaĉu ĉi tie, Trovaĉek ne povas toleri ĝin. Ditrich diris, ke li iros nenien sen la marabuto, ĉar Pulovro estas lia amiko.

Jam preskaŭ fluis sango, kio ĉe tiuj homoj ne malofte okazas, kiam ili decidis, ke du homoj reiros por la profeto, kaj ili kunpotros lin el la naĝejo de la kameloj.

Ŝebao kaj Gorĉev diris (Donald, Manuelo, Trovaĉek kaj ankaŭ Jörgen), kiu ne akceptos ilin gvidanto, tiuj povas foriri. Mariono grumblis ion, ke li akceptas ilin, Ditrich diris absolute nenion, kaj la du homoj ekiris en la nokto por revenigi Puloveron.

Ili kunportis la profeton en mizera stato de ĉe la naĝejo de la kameloj.

2

Poste la societo plimultiĝis kun tri aliaj dizertintoj. Ili venis el la montoj, el la direkto de la sudaj plilongaĵoj de Atlaso. Dume ili iele-iome interamikiĝis kun ĉiu, Pullover, Ditrich, Schmidt, Klausner, Ŝebao, Gorĉev, eĉ Manuelo sur la durada ĉaro, tirata de mulo, gardante tiun malgrandan sanon de sia lasta vojo, kio restis por li, unuavice dank' al la kortŝa, zorgema felgado fared de Gorĉev.

Li konstante atentis, felgis Manuelon, kaj tiu rigardis lin ĝenerale kun malgaja, profunda amo.

Ili estis en la proksimo de la ponto apud Ulga, kiam aperis trakogardisto. Li estis tiel eta homo, ke li rajdis sur kapro, li tenis en sia mano eningitan flagon, sur lia nazo estis okulvitroj kaj terure granda veruko.

– Alo! – alparolis lin Gorĉev. – De kie vi venas,

Li estis kolera homo.

– Ankaŭ vi dizertis! Ĉu mi diru tion? Ĉu vi konsideras min idioto? Kial?

Do la eta homo batfaligis elvojan gardiston. Tial poste li devis kaŝiĝis de antaŭ la karavanoj, venantaj renkonte lin, ĉar trakogardisto estus buntinta la trupon tre okulfrape. Poste je lia terure malĝojo, okazis katastrofo al lia kapro, ĉar ĝi mortis. Ĝi kuris kape al trunkostumpo. La eta trakgrdisto neniam eksciis, ke la trunkostumpo, al kiu la malfeliĉa besto alkuris, estis en la mano de la buĉisto Klausner, kaj ne la kapro kuris, sed la trunkostumpo.

– Trovaĉek ne farus tion! – diris la dikulo. Sed okazis skandalo, kiam sub tiu preteksto ili ne volis doni al li viandoporcion.

– Hoho! Ĝi koncernis la murdon, kaj ne la kapro-rostaĵon!

Ili do manĝis la kapron. Ĉar ili havis tre malmulte da nutraĵo, kaj nenie estis oazo, baldaŭ ili manĝis ankoraŭ iun kamelon. Ĝi komenciĝis tiel, ke laŭ porfeto Pulovro la besto estas senbrida, ĝi kalcitra kaj kiu ne singardas, tiun ĝi ekmordas.

Tian krimeman beston estas plej saĝe ankoraŭ ĝustatempe manĝi. Okazis tiel.

Do strange. Estas strange manĝi kamelon. Sed fine ja ne estas malbona ĝia viando, ili diradis unu al la alia kun malmulte da konvinkiĝo. Tamen, kiam ankaŭ la dua kamelo kondutis senbride, ankaŭ ĝi havis la sorton de la forpasinta pesto. Kiam oni konsumis ĝin, kaj la ĉiam manĝema Schmidt fiksrigradadis la selon de la mortinta kamelo kun melankolia cerbumado, ne multe mankis, ke li trovu ĝin bongusta.

Jam la duan tagon ili ne manĝis. Ditrich rimarkis, ke ankaŭ tiu ĉi mulo – kiu tiras la ĉaron – estas tute senbrida, kaj Klausner diris al Mariono, ke la bestio volis emordi lin nokte. Profeto Pulovro ekzamenis la brakon de Klausner konsternite, kaj animite de amika maltrankvilo li deklaris, ke la sango de Klausner postulas venĝon!

Ili devas fari ion, ĉar eblas, ke la mulo estas rabia! Ŝebao samopiniis kun Pulovero, ke ili faru ion kontraŭ la rabio, kaj li proponis brulpurigi la vundon de Klausner per fajra stango. Poste ili ne trovis la vundon! Ĝi cikatriĝis.

Sed Gorĉev diris, ke ne eblas manĝi la mulon. Kiam li murmuris en si, ke tiu Pulovero estas tute senbrida, kaj nokte kvazaŭ li estus ekmordinta lin, estus plej bone fini

tiun situacion. Tial ili preskaŭ linĉis Gorĉev-on, kaj la sortopersekutata inventisto ne fermis siajn okulojn ĝis mateno kaj atendis la aŭroron en la mano kun du ŝargitaj revolveroj.

Ili ne plu parolis pri la konduto de la mulo.

Sekvan tagon vespere ili estis eksterordinare malsataj, kaj kelkaj duaroj aperis malproksime. Verŝajne militvaganta tribo bivakas tie. Klausner, Ŝebao kaj Pulovero decidis esplori ilin. Ili grimpis longe, kiam aperis antaŭ ili ombro de trankvila kvarpieduloj.

– Ĝi estas ŝafo… – flustris Klausner, la fakspertulo, kaj Pulovro, kiu antaŭ nelonge estis ankoraŭ profeto, tiel li vidis ankaŭ en la mallumo, aprobis la konstaton.

Ŝebao ne aprobis tion.

– Eĉ se ili havus ŝapon, kiel ĝi povus forvagi tiel malproksimen?

– Ĉu vi kredas, ke tiuj araboj estas instruitaj agronomoj? De kiu ili timu ĝin? Kiu ŝtelus ĉi tie en Saharo?

– Ekzemple ni – respondis Pulovero.

Tio certas, ke tiu kvarpiedulo ne forkuris subite kun lamant galopado, kiel la hienoj, ĝia dorso ne arkas, kiel tiu de la ŝakaloj, tamen ĝi estas ia forvaginta bovido.

– Mi havas klabon – diris Klauser superflue, ĉar li kunportis ĝin tage-nokte. – Mi kaptos ĝin. Decas, ke ni havu iom da ĉasista aventuro en Saharo.

Pulovro flustris kun pensmanireo de rutina ŝtelito:

– Tuj senfeligu ĝin! Oni ne povos pruvi, se la stampo de la tribo ne troviĝas sur ĝi.

Klausner rampis antaŭen. Li ne vidis eĉ unu vivantan animon en la proksimo de la tendoj. Oni dormas, kaj la gardisto staras ie fore. Ŝriketo estis apenaŭ aŭdebla… kaj poste silento.

– Li kaptis ĝin… – flustris Ab ben Pulovero emociiĝinte kaj glutegis. – Ĉu tiu bestio konsrerviĝos, dum ni portos ĝin de tie ĉi al la aliaj? Mi komprenas tiel, ke ni rostu ĝin malantaŭ monteto, por ke la knaboj ne agaĉu pri tio, kaj ni ne devu pene porti ĝin. Ni manĝos nian porcion ĉi tie, poste ni portos ĝin ankaŭ al ili…

– Ili nur agaĉu pri ĝi – grumblis Ŝebao.

– Nu bone, mi nur diris…

Fine alvenis Klausner kun la senfeligita besto.

– Ŝafo ĝi estas… – li flustris. Ili forigis ties voston, kapon kaj rapide revenis al la bivakejo. Ili tuj rostis kaj manĝis la beston. Ĝi bongustis al ĉiu. Eble ĝi estis juna ŝafido.

Matene ili vidis, ke oni jam malkonstruis la plimulton de la tendoj kaj metis tiujn sur ĉarojn!

Damne!

Ili estis soldatoj. Ili iras norden per ĉaroj de la Ruĝa Kruco. Ĝi estas kompleta sanitara taĉmento kun dek ĉaroj! La nabo de iu ĉaro falas, kaj kvar sanitaraj soldatoj agaĉas longe. La diablo ne povas forporti ilin! Jam du kaj duonhoron ili agaĉas per ĝi.

– Ni iru tien! – diris Ŝebao. – Ni estas sufiĉe multe kun armiloj, se ili skrupuladus. La aliaj jam estas for.

– Bone! – aliĝias Gorĉev… – Profeto Pulovro restos ĉi tie apud Manuelo, sed se ni revenos, kaj vi manĝis eĉ la etan fingron de la malsanulo, mi batos vin draste.

Blankhara soldato de la Ruĝa Kruco kun grandega nazo, en societo de du rekrutoj levadis la ĉaron. Dume ili atentis la taĉmenton. Ĝendarmoj kaj legianoj alvenis, tute ne parolante pri la siamaj ĝemelo, portantaj la saman tendotolon..

– He! – kriegis Ditrich, kiu unuarange ludis la rolon de la ĝendarmo. – Kio estas la problemo?

– Falis la nabo.

– Sed vi tamen havas prudenton ne stradi dum horoj en Saharo pro tiaĵo?!

La bronzvizaĝa, grandnaza homo karĉis el apud sia pipo.

– Ĉu vi volas ordonadi al soldatoj ĉi tie?

– Ĉu jam ankaŭ la sanitaristo estas soldato?

– Tio estas malnova interna koliziado en la kolonika armeo. Oni scias, ke la funkcio de la sanitaristoj kaj la kuir-taĉmento estas eksterodinare grava, sed bedaŭrinde ili ne havas la decan aprecon. Sed la arabaj ĝendarmoj, kiuj rajtas disponi nur pri la indiĝenoj aŭ dizertintoj, ĝoje spertas, ke ankaŭ ili povas malestimi iun. Ditrich do ludis la rolon unuarange. Gorĉev nun paŝss al la ĉaro, kliniĝas, ĉi tie turnas, tie premetas ion, martelbatas kelkfoje kaj leviĝas.

– Nu, ni iru, oldulo mia! Mi riparis ĝin! Estas mirinde, ke vi ne povis fari tion.

– Sed ni iros en la kontraŭan direkton – diris la pli juna soldato embarasite.

– Ankaŭ ni. Ni akompanos vin.

La sanitaristo okulmezuris lin moroze.

– En kiun direkton?

– Ni ne scias.

– Tio estas alia afero. Ĉar ni estus irintaj ĝuste tien. Ĉu vi havas monon?

Ĝorĉev mansvingis.

– Ĝuste tial ni serĉas ĉaron. Ni ne povas pene porti ĝin. Kion vi havas? Ĉar ni estas malsataj.

– Nenia porblemo! Troviĝas tiom da gazo kaj karbolo, kiom vi bezonas. Kaj kesto da uz-instrukcioj, ke estas malpermesite kaj danĝere mortbati la soldatojn de la Ruĝa Kruco, alvenintajn al la disinfektado. Se vi kutimas manĝi aliaĵon, tio signifas problemon.

Bedaŭrinde, kiam ili traserĉis la ĉaron, ili divenis, ke troviĝas tie ankaŭ aliuloj. Du malsanuloj – feliĉe simulantoj – kaŝiĝis en la profundo de la ĉaro sen vestoj. Iliaj uniformo kaj ekipaĵo restis sur alia ĉaro, kaj nun ili aliĝis al la trupo de la dizertintoj, kovrintaj sin per tendotolo. Ili diris kategorie, ke ili ne volas vesti sin, ĉar ili fariĝos dizertintoj tiel. Tiun starpunkton ili rezignis nek poste.

– Ni ne dizertis – ili diris, – ni nur cedis la perforton.

Ili tamen prepariĝis. La tenda ĉaro, la durada ĉaro, tirata de mulo, la soldatoj, pompe provizitaj per karbolo kaj inform-flugfolioj, krome per gazo kaj kun melankolio.

– Tamen atendu iomete – diris la sanitaristo, kiu havis grandan nazon, kiu cetere nomiĝis Bagron. – Mi portos Teofilon.

– Kiun?

– Mian plej bonan amikon. Jam hieraŭ mi sciis pri ties fuĝo, kaj mi ne volis iri plu, mi do pelis tiun for de la tendaro por restigi ĉi tie. – Kaj li kriis laŭte: – Teofilo!

– Kiu estas Teofilo?

La hundo de la Ruĝa Kruco. Ĝi vagaĉis nokte ĉirkaŭ la tendaro. Kie en la infero ĝi povas esti…

La tuta societo rigaridis en ĉiun direkton de la ventorozo kun tre rigida vizaĝo, pale, deturninte sin unu de la alia. Kelkiuj rapide ekspiris profunde, kaj la genuoj de profeto Pulovero fleksiĝis..

Iu volis mortpafi Klausner-on.

Dume revenis la blanhara amiko de la bestoj, anime taŭzite, en la mano kun kolringo.

– Teofilo!.. Kompatinda… Kio okazis al vi?

Ekvidinte la kolringon, la membroj de la societo disiris dekstren-maldrkstren. Klausner restis tie kaj klinis sian kapon inter siajn manplatojn.

Fine ili tamen ekiris. Baldaŭ la blankhara sanitaristo, pelanta la ĉevalojn diras al Gorĉev:

– Tamen rerigardu, eble vi vidos ĝin ie…

– Mi ne volas vidi ĝin! Ni rapidu! – kriegis Gorĉev.

La maljuna sanitaristo ne komprenis, kial elprenas Pulovro la inventisto sian bajoneton por ataki Gorĉev-on, kiam tiu post nelonge, kvazaŭ farinte sandviĉon, li trandonas la kolringon al li inter du pantranĉaĵoj.

Ili ĝenerale ĉiam subridas, kiam li diradas kun larmoplenaj okuloj: “Kompatinda Teofilo, kompatinda Teofilo…”

Kial ridi pri tio?

Iom post iom forviŝiĝas la stranga marŝkolono en malproksima, griza polvoglobo, kiu ruliĝas norden, kaj ne estas troigo, se ni asertas, ke ĝi estas tia, kiel lavango, kiu konsistanta el etaj neĝbuloj, kiel ĝi algluigas la neĝflokojn tie kaj ĉi tie, subite ĝi fariĝas grandega kaj timiga.

Antaŭ Mars el Kebir venis la poŝtistoj.

Ili estis naŭope, polvokovritaj, gajaj homoj, kun leterportista flank-aktujego, kvazaŭ ili ŝatus kredigi, ke ili ambladas tiel de iu fino de Saharo al la alia, dume tie kaj ĉi tie ili frapetas en oazoj: “Bonan tagon, mi portis leteron al sinjoro kaproposedanto Kabil Mustafa, oazo Bunguz, Saharo.” Post li iras plu fajtante ĝis Egiptio, tie li frapetas denove ĉe ies pordo, kunportante bildkarton, sur kiu malproksima parenco sendas siajn salutoj al la ŝejko rabista.

Ili malrapidiris tiel senzorge kun aktujego, pendanta sur ilia ŝultro, kiel certaj antaŭurbaj leterportistoj, kiuj estas bonhumoraj ĉiam, ĉar en la distrikto de la teretaĝaj domoj iliaj genuoj ne malsaniĝas pro reŭmatismo. Kvar similaj leterportistoj, kun la sama bonhumoro sekvas ilin.

Unue ili ĝojas unu al la alia. Ĉiu pensas tion, ke la alia havas manĝaĵon.

Poste ili malĝojas kune.

La gazo, la karbolo kaj la flugfolioj trovas kompreneman societon en la aktujego de la leterportistoj kun la neenmanigitaj naŭ suboficiraj revolveroj kaj kun la apartenantaj kartoĉoj. Cetere la gvidanto de la gajaj leterportistoj estas sveda kuracisto d-ro Ervino Haagebeck, kiu kunportas siajnĉefverkoj apud kelkaj revolveroj. Tial li venis en Afrikon, tial li dungiĝis al la legio. Li skribis longan studaĵon pri sanitara prodedo de la Ruĝa Kruco: “Sanitaristoj en la profilaktiko de la milita kirurgio”. Ĝi estas ties titolo.

Li tuj komencis, se ili jam kunvenis tiel bele en la dezerto, laŭtlegi sian verkon, konsistantan proksimume nur el ducent paĝoj, ĉar nekredeble gravas laŭ li, kiel donu la sanitaristoj unuan helpon al la antaŭvideble operaciotaj vunditoj.

Ili aŭskultis kelkajn vorotoj atenteme. Poste Klausner levis la klabon…

Kaj Haagebeck suprenrigardis sur lin, sed ili neniam plu parolis pri la laŭtlego de la pluaj partoj.

Des pli multe ili parolis pri la novaj dizertintoj.

III-a ĈAPITRO. La Unua Plej Danĝera Brigado

1

La duspeca vojsistemo de Saharo, la konstruitaj kaj la senvojaj vojoj pleniĝis de migraj birdoj. Tiom da dizertintoj ankoraŭ neniam vagadis ĉien.

Ili jam estis proksimume sepdekope. Kaj ili sciis ankaŭ tion bone, ke sepdek ĉiuriskaj kaj armitaj legianoj povas kaŭzi grandajn surprizojn.

Ili okupis la oazon Ragun. Kelkaj sanitaristoj aperis antaŭtagmeze ĉe la montetoj, kaj alvokis la beduenan ĉefon doni nutraĵon al ili. La ĉefo estis saĝa homo kaj eble li informiĝis pri tio, ke la membroj de la Ruĝa Kruco ne kunportas mitralfusilojn. Se tamen jes, tiam ili ne povas esti tiel ebriaj, ke iu el ili malantaŭe, kiu kantas, portu verdan turbanon al sia ekipaĵo kaj uniformo.

Sed bedaŭrinde Donald estis tiel ebria, ke li faris tion. Li prove surprenis la kapornamon de la iam marabuto Abu ben Pulovero, dum la profeto dormis.

Tiel do Gorĉev, Ŝebao devis uzi drastajn vortojn. El la afero fariĝis diskuto, kaj kvar membra krizostata grupo tuj vangofrapis la beduenon, kiu galopis hejmen kun siaj akompanantoj, kaj komenciĝis la ofensivo.

La dizertintoj estis ĉarpentitaj ne el tia ligno, ke ili nervoziĝu pro malgranda interkonfikto, ili do aranĝiĝis en vicon, kaj kurante, saltante, sin ĵetante de montoflekso ĝis montoflekso, laŭ ties maniero, ili proksimiĝis al la oazo kun nemiskonprenebla intenco de manbatalo.

Blankhara bedueno jam dum la batalo amare diris riproĉe al ilia ĉefo, kial fari tiujn aferojn. Ĉu ili estas aŭ ne estas dizertintoj, se ili venas pli ol du, jam ne estas proponinde serĉi kverelon kun ili.

La ĉefo dente grincis al la maljunulo, ke ĉiam li influas la batalantojn, kvankam ili jam delonge estus liberiĝintaj de la malbenitaj eŭropanoj, se ili alfrontus ilin kuraĝe. Li forportu sin, ĉar li batos lin je la kapo. Ek! Antaŭen!

Ili nun amare pentos tion… Kaj tiam oni paf-eligis liajn naŭ dentojn, tiel, ke la kuglo elvenis, sub la dekstra vangoosto, transverse apud lia orelo, sed se ĝi jam estis tie, ĝi deŝiris lian aŭriklon, tiel ĝi kuregis plu.

Sed la batalon ne la svarmlinio decidis, ĉar la konstatna pafado de la beduenoj ŝprucis tiel en la dezerto, ke dum mallonga tempo estis neeble antaŭeniĝi.

Tiam penetrante el malantaŭ la oazo, okupis la centron plotono da ĝisdente armitaj, sovaĝaspektaj kaj rezolutaj leterportistoj!

Alvenis la poŝtistoj! Per revolvero, tranĉilo kaj per tia tempesta rapideco, kian oni ankoraŭ ne vidis en la oazo…

Fariĝis granda paniko, ĉar la francoj ankoraŭ neniam enbataligis tian formacion! Ili do povas domaĝi! Ĉiu poŝtisto iris tuj al la fronto!

Ĉar kion faris Ervino Haagebeck kaj liaj kunulo dum sekundoj, tio levis la batalspiriton de la leterportistoj al elstara plenumaĵo. Ĉar kiel ili tenis la fusilon kaj la aŭtomatan revolveron inter siaj dentoj, poste en la dekstra mano, kiel ili tordis la rimenzonon sur sian maldekstran manon, dume ili konstante pafis, ili frapadis dekstren-maldekstren tiel, kvazaŭ ĉiu homo estus po unu muŝo, kaj ili

uzis la ledan aktujegon, kiel timigan batalilon, dum sekunduj ili forigis el la drinkejo la indiĝenojn, pafantajn el fortigitaj pozicioj, de kiuj ili akiris ankaŭ fusilojn, ĝi do estis miraklo!

La junan fraton de la tribestro, kiu en la buŝo kun tranĉilo pafis senĉese per du fusiloj, oni batis lin je la kapo per leda aktujo tiel, ke li svenis, kaj tiu mallonga paŭzo sufiĉis, ke la dissemita svarmlino per dumetraj saltoj penetru en la antaŭajn poziciojn.

Kriegado, balsfemado, knalo-krako, kaj alvenas la tuta sturma taĉmento en la mezon de la oazo, kie du poŝtistoj defendis la drinkejon dum dekkvin minutoj kontraŭ okdek araboj. Kaj proksimume tridek atakantoj vane sturmis la stalon de la kameloj eĉ nun kontraŭ du poŝtistoj

En iu tendo Klausner tenas okupita la tagmanĝon de la beduena ĉefo, kies buŝo estas trapafita, li diras saĝajn adomojn al la vundito, kuŝanta sur la planko, kiu ne povas respondi, ĉar sur lia buŝo estas kompreso, farita el tuta burnuso.

La indiĝenoj demetas la armilojn kaj donas ĉion.

Oni trapafis la ŝultron de Ditrich. Ankaŭ la vizaĝo de Mariono estas batita per io, ĉar ĝi estas tute blua. La blankhara sanitaristo, kiu funebras Teofilon, ĵus ekfumas pipon, kiam la vundito venas al li, kiu montras sian vizaĝon maltrankvile:

– Jen rigardu ĝin…

La grandnazulo elprenas sian pipon, kun artspertaj okuloj, iom forpuŝinte lian kapon, li kapjesas.

– Ĝi estas tute bona. Nur iomete ĝi diferancas la alian flankon. Sed virinoj ne venos ĉi tien.

Li ne plu okupiĝas pri la afero, kiel sanitaristo. Ŝajnas, ke li estas pli sperta en la interbatado.

Post la abunda manĝado ili zorgas pri la vunditoj kaj interkonsiliĝas.

– Tiel ni ne povos iri plu… – diras Ŝebao. – Ne ne povas komenci rabistan militiron tra la tuta Saharo. – Pri tio ili estis klarvidaj.

– Ŝebao pravas – kapjesis Gorĉev. – Kiel do ni devos agi plu? Mi proponas, ke ni faru nian aferon laŭregule. Ni estas Ruĝ-Krucistoj, do vekus sensacion, kiam ni aperus kun maŝinpafilo anstataŭ brankardo, por ke ni ne iru tien vane, ni flegos la malsanolojn, troviĝantajn en la ĉirakaŭaĵo. Tio estas la tasko de la Ruĝ-Krucistoj. Ili flegu malsanuloj, kaj se ne estas malsanulo, ili zorgu, ke tiuj estu. La mondfama Ervino Haagebeck skribis en la titolo de sia epokfare enua verko, ke la profilaktiko estas grava ĉe la Ruĝa Kruco. Ni do ekde nun preventos la problemon. Kie bezonatas, tie aperos la Ruĝa Kruco kaj flegos la vunditojn.

– Kie ĝi ne bezonatas – demandas Trovaĉek. – Se ne estas vundito?

– Ĝuste en tio estas la profilaktiko. Ni preventas la problemon, kaj estos vundito. Oni nur saĝumadu multe. Krome ni vestos niajn du nudajn kunulojn per gazo, kontrarŭ tio ili tute ne povas protesti, ĉar ĝi estas kuracista terapio. Tiel ni povas eviti la unuaniman kaj malesperiĝintan proteston de la kolonio, ofendita en la ĝenerala pudoro, kiu koncernas nian marŝkolonon. Ni havas ĝendarmon, legianon, kaj la poŝtisto estas ankaŭ doktoro! Vi vidos!

Profeto Pulovero sur la kapo kun larĝa, ruĝa strio interrompis.

– Kial mi estas ĉi tie?

– Prave – respondis Gorĉev, eklevinte sian ŝultron, – nek mi sciis la respondon al tio.

Ili ekbivakis.

Estis plenluna, trankvila nokto en la dezerto. Kelkaj palmoj. Malproksime ĉie kaj ĉie etendiĝas la palaj, blankaj, lunlumaj sablodunoj de Saharo.

Kaj kelkaj tute etaj punktoj: ŝakaloj aŭ hienoj, kiel ili galopas solaj…

La beduenoj laŭ ordono kolektiĝis en la alia fino de la oazo, kaj la soldatoj diris al ili, se iu el ili formoviĝos, ili ĉiuj estos mortpafitaj. La beduenoj povis alporti nur vinon kaj manĝaĵon!

2

De malproksime, el ĉiu direkto alvenis la hienoj. Ili ĉiam scias, kie okazas ia popola festo kun nekutime gradmezura kuiradi kaj rostado de viando…

La beduenoj sidis malgaje en la mallumo, grupiĝinte, interkliniĝinte kun mistikaj kaj tremvibrantaj okuloj. Kiel jam tiuj beduenoj sidas, kiam ili atendas la plenumiĝon de insida venĝo. Trakoma, duone blindiĝinta, blankhara ŝuflikisto, la saĝulo de la oazo, fumas pipon, faritan el kano.

– Ĉe kiu estis la veneno? – demandas iu.

– Ĉe mi – respondas juna arabo, – tial mi scias, ke morto atendas la eŭropajn soldatojn. Mi verŝis du glasojn el ĝi en la barelon. Ankaŭ Rafit kaj Selim, la famaj venenmiksantoj vidis tion.

– Li diras la veron – konfirmis tion la menciitaj atestantoj, ĉar la mankohava honoro de la juna indiĝeno bezonis, ke ankaŭ aliuloj atestu lian venenmiksadon.

– Ni rulis ĝin antaŭ ilin, ĉar ni ne havas alian barelon.

– Kiam la unua blanka masaĝo de la luno aperos super la plej alta palmo, la eŭropaj hundoj ĉiuj estos mortintaj – diris la blankbarbulo. Sufiĉas verŝi unu glason da veneno en la barelon, ke ili mortu.

– Kaj mi verŝis du glasojn el ĝi. Ĉar estis mallumo, mi prenis ankaŭ la randon de la barelo, ke mi ne elverŝetu al venenon apud ĝin. Poste mi remetis la fermoplaton, kaj ni rulis ĝin tien…

Kelkaj skelete maldikaj, vundokovritaj, dezertaj hundoj, nomataj slugi kuradis inter ili, kiuj estis pli abomenidaj kaj avidaj ol la ŝakaloj.

Ĉar la ŝakaloj kaj la hienoj en bela ordo, duoncirkle eksidis antaŭ la oazon, kaj altenlevinte sian nazon, ili hurlis raŭke, la tuto ŝajnis tiel, kiel la prezentado de ia migra kantĥoro, kiel ili kolektiĝas bele kaj prezentas sian kanton, kies titolo estas "Stertoru, Stertoru kvieta Saharo". Estintus tute laŭstile, se poste maljuna hieno ĉirkaŭirus kun telero por kolekti monon.

La beduenoj sidas kaj atendas ĉe la flagranta bivakfajro kurbadorse, kuntirinte sin, interkliniĝinte.

– Alaho sendos la morton al ili… – flustris iu.

– Kaj ni ricevos monon… – kriis vigle junulo. – Oni povas porti dizertintojn en la fortikaĵon de la legianoj "vive aŭ morte"…

Kaj ili atendis…

La soldatoj kantis, diskutis, kverelis, eĉ interbatadis, poste kelkaj el ili kuŝis sur sian mantelon, kaj baldaŭ ankaŭ la aliaj agis same. Fine silentiĝis ĉio…

Unue ili sentis tiel, ke ili estas dormemaj, kiam ili ekkuŝis dormi, poste sur la vojo de la malrapide efikanta veneno, ili certe sinkis inter la flamojn de Morhut, kie la eterna turmento de la satano akceptas ilin.

Alaho estas granda!

Ĉio estas silenta… Iu bubo rigardas al la maljunulo. Li kapjesas… La juna indiĝeno forrampas malrapide…

Li atingas la transan parton de la oazo… Nun li ekvidas mortinton inter du palmoj sur la senarbejo!

Li estas senmova.

Sed sur lia kolo pendas en brila ingo, kio estas travidebla, kiel la vitro kaj tamen ĝi estas papero, zorge gardite, magiaĵo, nomata mapo. Ne estas malutile ŝteli tiaĵon ĝustatempe, ĉar dum dividado, rilate lian junaĝon, la pli oldaj kaj emeritiĝinaj kadavrorabistoj ne aprecos liajn petojn. Li do levas la kapon de la mortinta, eŭropa soldato…

Samtempe la mortinta, eŭropa soldato levas sian manon…

…Alaho estas granda, sed tiu vangofrapo estis pli granda. La mortinta eŭropano vivas! Eĉ, ho tamen jes!

La bubo flugante ankoraŭ atingas sian turbanon! Kvankam ĝi komencis la konkurson unu kaj duonsekunda avantaĝo sur la flugvojo.

La bubo rekuregas por rakonti la fantomeskan travivaĵon, sed lia buŝo tute ŝveliĝis.

Ĉu do estas ankoraŭ vivo en ili?! La bubo kapjesante balancas sian kapon. Li metas siajn tri dentojn antaŭ ilin. La blankhara saĝulo rigardas la dentojn… Alaho! Ĝi estas miraklo! Li denove ĉirkaŭsidas kuntirinte sin kaj atendas kun klinita kapo.

Tiuj hundoj havas terure fortan organismon. La bobo ne ekiras la duan fojon. Li sciis bone, ke ankaŭ rinocero estus mortinta pro tiom da veneno, miksita en la palmovinon, tamen li ne ekiras. Hamsud priridis lin!

Li baldaŭ pentis tion…

Hamsud post nelonge revenis, kaj lia nazo jam apenaŭ estis videbla sur lia vizaĝo. La manoj de la profeto estas longaj, sed tio estas nenio. La manoj de tiu eŭropano estis larĝaj kaj ostaj. Kaj li vangofrapis Hamsud-on deflanke, mandorse, oblikve, iom deglitinte, duondorme. Kiu ĵus ridis.

– Kiel – demandis iu, – ĉu oni vangofrapis vin?

– Ĝi estas miraklo… – ili miregis. – Ĝi estas granda miraklo!

– Mi – diris Bahumir la seloriparisto – iun nokton mi vidis la nevon de Alaho sur la ĉielo, rajdantan sur verda ĉevalo. Ĝi estis multe pli granda miraklo, ol la eŭropaj soldatoj vangofrapas. Tia afero jam okazis aliafoje…. Laŭ mi ankaŭ al mi.

Ĝi tamen estas frenezaĵo.

Ili ne komprenis. Tiom da veneno, kaj ili trinkis ĝin. Ili disrompis eĉ la malplenan barelon, kaj ili tamen movas sian manon. Tute nek pigre, nek malforte. Aŭrore, kiam la

maljunolo volis rigardi persone la staton de faktoj, li revenis timiĝinte, irinte la duono de la vojo.

Alaho!

La soldatoj prepariĝis! Eĉ ili fajfis, ekipante la ĉarojn! Freŝe kaj ripozinte! Iu, kiun Alaho markis per ruĝa ŝoseo meze sur lia kapo, ĵus trinkas la palmovinon, restintan en la kruĉo.

Ili kantis, martelis, platebenigis instrumentojn, kaj enbatis la nabon ritme, fervore, kvazaŭ ili komencus la unuan akton de opero. La maljunuli reiris al siaj kunuloj tremante. Ili elportis la venenon singarde kaj ĵetis antaŭ la plej grandan slugi-on pecon da sekigita viando, spicitan per kelkaj gutoj da veneno. La hundo voris ĝin avide… Ne pasis duonminuto kiam ĝi ekkuŝis, poste turniĝis dorsen kaj mortis, kvazaŭ fulmo estus batinta ĝin. Nun venas ĉi tien al la beduenoj kun enigma vizaĝo tiu malbenita, dancante vangofrapanto, kiun oni nomas Pajaco, kaj li ekvidas la botelon en la mano de la arabo!

Fine! Li masakros ilin! Sed ne. Li paŝas al la maljunulo kaj flustras en lian orelon:

– Vendu al mi la tutan botelon da veneno! Ĝi estas pompaa trinkaĵo, kaj neniu scias, kie mi povos aĉeti tian unuarangan.

Kaj li transdonis al la arbo dek frankojn!

Li forportas la venenon kaj jen… Li haltas malantaŭ la arboj, kaj ŝajnas, ke li trinkis per grandaj glutoj, tute kliniĝinte malantaŭen, en la buŝo kun la faŭko de la botelo.

La araboj fuĝis en siajn tendojn, ĵetis sin vazaĝaltere kaj preĝis, ĝis la lasta eŭropa hundo, kamardanta kun la diablo, malaperis inter la malproksimaj montetoj

Ali Benguz enloĝiĝis en barelon da palmovino antaŭ du tagoj. Posttagmeze li forlasis la banejon, ĉar la barelo preskaŭ disfalis jam pro la nekutime peza kaj moviĝanta enhavo. Li flankenrulis la difektiĝintan loĝejon en la malluman kelon kaj portis malplenan barelon anatataŭ ĝi apud la malsuprenirejo, por ke ne estus okulfrapa ties manko. Li pensis, ke li kaŝiĝos en ĝi, ĉar eble tamen li havos okazon interŝanĝi sian cetere malsekiĝintan uniformon, kiu ĉifiĝis en la lasta stadio de lia etilismo por burnuso, manĝi ion kaj fuĝi.

Ali Benguz asertis tion pri si, ke li dizertis de malproksime kaj timis aperi antaŭ la beduenoj, tial li ŝtelumis en la ombro de la palmoj de la oazo en la kelon. Tiel li vagadis de iu barelo al la alia, aŭ li tiel venis en la unusolan sendifektan barelon, apud la malsuprenirejo. Eble li povas ŝteli iom da nutaĵo tie, kaj en araba vestaĵo, se troviĝas arabo, kies kolon li tordos, li povos galopi plu, ĝis li trovos pli grandan grupon de la dizertintoj, pri kiuj li jam aŭdis.

Li meditis ĝuste pri tio, kiam iu levis la fermoplaton de la barelo, verŝis sur lian kapon du glasojn da likvaĵo kaj remetis la femoplaton denove.

Li miris pro la procedo.

Oni ne vidis en la mallumo, ke li estas en la barelo, kaj tiu glueca io servis por la palmovino. Baldaŭ oni suprenrulis ĝin, kaj tiam li jam sciis, ke estas kapute al li. Ĉi tie okazas ia araba nuptofesto, kaj oni kredas, ke li estas palmovino.

Poste malfermiĝis la femoplato de la barelo, kaj sovaĝaspektaj homoj kuratakis ĝin kun antaŭendirektitaj glasoj.

– Sinjoroj! – kriis la turko. – Mi tre petas vin, ne eltrinku min sen priaŭskulto. Mi ne estas palmovino. Mi nomiĝas Ali

Benguz.

– Ne ridindigu nin – diris al li Schmidt, kiu havis dikan kolon, similan al taŭro, – ĉu vi volas konvinki min, ke vi ne estas palmovino? Ĉu vi pensas min infano?!

– Se mi tamen estus palmovino – diris Ali Benguz, kuraĝe alfrontinte la glasojn, direktitajn al li, – eĉ nun mi garde avertas vin, ke vi trinku min! Ĉar oni verŝis ion sur mian kapon en la malluma kelo, kaj ne estas ekskludite, ke la beduenoj volis kontrabandi en vian organismon hematopoezan chinal-pulvoron aŭ C-vitaminon kontraŭ skorbuto pere de la palmovino, kio estis mi.

Evidentiĝis pri la turko, ke li estas bona figuro, kvankam li jam ne povas uzi sian uniformon. La palmovino difektis ĝin porĉiam. Kiam la soldatoj trinkis gaje el sia provizo, Ali Bengur diris al ili kun moka rideto, ke li estas tute sobra, neniun erarigu tiu ŝanceliĝanta, morale difektiĝinta vestaĵo, en kiu – bonŝance – ankaŭ li mem estas.

3

Sekvan tagon ripozinte kaj bone provizite per la necesaj aĵoj, ili estis survoje por atingi Mars el Kebir-on.

– Vi vidos, ke oni piridos kaj arestos nin – diris Klausner, kiam aperis la grandega oazo en la malproksimo.

Gorĉev ordonis: ekbivaki, ekipi la ĉaron de la Ruĝa Kruco. Li elektis la partoprenantojn de la manovro, kaj ili ekiris al Mars el Kebir.

Kio okazis tie!

Posttgmeze la taĉmento de la Ruĝa Kruco alvenis al Mars el Kebir. Gorĉev desaltas freŝe kun kruĉego kaj pumpilo…

Jen vidu!

Li estas tute freneza! Li haltas kaj surŝprucas kamelojn, homojn, virinojn, tendojn, ke ĉiu diskuras teruriĝinte, kien ili povas. Poste li krias malantaŭen:

– Nu, moviĝu, bradipoj! Rapide! Seninfektigu!

Nun alvenas kolosa, araba ĝendarmo, al kiu kuregis la loĝantaro per rapida galopo!

– Diru, kion vi faras ĉi tie? – li demandas la soldaton, kiu havas brakbendon.

– Vi vidas, se vi havas okulojn! Ĉu vi ne povus akiri al ni iom da brando ie? Vi, iru al la stangoj, kaj lavu ankaŭ tiujn…

– Kial vi ne respondas? – demandas la ĝendarmo iom pli mallaŭte, kaj li jam blasfemas. – Kial oni elpensis tiun novan strangaĵon kontraŭ pacaj oazoj? La pasintan monaton oni estis ĉi tie vakcini nin, krome ekzameni la dentojn de la bestoj kaj batfaligis multajn el tiuj…

Nu jen!

Li povintus konjekti! Tiu soldato kun vizaĝo de bubo transdonas paperon: “La Ruĝa Kruco plenumas nur la ordonojn de la militestraro! Ĉiu devas helpi ilin! Kiu kontraŭstars la seninfektigon, tiu krimas!”

Gorĉev fariĝas ĉiam pli groba al la ĝendarmo.

– Anstataŭ gapadi ĉi tie – li diras, – zorgu pri nia regalo, ĉar ni volas tagmanĝi. Vi ricevos armeajn kuponojn. La militistaro petas nenion senpage, sed ĉion malmultekoste.

La ĝendarmo estas tre nervoza.

– Mi jam aŭdis multe da aferoj en mia vivo…

– Diru, oldulo mia, ĉu vi estas edziĝinta?

– Jes.

– Faru al mi tiun komplezon, ke vi rakontu vian koncizigitan biografion al via edzina moŝto. Ĉar viaj travivaĵon ne interesas nin. Malpli via opinio.

Vane! Ne estas pli bela afero, ol estis soldato de la Ruĝa Kruco. Tiu nocio tre ŝanĝiĝis dum ilia agado. Ĉar kion signifis tiu servo laŭ la dizertintoj? Jen tion: la Ruĝ-Krucisto trafikas per veturilo, li estas ebria ĉiam, li havas monon ĉiam, li havas nenion fari, kaj li estas tiel kruda, kiel dratbroso.

Ĉe Sabumir la Ruĝ-Krucistoj batis kelkajn sensciajn indiĝenojn tiel, ĉar ili ne aprobis ilian procedon, ke la ĝendarmoj donis unuan helpon al ili.

Sed ili ne malhelpadu, kiam temas pri ilia sano.

Nun jam vole-nevole, ili devis daŭrigi la seninfektigon de la oazoj.

Ili ŝmiris per karbolo la arbojn, la tendojn, la manĝaĵoj kaj la virinojn; ili ŝprucis per pumpilo la kamelojn, la ĝendarmojn, la hundojn, unu la alian kaj la verŝ-stablon en la drinkejo. Kiam jam ĉio estis tiel malbonodora, ke nur la aplomba interveno de la ĝendarmoj malhelpis la linĉadon de la sanitara taĉmento, tiam ili komencis viŝpurigi la karbolon. Iu malbonhumoro ĝendarmo, kiu plej ofte parolis kun ili, demandis, ĉu ili ne scias pri iu ĉe la Ruĝa Kruco, kiu aĉetus unuarangan ŝrankon por medikamentoj. Ŝebao respondis tion, ke li ne scias, sed se ili jam konversacias, li menciias, kiel povus helpi la sininfektigon kelkaj, nenifaraj, gapantaj homoj. Kiam la ĝendarmo sulkiginte sian fruton interesiĝis,

pri kiu pensas la legiano, konkreta nomo ne venis en la kapon de Ŝebao, sed laŭ li homoj multe vidintaj en la mondo asertas, ke nenies mano derompiĝis pro tiu laboro. La ĝendarmo ja ne lasis sin konvinki, sed li komandis kelkajn arabojn el la karcero pro fari la seninfektigon. Dume la soldato dormis.

La juĝisto, kiu estis granda ambiciulo, donis brandon al li, kaj tiel li alvenis al Mangur kun ĉapo flankenŝoviĝinta.

Tiu oazo estis tute malplena. Ĉar oni sciiĝis pri la seninfektigo, la loĝantaro fuĝis inter la montojn, kaj nur unu blankhara, kafkuirista arabo, idiotiĝinta pro la fumado de opio kantis antaŭ sia kabano. Li akceptis la soldatoj levante siajn ŝultrojn. Li jam havas okdek jarojn, por li jam estas tute egale: se ili volas, do seninfektigu!

Ili aŭskultis lian konfeson serioze, poste ili starigis la maljunulon al la muro. Gorĉev demandis lin, ĉu la lastan fojon li mesaĝas ion al iu, ĉar li rajtas fari tion. La arabo mesaĝis ion al la franca Ruĝa Kruco, sed ili ne transdonis la mesaĝon, ĉar ĝi estintus nek konvena, nek ceda rilate la institucion. Poste Ŝebao kovris liajn okulojn, ĉirkaŭliginte tiujn per tuko, kaj je la komandvoĉo de la dika Trovaĉek, per la ŝprucigiloj, ŝargitaj per malvarma karbolo ili ŝprucis la arabon, kiu preskaŭ mortis, ĉar la unuan fojon dum sia vivo tuŝis akvo lian korpon. Post la drameca evento ili forlasis la oazon.

4

La nombro de la dizertintoj survoje pli kaj pli altiĝis. Inter la novalvenintoj estis la plej mirinda la fratoj Delivette, kiuj aperis kun skioj en Saharo, apelaciante, ke ili estas dizerintoj.

Fine ili devis akcepti la rajtan uzon de la skioj, konsidere, ke la du patrolantoj dizertis desur la plej alta pinto de Atlaso, kaj ili ne estis frenezaj lasi la skiekipaĵon tie, ĉar ili ricevus punon unu jaron pli.

Ŝebao blasfemis.

Ne sufiĉas la du nudaj homoj, bandaĝitaj en gazo, nun aliĝas ankoraŭ du skiantoj al ili! Ĉiu vidos je cent metra distanco, ke ni estas dizertintoj.

– Prave – diris Klausner. – Ĉar la meteorologiaj cirkonstancoj ne povas ŝanĝiĝi tiom dum unu miliono da jaroj, ke oni sendu skiantojn en Saharon.

Poste bonŝance aperis la teknika taĉmento, plenekipite, kun tendo, radio, telefono.

Sed ni sekvu la admirindan historion laŭ kronologia ordo! La Unua Plej Danĝera Brigado, kiel la dizertintoj nomis sian formacion, restadis en tiu ventomordita, malgranda telero de Saharo, kiun la legianoj ofte uzis por tendumi, ĉar la vento – ĝi scias, kial ĝi faras – elkavigis teler-formon en la tero, kiun ĝi neniam enterigas, kiun limas roka tereno, kaj la geografoj nomas ĝin “profunda deflacio” de Saharo. Nur unu gardiston ni devas starigi ĉi tien, sur la randon de la tiel nomata “telero”, kaj la tendaro estas preta.

Tiam raportas Trovaĉek gardostarante, ke en la tre malluma nokto, ĉar la luno jam subiris, proksimiĝas homoj el la foro, kaj ĉu li rajtas pafi? Gorĉev, Ditrich kaj Schmidt rampas patrolante, kaj ili fortigas la pikedon kun Donald kaj Jörgens, kiuj anticipe donas sian honorvorton, ke ili ne kantos. Ke li povos pipfumi, ĝi iel faras eltenebla la aferon.

Ili atendas ĉe lontana monteto. Dume aŭroras, kaj ili vidas, ke teknika formacio proksimiĝas el la foro. Ili kalkuliĝas kiel

dua- aŭ triarangaj dizertintoj, venintaj el la malnova mondo, ĉar ili povas mortpafi amase minimume kvin teknikajn formaciojn per siaj du maŝinpafiloj, se tiuj nervoziĝus.

Sed la grupon antaŭas du malbonhumoraj homoj. Iu estas larĝ-makzela legiano kun enpremita nazo kaj kun deformiĝinta vizaĝo pro eksplodo, tiu homo je la plej granda konsterniĝo de la kaŝrigardantoj venas enpoŝiginte siajn manojn.

Poŝo en la nokto!

La militista pantalono ne havas poŝon. Li do dizertis kaj farigis al si tuj du paŝojn. Jam bone!

Ili staradas, atendas la teknikaj soldatojn.

Kiu staras apud la homo kun enpoŝigitaj manoj, tiu havas tute malgrandan, ruĝan nazon, kiel la plej malgranda speco de la papriko, konservita por vintro. Ties ruĝeco kunkuras kun tiu de aŭroro.

Ĉirkaŭ ili, nur nun estis videbla, ke staras tri-kvar soldatoj. Sendube! Fine ili havos radion, telefonon. La soldato aŭskultas indiferente la parolon de la nekredeble maldika homo, kiu enpoŝigis siajn manojn, kies vizaĝo estas cikatra kaj havas nazon, similan al eta papriko. La paprik-nazulo parolas per virina, ŝrikanta falseto, la plat-nazulo balancas sian supran korpon kun enpoŝigitaj manoj, kaj li konverscias per melodia, bas voĉo.

– Mi do diris al vi, ke ni vojeraris, Krajovacz – diras la homo de basa voĉo, – tio certas, kiel morto post preno de veneno.

Krajovacz rikanis

– Vi do povas esti vermoza ankaŭ pro tio, kiam vi dormis sur la tero. La vermoj ne transiris de sur mia korpo. Kredu tion Svetozar.

– Sed homo, la suno ja brilas el fronta direkto! Kie povas esti Omar de tie ĉi, kiam ĝi troviĝas okcidente, kaj tio ne estas oazo, sed urbo!

– Vi konstante okupiĝas pri tio. Mi ĝojas, ke ni ankoraŭ vivas.

– Ĉu vi pensas, ke mi estas surda?! Kaj se jes!? Mi ankoraŭ aŭdas tiel, kiel vi!

– Se ni ne alvenis hejmen, ni do ne alvenos hejmen! – ŝrikis la paprik-nazulo falsete. – Ĉu vi kredas, ke mi timas?

– Nun mi ankoraŭ donas, sed alifoje ne petu ĝin! – Transdoninte cigaron, li iris plu.

La ĉirkaŭstarantaj soldatoj konversaciis trankvile. Gorĉev tuj reglitis kun sia patrolo al la “telero” kaj diris:

– Al la armiloj!

– Kiuj venas?

– La frenezuloj el la kompanio n-ro dudek du estas ĉi tie. Ne estas sciate, kio okazos.

La teknika formacio ĝoje aliĝis al ili, ĉar kiel ili rakontis, la serĝento sendis ilin al Tuareg-lando, marŝante 24 horojn po tage, ke ili informiĝu precize pri la sanstato de la ĥoleruloj.

Evidentiĝis, ke la teknika trupo renkontis Svetozar-on kaj Krajovacz-on ĉe iu limo. Ĉe la limo de la malsat- aŭ soifmorto. Ili aligis la du strangajn homojn, kaj kiun ajn ili demandis pri kio ajn, tiu respondis tre laŭte, sed klare. Ili ne

povis paroli nur unu kun la alia, ĉar ili estis hipoaŭduloj ĝis surdeco. Ili paroladis ekskluzive nur unu kun la alia. Kelkfoje ili eĉ interbatadis. Ilia historio estis simpla. Pro iu afero ili kuris al la komandanto de la kompanio en Maroko, metante antaŭ lin tiun gamelon da manĝaĵo, kiun la serĝento manĝiĝis al ili el la mono de la kuirado, post pena marŝado, kaj la serĝento estis urĝe transpostenigita al la fora Saharo. La tuta kompanio estis dankema al la du homoj – kiujn oni elektis por tiu tasko pere de lotado, kaj ili oferis sin, – ĉar la kvalito de la manĝaĵo pliboniĝis subite. Baldaŭ post ses semajnoj ili estis senditaj al monto por fari tunelon, sed oni havis malmulte da homoj, kiuj povus marŝi al Tuareg-lando, kontraŭ ribela, dezerta tribo, oni do komandis kelkajn homojn el ili, poste estis bezonata min-foriga trupo, konsistanta el dekkvin personoj, antaŭ la paflinio. La suboficiro sendis du armitajn homojn por skolti, tiel Krajovacz kaj Svetozar, kiu uzis tiun ĉi nomon, ĉar li opiniis la antaŭnomon Blitz malbela, ili alfrontis la morton dank' al tri suboficiroj.

Ni komprenu ĝin tiel, ke Svetozar kaj Krajonacz marŝus volonte en Marokon, se ili estus elektitaj por skolti Saharon, kvankam multe pli da homoj estus bezonata al tio.

Sed kiam el Maroko la nova suboficiro tuj sendis ilin al la fervojkonstruo, kien ili alvenis, kiel "stamitaj homoj", kaj de tie oni sendis ilin al la paflinio patroladi nokte, tiam ili dizertis. Kaj dum la dizerto, komenciĝanta trans la paflinio, iu el ili levis paketon da cigaredoj de sur la tero, kio estis ekfunkciigilo de mino. Bonŝance ĝi ne estis franca, sed la mino de dezerta tribo, tiel, eĉ se surde kaj vundite, sed ili restis vivantaj. Kial bezonis la sorto, ke B. Svetozar kaj Krajovac tajloro iomete surdiĝu, mi pensas, ke ĝi estos nemalkovrita demando eĉ tiam, kiam oni jam faris la ŝoseon, kondukantan al Mars.

Gravas, ke nun jam ilia nombro jam estas pli ol cent homoj, kaj kio estas la plej grava, ili havis ne nur maŝinpafilon, sed taĉmenton de kamelistoj, krome ĝi havas ankaŭ bonan flankon, kiam oni kunportas sian ekipaĵon: ili havas ankaŭ radio- kaj telefon taĉmenton, kiu alvenis ĝustatempe…

Kiu kredus, ke ekzistas tiel modernaj dizertintoj, kiuj havas sendo-ricevilon? Ili tuj prenas la dissendon de Sharo kaj ties ĉirkaŭaĵo.

Kiu akceptas la radiosignalojn, mallaŭte ekfajfas.

Ducent spahioj el la regiono de la lago Ĉado serĉas tiujn tricent homojn, ekipitajn per mangrenadoj kaj mitralfusiloj, patoprenantajn grandan militan ekzercadon, kiujn oni sendis kontraŭ ili el la direkto de Atlaso.

Kaj dume ili mem estas ĉi tie.

Ili venigas Gorĉev-on.

– Respondu, ke ni tendumas ĉi tie en la “telero”, ni estas la plej granda motorizita antaŭgvardio.

Ili ekmurmuris.

– Ĉu vi freneziĝis? Tiam la du trupoj renkontiĝos ĉi tie!

– Ne. Tiam ankoraŭ du trupoj tenkontiĝos ie norde, super Mars el Kebir, ĉe Atlaso, ĉar ili volas vidi ne unu la alian, sed nin.

– Se tamen ili venos ĉi tien?

Gorĉev eklevis siajn ŝultrojn. Kial respondis tiaĵon? Kiu diris tion, se iu marŝas kun ni, tiu asekuris sian vivon? La radiisto jam tuj diras, nur blinde:

– Mobilizita antaŭgvardio la naŭa tendumas en la deflacio nomata “telero” kun kvindek homoj. Ni venis de Atlaso tra Mars el Kebir, ni ne vidis dizertintojn.

– Alo! Alo!

La dizertintoj malaperis!

5

Sed kiel ili malaperis?! Ili ja seninfektigis fervore!

La teknikaj soldatoj, kiuj en la profundo de ĉaro ricevis la terurigajn novaĵojn (kaj sendis kelkajn), diris, ke oni vokis la atenton de ĉiu oazo al la taĉmento de la Ruĝa Kruco. Kie ajn ili aperos, oni akceput ilin kun deca pafaro, ĉar la formacio valoras altan monsumon vive aŭ morte. Ĝi signifas eĉ tion, ke ankaŭ la “salutaj” trupoj serĉas ilin.

Oni serĉigas ilian formacion kun bonega personidentiga priskribo.

Ŝebao proponis, ke Donald tondigu sian hararon, Trovaĉek kreskigu barbon, kaj Ditrich vesti sin virino. Ili sukcesis malhelpi la manbatalon ankraŭ ĝustatempe.

Gorĉev paroladis kun Benguz. Tiuj ĉi homoj ne estas tiaj, kiuj timiĝus pro io ajn.

– De kie vi dizertis?

– El la fortikaĵo Asir-Marut. Pro la mistrakto fare de la suboficiroj.

Gorĉev pansadis.

– De tia atingi tiun ĉi oazon estas granda plenumaĵo. Vi estas dura homo. Vi ne lasis, ke oni longe mistraktu vin.

– Ne. Ĉar kiam la serĝento la duan fojon volis starigi min sub la sunon, mi jam ne estis tie.

Gorĉev ĉirkaŭrigardis, serĉante Ŝebaon.

– Aŭskultu min. Tenu viajn okulojn sur la turko. Iu el ni konstante restu kun la aliaj!

– Hm… kial?

– Li ne plaĉas al mi. Li asertas, ke li venis el Asir-Marut. Tio ne estas vera.

– Homo ne povas veni ĉi tien.

– Nu jen.

– Ĉu li fuĝis… de karavano?

– Neeble. Saharo nun estas fermita por karavanoj. Per aviadilo oni venigis lin ĉi tien.

– He! – Ŝebao frapis sur sian frunton. – Li prenas la fusilon ne tiel, kiel la legianoj… Mi atentis tion hieraŭ.

– Ĉu vi komprenas nun jam? Li volas ion ĉi tie…

Gorĉev diris tion dure, kaj jen tio estis elaŭdebla el lia akcento: "Estu mia amiko, kaj ne demandu mian sekreton."

– Mi komprenas – respondis Ŝebao, kaj sen ĉiuj pluaj vortoj ili ekpremis dure la manon de unu la alia.

Nun aperis Benguz subite kaj venis al ili, kvazaŭ li scius, ke ili parolis pri li. Cigaredo elpendis sur liaj liprandoj. Li ne laboris kun la aliaj, kio signifis tion, ke efektive li rekonas nek Ŝebaon, nek Gorĉev-on gvidanto. Ankaŭ li estas tio!

– Mi aŭdis – li diris, – ke ankaŭ malsanulo estas inter vi, kiu sekvas la trupon sur ĉaro. Iam mi estis sufiĉe bona kuracisto. La orientaj kuracistoj scias kelkajn aferojn, kiujn la eŭropanoj ne komprenas.

– Ĝi estas valida ankaŭ inverse – respondis Gorĉev. – Ankaŭ mi estas kuracisto, kaj ankaŭ mi scias kelkajn aferojn, kion vi ne.

Ili silentis. El la voĉo de Gorĉev kiu ajn povis scii, ke li ne estas kuracisto.

– Mi petas… mi nur pensis, ke mi ekzemenos lin – diris la turko indiferente. – Mi interesiĝas pri nenies nomo.

– La malsanulo havas multe da nomoj. Prenu tiel, ke li estas Arturo aŭ Manfredo. Sed neniel demandu tion de li.

La turko eklevis siajn ŝultrojn, kvazaŭ nekomprenante la aludon kaj foriris.

– Ĉu ĝi estis provoko? – demandis Ŝebao.

– Ne. Ĝi estis la unua kolizio.

La Brigado faris urĝan interkonsiliĝon, ĉar evidentiĝis, ke ili nun jam devas fini la seninfektigon de la ĉirkaŭaĵo difinitive kaj serĉi ian novan eblon rapide. Marŝi al nordo estas stultaĵo. Ĉiam pli multenombraj garnizonanoj gardas la civilizitan regionon. Nek al okcidento, oriento kaj sudo estas inde ekiri. Estas evidente, ke ne estas loko por ili sur alies tero.

– Se el oriento ni atingos Atlason pli frue, ol la ĉirkaŭiga taĉmento, ĉar oni certe fermos nian vojon ĉi tie, kaj estos neeble fari ion – diris Gorĉev.

– Tiuokaza ni ne konsiliĝu longe – opiniis Ŝebao, – sed ni ekiru impetege! Sed kion vi volas ĉe Atlaso?

– Mi havas bonegan ideon – respondis Gorĉev kaj montris sur la mapon. – Jen estas Taurirt del Uarsatz kaj desktre la vojo al Giur kondukas tra ĝi, sed tre malalte, eble kvar-kvincent metrojn sub la negkovrita Tiz’n Tizka. Ĉi tie super la ŝtonminejoj de la fortikaĵo Hamadas konstruiĝis la fortikaĵo Amur Caaid. Ĝi estas la tiel nomata Casba. Elstaraj terasoj viciĝas unu apud la alia duonalte ĝis Tiz’n Tizka. Longe konstruita vilaĝo. Ĝi aspektas de malproksime tiel, kiel nuboskrpulo…

– Kial vi rakontas tiom, ni jam vidis Casba-on.

– Do – klarigis Gorĉev, kaj li kapjesis aprobe al Baumgarten, kvazaŭ li estus trafinta la najlon kape, – se ni atingos la montaran regionon, kaj ni sukcesos aliri Casba-on, tiam ni estus en sekureco provizore.

– Ĉu permesos eniri nin la hordo de Caid en Casba-on?

– Kiel mi konas la societon – mansvingis Gorĉev, – ĝi estas tute sesonaranga demando. Ĉu li enlasos nin, aŭ ni okupos ĝin. Tio ne estas problemo.

Kaj la konsiderinda militista formacio kun siaj ĉevaloj, kameloj, ski-skoltantoj, Ruĝa Krucistoj, sapeistoj, ĝendarmoj, radiistoj kaj poŝtisa taĉmento, krome kun du bandaĝitaj “gravaj malsanuloj”, ĉar ili eĉ nun ne volis vesti sin, ili ekmarŝis al la malhelviol-kolora, nebula polvo de la vespera radiado en la arda dezerto, kiu striktiĝis pli kaj pli ĉe la horizonto, kiel la suno iom post iom subiris.

IV-a ĈAPITRO. Oni raportas el Saharo

1

Tiajon ankoraŭ ne vidis la mondo! Oni raportas el Saharo: Popolmigrado de malesperiĝintaj batalantoj en Saharo!

Oni raportas el la militistaj rondoj de Maroko: Estas ekzamenata la kaŭzo de la multenombraj dizertoj, krome oni forkomandis fortigitajn plotonojn sude, el la malproksimaj garnizonoj de la lago Ĉado, el la kompanioj manovrantaj norde kaj oriente por ĉirkaŭfermi la dizetintojn.

Alo! Alo! Atenton! Ni komunikas laŭ la pasintjara raporto, ke la trupoj forkomanditaj de apud la lago Ĉado kaj el la regiono de Atlaso renkontiĝis, bedaŭrinde sen tio, ke ili estus kaptintaj la dizertintan bandon, konsistantan proksimume el sepdek aŭ cent homoj, al kiuj aliĝis ski-patrolo (!) pro nekonata kaŭzo.

Oni raportas el Saharo: Ĝi estas fizika absurdaĵo! La dizertinto devintus esti inter Atlaso kaj Ain Sefra en la dezerto. Estas nekompreneble, dum neniu vidis ilin, ili tamen okupis la oazon Raghib. Ili penetris en la oazon per manbatalo, kontribuciis la loĝantojn kaj foriris norden. La trupo de la dizertintoj devintus renkonti la ĉirkaŭfermantaj trupoj kvin mejlojn trans Mars el Kebiren.

Alo! Alo!

Ŝajnas, ke la dezertintoj ne konis la ĉirkaŭigajn manovrojn. Ili ne renkontis la trupojn!

Ni avertas ĉiun, kiu vidas dizertintojn, tiu evitu ilin, sed raporotu ĝin en la plej proksima fortikaĵo. Elsendo de patroloj estas superflue, ĉar tiujn la dizertintoj aligas.

Oni raportas el Saharo: La dizertintoj aperis nordoriente! El la oazo Nurrah ili volis kunporti la tribestron, kiel hostaĝon, se li ne donos nutraĵ-provizon kaj akvon.

Oni raportas el Saharo: Ŝajnas, ke la trupo de la dizertinto kreskis plu. Ĝi konsistas precipe el legianoj, estas iu, kiu asertas, ke ankaŭ arabaj ĝendarmoj troviĝas inter ili, sed ilia plej okulfrapa karakterizaĵo estas du fajroestingistoj kaj ski-patrolo, krome du homoj bandaĝitaj per gaso ĉe la fino de la marŝkolono.

Lastfoje oni vidis ilin proksime al la oazo Bensuf, samtempe alvenis raporto pri la malapero de pluraj ŝafoj.

Alo! Alo! Atenton! Du sakoj da nutraĵo de la Ruĝa Kruco malaperis!

Oni raportas el Saharo:

Kion? Jam ĉiu garnizono raportis, ke la senditaj patroloj malaperas.

La malpli grandaj trupunuoj, kiuj estas efikaj kontraŭ tiaj dizertintoj, tiuj aperas tie kaj ĉi tie. Ili renkontas la spurojn de la dizertintoj tie kaj ĉi tie. Sed tie kaj ĉi tie ili povas kapti nur ties spurojn.

Nur el Saharo raportas konstante, fortikaĵoj, sapeistoj kaj radioformacioj.

2

Tamen kiel povas malaperis senspure tiel miksa societo? Kiam la kompanio ekripozis post unutaga laciga marŝado trans la oazo, Gorĉev forgalopis nordokcidenten. Tie troviĝas la unua granda oazo kun okdek loĝantoj, apud la vojo, kondukanta al Atalaso. Li venigis la ĉefon.

– Kiel vi nomiĝas, ŝejko? – li demandis.

– Abu ben Ikbar…

– Aŭskultu min, Abu ben Ikbar. Suprenirinte sur la monteton, vi povas vidi, ke mi estas ĉi tie kun cent soldatoj. Ni devas patroladi ĝis Atlaso. Ĝi estas bonorda regiono, kial ni irus de oazo al oazo tendumi? Ni ripozos bele. Vi ricevos donace tiun monon, kiun la patrolo elspezus survoje por aĉeti furaĝon. Tiel ni ne devos marŝi en tiu varmego, dum oni pagos al vi kaj al la aliaj ĉefoj de la oazoj la prezon de la furaĝo kontraŭ niaj kvitancoj, kvazaŭ ni vere estus aĉetintaj ĝin. Jen estas la kvitanco, mi subskribos proksimume dek el tiuj. Sidu sur ĉevalon kaj galopu tra ĉiuj oazoj ĝis Atlaso, ĉie transdonu unu el tiuj. Sed donu ĝin al ĉiu ŝejko, ĉar oni ne donos monon nur por tiuj kvitancoj, kiujn oni rivevos de tiuj ŝejko, kies nomon kaj oazon mi skribis sur ĝin. Se vi ne transdonos unu kvitancon, vin ĉiujn trafos malbono. Sur la unua kvitanco estas estas via nomo, kaj kvardek frankoj. Ĉu vi komprenis? Kiel oni nomas la duan oazon norde?

– Muherzin… poste sekvas Jof el Safra…

Kaj li denombris la oazojn, Gorĉev plenigis la kvitancojn unu post la alia. Laste la ŝejko diktis la nomon de la tribo Bistra. Tia mesaĝo ne estas malofta en la dezerto. Kelkfoje la serĝento kaj la ŝejko aranĝas la avalo-, furaĝo- kaj ceterajn negocojn poduone. Fine ja oni sendas multe da patroloj, kiuj plenumas sian taskon nur iele-iome. Tiam la soldatoj ripozas du tagojn ie, ili apenaŭ bezonas furaĝon, kaj la serĝento aranĝas la aferon kun la ŝejko kaj per kvitanco. Du homoj ricevas monon, kaj neniu malgajnas.

– Sed mi diras tion, ŝejko. Ĉevalmortige galopu tra tiuj oazoj, kaj ne eksciu la alvenontaj soldatoj, ke ni estis ĉi tie, ĉar

tiam oni sendos min, vin, kaj la aliajn ĉefojn haki ŝtonojn dum longaj jaroj!

Kiam la soldato foriris, la ŝejko galopis norden. Li lasis po unu kvitancon en ĉiu oazo, kaj ĉiu ŝejko instruis sian popolon sub ĵuro, ke kompanio da eŭropanoj tapasis ĉi tie.

La spahioj kaj la ĉasistoj, kiuj persekutis la kompaninon, en ĉiu oazo de spuro al spuro sekvis la kvitancon, kiu kuris antaŭ ili sen ununura soldato. Ĉiu arabo ĵuris ĵure en ĉiu oazo, ke la kompanii trapasis ĉi tie.

Nek la oficiroj de la batalionkomandejo, la ĉefstabo, eĉ la ministerio pri militaj aferoj ne komprenis la miraklon.

Sed kio okazis ĉe la oazo Malbur, kien ne iris la ŝejko, portanta la kivtancon, kaj kiel troviĝis poste la armea kvitanco en la oazo Insallah, tion nek la dizertintoj komprenis. Kvankam ĝi estis klara. En la oazo Malbur la tribestro estis la bopatro de Abu ben Ikmar. Kaj la ŝejko opiniis tiel, ke tiu homo ricevu neniom da mono. Li ĝoju, ke Abu ben Ikmar ne vizitos lin kun kelkaj fortaj glavobatoj. Ne nur eĉ profiton signifu al li la parenceco!

Li lerte evitis la oazon nokte, grimpante kaj rapidis plu sur la pado al Insallah, kie lia juna frato, brava knabo estis la tribestro. Kaj li klarigis ankaŭ al li dekomence, kio estas tio, kion li devas aserti, ĵurante la nomon de la profeto, se li ne volas haki ŝtonon longe, kio unuparte estas superflue, aliparte laciga. Tiel do la brava tribestro donis detalan priskribon pri la “preterirantoj”. Ili diru, ke flava aŭto veturis avane, en ĝi sidis altranga, eŭropa sinjoro, sur kies ĉapo estis vedeblaj arbofolsimilaj ornamaĵoj, kaj ili scias bone, ke la eŭropaj, hundaj sinjoroj siognas tiel, se soldato fariĝas maljuna, nervoza, kriema kaj tusema. Tial tiu malsana soldato ĉiam rajdas sur ĉevalo, aŭ veturas per aŭtomobilo,

kaj oni donas multe da ordenoj, por ke li ne estu ĉiam kolera, sed tio, ŝajnas, estas tute vana.

Ili diru, ke sidis apud li malalta, dika, uniformulo, kies ŝultron ornamis du pintaj arboj, verŝajne tial, se la aŭtomobilo renversiĝos, tiuj boriĝu en la sablon, kaj la tuto restu staranta. Krome estis tie belvizaĝa spahi-oficiro kaj alia, alta, larĝŝultra, ostoza homo, kiu havas tiel basan voĉon, kiel la malproksima tondro, kaj iu el la tribanoj volis helpi nombri la pakaĵojn, kiun tiu basvoĉulo vangofrapis, kaj li estis malsana dum longa tempo. La malbonfarto, okazinta ĉirkaŭ la pakaĵoj, estis la karakterizaĵo de tiu basvoĉulo.

Tiel do estas simple la solvo de la enigmo, ke la trupo formalaperinta ĉe Malbur, kiel ĝi reaperis denove, kvazaŭ ĝi estus trairinta Atlason, al Maroko sur la transa montokresto.

Aparta kara epizodo estis, ke Lugir, la ĉefo de la oazo Insalallah, kiu situas multe pli sude, partoprenis la nuptofeston de sia filo, kiel gasto, ĉe la malproksimaj montaraj rabistoj en Barakez, kaj rehejmeniĝinte, li trovis la armean kvitancon, per kio lia mallerta anstataŭiganto, sen lia demando ne kuraĝis trompi la eŭropajn, hundajn sinjorojn. Sed ne estas pli kara, bela, gaja kaj utila taga okupo, ol tio. La tribestro tre skoldis sian anstataŭiganton pro ties nefidindeco kaj maldiligenteco, li tuj prenis la aferon en sian manon, aŭ la slipon, kaj li subtrahis la du semajnojn de sia foresto el la tempo, kaj li raportis la trapason de la soldatoj kun la nuna dato, petante la monon por la armea kvitanco, ĉar bedaŭrinde ili, kiel montanoj, estas malriĉaj, simplaj homoj, kiuj vivtenas sin per la ŝvito de sia vizago kaj per la laboro de siaj manoj, kaj kiel ajn ili admiras, ŝatas kaj estimas la eŭropajn, sinjorojn soldatojn, estas amara afero, sed ili havas nenion el kio krediti.

Tiel evidentiĝis, ke la trupoj, kiuj batalis apud la lago Ĉado, alvenis pli rapide ĉi tien de sur Atlaso, trairinte la tutan Saharon laŭ ties plej longa diametro malpli ol tri kaj duono da horoj. Preskaŭ unu kaj duonhoron pli rapide, ol la plej novtipa ĉasaviadilo, atingonta mondrekordon. Sendube ĝi estas la plej pompa, militista marŝplenumaĵo ekde la ekzisto de la mondo. Precipe kun maŝinmpafiloj, mitralofusiloj, per tankoj, skioj, kaj tiel dirite, konstante tute ebrie. Ke en la kroniko de la franca, kolonia armeo ankoraŭ ne estas skribite per ordaj literoj, kiel ekzemple la gloraj tagoj en Meksikio, ĉeflanke de la imperiestro Maksimiliano, ties kaŭzo estas evidenta antaŭ multaj homoj.

Onidire, pensiiĝinta komandanto de la armea provizada servo, generalkolonelo, kiu en la militista ripozejo prepariĝis al eterna emeritiĝo pro plena kadukiĝo, li petis la kuraciston helpi lin ĝisvivi nur tion, kiam oni kaptos tiujn ĉiuriskajn ĉarlatanojn.

La kuracito poste inter kvar okuloj, malgaje diris al siaj kolegoj, kvankam li povus prokrasti la lastan stadion de la plena kadukiĝo per la dezirataj, kelkaj jaroj, tiam li ne laborus ĉi tie por mil kvincen frankoj, ĉar li povus vivi komforte el la monsumo de la Nobel-premio en la vitejo de sia onklino, apud Parizo, en la rondo de siaj familiaraj parencoj, okupante sin per eksperimentado de bestoj.

La konciza kroniko de la historio de La Unua Plej Danĝera Brigado, bazita sur aŭtentikaj indikoj, kaj inter la triboj, vivantaj en la montaro Atlaso, eĉ nun ekzistas tiu superstiĉo, kiam la stanga vento, blovanta el la direkto de la neĝkovritaj pintoj kaŭzas kapdoloron kaj inertecon, kaj oni scias bone, ke tiam malica Ghut flugas inter la rokoj, korĉiĝante de arbo al arbo kun susuro inter la maldensaj arbokronoj, bruo de marŝantaj piedoj, apenaŭ aŭdebla sono de trumpeto, grincado de radoj miksiĝas kun la siblo de la vento, kaj kiu

estas sufiĉe kuraĝa, rilate Alahon, por elrigardi tra la fenestro, tiu kelkfoje vidas scintili la kirason tra la stioj de la pluveroj, ekbrilantaj pro la perpendikle falantaj fulmoj, antaŭantaj la tondron. La ŝtalo de la multaj stiletoj aperas por trembrilo da tempo, kaj videbliĝas, kiel duonmretron super la tero, en la mano kun kolbo ili marŝas kun sia peza kirasrompa ruzeco kaj kun siaj kvitancĵetilaj formacioj. Antaŭe veturas ĉaro per flugiloj, kaj estas aŭeble, kiel malproksimiĝas la ruliĝbruo, kaj La Unua Plej Miksa Brigado (kiu estas la taĉmento de la reaperintaj, mortintaj eŭropaj soldatoj), laŭ enigma aperta ordono, ili marŝas fortosteĉe al sia celo por urĝe atingi la Nenion kaj tuj returniĝi…

La loĝantoj en la valo scias ĉiuspecajn fantastajn fabelojn pri la dizertintoj, pri kvitancoj, friponoj kaj pri la komplicoj de arabaj tribestro, sed ĉiam ekzistis superstiĉaj homoj kun senpripensa kapo. Fine ja oni kredas tion, kion li vidas! Kiam la malsana vento komencis blovzumi el la direkto de la neĝkovritaj montoj, la montara vilaĝo malaperas en la malleviĝanta nuboj, io fulmas en la nokto, kaj tiam ankaŭ blindulo vidas tion bone dum ĉiu ekfulmo. Eĉ! La blondulo vidas tion multe pli bone!

Sendube, ili marŝas tie, kriante mallongajn, akresonajn, kategoriajn mensogojn unu al la alia. Tion ĉiu komprenas bona, ĝi estas evidenta kaj klarigebla. La ceteraĵojn nek la malsanaj soldatoj povas kalrigi, havantaj konstantan tusadon pro la densajn kverkofoliojn. Tamen ili parolas ĉiuspecajn aferon, ankaŭ tion, kaj ĉi tion.

Sed superstiĉaj homoj estis kaj estos ĉiam, ĉar Alaho volias tiel, ke iuj homoj ne vidu tion, kion li viads kaj ne aŭdu tion, kion li aŭdas, sed li serĉu apartan veron por si mem, kaj trovinte ĝin, li povas kredi, ke li estas pli saĝa, ol la aliaj homoj. Alaho estas granda kaj Mahometo estas lia profeto, certe ili kalrigos al la interesiĝantoj, kial ĝi devas okazi tiel.

Mondenigmo!

Oni konstatis sendube, ke la pezaj kirasrompaj militvagantoj de la tre miksa, tien-reen marŝanta brigado malaperis en la varmego, kies nombro dumtempe altiĝis je ducent kapoj. Ili forvaporiĝis, kiel la humido de la grundo tra la kapilaroj. Kaj forvaporiĝis la humido tra la haroj de la altranguloj, kaj ili blankhariĝis iomete, krome ili ŝanceliĝadis kaj vertiĝis, ĉar estis sendube, ke la dizertintoj plenekipite, en ordinara marŝritmo, kun du kirasaŭtoj, tra sekreta supertera elirejo iris al iu antaŭenŝovita malgranda planedo de la spaco.

Kvankam la persekutantoj postsekvis ilin kun unutaga diferenco. Oni persekutis ilin, sekvante la spurojn de la kvitancoj kaj demandadis iujn tribojn

La araboj, kiuj provizis la dizertintojn rekompence por la kvitancoj, pecize priskribis la veturilojn, la kirasaŭtojn, krome la gvidanton, kiu vestis sin kiel spahi-oficiro, la subkolonelon, veturanta per la butekolora aŭto, apud kiu sidis adjutanto kun plena skiekipaĵo.

Gorĉev divenis unurangan aferon.

Neniu scias precize en la kolonio, kie, de kie kaj kien marŝas ĵus kompanio. Kie troviĝas ĝendarmo, kiu haltigus kaj kontrolus bone ekipitan marŝkolonon (provizitan ankaŭ per skioj, kalkulante je ĉiuj ebloj)? Kiu renkonte venanta trupo scius precize, ke el la kontraŭa direkto ĝuste nun kaj ĝuste tiuj ne povas veni? En Afriko estas granda tien-reen irado.

La radioj malpacience dissendas ĉien laŭte, ke tiom kaj tiom da legianoj dizertis. Eĉ ilian spuron oni ne vidis. Enigmo!

Poste longe rondiris la superstiĉo, ke ie ekzistas subtera urbo en la meza mezo de la dezerto, pri kiu oni jam verkis filmon en Hollywood, kaj tie tre riĉa kaj tre bela virino donas

rifuĝejon al la dizertintaj legianoj, ŝi kolektas tiujn, ili ricevas bonan salajron, aŭskultas gramofondikojn, fumas bonegajn cigarojn, sed kiu ektuŝos la virinon, tiu estos la filo de la morto. Neniu sciis ties kaŭzon, kial kolektas tre riĉa vivino, eĉ belega, tiujn dizertintojn en la mezo de Saharo sub la tero? Nek tion oni sciis, kial fariĝos tiu la filo de la morto, kiu ektuŝos ŝin?

Neniu komprenis, ĝuste tial cirkulis longe tiu famo, ke ĝi estas vera. La afero fariĝis tiel granda sensacio, ke ankaŭ la militestraro decidis okupiĝi pri tio. Ĝi ja certas, ke tre multaj legianoj dizertis, kaj oni trovis neniun el ili.

3

Tiam ili fine estis kaptotaj. Aŭ falontaj en kaptilon, kion oni devis nur kuntiri. La solvo estas nekredeble simpla.

Tiu tute kanajla, malesperige demoraliĝinta kaj terure insolenta, elektita bandita societo ŝtelis ne nur kriasaŭton, kio jam en si mem estas sufiĉe garava krimo, kaj ne senkulpigas tion distreco aŭ kleptomanio, kiel mi jam menciis, evidentiĝis, ke tiuj ĉiuriskaj ĉarlatanoj havas ankaŭ armeajn kvitancojn dank' al ŝtelita kamizolo. Subite la tribestroj alvenis unu post la alia el la regiono de Atlaso por ricevi monon kontraŭ la kvitancoj, ĉar ili donis avelon, brandon, tranoktejon, nutraĵon, kiel tio estas legebla malsupre sur la kupono en la rubriko de la nomo de la formacio, ĉiujn ĉi servojn uzis “La Unua Plej Danĝera Brigado”. La celo kaj direkto de la vojo, laŭ la difino estas patrolado, sed certe la eŭropa soldato misskribis tion hastante, kaj tiel “nepagado” estis el la vorto. Oni certigis la ŝejkon en la urba komendejo tre kolere, ke ĝi estas la sola vorto, konvena al la vero, el la teksto sur la kvitanco.

Oni konstatis ankaŭ tion, ke la subskribo, videbla sur la kupono, estas la signaturo de la legiano, havanta la moknomon Pajaco, kiu dizertis el la fortikaĵo La Grenelle. Oni pagis kolere, nu, sed estas trovita la senmolraliĝinta bando.Tuj ekiru de okcidento kaj oriento leĝeraj motociklaj kaj kamelaj taĉmentoj, krome kompanio da ĝendarmoj fortostreĉe kun ĉirkaŭiga manovro, sekvante la kvitancojn, rekte al la dekstra kaj maldekstra neeviteblaj vojoj de Atlaso, kaj ili estos kaptitaj post horoj!

Oni devas estigi kontakton kun la esplora ĉasaviadila svarmo, kiu tuj ricevos ordonon. Se la pilotoj ekvidos la dizertintojn, kaj tiuj ne kapitulacos, ili ekpafu per maŝinpafiloj kaj falĉmortigu ĉiun!

Post kelkaj horoj ili estos trovitaj.

Oni sekvis iliajn spurojn tra la mallarĝa montpasejo de Atlaso. Ne estos saviĝo! Kaj la berbera loĝantaro jam ne vidis ilin en la vilaĝo Malbur, kelkajn cent metrojn antaŭ la montopinto.

Stultaĵo! La komandanto de la soldatoj pridemandis la loĝantojn unu post la alia, li minacis ilin, vane… Ili ĵuras, ke du monatojn ne estis soldatoj ĉi tie. La trupo malaperis inter Debun kaj Malbur! Dekstre kaj maldekstre estas plataj, neireblaj vulkanaj rokoj. Homo ne komprenas tion! Oni devis konfesi la neeblaĵon: senspure malaperis pli ol cent homoj. La persekutantoj nun jam laŭiris la montpasejon, supren ĝis la pinto, kaj sur la alia montflanko ili iris plu al Maroko. Sed en la sekva vilaĝo ili ne sciis ĉu ili iru antaŭen aŭ malantaŭen, ĉu ili ridu, ploru aŭ preĝu. Ĉar la blinda ĉefo de la vilaĝo petis ilin, se eblas, ŝanĝu la kuponojn de kompanio, kiu trapasis hieraŭ ĉi tie. Kaj evidentiĝis, ke la skribo estas la sama. La Unua Plej Danĝera Brigado senpagumis ankaŭ ĉi-loke!

Oni priskribis precize la kirasitan aŭton, la subkolonelon, la adjutanton kun skioj, kaj specialan formacion, kiu kunportis ankaŭ blovŝveligeblan gumboaton ĉi tien, sur la monton, kalkulante je ĉiu eventualeco. Eble suprenvenos rivero! La soldatoj laŭordone havis konstantan kontakton kun la plilotoj, la pilotoj kun ili, kiuj regule informis unu la alian pere de radio – nun haltas la radoj de la menso! La pilotoj ne vidis eĉ unu vivantan animon.

La kaoso atingis sian kulminon, kiam dizertinto anonciĝis en la alia limo de Saharo ĉe ĝendarmo – iam li estis serĝento kaj soldatservis laŭ la nomo Borodin, – li volas reiri haki ŝtonon, ĉar li ne sciis, kion li faris, kiam li forlasis tiun komfortan, sinjoran vivon. La du metrojn alta serĝento nekompreneble estis precize kvardek du kilogarma kaj tridek du dekagrama, li apenaŭ havis pezon de vivulo. Eĉ postesigno de torturado, skrapvundeto aŭ bato ne estis videbla sur li. Oni apenaŭ povas elaŭdis el liaj vortoj, kio okazis, ĉar prio io li balbutis, tremis lia kapo, palpebrumadis kaj iom freneziĝis. Sed li montris multe da neplenigitajn, armeajn kvitancojn el la ŝtelitaj, kaj li rekonis ĉe la kompanio, kiu venis renkonte al li, la du ĉefkanajlojn, kun la moknomoj Pajaco kaj Reĝino, kiuj servis en la fortikaĵo La Grenelle kaj estas la gvidantoj de la “formalaperinta” brigado.

Nun ek! Oni devas eksciis, kio estas ĉi tie! Ekveturu la ĉasaviadila svarmo, sur la motorojn, la kamelojn, ĉevalojn kaj aŭtojn, ĉie en la ĉirkaŭaĵo, kiuj vivas kaj moviĝas en la kolonia armeo. Dudek mil soldlatoj persekutis tiujn hontulojn de la mondo je vivo aŭ morto, kaj divizia generalo ripozanta pro plena kadukiĝo denove menciis al sia kuracisto, ke li ŝatus ĝisvivi, kiam oni arestos tiujn.

La kuracisto jam ne devintus eniri al li kun la injekto, ĉar posttagmeze oni diskonigis la novaĵon: ke la kanajloj estas

trovitaj! Kun du kirasitaj aŭtoj kaj kun ĉio, oni arestis kaj kunportas ilin!

Nu, atendu! Nun jam ne estas tia miraklo, ke ili saviĝu. Ĉu ne estas? Sed la esenco de la miraklo estas tio, ke ties perceptebla realaĵo estas la nenio!

La divizia generalo vespere ankoraŭ trinkis buljonon kaj diris al sia filino, ke li ne aprobas ŝian edziniĝon. Ĉirkaŭ noktomeze li endormiĝis silente, havante okdek du jarojn, post kvardek kvin jara soldataservo, pasigita ĉe la armea provizada servo, pro plena kadukiĝo, kaj nun evidentiĝis, ke la kara maljunulo transloĝiĝis frue.

La radistacioj sekvan tagon ŝrikis, ploris, blasfemis tiel, kiel multaj sendefandaj, insultitaj virinoj en la mallumo. Evidentiĝis pri la kaptitaj du kompanioj da soldatoj, kiujn oni eskortis triumfe al urbo Ain-Sefra, ke tiuj estas regulaj, ordinaraj rotoj. Ili ne estas dizertintoj! Sed kiuj estas tiuj du kirasitaj aŭtoj? Nu do! Ili laŭordone marŝis al la lago Ĉado, gvidate de sia leŭtenanto, ĉar ili aŭdis, ke ribeluloj atakis la industriejon, kaj ili devas savi eŭropanojn, ĝisekstreme premegatajn. Survoje venis renkonte al ili la serĉata kompanio, gvidate de subkolonelo, veturanta per aŭto, al kiu ili raportis – laŭregule – sian etaton, destinon kaj marŝdirekton. La blankhara oficiro orodonis pro timzorgo rilate siajn endanĝerigitajn sampatrujanojn, ke ili transprenu la du kirasitajn aŭtojn, kaj atinginte pli bonan terenon survoje al Bar el Gazar, du taĉmentoj rapidu antaŭen!

Ili transprenis la kirasitajn aŭtojn, sed ili marŝis ne pli ol duontagon, kiam la kolonia armeo alvenis el ĉiu direkto de la ventorozo. Oni ĉirkaŭis ilin per maŝinpafiloj, fusiloj, flamĵetiloj, dirante, ke ili ne rajtas paroli eĉ unu vorton, demetu la armilojn kaj sekvu la trupojn! Ili ne komprenis la aferon, eĉ nun ili ne komprenas, sed obeis.

La vizaĝo de la severaj militaj prokuroroj kaj detektivoj fariĝis flava, helverda, hepatkolora kaj tute purpura. Do ne eblas… Tiujn ne eblas nur simple mortpafigi, se ili estos kaptitaj! Ĝi ne estos puno pro la okazintaĵoj. Iu oficiro frapis sur sian frunton

– Sankta Dio! Kio estas al la petrolesploristoj apud la lago Ĉado?!

Oni kuregis.

Oni vokis kurtonde la radiostacion de la industriejo, dissendinta danĝersignalojn la antaŭan tagon. La insudtriejo anonciĝis. Ili do vivas! Jes ili fartas bone! Ili dankas la helpon. La soldatoj aperis tie en la lasta momento kun subkolonelo kaj sapahia ĉefleŭtenanto. La malgranda trupo alvenis rezolute, pretaj, se necese, persekuti la ribelulojn ĝis la montopinto Ruvenzor, certe tial ili kunportis la ski-patrolon. Post mallonga pafbatalo kaj sturmo per bajoneto, ili mortigis la plimulton de la rabistoj. La aliaj forkuris. Vi estas admirindaj soldatoj!

La oficiro ŝatintus respondi al tio, se ne estas bezonate, li ne ĝeneraligu nun, li ne verŝu ĉion en la saman barelon. Sed poste li tamen ne diris tion.

La radiostacio apud la lago Ĉado mencias, kompreneble ili estis je la dispono de la savarmeo en ĉiuspeca rekompletigo. Tiuj aĉetis precipe multe da cigaroj kaj tute bongustajn likvorojn. Nun li petas la interesiĝantan oficiron, ke li konsilu, kion fari kun la kuponoj? Ĉi-regione en granda distanco ne estas ganiozono. La oficiro respondis tion, ke li fartas bone, kaj li vere ne povas diri, kion fari kun tiujn armeaj kvitancoj.

Tiam anonciĝis jam foje traserĉita – de sur la montdeklivp, situanta proksime al Maroko – la tribestro de la vilaĝo

Insallah, ke antaŭ kvin tagoj spahia oficiro, subkolonelo per buterkolora aŭto, apud kiu sidis ski-adjutanto, kantonmentis kapitanon ĉe ili, donante tiun ĉi armean kvitancon. La loĝantoj de la vilaĝo priskribis detale la soldatojn, kaj ili ĵuris, ke tiuj dormis kaj ripozis unu tagon ĉi tie.

Num jam nur langvore sidis la interkonsiliĝantoj. Ili flustradis sen konvinkiĝo pri metodoj kaj farendaĵoj, lace kaj malgrasiĝinte, maljunaj soldatoj, travivintaj multe da periperioj, kuraĝe persistantaj en multe da inferaj bataloj, genraloj kaj general-koloneloj, eĉ inter ili estis marŝalo, kiu antaŭ unu jaro en griza mantelo, nokte li mem kontrolis la postenantojn antaŭ decida batalo kontraŭ ribelantoj, kaj dum li ekbrulis cigaredon, kuglo debatis lian ĉapon, sed li mem ankoraŭ longe fumis, dirante, ke la tabko estas malseka. Tiu marŝalo dum interkonsiliĝo trempis sian poŝtukon en glaso da akvo, li metis ĝin sur sian frunton kaj prenis ian sedativan pulvoron el blanka fiolo.

Kvazaŭ implicite ili interkonsentis pri tio, ke ili ne okupiĝas pri la afero. Sed kion fari, se la afero okupiĝas pri ili.

Post unu semajno la reĝo de la libera, neŭtrala, bantua tero Luango, estanta sub internacia garantio pere de sia sendito mesaĝis al la ĉefkomandejo, ke li ne faris reziston per amiloj, sed li opinias la aperon de la francaj militfortoj senrajta, li protektas kontrŭ tio. Ili ne povas apelacii provokadon, rilate lian pacan popolon, kondutanta amikeme al la francoj. Li donis la petitan monon por la nurtado de la okupanta trupo, eĉ laŭ ilia deziro li zorgis pri ilia nutrado, li konsciiĝis, ke ili konfiskis ĝuste la ricevotan monon por la mahagonoj, gumo kaj kopro, liverotan al la franca armeo. Li protestis, sed li povis fari nenion kontraŭ tio, ke lian unuan konsiliston kaj ministro – ĉar tiu ne volis prezenti nacian dancon – ili senoficigis lin, eĉ elbatis liajn du dentojn, kaj ili deklaris, ke enigma homo, nomata Abu ben Pulovero estas la franca

gubernatoro de sia lando, kiu dum malluma, tempesta nokto rostas malaperintajn kortbirdojn en la arbaro. Li unuavice pagis (kaj pri tio li havas armean kvitancon) la tutan imposton de la okupantaj trupoj, ke ĝi ne servu kiel preteksto al provokado. La tuta loĝantaro laboras al ili, ĉar ili teruras lian fidelan kaj honestan popolon per vakcinado kontraŭ varilo, deviga poplinsturado, vermoekstermado kaj per aliaj vivdanĝeraj minacoj. Tiu procedo estas terure indigniga! Prcipe la vankcinado kontraŭ variolo estas malinda, morala premo. Ili sendis sian proteston en Rangezi-on, al sinjoro Morton, kiu estas ia komerca konsulo, itala aŭ usona aŭ turka, li ne scias tion certe, sed lastfoje vizitante lin, li diris, ke en la multe diskutataj, internaciaj demandoj lia decido estas kompetenta plej ofte, kaj tial li jam tiutempe donis ses belegajn elefant-kojnegojn al tiu sinjoro. Prezentinte sian starpunkton kaj proteston al la franca registaro, li trankvile atendas la decidon de sinjoro Morton, kio laŭ lia opinio, nur al la estimata respubliko estos ĝena, malagrabla kaj multrilate domaĝa, se ni konsideras, ke la unuiĝintaj usonaj, italaj kaj portugalaj militfortoj venos por helpi Luango-n, kion cetere sinjoro Morton firme promesis en okazo de bezono.

Kiam la unuaj ĉasaviadiloj aperis super Luango-lando, ili jam formalaperis. Poste evidentiĝis, ke ili vivis du semajnojn en la fortikaĵo apud Argenton Kongo laŭ ia malklara historio, ke la minaca sinteno de Luango venigis la militistan komandejon al tiu decido, ke ili fortigos la ĉi tiean garnizonon kun ili. Ĉar la milita provizada servo ne havis eĉ konjekton pri la duobla etato, kaj tiel ne okazis zorgo pri konvena rekompletigo, la sepciala help-trupo manĝis kaj trinkis ĉion en la fortikĵo, poste kantante formarŝis, kaj al la fortikaĵo, dissendanta danĝersignalojn, ĉar ilin minacis malsatmorto, de sur trimotoraj bombaviadiloj, plonĝbombantoj en kvar sinsekvaj ondoj, ekflugintaj de sur ĉiu bazo, faligis panon kaj sekigitan viandon.

Tiam jam la tria militafera ĉefkomandanto de la kolonia armeo emeritiĝis pro la okazintaĵoj. La kvara apelaciante lumbalgion, li petis emeritigi sin senpere antaŭ sia nomumo.

Poste ili informis la francan respublikestron telegrame, ke ili gratulas lin, ĉar vivuante lin, ili fondis ĉi tie la aŭtonoman, sendependan, sed franc-amikan fortikaĵon de la francaj legianoj, dum la milita provizada servo regalas ilin per sufiĉe da nutraĵo, cigaro, brando kaj ĵurnaloj, ili certigas Francion pri ilia protekto.

V-a ĈAPITRO. Radioprogramo en Saharo

1

Ili sidis sur la montdeklivo de Atlaso, kaj ilia situacio nun jam estis vere senperspektiva. El Saharo trupo da militvagantoj sekvas iliajn spurojn. Ili preterlasis ilin, sed ĝi signifas nur duontagon da prokrasto. Ili falis en muskaptilon. La sola trairejo de la grandega montoĉeno kondukas preter Casba, kien ili volis penetri. Ho jes, sed francaj militistoj tendumas ĉirkaŭ Casba, ili fajro vidiĝas ĉi tien.

Ili belege ĉirkaŭigis sin!

Se la militvagantoj alvenos, fino. Dorse estas taĉmento da soldatoj. La situacio estas senespera.

– Se doniĝos tiel – diris Ŝebao, – ni kapitulacos.

Ankaŭ la cetere eltrovema Gorĉev rigardadis dekstren-maldekstren senkonsile.

– Eble troviĝos ia trairejo ĉi tie por eviti ilin – diris Ditrich moroze.

– Tute ne.

– Tamen ni povas sendi kelkajn homojn patroli.

Ili ekiris okope, gvidate de Gorĉev, inter ili Svetozar, kiu kredis tion pro ia enigma kaŭzo, ke sekvos vespermanĝo, nur mankas la ligno por fari fajron, tial ili iras.

– Vi ĉiam balancas viajn piedojn, anstataŭlabori – li diris al Krajovacz kolere, kiu tiam movis sian manon antaŭ sia frunto, esprimante sian opinion pri la mensa stato de Svetozar kaj rekriegis:

– Tio estas via manio, ke oni ŝtelas viajn cigaredojn! Vi freneziĝos pro tio.

Ĉar ili ekmarŝis, ankaŭ li kuniris, kaj estis du teknikaj soldatoj inter ili, eĉ du poŝtistoj.

…Nun de fore sur tereno, prilumita de la lunlumo, estis videblaj la trupo de partizanoj, proksimiĝantan en burnuso. La militistaro ekiris malrapide de sur la montdeklivo. Ili estas inter du fajroj.

– Ni kapitulacos, knaboj, al la soldatoj – diris Ŝebao.

– Diablo forportu la tuton – murmuris Abu Ben Pulovero. – Mi povos sidi kvar jarojn en la prizono.

– Oni ne kondamnas dizertintojn al kvar jara malliberigo.

– Prave. Sed oni konsideras la aferon alimaniere, se iu fuĝis el la prizono de Timbuktu, ĉar pro momenta neŭrastenio li mortbatis sian bofraton per bierkruĉo. Oni kondamnas tiun al du jaroj pro bofrataĉo. Krome mia bofrato estis tuberkulozulo, li sciis nek legi, nek skribi, ĉion ĉi oni devus kalkuli, kiel moderigajn cirkonstancojn. Sed anstataŭe estos kvar jaroj.

Tiel ili eksciis la paseon de profeto Pulovero, kiu poste sidadis silente, malgaje sur ŝtono.

– Rigardu tien! – kriis Klausner kaj montris al la valo.

Mirinda, konsterna vidaĵo!

La militistaro malaperis en la kurboj de la malluma senpentuma vojo, tute ne rimarkinte ilin.

Anstataŭe ili alvenis en la valon kurpaŝante, ili viciĝis kontraŭ la sensuspekte galopanta militvagantoj, kiam tiuj venis proksime je pafdistanco, ili ekpafis tiel intense, ke la burnusaj araboj falis de sur siaj kameloj dekstren-maldekstren transkapiĝe. Ili rajdis rekte al la regule knalanta infero de pafaroj de maŝipafiloj, mitralfusiloj, kaj dum ili retiradis siajn kamelojn por fuĝi de antaŭ la mistere surfalanta morto, la duon de iliaj homoj jam kuŝis en la dezerto, kaj la senmastraj, sovaĝiĝintaj kameloj kuradis tien-reen inter ili.

Denove kurpaŝo.

La militvagantoj fuĝis panike, kaj la militistaro sekvis ilin en ordo, ĝis ili malaperis en la dezerto, per la bone konata marŝritmo, malsupren, al la valo.

– Ni aranĝis la aferon bone, ĉu ne? – diris Ditrich triumfe, kiu nun revenis el sia patrolado. – La kanajloj meritis, ke fine oni aranĝu la konton kun ili. Ĝi estis bona dekutimiga terapio por dekutimiĝi ilin de sia pasio, ŝovi la nazon en la aferon de honestaj legianoj.

Evidentiĝis la sekvaj: Ili vidis telefokablojn al la direkto de Casba, kaj tendo staris sur rokplataĵo, pri kiu jam videbliĝis de malproksime, ke telefono kaj radio estas en ĝi.

– Oni ne starigis gardiston aŭ io similan – li daŭrigis, – kaj ni vidis tuj, ke ĝi estas teknika trupo, kiu zorgas pri la telekomunikado. Enirinte ni petis, ke ili lasu sin deŝanĝi. Fine ili konsentis. Ni devos malsuprenporti ilin, ĉar ili kuŝas ŝnurligite ĉi tie sur la bazalt-elstaraĵo.

– Ni diris pertelefone – rakontis Ditrich – al la soldatoj de la bataliono n-ro 63, tendumantaj ĉi tie, ke ribelanta tribo neniigis la oazon Grabu. Tiuj iras al Atlaso, kaj ili likvidu la arabojn per pafaro! La kompanio senprokraste okupu la

fotoregionon Goha kaj atendu la pluajn ordonojn. Mi opinias, ke tiuj longe tendumos tie, ĝis ili ricevos ordonon.

Dume ni eksciis eĉ tion de Ditrich, ke subkolonelo kaj kelkaj oficiroj vizitis Caid-on pro io. Ili ne interkonsiliĝis longe. Ni devis ekagi tuj, ĉar Saharo jam svarmis de la persekutantaj trupoj.

Post noktomezo ili preparis sin por ekiri, kaj komenciĝis la plej riska, la plej ruza legiana friponetaĵo, pri simila oni aŭdis ĝis nun neniam.

Ili ekmarŝis silente, kaj okazis la sekvaj eventoj en rapida sinsekvo. Unue ili restadis ĉe la tendo de la teknikaj soldatoj. Ŝebao telefonis.

Poste ili disiĝis je du grupoj. Iun gvidis la dika Tovaĉek, kaj ĝi havis ĉirkaŭ kvindek membrojn, la alia grimpis surpren al Casba, kiun direktis Ŝebao en uniformo de ĉefleŭtenanto.

2

Dume en Casba maljuna subkolonelo, dekorita per ordenoj, kaj liaj tri oficiroj traktis kun Caid.

– Kredu min, ĝi ne estas malkonfido, sed mi ŝatus, se vi transdonus Casba-on al niaj soldatoj dum de la grandaj militaj ekzercadoj.

– Mi vivis en paco kun la francoj, kaj mi vivos en paco, ĝis oni ne forpelos min el mia loĝloko – diris Caid.

La oficiroj postrigardis la forirantan Caid-on malbonhumore. Fripono, kiu gardas tiun pozicion kun nekredebla ruzeco, kaj kaŝrigardinte de sur la teraso de Casba, li vidas ĉion, li informiĝas pri ĉio, kaj neniu scias, ĉu li havas ie dissendan

aparaton aŭ tiaĵon, per kio li povas direkti la tuaregojn. Ĉar tiuj kanajloj havas tiel nekredeble bonajn informojn.

– Diablo forportu la diplomacion – diras iu oficiro. – Mi jam delonge estus aranĝinta la aferon, kie devas fari tion, sen ĉiu ĝentilado!

Ili sidis malbonhumore.

Diablo forportu la multe da pragmatismo kaj pruvadon, ĉar dum en la militafera ministrejo nasiĝas la decido, ĝis tiam tiu rabisto vendos ilin.

Kaj ili devas danci kvadrilon ĉirkaŭ la ŝejko kun tiaj instrukcioj, ke oni devas rideti, kiam jukas lia manplato.

Ili cigaredis malgaje, frapetadis siajn botojn, kaj subite venas servosoldato:

– Sinjoron subkolonelon serĉas la komandejo.

– Oni certe interesiĝas – diris iu oficiro, kiam la kolonelo eliris, – ĉu oni sendos al la rabistoj freŝajn florojn ĉiutage.

Nun ĉi-foje ili eraris. Ĉefleŭtenanto Speier, la kuriero de la gubernio de Maroko anonciĝis ĉe la telefono: “Laŭ la ordono de sinjoro kapitano mi transigas telegramon kun la hodiaŭa dato el Maroko: la kulpeco de Caid pruviĝis, mi ordonas al la bataliono n-ro 63, ke ili senprokraste okupu Casba-on! Alvoku Caid-on kapitulaci! Marŝalo Ruff p.m.”

– Konfirmu, ke mi komprenis.

Kiam Caid denove iris en sian ĉambro, vokita de la oficiroj, iu fermis la pordon

– Laŭ la ordoni de la ĉefstabo – diris la subkolonelo – mi aratas vin, kaj se viaj homoj kontrŭstaros, la formacioj, senditaj por kapti ilin, mortigos ĉiun. Pruviĝis, ke vi estas perfidulo.

– Mi petas, pro tio…

– Neniu demandis vin! Vi estas arestito, kaj vi staros antaŭ la milita tribunalo.

Caid elprenis ponardon subite, sed oni kaptis kaj ŝnurligis lin.

Post ne pli ol duonhoro la trumpeto eksonis antaŭ la plej malalta teraso. Tiun ekipaĵon blovis nun iom false profeto Trovaĉek (eĉ se li ne estis soldato, sed li longe muzikis ĉe amatora orkestro en Timbuktu).

Ĝi ne povis doni kaŭzon miskompreni la aferon, ĉar la soldatoj, la batoj je la kapo kaj la trafoj estis tiel veraj, ke oni eĉ ne povis sonĝi pli bonan.

Samtempe sub la ŝirmo de maŝinpafiloj, lerte lokitaj en la montdeklivo, oni sturmis la forkikaĵsimilan konstruaĵon, okupante tri parapetojn dum minutoj, kaj post kelkaj minutoj la maŝinpafiloj, estintaj sur la montdeklivo, jam direktiĝis al la korto de sur la parapeto. Ĝi estis bonega plenumaĵo. La oficiroj signifoplene kapjesadis, gvatantaj tra binoklo, starante en la fenestro de la sesa teraso. Tio estas jam io. Ili nomas ĝin diplomacio. Tio estas efika, rapida kaj bezonas relative malpli multe da viktimoj, ol multe da klaĉadoj.

La ribeluloj, retiriĝintaj sur la duan terason, iom rekonsciiĝis post la surpriziĝo kaj defendis la korton kun forta rezisto.

Tiam en la alto de la kvara teraso desaltadis la soldatoj, alvenintaj de sur la montdeklivo, gvidate de Trovaĉek, kaj en

tiu momento, kiam iliaj plandumoj tuŝis la grundon, ili elprenis la mangrenadojn. Kaj preskaŭ ankoraŭ en la elano de la salto ili ĵetis tiujn unu post la alia en la profundon, sur la duan terason.

Ĝi tre dankas kaj ruiniĝas… Granda polvo- kaj fumnubo. Parton de la societo enterigis la ruinoj de la konstruaĵo, la aliaj beduenoj grimpis sur la sekvan terason. Dum tiu mallonga tempo oni portis la maŝinpafilojn jam en la korton de sur la parapeto, tie ili krakadis furioze, dume la soldatoj kuradis trae-retrae, surventriĝante inter la polvaj enfrapiĝantaj kugloj, antaŭen el malantaŭ budoj, ŝtonoj kaj fosaĵoj! La soldatoj, alvenintaj kun la dika Trovaĉek okupas la terasojn unu post la alia desupre per mantabalo. La Ĉasba brulas triloke, fumo, flamo, kriego, pafado, kaj post du minutoj svingiĝas burnuso…

La tribo kapitulacis.

Oni ĉesigas la pafadon, de tie kaj de ĉi tie leviĝas homoj, ne kalkulante tiujn, kiuj eterne aŭ por longa tempo restis tiel. Kaj komenciĝas la senarmigo de la indiĝenoj.

Ankaŭ la oficiroj mem partoprenis la batalon kaj defendis la poziciojn dum duonhoro kontraŭ kelkaj beduenoj, provantaj penetri.

Spahia ĉefleŭtenanto gvidis la sturmon, li estis Stefano Ŝebao, altkreska, kolosa knabo. Li paŝas antaŭ la subkolonelon aplombe:

– Ĉefleŭtenanto Bramant anonciĝas. Etato: tri…

– Bone, bone… de nun miaj okuloj estos sur vi! – diras la subkolonelo. – Mi ordonos, ke fine vi estus sendita al tiu loko, kion vi meritas.

Ankaŭ Ŝebao timis tion, ke tia ordono fare de la subkolonelo eventuale tamen eblas.

La soldatoj ekbivakis, kaj la subkolonelo tuj telefonis. Ŝebao tiam jam denove sidis en la teknika tendo, ĉar tie estas bezonata iu, kiu parolas diversvoĉe. Li havis varian kaj multspecan laboron, tio certas. Li spiregis kaj levis la aŭdilon.

– Konektu la ĉefkomendejon.

– Jes, sinjoro subkolonelo – li tondris per basa voĉo, kaj ĉirkaŭ post dudek minutoj li anonciĝis grakante kaj miaŭante.

– Ĉi tie parolas de Hivers… – li konis tian kolonelon el la ĉefstabo kun tiu nomo – kio okazis?… Ŝajnas, ke la divizio n-ro 63 drinkadas en la dezerto… Ni jam atendas vian raporton unu horon pri la okupo de Casba.

– La soldatoj de la divizio n-ro 63 bonege faris tion – respondas la subkolonelo. – Ĝi estas unu el la plej bona formacio de la kolonia armeo. Mi aparte mencios en mia raporto la nomon de ĉefleŭtenanto Bramand. Li estas unuaranga oficiro! Lia persona kuraĝo, sagaco…

– Jes, jes… li estas talenta knabo – respondas Ŝebao grakante kun iom da sincera melankolio. – Nu do en ordo. Transprenu la komandon kun viaj oficiroj… Mi atendas trankvilan esploradon… Kia estas la vetero tie?

– Seka, tolerebla.

– Ĉe ni jam du tagojn furiozas la sablotempesto… khm… hm… Do ĝis revido, mon vicux… – kaj li demetis la aŭdilon, aŭ Ŝebao bruis nelonge, poste li parolis alivoĉe:

– Maroko ĉeflineo, mi malkontaktas la ĉefkomandejon… – Krepitado, poste baza sono. – Teknika oficiro de la divizio n-ro 63. Ĉu vi deziras ion sinjoro subkolonelo?

– Konektu Colomb-Béchar-on. Telefona subnumero 79.

– Kiel? Tio estas kara. Nu egalas…

– Ĝi ne anonciĝas, sinjoro subkolonelo.

– Tute neeble. Fervoja stacio. Provu tion denove!

Ne gravas, kio okazos!

– Colomb-Béchar! – li kriis, kovrante la telefonon per naztuko. – Mi petas mallonge paroli! Sablotempesto! La ejo estas plen-plena!

Je lia mansvingo oni komencis bruadi kaj tintadi ĉirkaŭ li. La surda Svetozar rigardis ilin, rompante siajn manojn.

– Freneza kompanio! Ili ebriiĝis ĉe la telefono!

Krajovacz eklevis siajn ŝultrojn gaje.

– Se ni jam venkis, kial ne kanti?! – Kaj li ekkantis kaj Ŝebao raportis panike, ke ŝajnas, iu freneziĝis en la sablotempesto. La subkolonelo demandis, ĉu sinjoro Tribon estas tie… Bedaŭrinde li foriris antaŭ minuto, hodiaŭ li jam ne revenos… Ba! Kaj kion vi faras tie sen la staciestro?… Jen estas lia anstataŭiganto… – ŝvita Ŝebao kaj li preskaŭ freneziĝas pro la bruego, precipe pro Krajovacz, kiu dancis tiun figuron de ia nacia danco, kiam li frapis foje sur la tablon, foje sur sian ŝuon, foje sur la dorson de Ŝebao, ke liu konstante faligis la telfonon el sia mano.

Baumgarten pakis. Li fuĝos, ĉar oni certe divenos tiun trompon.

– Sendu vian anstataŭiganton, sinjoron Mauriel – kriis la kolonelo.

– Li ĵus elkuregis, ĉar alvenis la persontrajno el Insallah…

Klausner, por helpi lin, fajfis trenate.

– Nu, dank' al Dio, ĝi jam ekveturas – diris la subkolonelo kaj la transformatoro, ekfluginta el la mano de Ŝebao nur harfendeton maltrafis Klausner-on. Li flustris en la telefonon, imitante tute raŭkan voĉon. Ĉi tie parolas Mauriel, mia gorĝo kapute… ĝi estas plena de polvo…

– Vi devas gargari.

– Mi scias… mi tuj gargaros.

Tiam tiu idiota Abu ben Pulovero komencas gargari stertore, kaj la surda Svetozar, kiun oni ne lasis fuĝi, komencis preĝi en la angulo. Se li ne povos kredigi al la subkolonelo, ke pro miskontakto anonciĝis iu sekcio de la frenezulejo, tiam estos kapute al ili.…

– Mi do telefonvokis vin tial, ke mi eksciu, kio estas al la okdek frankoj.

– Ĝi estos en ordo… – spiregis astme Ŝebao, kaj iomete jam vere doloris lia gorĝo. Li singalas per sia enbuŝigita fingro, ke iu fajfu, kvkazaŭ alvenus trajno. Abu ben Polovro komplezeme verŝas iom da rumo en la buŝon de Ŝebao el sia ladbotelo, kaj li ne komprenas, kiel sufokiĝadas la Reĝino.

– En ordo… – flustras Ŝebao anhelante – ĉio okazis laŭ via deziro.

– Ĉu vere? – krias la subkolonelo. – Sed tiel ni ja havas dekmil frankojn!

Nu bone, ĝi ne sukcesas tiel! Okupi la fortikaĵon estas kara, printempa majfesto rilate tion. Kiel fariĝis dekmil trankoj? El okdek?!

– Nur tion diru al mi – kriegas la subkolonelo, – ĉu la ĉevalo enkuris en ordo? Aŭ dume Tartaro antaŭis ĝin…

– Tiu antaŭis… sed en la lasta fazo ĝi saltis tra la balustrado.

– Kiel?! Ĉu kun la ĉaro?

– Ne, la ĉaro deiĝis!

Li viŝis sian frunton elĉerpiĝinte. Poste li forigis Krajovacz-on el sia sino per unu mano, la alian li ŝovis en la buŝon de Pulovro, por ĉesigi la gargaradon.

– Ve!

– Kio okazis?! – demandis la subkolonelo aŭdinte la teruran kriegon.

– Nenio, nenio. Mia fingro pinĉiĝis al la tablo… – Pulovro pro timiĝo preskaŭ formordis liajn tri fingron ĉe la radiko.

Klausner frapis lin je la dorso rikanante.

– Kia friponeto li estas! Li trompas ĉiun ĉi tie, li ŝajnigas, kvazaŭ li parolus kun iu, kaj nun evidentiĝas, ke li diras nur ĉiuspecajn idiotaĵojn. Alo! Olda subkolonelo! Saluton!

La sango glaciiĝis en la vejnoj de Ŝebao. Ankaŭ en tiuj de la subkolonelo.

– Ebria soldato eksecadas ĉi tie… – balbutaĉas la Reĝino rapide, – kaj li pensas tion, ke mi provokas lin.

– Mi sendos iun por la mono. Mi sendas mian saluton al Gramar.

– Mi transdonis ĝin.

– Ĉu Agnesa nun estas kun li?

Ne… ŝi malsanas.

– Ne diru. Kio okazis al tiu ĉevalino?

– Ŝi lamas! Alo… Alvenis trajno… – li diris feliĉe, ĉar Krajovacz dume piedfrapis barelon, kaj ĝi ruliĝis de sur la monteto kun terura burego.

…Fininte la paroladon, li sidis spiregante kaj morte lace. Ditrich venis desupre kaj informis ili ĝoje, kiel bonege iras ĉio.

3

– Lerta knabo estas la Reĝino – diris Klausner, – sed li ne atingos multe, se ni ne staros apud li kore-anime!

Kion la cetere ne drasta Ŝebao respondis, longe, dolore kriante, kun iomete tuberiĝintaj okuloj, tion mi ne mencias nun, ĉar Ŝebao ankaŭ poste restis tiu sama homo, kiu li estis: bonvolema kaj milda.

– Se vi kverelas kun ni tiel – diras Abu ben Polovro, – tiam ni ne helpos vin en la teknikaj aferoj.

– Mi esperas – diras Ŝebao tute elĉerpiĝinte, – por ke la supre menciitaj nun lasu lin pace. – Li skuis la radion por kolero. –

Mi ankoraŭ neniam aŭdis, ke la radio estas tiel granda pasio de la francaj oficiroj!

Ŝajnas, ke la radio tamen ne estis tiel granda pasio de la oficiraro, ĉar fariĝis silento. Ŝebao sidigis Ditrich-on sur sian lokon, por ke li akceptu la dezirojn de la oficiroj, kaj tiu venigu lin, se bezonate.

Sur la senarbejo Krajovacz kaj Benguz, la turko – kiun lastatempe ili preskaŭ trinkis – babiladis.

Ŝebao iomete kaŝiĝis malantaŭ la tendotolo.

– Mi ne komprenas tion – diras Benguz, – kial vi blindiĝus malkovrinte vin, kiam la suno ne brilas en viajn okulojn.

– Ankaŭ mi pensis, ke vi povus rosti ion apud ĝin. Ĉar, se ni konsideras, la terpomo en si mem ankoraŭ ne estas manĝaĵo.

– Ĉu vi estas surda?! – li demandis pli laŭte.

– Jes! Garnaĵo! Tiu vorto neniam venas en mian kapon.

Nun jam Benguz estis klarvida pri la afero, kaj ĉar Haagebeck ĝuste nun venis tien kun brilaj okuloj, tro feliĉe, li alparolis lin:

– Atendu… mi ŝatus klarmeti demandon.

– Bonvolu diri…

– Ankaŭ vi estas kuracisto. Interesas min ordono de Gorĉev. Li diras, ke estas malpermesite malkovri la oldan malsanulon, ĉar li tuj blindiĝos pri la lumo.

Haagebeck tute ne respondis, li rapidis plu, ĉar li estis okupita pri la vunditoj.

Sed Ŝebao ne lasis la aferon tiastate. Li iris al la turko.

– Ne estas bone – li diris sian opinion al Benguz, – se akceptita homo ekzeple interesiĝas pri io, kio laŭ mi, ne koncernas lin. Kiel ĝi ne koncernas al aliulo, kiel vi venis ĉi tien el Asur Marut. Tion estus malfacile respondi, ĉar nek per aŭto oni povas atingi ĉi tiun lokon dum kelkaj semajnoj, kun tre multaj, bonaj ekipaĵoj. Ĝi ne interesas min. Sed se vi demandus iun, kion mi skribas ĉiuvespere en la ruĝan sold-libron – kio estas nur mia privata afero, – tiam mi kaptus vin kaj tordus vian kolon.

Li ekfumis cigaredon, kaj la turko leviĝis malrapide. Tankvile ili staris vid-al-vide. La plumbokolora rigardo, dikhaŭta vizaĝo de la turko tiel malpli ŝanĝiĝis, kiel tiu de Ŝebao. Ankaŭ li elprenis cigardeon, li paŭtis mediteme, ĉar la aŭtomata fajrilo de la alia homo ne ekfunciis, li etendis la brulantan alumeton al li.

– Kiu volas tordi mian kolon, tiu povas provi tion. Ĝi ne interesas min.

Sur la ĉielo kun larĝaj lumfaskoj, oranĝkolore kaj purupre, grize kaj tute violkolore etendiĝis la sunradioj, solene per sia lasta flagro supre la dezerto. Ĝi estis bela vidaĵo de tie ĉi sur la roko, inter la arboj de la senarbejo.

Ŝebao fingre forigis la cindron de sur sia cigaredo.

– Ni provu tion! – diris Ŝebao, kvankam li rekonis en Benguz la profesian interbatiĝanton, kiu havis eksterordinaran forton.

– Kaj mi sidas ĉi tie kun revolvero, kiu venkos, tiun mi mortpafos…

…De kie el la profunda mallumo aperis kaj sidis malantaŭ ilin Gorĉev? Tiaĵon oni ne povas scii. Ke li transsaltis la ĉaron foje, ĉar kelkaj araboj persekutis lin pro la seninfektigo, kaj li sciis, ke estos murdado, se li ekbatos iun, tio certas.

– Benguz, nun iru for de tie ĉi proksimume dudek metrojn de la tendo, cetere mi mortpafos vin, oldulo mia, kiel ajn mi evitas la kvereladon.

– Kun armilo estas facile… Do, Reĝino, kie ajn kaj kiam ajn mi povas provi tion.

– Mi sentas tiel – diris Ŝebao, – ke ĝi okazos post neloge.

Estis blinda mallumo. En Afriko super la dezerto la vespero venas tiel, kvazaŭ ĝi falus…

– Ĉu vi estas iditoto? – demandis Gorĉev, kiam ili restis en duopo. – Ĉu vi estas la fama forĝisto, kiu operacias katarakton? Mi diris tion, ke vi kaŝrigadu lin! Anstataŭe vi iras al li kaj petas lin ĝentile, kiel vi povus mortigi lin?

Ŝebao balanciĝadis dekstren-maldekstren pro honto. Li sciis bone, ke Gorev pravas.

– Li demandis de Haagebeck – li murmuris, – kial oni devas kovri la maljunan Manuelon? Nek mi scias tion. Ĝi estas via afero…

– Ĉu li demandis tion? – li ekfajtis. Poste li denove diris riproĉe. – Aŭskultu min! Vi estas mia plej bona amiko! Se vi estus mortiginta Benguz-on, ĉiu amikeco estus finiĝinta inter ni. Por ke vi sciiu ion, kial mi kovras lin per arbofolioj, per palmo… – Li ĉirkaŭrigardis. Kaj kun ia plorema, tamen sangavida voĉo li flustris al Ŝebao.

– Komprenu tiel, ke la honoron de mia patro ni kunportas kun Manuelo tra la dezerto. De kiam mi ekvidis Benguz-on, kaj mi eksciis kelkajn indikojn, de tiam mi kovras la ĉaron. Se li iros tien, kaj li ne foriros post averto, mortpafu lin, kiel hundon. Sed ĝis tiam krom la vangofrapado, laŭ la sanktaj rajtoj de la formacio, laŭ ties tradicioj, ni ne povas interveni, nek ekbatu lin danĝere, ĉar gravas, ke li vivu.

La radio fajfas. Kvar homoj kuregas.

– Oni petas Marokon! Alvenas novaĵoj! La kapitano ĉiam aŭskultas tiujn.

Dume venas en la kapon de Gorĉev, kiel bele ili kutimas kanti kune la popularan kanton Carmagnole. La homoj, kiuj havas belan kantvoĉon kolektiĝas rapide. Klausner, Ditrich, tri poŝtistoj, Trovaĉek kaj ankaŭ Gorĉev mem venis en la tendon, kie ili atendas silente je la alvoko de Ŝebao, ĝis li levos sian dekstran manon.

Ŝebao krepitigas, sigligas la veran radiokaptilon, poste li turnas sin al sia megafono, kovrita per naztuko.

– Kaj tial ni ne daŭrigos la hodiaŭan kronikon, sed kiel pian rememoron, la Ĥoro de la Operdomo kantos la ŝatatan kanton de tiu fama homo kaj granda patrioto, la…

Admirinda! Eksterordinara kaj terura! Kaj ni scias bone, ke dum tiel eksterordinare kaj genie solvitaj eventoj en la lasta momento okazas langostumblo. Ŝebao diras:

– …La Ĥoro de la Operdomo kantos la Marseljezon.

Gorĉev fariĝas morte pala, kaj Klausner gestadis per siaj manoj, buŝo, kvazaŭ nervoŝoko ĉirkaŭus lin. Nur Krajovacz levis sin super la situacion kaj komencis kanti la kanton “Paris, mon Paris…”, kaj kion li povintus kanti pri Parizo, tion

pro la piedbato de Trovaĉe li jam ekstere sur la mola sino de la naturo kantis: “Paris est mon amour…”

Ŝebao mansigne silentigis ilin.

– Mi korektas…

– La dirigento de la ĥoro de la Operdomo ankoraŭ ne sciis, ke ni dissendas. Nun li diras, ke ili kantos Carmagnole-on, ĉar la mortinto preferis tion pleje…

Kaj nun jam ili komencis kanti Carmagnole-on, feliĉe kaj belege, kelkiuj pli bone, ol la ĥoranoj de la Operdomo…

Supre la subkolonelo cigaras ridetante…

– Nu, kion vi pensas, kiu mortis en Maroko? Mi scias. – Kaj li ĝemas. Milfoje mi diris al li, ke li transloĝiĝu al la Riviero.

– Atendu! – interrompis la kapitano. – Mi opinias, ke vi eraras, sinjoro subkolonelo, ĉar la mortinto estas mia parenco…

– Ni vetu!

– Hoho! – diris la joviala regimentkuracisto, ĉar dume la kolonelo metis cent frankojn sur la tablon. – Ankaŭ mi vetas! – Samtiel li elmetis la monon, kaj ankaŭ la kapitano kontribuis.

Estis tute bonŝance, ke li vetis, ĉar dume Klausner levis forĵetitan cigaredsutmpon, kiun aliulo forprenis de li, tiel do li vangofrapis la “aliulon” kantante, ke tiu falis sur la brulantan pipon de Donald, kantanta en sido kun krucitaj kruroj, kaj li serĉis kun ŝrikanta kanto, kiu vangrofrapis lin? Kaj tiu iu, en unu mano kun sia cigaredo, en la alia kun

bajoneto, ĉe la lumo de la enirejo kantis jene la Carmagnole-on:

– “Ĉar Trovaĉek-on…

Kiu ekbatos! Tiu mortos lala.”

Tial estis bonŝance, ke la veto okupis la atenton de la oficiroj, sed Ditrich, kiu supre plenumis la taskon de la servosoldato, aŭdis ĉion de la falo, kaj ĉe la Trovaĉek-teksto li fermis siajn okulojn morte pale.

Sed fortuno esti kun ili! La oficiroj kriadas nomojn.

– Tiu estas Moncroft, la maljuna urbestro… Kiam ni ekiris, li estis malsana.

– Estas tiel certe, ke li estas la direktoro de la operdomo, Penier, kiel mi staras ĉi tie.

– Tiu estas Barré… Ba! Li vivas en Parizo… Nur Moncroft povas esti tiu! Mi diras tion al vi denove, ke li estas Moncroft, la maljuna urbestro… Tio certas!

Tiel ili povis fini sukcese la kanton Carmagnole-on.

Ŝebao, kiel la kaponvoĉa parolisto anoncis, ke oni finis la kanton Carmagnole-on, kaj baldaŭ duonhora paŭzo sekvos meteorologia raporto, poste duonhora programo por infanoj.

Prekaŭ okazis fiasko!

Ili havis ĉefleŭtenanton, kiu estis ŝatata fabelverkisto, kiel civilulo. Kaj Ŝebao, en la nomo de la basvoĉa parolisto devis anonci la fabelontan, bonfaman verkiston de la junularo. Poste li rakontis per sia muĝa tenorvoĉo la romanon, kies titolo estas Islandaj ŝipistoj, simpligite por la infanoj.

Nun li anoncis unuhoran paŭzon, kontraŭ kio oni jam indigis supre, ke ĝi okazas ĉiam same, kaj ili skribos leteron kune al iu pli grava ĵurnalo.

Post tiu evento la vespero estis silenta kaj trankvila. La malgranda tendaro, kiel ili nomis sin: ankaŭ “La Unua Plej Danĝera Brigado” ekripozis. Kune kun la radio!

Trovaĉek fine tamen sukcesis sonigi la dormsignalon, aŭdinte tion, multaj homoj vekiĝis, ĉar la plimulto de la societo jam kuŝiĝis pli frue dormi.

La lasta, foren sonoranta voĉo, post kiu la silento sursidis la rokon kaj la dezerto jen tio estis:

“Oni kuraĝis fari tiaĵon! Al Trovaĉek!”

Sed tiam la trumpeto jam estis ĉe Klausner.

Gorĉev iris viziti Manuelon. Ĉiu sciis tion. Li flegis la hispanon kun senlima tenero, kaj la danĝera stato de ilia dizerto eĉ pliigis tiun sinoferan amon, kiu tiam estas bezonata al la flegado de maljunulo.

Benguz venis al Ŝebao.

– Mi opinias, ke nun ni povus iri ien malantaŭ la veprojn aŭ en la dezerton, ĝi estas nur kelkpaŝa distanco…

– Vidu, Benguz, tio certas, ke foje, iam, vi ne devas atendi unu jaron, mi rompos vian trunkon. Ĉar ĝi certas, ankaŭ vi scias tion bone, ni konfidu ĝin al la sorto. Neniu el ni estas embuskmurdisto. Ĝi baldaŭ okazos. Nun mi ne faras tion.

– Ĉar mi ne apartenas al la adeptoj de la Kismet-kredantoj, anstataŭ la sorto mi prefere konfidas min al la antaŭe difineblaj aferoj.

– Bedaŭrinde – Ŝebao eklevis siajn ŝultrojn, – mi ne mortigos vin. Mi interbatadas volonte, se vi volas, sed nun mi estas bezonate ĉe la radio kaj mi ne lasos miajn kamaradojn en peĉo.

4

La nokto pasis trankvile. Matene la oficiroj ekfunkciigis la radion. Laŭporgrame eksterlanda sinjoro, sed vivanta en Maroko laŭtlegos sian verkon. La dika kapitano ŝatas aŭskulti tiaĵojn. Ili tuj signalis ĝin al Ŝebao de supre.

– Estu laŭ la danco de l' ŝanco – diris Ŝebao. – Benguz, ĉu vi scias deklami ian turkan poemon, aŭ paroli pri pejzaĝoj, aŭ kion ajn turke? Longe kaj kontinue?

La turko mansvinginte staris al la miklorofono kaj ekfumis cigaredon.

Ŝebao jam bonege povis reguligi la naztukon, kion signifas Marokon kaj kio la najbaran stacion, aŭ Colomb-Bechar-on. Li ŝovis la naztukon ĝis profundo de Maroko kaj ekparolis jene:

– Alo, alo, atenton! La anoncita sinjoro komencas sian tridek minutan laŭtlegon – kaj ĝi estis kruela venĝo.

Benguz staris antaŭ la mikrofonon, kaj li komencis tion kun leĝera neglektemo, kelkfoje li ankaŭ ridis, fine li eĉ kantis du strofojn, sed li parolis kontinue, precize tridek minutojn. Kaj li finis jen tiel:

“Alie! Alie! Maroko, alie!

Post mallonga paŭzo ni komunikos la rezulton de la popolnombrado kun la aldonaj statistikaj indikoj.”

Tiam ili malŝaltis la radion.

– Vi kial preĝis nun arabe? – demandis Jörgens, la sola, kiu finaŭskultis la prezentadon kun interesiĝo.

– Mi rakontis en antikva turka lingvo la hisorion de la ŝtalproduktado.

– Kaj kion vi kantis?

– Dume venis en mian kapon malnova kanto.

– Kaj kion signifas la vorto alie?

– Ankaŭ mi mem miris. Eblas, ke ĝi ekzistas en iu lingvo.

– Kaj pri kio vi ridis dum minuto?

– Pri tio, ke vi staras ĉi tie aŭskultante, kion mi diras.

Ŝebao tamen aŭdis bone, ĉar li atentis ankaŭ tion, ke ĉiu radistacio de Saharo kriegas serĉate ilin, kiel multaj virinoj, insultataj en mallumo. Ilia situacio estis plie impertinenta, ol certa.

Sed li ne nervozigis siajn kamaradojn, ĉar ili jam ne povis foriri de tie ĉi.

Poste restariĝis la ordo, la radio silentiĝis, nome tiu radio, kiun Ŝebao devis anstataŭigi. La unumembra tuta programo en la stato de finlaciĝo diris al Klauser.

– Atentu min, nun supreniru, kaj debatu la radion! Debatu tion, eĉ se ĝi kostos vian vivon, aŭ faru kion ajn, pro kio estos granda paneo ĉi tie, tamen ĝi ne estos suspektinda, ĉar tio okazis ĉe la oficiroj.

Klausner obeis senvorte. La unua homo, kun kiu li renkontiĝis, estis la feliĉa Svetozar. La dika regimentkuracisto, kiu havis tiel multe da instrumentoj kaj

nenian okupitecon, li trovis ie amplifilon por surduloj. Li ĝoje kaptis la okazon, ke post tri monatoj, li denove disponigu ĝin al tiu, kiu bezonos ĝin.

Klausner alvenas kuregante, kiel buĉisto, kaj li ekhaltas rektiĝinte, kiel buĉisto, se tiu kuegas.

– Kiuj servas ĉi tie supre, tiuj ne konsideru malpli gravajn formalaĵon – diris la regimentkuracisto. – Nur staru trankvile kaj faru vian laboron.

“La profeto parolus el li!” – pensis Klausner kaj ekiris al la radioaparato, rekte al la mikrofono per sia taŭroforta ŝultro…

Svetozar suprenlevinte la funelon, li repuŝas Klausner-on kaj rikanas al la ĉefleŭtenanto:

– Se nun mi ne sidus ĉi tie, tiam ne estus radio unu tagon. Ĉar la duono de la muro estus trarompiĝinta.

– Ĝi estas tre brava afero – laŭdas lin la ĉefleŭtenanto.

– Tre brava – diras Klausner kaj blovspirante rigardas la trunkon de Svetozar. – Vere tre brava…

– Mi opinias – diris Svetozar rikanante, – ke ni devus ekfunkciigi la radion, eble ĝi dissendas muzikon.

– Li pravas! Ŝaltu ĝin!

Klaŭstner staris en la pordo kun fermitaj okuloj. Kial li ne povas mortigi ĉi tiun homon nun, ĝi jam vekas en li preskaŭ melankolian doloron.

Jen tio estis aŭskultebla el la megafono:

– …Ni finis la elsendon de la muzikoj per la survaksigita kanto de Jeanette MacDonald. Ni daŭrigos nian programon

post kvin minutoj. Sekvos duonhoro pri higienaj temoj.

Ŝebao devis denove teni la radiosignalon de Maroko kvin minutojn, dume li ĉirkaŭrigardis kolere en la tendo kaj malbenis Klausner-on.

La oficiroj supre ne multe okupiĝis pri la afero, cetere ili estus rimarkintaj el iu bagatelo, ke ĝi estas lerta trompo, sed ili lasis tute al Svetozar, ke li parolu tra la megafono. Ĝi okazas kelkfoje. Iu skribas poŝtkarton, la alia kunaranĝas la disruliĝintajn objektoj en sia necesujo, la tria oscedas, kaj li jam ŝatus esti post tiu idiotaĵo. Se ili okupis ĝin, kial sidi ĉi tie?

Malsupre ĉiu kuregas por serĉi la kajeron de Haagebeck, se eble Svetozar tute mortigus ilin per la radioaŭskultado, estu kion legi dum la duonhoro de higienaj temoj. Grandnaza sanitaristo alvenas spiregante. Dume oni flegas Haagebeck-on, ĉar li nur post kvar-kvin batoj je lia makzelo transdonis sian verkon, kiu laŭ lia opinio estos perfekta eble nur post du jaroj. Kaj fine eksonis la radio, kun la sincera espero de Ŝebao, ke oni nun malŝaltos ĝin.

“Doktoro Haagebeck, seveda, militista, medicina ekspertizisto prelegos dum la higiena duonhoro. En militistaj rondoj oni montris eksterordinaran interesiĝon, rilate lian verkon, kie titolo estas: La sanitara soldato, kiel kuracisto! Subtitolo: Operacia profilaktiko dum la ekzercterena servo de sanitara soldato.”

Supre la situacio statis jene. Jam ankaŭ Ditrich supreniris, kaj Krajovacz-on, kiu subite aperis sur la koridoro fajfante, oni flankentiris lin amikeme kaj fermis lin en municiejon provizore.

Samtempe la kapitano ekkiis laŭte.

– Malŝaltu tiun radion, ĉar mi aŭdan nek mian propran vorton.

Svetozar ekstaris rektiĝinte.

– Se vi bonvolas permesi, mi mallaŭtigos ĝin.

Kompreneble oni permesis ĉion al tiujn junuloj, ĉar ili ja brave batalis.

– Mi raportas obeeme – diris la simpatia, rikananta servosoldato, – la mallaŭtigilo difektiĝis.

Oni retenis Klaŭsner-on ekstere, ĉar li decidis mortigi Svetozar-on, poste sin mem. Ditrich estis multe pli praktika, li malsupreniris, kaj Ŝebao faris iom da atmosfera perturbo, dume li diris, ke la Reĝino devas mallaŭtigi la radion.

Ĝi ne estas komplika afero, li ŝovis sian naztukon iom pli profunden, kaj supre oni konstatis ĝoje, ke ĝi estas tute bona mallaŭtigite. La regimentkuracisto diris, menciante eĉ tion, ke li konas la svedan, militistan fakverkiston okaze de kongreso, li estas eminenta geniulo.

Ŝebao devis laŭtlegi dum tridek minutoj, sed la konsiderinda parto de la multe da manuskripto estis plena de grandegaj anatomiaj skizoj, kaj ŝajnis tiel, ke dum la sekvaj kvin minutoj li finos la laŭtlegon de la teksto. Kaj li legis raŭke, taŭzite, lace:

– En tiuj kazoj ofte okazas, ke tiuj reziduas.

Granda interbatado estas antaŭ la tendo! Iu kriegas plengorĝe: recidivas. Ŝebao korektu! Recidivas!

Oni fortrenas lin.

Ĉio estas vana. En la deksepa minuto de la laŭtlego elĉepiĝis la militista, medicina fakverko de Haagebeck. Kaj li, facilanima frenezulo parolis ankoraŭ dektri minutojn. Li do parolis. Parolis.

– Sed nun mi transiras al la problemo de la marŝekipaĵo, kiu en certaj kazoj povas esti decida en la batalo: ni motorizu la Ruĝan Krucon!

Tiam oni jam ne devis eĉ ektuŝi la aŭtoron de la verko. Aŭdinte la vorton motoro, li fartis iomete pli bone nur post noktomezo.

– Ĝi estas bona! – diris la regimentkuracisto supre, kiu aŭskultis la prelegon kun ĉiam pli granda atento. – Mi atendis tion de Haagenbeck! Fine iu, kiu mencias, ke oni motorizu ankaŭ nin. Anstataŭe nur ilin…

Sed bedaŭrinde li eksilentis, ĉar interesis lin la prelego.

Ŝebao dum tuta dektri minutoj klarigis la sekvajn: por zorgi pri diversaj lezoj, estus bezonataj specialaj sanitaraj soldatoj kaj rapide moviĝantaj, malgrandaj trupoj ĉe la Ruĝa Kruco. (Li ŝanĝas la naztukon.) Estimataj aŭskultantoj… Konekto, ĝemo, stertoro… Akvon!

Li elpaŝis el la tendo…

Homoj, multe vagintaj en Afriko rakontas, ke estas tiaĵoj. Oni eksentas: tiu ĉi nokto ne estas tia, kiel la aliaj. La ĉasisto de leonoj tiam rigardas, ĉu liaj fusiloj estas en ordo, aŭ li returniĝas.

La karavanoj haltas ĉe la unua bivakejo.

Scienculoj asertas, ke certraj elektraj tempestoj eblas en plena kalmo.

La esenco: Ŝebao haltis antaŭ la tendo, kaj io gluiĝis al lia glutilo, ial nun li ŝatintus esti “sigelita homo” en la fortikaĵo La Grenelle…

Nur du momentojn li povis dubi, poste li jam vidis kelkajn flustrantajn ombrojn en la proksimo kaj la Profeto venis tien.

– Okazis io… Problemo… Oni mortigis.

– Kiun?! – kriegis Ŝebao pensante pri Gorĉev.

La plej neatendita kaj la plej konsterniga estis la respondo:

– Donald-on!.. La kompatinda oldulo…

Ŝebao kuregis. Se nun Svetozar hazarde estintus sufiĉe trudiĝema al tio, ke li petu la oficirojn aŭskulti radiprogramon, tiel li devintus raporti: la mondo ne respondas. Ĉar en la tendo ne estis eĉ unusola animo.

Ili ĉirkaŭstaris la malgrandan ĉaron de la maljuna Manuelo, kaj en ĝi kuŝis la blankhar, kolosa soldato, suprenmetinte siajn krurojn, la pipo esti apud li, iel-tiel serene, kaj li vivis ĉiam inklina al tiaj stultaĵoj, nur li estis tre pala, kaj lia ŝiriĝinta kamizolo kaŝis postsignon de bajoneto. La multe da palmofolioj kovris lin ĝiskole. Ili staris konsternitaj. Homoj, ĉe kiuj la morto estas nur ŝerco, kaj iafoje ili kuregas en sian pereon pro gaskonado, ili temane staris konsternite apud la maljuna, kantema kamarado, ĉar ĝi estis ia senekzempla kaj diversajn komplikaĵojn signifanta okazaĵo.

Se iu mortas dum interbatado, ili malĝojas ankaŭ pro li. Sed nun okazis tiel evidenta murdo, ke ili devis pluiri unu paŝon enpense. Tiu ĉi societo estas barelo, plena de benzino, al kiu ŝpruciĝas milionoj da fajreroj. Se ununura perfidulo direktas unusolan fajreron ĝustaloken, tiu barelo kun tute malgranda eksplodo malaperas de sur la tersurfaco, ĉar jam tri trupoj

estas sur ilia spuro, abunde provizitaj per maŝinpafiloj kaj mangrenadoj. Ilia plej granda intereso estas, ke oni ne sciiĝu de neniu dizertintoj pri tio, ke ili trompis la persekutantojn. Sed povas estas ankaŭ perfidulo, kiu eventuale jam forfuĝis. Supre oni eble jam scias pri tio. Ili telefonos… Hoho! Ili ne telefonos! Ili tuj resendas iun en la tendon.

Ili suspekteme rigardadas unu la alian. Nun verŝajne estas homo inter ili, kiu mortpikis Donald-on.

Benguz rigardas la kadavron kun krucitaj brakoj. La vizaĝo de Gorĉev kvazaŭ estus el griza ŝtono. Li rigardas nek Donald-on, nek aliloken, aŭ ne eblas scii tion, kien direktiĝas liaj okuloj. Sed Ŝebao rigardas rekte al la turko.

– Iu kredis tion, ke Manuelo estas sur la ĉaro, kaj li ne kalkulis tion, ke la maljuna Donald kuŝiĝis tie laŭ lia kutimo, ĉar mi scias, ke Manuelo nokte kutimas pormeni.

Interese, ke ili ne vidis Manuelon. Sed neniu kredis, ke la maljuna hispano estas la murdisto.

– Mi promenis kun Benguz ĉi tie ne pli ol dek minutojn – diris la Profeto, – kaj mi memoras ke liaj kruroj ankoraŭ ne elstaris tiel, sur la rando de la ĉaro.

Gorĉev nur rigardis al Ŝebao, ordone, senmove, longe. Ŝebao ekspiris profunde kaj deturnis sian kapon, ĉar nun lia ĉiu deziro estis tio: arenĝi la konton kun tiu turka fripono!

– Jes – diris la turko ĝemante, sed kun malvarma voĉo, – vere ni estis ĉi tie, mi haltis por kelkaj minutoj kaj cigaredis.

…En tiu granda silento Trovaĉek venis kuregante el la tendo.

– Tuj venu! De supre oni dezitas tion, ke post dek minutoj ni konektu el Maroko la prezentadon de la teatraĵo de Sekspiro,

kies titolo estas: La poŝoŝtelistoj.

Kio okazis? Iu oficiro legis la radioprogramon, kaj li deziris tion, ke vespere ili ne forgesu konekti el Maroko la radioprogramon, kies titolo estas la Rabistoj de Schiller. Kion povintus fari la oficiroj en tiu enua, malbenita loko, inter abodaj muroj, ol finaŭskulti eĉ la plej malbonan prezentadon?

Malsupre okazis interkonsiliĝo, proksimume jen tiel.

– Diru, kion oni mesaĝis?

– Se Tovaĉek diras, vi povas kredi tion, ke ili menciis poŝoŝtelistojn. Mi ne estas certa pri Dostojevskij.

– Ĵus vi diris la nomon de Ŝekspiro.

– Tial mi ne estas certa. Mi nur unu aferon scias certe…

– La rabistojn – ekparolis la Profeto nervoze, – tion vi jam menciis.

– Jen vidu! – diris Trovaĉek triumfe. – La Profeto konas la dramojn, ankaŭ li scias, ke ekzistas fama teatraĵo, kies titolo estas Rabistoj.

Ŝebao staris kaj kaptis sian kapon ambaŭmane.

Fine tamen evidentiĝis, ke vespere oni prezentos la teatraĵon de Schiller kun la titolo Rabistoj. Kaj ĝi estas katastrofo! Totala katastrofo! Ĉar se Ŝebao scius parkere la teatraĵon Rabistoj, france, li ne povus ludi tion sola. Sed venis en lian kapon malklara, tre danĝera solvo.

– Nu, vi, radio-amiko – diris la kapitano je la sepa horo, – konektu la teatraĵon Rabistoj!

Svetozar ekstaris feliĉe, rikanante de sur la seĝo apud la sojlo, kaj li apenaŭ povis kapti la brakon de Schmidt.

– Interese – li diris mirante, – se mi ne estus ĉi tie, ili jam delonge estus depuŝintaj tiun radion.

Schmidt iris plu kaj hazarde paŝis sur la piedon de la surdulo, sed kun sia tuta pezo. Eĉ post tri tagoj ĝi doloris.

Fine eksonis la programo de Maroko.

Ŝebao sidis antaŭ la radio, malantaŭ li Troveĉek, Abu ben Pulovro, Jörgens kaj Gorĉev kun tiu unusola instrukcio, se li levos sian manon, ili devas klami, se li mallevas ĝin, ili lasu lin paroli.

“Alo, alo! Atenton! Ni prokrastos la prezento de la teatraĵo, kies titolo estas Rabistoj pro la malsaniĝo de la gast-artistino. Anstataŭe: ni dissendas la dramon Cyrano de Bergerac de Edmundo Rostand, en la sekva distribuo de roloj…”

Mi ne devas mencii, ke tute senmerite, Ŝebao laŭ la distribuo de la roloj, dirita fare de li, li absolute neglektis la nomon de Trovaĉek, Jörgens kaj la aliaj. Ties senkulpigo estas, ke li anstataŭigis ankaŭ sian nomon per tiu de alia, kvankam li ludis minimume kvin rolojn en la teatraĵo. Ludante en tiu dramo li faris ekzemenon pri franca lingvo en la Akademio por aktoroj

La grandnaza sanitaristo venis en la tendon, sed ne tial, ĉar la sopiro al rolo pelis lin. Li flustris al Trovaĉek:

– La turko estas nenie.

Du homoj aŭdis tion, pli bone ol Trovaĉek. Iu estis Sebao, la alia Gorĉev

La teatraĵo – ĝi estas komprenebla en tiaj situacioj – per grandaj saltoj, precipe okaze de la virinaj roloj atingis tiun gradon, ke oni volas elĵeti Cyrano-n el la teatro. Ŝebao parolis kaj levis sian dekstran brakon. Komenciĝis vigla bruado kaj blasfemado, poste li mansvingis, kaj nur tio estis ankoraŭ aŭdebla: “Je mia honorvorto, vi estas idioto!”

Gorĉev elŝtelumis.

Post la sekva braklevo ĉio iris glate, sed la oficirojn tre surprizis la ekmuĝanta sakrado el la dramo Cyrano. Kiam oni silentiĝis fortimiĝintaj de Cyrano, nur tio estis aŭdebla en la granda bruo:

– “Se mi kaptos tiun friponon, mi draste draŝos lin…!”

En tiu momento iu ekparolis.

– Fuĝu!

Ke tiu fama verkisto ne povis ĝisvivi tion!

– Estimata aŭskultantoj – diris Ŝebao, kaj du-tri pafoj knalis de malproksime, – ni finas nian hodiaŭan prezentadon pro la subita malsaniĝo de la ĉefrolulo, kaj la malgaja cirkonstanco malhelpas nin en tio, ke ni daŭrigu la programon…

Kaj li kuregis!

Kiam li atingis la aliajn, jam preskaŭ vere duelo estis inter Gorĉev kaj la taŭroforta Benguz. Kiel baldaŭ evidentiĝis, kiam Gorĉev iris por serĉi la promenantan Manuelon, li alvenis en la lasta momento. Manuelo senpripense, kun deformiĝinta vizaĝo pro kolero, blasfemante kaj akuzante

ĵetis sin al Benguz, kaj la turko vundis grave la maljunulon per sia bajoneto.

Sed la turka giganto trovis sian adversulon en la persono de Gorĉev. Li fuĝis al la rokoj, kaj Gorĉev sekvis lin.

Li atingis la turkon. Ili kaptis unu la alian kaj falis sur la teron. Ili ruliĝadis sur la mallarĝa, kruta montdeklivo. La turko salte leviĝis la unua, kaj en lia mano estis la bajoneto, preta por piki. Ĝorĉev vundiĝis, sed lia voloforto ne forlasis lin, kuŝante li ĵetis sia antaŭen kaj subite tir-falĉis ambaŭ krurojn de la turko. Neniu forgesos tiun nervoŝiran ŝrikon, kiel la turko falis en la profundan abismon.

6

Dume la esplorado farita en Casba malkovris, ke estis nekredeble grava likvidi Caid-on kaj liajn homojn ĝuste en la dekdua horo. La baldaŭ ribelantaj aloj de la atakontaj, proksimaj oazoj kaj montaranoj kalkulis la helpon de Casba. Modernaj armiloj, lignokestojn de municio, telefono, telegramo, radioelsendilo, kontakto kun ĉiu ribelantaj ĉefoj, kaj unuarangaj informoj pri la proksima, militista granda ekzercado, precizaj desegnaĵoj, indikoj, pretaj planoj. Kaj en la unuarange meblitaj, sekretaj, apartigitaj partoj de Casba, kiu longe etendiĝis en la internon de la monto, oni trovis ok rebelantajn tribestrojn el tiuj, kiujn oni jam serĉis delonge. Ili povis trafiki libere, inter la montoj kaj la loĝantoj de la oazoj, ĝuante la ŝirmon de Casba.

– Se oni hezitus ankoraŭ unu minuton, komenciĝus duonjara militiro kun masakrado, sangoperdo kaj kun nekredebla materiala perdo – diris la subkolonelo fine de la esplorado. – Nun nur surprizataku la oazon Zerzenb, ĉar tie jam daŭras la unuigo de la trupoj.

Li tuj ekkontaktis kun la ĉefkomandejo kaj priparolis kun Ŝebao, ke ili tuj sendos iun parton de la garnizono de Casba al Zerzen, la alian parton kun la kaptitoj al Colomb-Béchar. La kolonelo kun la oficiroj, Ŝebao ordonis tiel, li tenu ĉion en la plej granda sekreto, li malplenigu Casba-on, kaj sen tio, ke li raportus kie ajn survoje, li anonciĝu kun siaj oficiroj en la militafera ministrejo de Parizo, de kiu nun alvenis informo, ke la ĉeestintaj oficiroj kaj la subkolonelo urĝe raportu ĉion persone.

Gorĉev kuŝis senkonscie pro la vundofebro. Sed nek Manelo eltenis plu. La ĉaro de la Ruĝa Kruco liverid du malsanulojn. La maljuna hispano konsistis jam nur el osto kaj haŭto, liaj palpebroj malfermiĝis lace, iafoje li rigardis sur Gorĉev-on, kiu ĝis nun flegis lin tenere kaj nun li deliras.

Ili marŝis norden. Kvindek soldatoj eskortis la beduenojn. Proksimume cent homoj en plena ordo portis la municion de Caid per pompaj ekipaĵoj, per ĉaroj, kameloj, kun reflektoroj, nutraĵo, akvo, rekompletigo, do refreŝigante la provizaĵon de la formacio el la deponejoj de Caid, ili formis vere enviindan malgrandan armeon. Nun jam ili helpe de sistemaj patroloj kolektis la dizertintojn, tuj provizinte tiujn per laŭregulaj ekipaĵoj. La plano estis: tendumi proksime la Zerzen trans la granda, sala marĉo. Ili povis fari tion trankvile, ĉar la bataliono n-ro 63 eĉ nun atendis ilian ordonon en fora oazo, kaj ili en la nomo de la moviĝanta formacio povis fitrukadi, dum la subkolonelo alvenos en Parizon kaj eksplodos la granda skandalo. Kredeble la maljuna sinjoro ĝojos, ke li povos pasigi kelkajn tagojn en la ĉefurbo ĉe siaj parencoj kaj amikoj. Vane, Ŝebao havas bonan koron. Tio sendubas. Ankaŭ tio estis verŝajna, ke la pli junaj leŭtenanto kaj subleŭtenanto kun la brava regimentkuracisto iel vegetos en la trankvila, senhoma Parizo, anstataŭ la kutima, brua vivo de Seharo.

Dume ili transdonos tiujn kanajlojn al la armeo. Ŝebao akiros veturilon kaj provos sendi Gorĉevon kaj Manuelon al sekura loko. Espereble kiam eksplodos la ĝenerala ribelo kaj furiozaj taĉmentoj kurados tien-reen tra la dezerto por kapti vive aŭ morte, kun haŭto kaj haroj, voru, mortpafu tiun ĉiuriskan, ĉarlatanan formacion, transdoninte la kaptitojn ili daŭrigos sian vojon kun sia patentebla maniero, laŭ kiu ili povas ŝtali tutajn fortikaĵojn, artileriajn bateriojn kaj trajn-taĉmentojn, ĝi kaŭzas malpli grandan sensacion, ol se iu ŝteletas sola 25 dekagramojn da ŝafkazeon en oazo, tiuokaze oni senindulge kaptos lin, se li ne povas fari tion, ĉar se iu aperas legiano en solo, tuj kontrolas lin la ĝendarmo kaj ĉiu arabo.

Sed en kies kapon venus la ideo haltigi marŝkolono, ke tiu bonvolu legitimi sin. Nu kaj se venus tiu ideo al ies kapo por elpensi tian frenezaĵon. Oni petus lin elĵeti tion el la kapo. Kaj se li ne deziras fari tion, oni elĵetos ĝin el lia kapo.

Tio do ne estas problemo, post certa tempo oni alkutimiĝas al tio. Kelkfoje ili subite ekmarŝas al sudoriento aŭ al sudokcidento, kompreneble persekutas ilin tuta kolonia armeo, sed post certe tempo ie-tiel oni alkutimiĝas al tio. Poste ili okupos ŝipon ie sur hispana aŭ angla tereno kaj fino. Schmidt havis ian stultan planon, penetri tra la regiono de Kongo, forpeli la portugalojn de tie, kaj Sebao estos la prezinanto de la akcia societo de la kolonia imperio de la aŭtonomaj dizertintoj. La plano estas ankoraŭ elkoviĝonta, oni lasu lin pace, ĝi baldaŭ maturiĝos. Gravas, ke ili trapenetros ĉe la lago Ĉadp al Franca Kongo, de tie ili aŭ trairos tra la angloj, aŭ ili forpelos ankaŭ la anglojn, sed tiuokaze ili ne devas iri tiel malproksimen, ĉar jen estas Belga Kongo, de kie li forpelos la belgojn, kaj eble tiuj retiriĝos en Egiptujo provizore. Do la plano ankoraŭ ne estas elformiĝinta, sed ĝi jam maturiĝas. Sufiĉus, ke iu diru unu solan vorton, kaj ili provus okupiĝi pri ia plano por okupi Brazilion, kiujn eble ili forpelus el la pozicioj.

Nun gravas, ke ili ataku tiujn kelkcent friponojn ĉe Zerzen, ĉar araboj ne komencu provokadon ĉi tie, ke estas multe da legianoj! Ili ja estas nur honestaj knaboj, kaj ili ne povu dormi bone post la tagmanĝo, kiam ili rajtas fari tion dum la varma sezono, sed oni masakru ilin?

Ĝi estas bagatelo. Kiu ŝatas batali kun tiom da tintegantaj, aĉaj reflektoroj, haŭbizoj kaj akvumaj kamionoj, kiel ili nomis la tankojn. Ĝi estos bela, ĝis ili promenos tien-reen ludante, kaj avene rajdas Schmidt sur ĉevalo, en ĉeflaŭtenanta uniformo, de portante la oragrafan, plumdekoritan turbanon de Caid, kin li demetas nek pro Dio, tiel ĝi plaĉas al li. Kaj kiu vidas tiel?

Hazarde okazis ĝena evento. Dezerta ĉasaviadilo flugis super ili tute malalte, tiel, ke ili vidis la piloton aŭ la mekanikiston rigardi tra la binoklo. La aeroplano preskaŭ falis, kiam la piloto ekvidis la oficiron sur ĉevalo kun araba turbano.

Tiuj multe da tintegantaj aĵoj estas bonaj, kiam ili promenadas en la oazoj kaj oni miras ilin. Sed ili lasis la tutan fatrason antaŭ Zerzen. Jam ĉiu enuis tiujn, ili ne purigis, ne kunportis la tri piedajn stativojn de la lorno, la reflektorojn, gasigilojn kaj la rapidpafajn kanonojn, ekipitajn per bazuko. Dum atako oni ektiras sian rimenzonon kaj ne kunportas pene tutajn ekipaĵojn. Ĉiuj ĉi estas novaj aferoj. Kaj onidire la legianoj nehavante tiujn batalis tute bone ĉi tie, sen tio, ke ili estus kunportintaj kurante murojn, kirason, nazo- kaj orelŝirmilojn, periskopon kaj raked-ĵetilon. Ili aŭ sturmas aŭ pena portas objektojn! Por tiu mono ili ja povus kunporti ankaŭ librobretaron aŭ skribotablon.

Mariono tamen volis disdoni ŝtalkaskojn kaj sunokulvitrojn al la mitralistoj, sed oni preskaŭ draste batis lin.

Ĉiu serĉis rum-aŭtomaton, el kiu oni povus trinki sufiĉe antaŭ la atako. Nu, poste evidentiĝis, ke bonŝance la grandnazulo havis tiom da prudento anstataŭ la grendaĵetisto, ke li portis barelon da rumo sub la tendotolon. Nu jes! Tion ili nomas milit-taktiko! Trinkinte sufiĉe el tio, ili prenis multe da cigaredoj kaj kelke da grenadoj, ili fiksis la stiletojn. Per la sep sakramentoj, ek al atako!

Iu parto de ilia formacio evitis la oazon laŭ granda arko. Ili malmuntis tiujn bruantajn aĵaĉoj de sur la rapidpafaj kanonoj. Neniu komandis, ĉiu kantis, kaj la maŝinpafiloj sputis la kuglojn al la oazo regule el kvar pozicioj. Post kriego ek, al la malgranda loko! Flugadis la mangrenadoj! Malleviĝante, leviĝante ili kuras pafante al la repafantaj hordoj. Ili jam penetris deflanke. Oni ne diru, ke ni sumerumas ĉi tie – rimarkas Schmidt kaj leviĝas. Ili kuras. Kaj la Profeto ne evitas sian punon pro la turbano, ĉar la arboj rekonas ĝin, kaj subite multe da kugloj trafas la turbanon de la kompatinda Schmidt. La oazo brluas tri-kvar loke! Oni jam apenaŭ kontraŭstaras.

Ili sufokis la okazontan ribelon en ties ĝermo.

Nun jam neniu kantas, oni ne ŝatas tion.

La kvindek soldatoj kun Ŝebao kaj kun la ĉaro alvenas en Bumalem-on. Ŝebao transdonas la kaptitojn kaj raportas, ke la subkolonelo ordonos pri ties transporto. La kuracisto ekzamenas Gorĉev-on kaj Manuelon. Manuelo estas nesavebla. Gorĉev havas tre gravan vundiĝon. Oni devas urĝe liveri ilin al Colomb-Béchar! Ĉi tie ne estas instrumentoj kaj operaciejo… La kuracisto bandaĝas kaj vakcinas ilin.

Nokte ili tendumas ĉirkaŭ la garnizono. Ŝebao longe sidas ĉe la rando de Manuelo kaj rigardas Gorĉev-on sur la alia lito,

kiu deliras. Li parolas pir kartludo.

– Ĉiam pri kartludo – flustras Manuelo, kaj li mencias nomon… – Mia sorto estas malfacila… Kompatinda Bradieux… kaj kompatinda… Pajaco… Vi!..

– Ne klopodu paroli…

– Mi devas… Kun vi… nun mi devas paroli… La sorto sendis vin. Notu tion, kion mi diros. Ĝi povas esti grava por multaj homoj.

Gorĉev flustris duonlaŭte, rulĵetante sian kapon dekstren-maldekstren, li spiregis, kaj Ŝebao sidis inter ili, en tiu ĉi fortikaĵo de Afriko, malgaje. Ankaŭ li konstante mortadis pro la sopiro al Ana Balázs, sed li ne havis multe da ŝanco por vere morti.

– Notu tion…. kion mi diros…

Nun ekparolis Gorĉev, preskaŭ kompreneble, klare kaj kun malfermitaj okuloj, nur lia vitreca rigardo, kiel li gapis al la plafono, signis, ke li estas en senkonscia stato:

– Ankaŭ mian patron mortigis la kvina flösch!

Manuel side leviĝis.

– Do tamen la patro… Ho, Dio mia… Mia Disijnoro…

Ŝebao sidis konsternite kaj senpove en la mezo de enigma, fremda, malproksima tragedio. Sed denove la kvina flösch… Ankaŭ Benguz paliĝis aŭdinte tion… kaj okazis morto de homo. Kio ĝi estas?

– Jes… Lia patro… nun skribu… Rapide skribu, Ŝebao!

Li havis ruĝan kajeron, kiu servis por noti inventaron, kiun li enpoŝigis ĉe la teknikistoj kaj notis ĉion, kio okazis ĝis nun. Baldaŭ Almási skribos tion. Li renversis la kajeron kaj komencis noti la konfeson de Manuelo sur la lasta paĝo…

Aŭrore la hispano ekpremis lian manon forte, kaj tiu mano malrapide, senteble malvarmiĝis…

Post unu horo ili estis survoje, marŝante al la ŝoseo, ili liveris Gorĉev-on sur ĉaro. Jam aperis la longa, blanka serpento, kiam Ŝebao haltigis ilin.

– Aŭskultu min, knaboj – li diris. – Norde ni ne povos trairi la rondon. Mi do proponas, ke vi devojiĝu malantaŭ la sala marĉo, atendu nin en la valo! Mi provos venigi Pajacon en la hospitalon.

– Ni helpos al vi! – diris la dika Trovaĉek. – Ridinde! Kial vi irus sola tra la tereno, plena de svarmantaj soldatoj?

– Ĉar tiam estas espero, ke mi povos atingi iel Colomb-Béchar-on, kaj eble mi akiros ankaŭ aŭton, ĉar tiu skuiĝo sur la ĉaro mortigos lin. Sed ni estas tro multaj al tio. Eble unu homo povos traiĝi per ia artifiko inter la ekzercantaj soldatoj, sed kompanio da dizertintoj ne povos marŝi en urbon Colomb-Béchar.

Ili ekiris kun peza koro. La tuta mokincito valoras nenion, se tiuj du homoj ne estas ĉi tie. Gorĉev kaj Ŝebao. Ili estas tre bonaj figuroj. Kion oni elpensas! Kaj tiu ĉi homo sentas tiel, li povus iri eĉ en la inferon kun ili.

Nu, tien ni povas atingi pli-malpli frue ĉiel.

VI-a ĈAPITRO. Granda milita ekzercado en Saharo

1

Kiam la Unua Plej Danĝera Brigado atingis la salan marĉon, ĝi konsistis proksimume el cent kvindek homoj, inter ili estis ankaŭ speciale ekzercita ski-patrolo.

Ili havis mitralfusilon, maŝinpafilon, eĉ tri piedan lornon al la triangulado. Kaj la ĉaron, tiratan de mulo! Tiu fia besto hufbatis la nervozan inventiston, fervorantan ĉirkaŭ ĝia ventrozono (kvazaŭ ĝi estus komprenitan liajn iamajn aludojn kaj estus konservinta sian venĝon ĝis nun).

Poste komenciĝis la milita interkonsiliĝo, kiu fine decisdis tiel, ke iam degradita serĝento, nomata Gubov, Klasusner kaj Mariono transprenu la komandadon. Estis evidente, ke ili devas trapenetri, kiel aj tra la sala marĉo. Ĝi estos malbela amuziĝo… Ili atingos la ŝoseon trans la sala marĉo, kaj tie ili elpensos ion. Ne gravas, kio okazos.

Ili ekmarĉandis kun la araba gvidanto, kiu garde avertis ilin, rilate la vojon. Tie ne estas fidinda trairejo, nur verŝajnaj padoj. Ditrich en la uniformo de la leŭtenanto de la senegalaj ĉasistoj, kaj svingante la skurĝon de la ĝendarm-patrolo diris al la arabo, ke la menciita cirkonstanco estas indiferenta por li.

Antaŭen!

Ĝi estis kruela vojo. Ĉevalo kaj la ĉaro de la sapeistoj, plena de pikildratoj, kiujn ili kunportis por redukti sian punon, mergiĝis. Profeto Pulovro diskutis kun la gvidanto, ke dekstre, alia vojo estas pli taŭga, li surpaŝis ĝin kaj montris, kiel dura estas la salotavolo, poste li mergiĝis ĝiskole. Per

ŝnuroj kaj improvizita trabaĵo oni sukcesis savi lin de la asfiksio.

La polvofunelo estiĝanta pro la vento terure iritis ilin tusi. Blasfemante, veante, stumblante kaj grincante, sed ili iris, kaj aŭrore ili atingis la dezerton. Neniam ili estus kredintaj, ke iam ankoraŭ ili ĉiuj krios: "Fine ni denove estas en la dezerto!"

– Tra sablobaraĵo vi atingos okcidenten kaj estos nenia problemo – klarigis la araba gvidanto, kaj li ekiris reen sur la terura vojo.

Ditrich kaj Gubov ekmarŝis la unuaj al la alta monteto, krutanta antaŭ ili

Anticipe jam iu ensvingis desupre. Ili ridis bone pri tio, ĉar tiu homo maldekstramane premis telefonaŭdilon al sia orelo, li levis sian dekstran manon alten, kvazaŭ li mansignalus malantaŭen...

Bone olulo mi! Ni kredas tion! Vi estis regimentskribisto, kaj vi kunportis la telefonaŭdilon, por ke oni ne punu vin severe. Li miros, se anstataŭ enkatenigo, oni priridos lin. Ili povas esti minimume kvarope, ĉar ankaŭ sur la tria monteto aperas homo kun ia stango. Tiam ili direktas mitralfusilon al li pro ŝerco.

Ditrich kaj Gubov atingas la supron de la monteto.

Poste ili preskaŭ falas de sur ĝi.

Malproksime, ĝis la vidlimo, longe-longege en tiu profunda, valosimila deflacio de Saharo tuta armeo, mil kaj mil soldatoj tendumas. Kameloj, tendoj, ĉaroj, svarmado, kaj ili jam ne povas eviti tiujn::; kelkajn paŝoj antaŭ ili proksimiĝas oficiro kaj kelkaj suboficiroj.

Oni trumpetas ĉie. La grandega tendaro vigliĝas. Ĉiu staras, nenie estas stileto kaj nun la oficiro eksvingas sian blankan naztukon ĉe la piedo de la monteto. Poste li ekkrias.

– Ni kapitulacas!

Ili staras. Gubov diras al Ditrich.

– Mia iu orelo ŝtopiĝis en la sablotempesto – kaj li rikanas plumpe, – mi aŭdis tiel, kvazaŭ li estus kriinta tion, ke ili kapitulacos.

– Li diris tion… – balbutadis Ditrich konsternite.

Nun alvenas tien profeto Pulovro kaj Delvette kun siaj skioj.

– Kio okazis? – demandas Delvette.

– Li diras tion – li respondas iom palpebrumante, – ke ili kapitulacos.

Pulovro rigardas al la valo rekone kaj kun miro, poste li flustras al si mem kapbalancante:

– Ho, jes… Tiom da dizertintoj!

Dume la oficiro reiris, oni trumpetas el ĉiu direkto, la soldatoj hisas blankajn flagojn kaj levas siajn manojn alten, unu-, du-, trifoje. Trovaĉek pinĉis sian brakon, koŝmara sento premas lian bruston.

– Mi ne komprenas – li demandas nervoze, – ĉu ili volas tion, ke ni eskortu ilin ien?

Dume multaj homoj venas tien, kaj fine iu diras al ili

– Idiotoj! Granda milita ekzercado okazas ĉi tie!

Poste jam neniu okupiĝas pri ili. Intertempe la marŝalo ĉesigis la manovron, oni malkonstruis la tendaron kaj formarŝis.

2

Majoro Percival sidis en sia tendo kaj paroladis kun sia adjutanto. Li estis malbonhumora. La manovro ne signifis pli multe da ŝanco al li, ol tio malhelpis lian karieron ĝis nun. Li neniam povis distingi sin tiel, kiel malpli talentaj, sed malnovaj rutinuloj. Li estus bezoninta veran batalon, kie li povus pruvi sian taŭgecon per fajro, flamo, kun bone elektita, temerara, malgranda trupo, kun kuraĝaj, modernaj ideoj. Li petis, ke oni disponigu al li divizion kaj konfidu lin pri la gvido de la militiro kontraŭ la senegalaj ribeluloj. Se li fariĝos kolonelo, unuavice li devas labori ĉe la ĉefstabo. Sed lia neniu familia grego povas ludi tenison kun la filinoj de la generalkolonelo, kaj li ne povas distingiĝi rakontante iajn gajajn klaĉojn dum la te-kunvenoj de la gubernatoro. Estas vere, ke li verkis du librojn pri la moderna milit-taktiko, kiun eŭropaj, eĉ sud-afrikaj militistaj rondoj trovis boega kaj transprenis liajn metodojn, sed oni nur mansvingis en Francio.

– Kion skribaĉas tiu majoro? Vi scias, kiu? Tiu alta, maldika, kiu ĉiam iradas tiel solene kaj dramece. Li kutimis verki. Ĉu vi estus kredinta tion?

Kiu estis jam profeto en sia patrujo?!

Mahometo. Sed tio estas Turkio.

Eŭropo kaj Sud-Afriko enkondukis la metodojn de Percival, Francio ne.

La profeto povas havi ĉiuspecajn patrujojn. Sed li volis esti tiu, en sia propra patrujo. La profeto jam estas tia!

Li povas iri en Brazikion aŭ en Hispanion, se li serĉas komprenemajn kamaradojn al sia tragedio. Diablo scias, kiel oni opinias pri ĝi. Tamen li atakas ĉi tie la ercan muron de la antaŭjuĝo per sia nura kranio, ĉar lin ne interesas, nur tiu obstina kaj mokanta popolo.

La malbonhumora majoro sidis malgaje. Nek li mem sciis, kie li faris la eraron. Li havis korektan rilaton kun siaj superuloj, klubanoj, kaj tamen…

Kia nevidebla baro staris antaŭ li? Kial silentiĝas la ridante parolantoj, kiam li proksimiĝas, kial oni akceptas lin malbonhumore, kaj jam dekomence kun malmulte da bonvolemo liajn ideojn?

Alvenis spahia oficiro kaj raportis:

– Subkolonelo Gerson subite malbonfartis, oni liveris lin ĝis ĉi tie per ĉaro, kaj ni ŝatus peti aŭtomobilon por transporti lin al Colomb-Béchar.

La majoro tuj elrapidis. La gaja, beleta sapahia kapitano ridetis.

– Ekstere mi finaŭskultis la lamentadon de la kompatinda Percival. Mi ne volis ĝeni lin dume.

– Ĉu vi volas trinki konjakon?

– Tre.

La unuan fojon en la vivo ili vidis unu la alian kaj tuj interamikiĝis. La nura ĉeesto de Percival malebligus tion.

– Ankaŭ mia cigaredo elĉerpiĝis, damne… – diris la spahia oficiro, kaj la alia komplezeme iris en la fonon de la tendo por porti peketon el ĝi.

– Pardonu min, sed mi lasis la vunditon sola – diris Ŝebao. Kaj li rerapidis al Gorĉev. Li demetis sian kamizolon kaj donis ĝin al soldato. Tiu pendigis la belan, sangomakulitan, subkolonelan kamizonon por purigi ĝin.

Nun Ŝebao transprenas de Pajaco koverton, fermitan per kvin sigeloj, sur kiu estas skribita per krajono jen tio: “Ŝebao! Malfermu ĝin post mia morto!”

Sed li jam ne havas tempon por fari tion. Envenas la majoro.

– Kiucele vi estis ĉi tie kun la subkolonelo, antaŭ ol li vundiĝis?

– Pro tre grava… – Ŝebao tre ruĝiĝis. Li ne povas mensogi rekte-al-vizaĝe. Venis en lian kapon, ke li gardas la verkojn de Ervino Haagebeck en la aktujo. – Temas pri enkonduko de grava sanitara reformo… ni studis tion… sur la tereno de la milita profilaktiko… la Ruĝa Kruco…

– Mi arestas vin – diris la majoro. – Transdonu vian glavon!

Ŝebao staris konsternite dum momento.

– Ĉu vi ne aŭdis tion?! Mi diris, ke vi transdonu vian glavon.

Li senvorte transdonis ĝin. La majoro elrigardas. Ĉar Ŝebao portis uniformon de ĉefleŭtenanto, li ordonis, ke envenu la kapitano de la ĝendarm-milicio kun oficira patrolo.

– Kio estas en la aktujo?!

– La militista verko de doktoro Ervino Haagebeck, kies studadon mi menciis…

– Mi konfiskas ĝin… – La majoro forprenkis la aktujon. – Kiu estas la vundito, kaj kiu vi ests?

– Ni estas dizertintaj legianoj. Ni deiĝis de tiu granda trupo, kiun oni jam longe serĉas.

– Kial vi venis en duopo ĉi tien?

– Malgraŭ tio, ke ni estas dizertintoj, ni sendanĝerigis ribelantajn arabojn, transdoninte ilin en Bumalem. Tie la kuracisto diris, ke mia amiko mortos, se li ne estos konvene prizorgata en hospitalo, tial ni disiĝis, kaj la aliaj elektis alian marŝdirketon

La majoro rigardis lin.

– Ĉu vi venis ĉi tien nu tial, ke vi falu en la densan reton de la instancoj, ĉar via amiko vundiĝis kaj li bezonas flegadon?

– Tial mi venis, sed ĝi estas natura, sinjoro majoro.

– Jes… – li kapjesis kaj elprenis sian cigaredujon. Kial dizertas tiuj ŝajne honestaj kaj kuraĝaj homoj, kiel vi?

– Ĉar post la foriro de la oficira komitato tiuj ne havas alian eblecon, kiuj konfesis la veron, ol dizerti de antaŭ la severo de la suboficiroj, aŭ morti pro la dudek kvar hora deĵoro, dezerta skoltado, stalo- kaj prizon-purigado…

– Do… Jes, mi aŭdis pri tio… Vi do…

Li ne finis tion, li pensadis. Poste li malfermis sian cigaredujon kaj donis al Ŝebao manplenon da ĝi.

– Mi dankas, sinjoro majoro.

– Mi ŝatus, se la milita tribunalo imputus tiun nepre konsiderindan moderigan cirkonstancon en sia verdikto, kiu plie decas al ĝisosta soldato, ol al dizertinto. Mi zorgos pri tio, ke tiu ĉi via faro ne restu sekreta antaŭ la kompetentuloj.

– Dankon, sinjoro majoro.

– Kion vi faris al sinjoro kolonelo Larmantier?

– Se ni faris ion al li, tio povis esti nur mansaluto, sinjoro majoro. Nun la unuan fojon mi aŭdis lian nomon.

– Tio karakterizas viajn instruistojn. Kolonelo Larmantier estas la sola soldato, kiu dum la mondmilito ĉe Galipoli, kiu malgraŭ tio, ke li estis franca oficiro, ricevis turkan ordenon de unuaranga soldato pro sia milita agado. Ĝi estas sur lia kamizolo ĉi tie antaŭ la tendo. Tiu kamizolo do apartenas al kolonelo Larmantier.

– Ankaŭ li meritus ian similan distingon. La kompatindulo estas tiel malsana, ke laŭ mi oni trankvile povus fiksi sur lian bruston la ordenon de la Unuaklasa Duonmortulo.

La majoro rigardis antaŭ la tendon, ĉu venas jam la ĝendarm-kapitano.

Anstataŭ li alvenis kurante la telefon-oficiro.

– Sinjoro majoro! Mi gratulas!.. Oni finis la grandan militan ekzercon… Marŝalo Ruff alvenos persone por premi vian manon! Mi estas felia, ke mi povas gratuli al vi, kiel la unua.

– Kio okazis?

– La majoro vertiĝis, sed tuj venis duone razita kolonelo spiregante.

– Homo! Kiel ĝi okazis? Mi gratulas!.. Estas sendibe, ke vi faros karieron! Sinjoro majoro, oni sendos nin kontraŭ la senegaloj sub via komando…

Ekstere aŭdiĝis bruo, trumpetado, grincado… La majoro staras, ne komprenas, vertiĝas, kaj subite strange krakanta, time eksonanta trumpeto alarmas ĉiun. Aŭdiĝas tri glacimalvarmaj komandvoĉoj, kaj sekvas ĝin paraliziĝinta silento… La blankhara marŝalo aperas persone kun sia stabo.

– Mi gratulas! Ĝis nun vi estis neglektita nekompreneble. Mi eĉ hodiaŭ legos viajn libron. Estas nekompreneble, ke mi ne legis tiujn ĝis nun. – Kaj li daŭrigis solene, bone akcentite tiun vorton. – Sinjoro subkolonelo, via transpostenigo al la ĉefstabo estas tutcerta fakto, kaj nek via komisio gvidi la senegalan militiron estas senduba!

– Ĝi estas admirinda ideo kaj senekzempla plenumaĵo – aldonis iu generalo, – ke vi sendis trupon tra la sala marĉo dum la ŝajna sturmo de la dekstra alo, kaj tiel vi sukcesis ataki tri diviziojn el dorsdirekto. Ni finis la manovron. Okaze de milito estas sendube, kion vi cetere skribis en via bonega verko, ke oni povas paralizi la rekompletigon de tuta armeo pere de relative malgrandaj trupoj, se tiuj atakas el dorsdirekto! Se nun estus milito, vi estus neniginta tri diviziojn, kaj deviginta retiriĝi la stumpan alon de la malamiko. Tio estas nia konstato pri la operacio. Ankaŭ mi gratulas!

Ili foriris. La majoro kaj Ŝaba restis en duopo.

– Nekompreneble… nekompreneble… – li balbutaĉis.

– Sinjoro majoro, se estas permesate diri, vi memoras malbone, se vi ne scias pri kio temas. Kamuflita taĉmento penetris tra la sala marĉo por defendi sian pozicion sur la transa flanko de la marĉo, ĝis alvenos pli grandaj formacioj. Ĝi troviĝas en la libro de sinjoro majoro.

– Mi ne skribis tion… – balbutaĉis la majoro.

– Gravas, ke mi legis ĝin – respondis Ŝebao. – Ĉiuokaze estus bone skribi tion rapide. Ĉar intertempe miaj dent kvindek homoj liberiĝis mi esperas, kaj mia situacio estas senespera, bonvolu ordoni pri mia foreskorto!

La majoro pensadis.

Ĝi ja estas malklara, rilate la trupon, penetranta la salan marĉon sen la ŝirmo de artilerio, aerdefendo kaj sen ĉio alia, elmeti sin al la neniiga superforto de la malamiko, sed telenta homo nun havos okazon ekparoli, kaj ne verŝiĝos tiom da sango en Senegalio, se oni konfidos tion al li…

– Parolu klare! – li alkriis Ŝebaon.

– Ni estas dizertintoj proksimume ducent homoj. Mi volis porti mian vunditan kamaradon en hospitalon, kaj la aliaj penetris tra la sala marĉo. La sinjoro marŝalo opiniis tiujn regulaj trupoj kaj finis la manovron. Se sinjoro majoro ordonus, tiun punon vi povus depreni de sur mia kolo, kaj oni povus daŭrigi la manovro.

Ili staris. La majoro rigardis la aktujon, la vundito ĝemis mallaŭte, kaj la ĝendarm-kapitano enpaŝis.

– Ĉu vi deziras ion?

La majoro rigardis de iu al la alia kaj diris mallaŭte.

– Mi ŝatus, se vi ordonus, ke sinjoro ĉefleŭtenanto kun la vundito tuj ekiru per hospitala aŭto al Colomb-Béchar.

Kaj li forrapidis.

3

Posttagmeze Ŝebao legis la instruciojn, skribojn de Pajaco por plenumi tion, kion eblas. Li tuj akiris kamelon kaj ekiris per furioza galopado akiri siajn kamaradojn.

Li alvenis vespere.

– Knaboj – li komencis, – nun vi ĉiuj kapitulacu!

Okazis granda murmurado. “Ĉu vi reneziĝis? Tial ni venis ĝis ĉi tien?

– Jes! Aŭskultu min! Pajaco ne estis senranga soldato. Li estas la membro de la sekreta servo. Mi eksciis tion nur en la hospitalo, ke li estas ĉefleŭtenanto… Mi petas silenton! Li havis la taskon kolekti la dizertintojn en unu trupo, kaj pruvi, ke ni estas bonaj soldatoj, krome estu kune tiuj, kies komuna konfeso povos rompi la aŭtokratecon de la suboficiroj. Nun ni kapitulacos, oni starigos nin antaŭ la milita tribunalo, kaj mi scias tiel, ke pro dizerto, ĉar niaj superuloj antaŭvidis tion, ni ne povos ricevi severan punon. Sed la konfeso de tiu ĉi trupo ĵetos plenan lumon sur la aferon, ke la suboficiroj misuzas sian potencon kontraŭ la soldatoj, sincere konfesantaj antaŭ la komitato de la oficiroj.

…Kaj vespre la venkinta trupo, kiu kaptis la kolonian armeon, tamen kapitulacis.

Ili puno estis malsevera, kaj eĉ tio estis suspendita. Oni diras, ke ankaŭ la agado de Gorĉev kontraŭ Casba ne estis indivudua… Kaj “okazis tiel”, ke la legio eksigis Ŝebaon.

La majoro – kiu dumtempe tralegis la protokolojn – gvidanta sian ĉefstabon, observis kun granda intereso la Unuan Plej Miksan Brigadon, kiu laŭ regula militordo – antaŭe la fervojistoj kaj leterportistoj, poste la Ruĝa Kruc-anoj, vunditoj, fajroestingistoj, krome la teknikaj soldatoj kun la ski-patrolo – alviciĝis.

La majoro paŝis antaŭ la formacion.

– Mi konvinkiĝis, ke vi ĉiuj estas bravaj soldatoj, kaj via sinteno malhelpos, ke ĝuste tiaj soldatoj, kiel vi en la futuro fariĝu dizertintoj. La kontraŭreglamenta konduto de kelkaj friponoj estis malkaŝebla nur post via dizerto kaj kapto.

Oni ne povas scii, kio nun okazintus ankoraŭ, ĉar aperis la regimentkuracisto, esplorinta en Casba, li ĝustigis sian nazumon per siaj du fingroj kaj ekparolis jene:

– Ervino Haagebeck! Elpaŝu el la vico! – La regimentkuracisto preskaŭ falis surdorsen, kiam elpaŝis poŝtisto rektiĝinte kaj laŭregule.

– Vi… – li diris fine kaj rigardis lin tute proksime, kiel ian strangulon. – Ĉu vi estas leterportisto?

– Mi ne estas leterportisto. Ni devis dizerti en tiu maskovestaĵo, kaj bedaŭrinde ni ŝtelis tiun de poŝtisto, sed nenia enmanigo okazis niaflanke!

– Ĉu vi estas kuracisto?

– Jes…

Nu do… la ministerio de la militaj aferoj akceptis vian verkon pri la profilaksio de la Ruĝa Kruco en la milita kirurgio laŭ mia propono, kaj ni pretendos vian helpon en ties organizo… Ĝi signifas tion, ke vi povas ekssoldatiĝi, kaj vi ricevos tre altan monsumon. Ĉar mi aŭdis tiun verkon prelegi…

Profeto Pulovro ankoraŭ ĉe la salaj marĉoj fuĝis kaj ŝipveturis en Eŭropon.

Pajaco ankoraŭ longe kuŝis inter vivo kaj morto, rekonsciiĝinte, li trovis la leteron de Ŝebao:

“Ivan! Mi vojaĝos en Parizon! La konfeson de Manuelo mi skribis inter la notojn fine de mia kajero, mi gardos ĝin por vi. Ŝebao.”

Oni rangaltigis kaj distingis Gorĉev-on. Post lia resaniĝo – je lia peto – oni sendis lin ferii, kaj li rapidis en Parizon sur kiel eble plej mallonga vojo.

Dua parto

I-a ĈAPITRO. En Parizo

1

Jam nur unu rekomenda letero restis en mia poŝo, kaj mi iris plu senrezulte sur la stratoj de Prizo. Mi lernis tion, ke la enhavo de la rekomendaj leteroj havas inversan proporcion, rilate ties utilon. Kiel litluanto aŭ kiel tolerita gasto mi kolpodis ĝis nun trovi lokon en tiu ĉi urbo, enkorpiganta forsekretitan aŭ konfesitan revaĵon de ĉiu juna artisto. Sed efektive kial mi vojaĝis al Parizo?

Eble, se mi scius, en kian frenezaĵon veturigas min tiu trajno, mi desaltus sur iu ekstera itinero. En Budapeŝto mi ankoraŭ kredis, tial mi veturas al Parizo, ĉar mi estas dudek tri jara, verkisto, fianĉo kaj obsedito. Kial mi devas vojaĝi al Parizo pro ĉio ĉi? Mi esperas, ke ĝi estas tute simpla.

Mi rompis la kontakton kun mia fianĉino Maria Pataki.

Aŭ la vivo rompis la kontakon kun mia fianĉino Maria Pataki kaj kun mi. Ŝi elektis ian, nekontesteble vendistinan laboron. Komprenenble niaj longaj vesperaj paroladoj finiĝis, ĉar Maria ellitiĝis ĉiun tagon frue.

Fue ellitiĝi: estas duono da perfido.

Kiu frue leviĝas, facile riĉiĝas. Ĉu ne? Kiu riĉiĝus, tiu estas suspektinda, ĉar tiu volonte fariĝus kapitalisto. Sed kiu estas konviktebla pri tio? Sed ni ne misakuzadu senpripense. Tio certas, ke Maria iun tagon ekparolis jene:

– Diru, Petro… Kiel vi imagas nian aferon? Mi opinias… vi fotografas bone… Eble ĉe ĵurnalo… fotoraportisto… Ĉar, vi

ne estas ĵurnalisto…

– Mi komprenas vin, Maria – mi respondis, anastataŭ kruda rido, kun simpleco de melodramo.

– Kion vi komprenas? Mi ja devas vivi el io? Ankaŭ loĝi kaj manĝi… Tamen estas permesate al mi verki…

Kion respondi? Ankaŭ loĝi, manĝi, verki? La virino ne estas tiel misinformita, ke ŝi konsideru tiun aserton bonfida eraro. Iu mia amiko, restadanta en Parizo, René Kárpát dume skribis al mi, ke nun io estas en la aero ĉi tie. “Mi loĝas en la trankvila hotelo Mikado – li skribas – kaj mi komponas. Vi devas veni ĉi tien!”

Nun mi estas ĉi tie en Parizo. Kaj laŭ Kárpát io estas en la aero.

Sed mi ne sukcesi trovi lin. La pordisto de la hotelo Mikado diris iom timiĝinte, ke sinjoro Kérpét jam ne loĝas ĉi tie. Kie do li loĝas? – mi demandis. Mi ne scias – li respondas, sed ankaŭ lin interesus tio.

Ĉar ĝi estis la Parizo de la dudekaj jaroj de la dudeka jarcento, kiam la streĉa rilato de la bohemoj kaj la pordistoj de la hoteloj estis komprenebla, la afero iom konsternis min. Kien iri?

Nun, okupiĝante pri la vendo de miaj lastaj vestopecoj, mi ekvidis Ivan Bükk. La arthistoriiston! Mian kolegon! Li estis dekstra avenulo en tiu sama teamo, kie mi ludis, kiel maldekstra halfo.

– Alo! – mi kriis gaje.

– Saluton – li respondas kun kompato. – Ĉu vi havas loĝejon?

– Ĝis la hodiaŭa tago – mi respondis. – Kion do vi faras?

– Mi paroladas kun vi – li respondas per sia ĉiam monotona, trenata voĉo.

– Ĉu vi frenezumas?

– Kelkfoje ĝi apartenas al la parolado. Cetere mi okupiĝas pri arthistoria laboro duonjaron.

– Ĉu vi jam finis tion?

– Jes. Mi ne havas eĉ unu frankon.

Bükk estas bela knabo, li nur ne konvenas al nia entuziasma societo. Bedaŭrinde li estas iom cinika. la acerba ŝercemo alternas en li kun lia silentema naturo. Li havas dudek jarojn, sed li razas sin pene, ĉiun duan tagon. Plie la prestiĝo ordonas tion, ol ĝia bezono. Tamen, kvazaŭ li estus maljuna arkadia satiro.

– Mi jam havas – mi montras mian varon – nur tiun ĉi malnovan, vardan jakon, kiun mi povas vendi.

– Bone, ni manĝos ion el ties prezo – li respondas kapbalancante. – Mi apartenas al la asocio de moteoj, kiuj povas vivi longe el vestaĵoj.

– Ĉu do ni tagmanĝos? – mi demandis.

– Vi scias bone, ke tiuj ne kutimas tagmanĝi tagmeze, kiuj apartenas al la pli altrangaj rondoj. Mi estis dekstra avanulo.

Li diris ĉion ĉi per sia monotona, apatia nazvoĉo, kaj dume ni iris.

– Kaj ĉu vi havas loĝejon? – mi demandis.

– Mi loĝas en subluo, kiu ankoraŭ malhavas okonon da aprobo de la ĉefluanto – li respondis.

– Kun Siro Ludoviko, Kárpát, Zombori kaj kun liaj kompanoj mi loĝas en la strato Roi Sicilie, numero 54.

Mia koro ekbategis aŭdinte la nomon de miaj malnovaj, budapeŝtaj, bohemaj amikoj. Mi do trovis ilin!

– Ĉu vi povus akcepti min por kelkaj noktoj, ĝis mi trovos loĝejon? – mi demandis.

– Ĝi estas problemo de proksimbatalo, sed vi povas neglekti tiujn certajn, kelkajn tagojn. Ankaŭ ni komencis tiel antaŭ unu jaro. Kaj de tiam ni nur plimultiĝis.

– Ĉu ankaŭ Stefano Ŝebao estis inter vi? – mi demandis esperante, ĉar Ŝebao estis mia plej bona amiko, kaj venis en mian kapon lia fianĉiono Anna Balázs, kiu sekvis lin en Parizon, kun kiu mi renkontiĝis antaŭ kelkaj tagoj. Mi apenaŭ staris sur miaj piedoj, kaj mi mansignis al taksio, kiam iu subite falis al mia kolo plorante. Ni sidis en la aŭton. Ŝi tuj interesiĝis pri Sebao, ŝi ne kredis, ke mi scias nenion pri li.

– Skribu al li, ke li venu hejmen.

Kaj ŝi ploregis.

– Vi ne havas kaŭzon… plori – mi diris, kiom mi povis fari tion pro mia ebria stato. – Estas tutecerta, ke Ŝebao amas vin…

Mi sciis, ke mi diras iditotaĵon. Sed en tia stato eĉ tio estas bela de mi. Ĉar tiu freneza ŝoforo ne vidas, ke du homoj venas renkonte al ni… Kia karambolo… iel ni glitas duonflanke ĝis la kvara etaĝo, kaj eblas, ke mi kroĉiĝos al tiu granda stelo… Sed nun la aŭto turniĝas en la sama loko, kaj

bonŝance la severa konstruaĵo de la Invaliduloj, ja kontraŭregule, sed antaŭas nin, kaj tiel ni refaletas sur la pavimon, kie la grincado de la bremso denove memorigas min pri Anna. Ĉar Ana konstante parolis. Kaj ne ĝenis ŝin, ke mi estas tie. Nek tio, ke ŝi parolas al mi. Sed nun mi aŭdas hazarede…

– Tio estas la vero – ŝi ploregis, – ke oni rekonas ĉiun apud Ŝebao… Tio estas terura. Lia bona amiko, komencanta krititkisto por ellevi lin el la aliaj, diris siajn plej belaj epitetojn, skribis la plej bonegajn kritikojn pri la finekzamena ludado de Ŝebao… Ie, ĉe la ino de malgranda semajna ĵurnalo. La sekvan tagon la plej granda gazet-konserno de la lando dungis lin, kiel ĵurnaliston. Sed Ŝebaon kaj min dungis la asembleo de urbo Kecskemét. Ŝebao trudis min al la direktoro, ke li ne dungiĝos sen mi. – Kaj ŝi falis sur min ploregante. – Vi sciis, kiel maltalenta mi estis…

Mi sciis tion eĉ ebrie, mi do kapjesis. La genia, la estonta, granda artisto, Ŝebao venigis inter nin la grizan, malgrandan paseron, sian amatinon Anna Balázs. Ŝi estis studentino en la artistlernejo, sed ŝi lernis ĉe iu sesaranga majstro. Kelkfoje ŝi prezentis ion tre maltalente tie, kie ŝi povis roli iafoje je la peto de Ŝebao. Tiam Ŝebao sufloris timiĝinte el malantaŭ la kurteno, ĉar li, kaj tio estis la plej granda plenumaĵo de sia vivo, kion li faris por virino: li lernis la malgrandan ŝlagron, kies titolo estis Hopla ho!

Ŝebao!

Nur tial, ke li povu suflori al Anna! Li lernis ĝin tiutage, kiam li devis lerni ankaŭ la rolojn de la dramoj Reĝo Johano aŭ Faŭsto, kaj dume li malhonorigi siajn plej saktajn klasikulojn, rilate tiun ŝlagron.

Sed Ŝebao estis amanta. Kaj ankaŭ Anna. Tiaĵo ne estas demando de talento. Ŝebao dungiĝis sen Anna. Sed la direktoro vidis en li tian unuarangan dram-heroon, ke li dungis Anna Balázs-on pro li.

Nia societo, kiu neniam fondiĝis kaj funkciis laŭ la nomo "Ĉiel-kurantoj", sed ni konstante estis kune, akceptis Anna Balázs-on nur tiel, kiel la direktoro en urbo Kecskemét. Pro Ŝebao. Kun ŝebao, Siro Ludoviko, Kárpát, Zombori, eĉ kun la mokanta Ivan Bükk kaj Ribári, kiu tiam deziris fariĝi filmreĝisoro, kun Maria Pataki kaj mi. Ni diskutis pasie pri arto kaj pri iuj verkoj, pri la konservativeco kaj progreso de la arto, kaj dume Anna dormis sur la ŝultro de Ŝebao.

Kaj nun, iom post iom ekideis en mia sobriĝanta kapo, kiam Anna Balázs rakontis la sekretojn, okazintaj en urbo Kecskemét kun la internacia plorego de amantaj virinoj.

– Mi mi kulpas pri tio, ke dume Raketo fariĝis fama ĵurnalisto? Li estis la unua, kiun oni rekonis anstataŭ Sebao. La kritiko faris tion… Kaj Raketo (ĉar ni moknomis lin tiel, de kiam oni elĵetis lin el la kafejo) urĝis lin la dankemo, kaj li venigis faman budapeŝtan direktoron provincen. La direktoro rigardis la ludon de Ŝebao, sed la terurulo diris tion, ke li ankoraŭ devas maturiĝi. Sekvan tagon ni ludis la opereton kun la titolo La kvaliro de Mimi, kie mi, la dua subreto, faras skandalon en la finalo. Mi interkverelis kun Ŝebao en la vestoĉambro, kiu kuregis en la kafejon, kaj mi haste metis la ĉapelon sur mian kapon, kaj hazarde mi disŝmiris la ruĵon sur miaj lipoj. Sed mi ne sciis pri tio, kaj pro kolero mi faris tiel grandan skandalon antaŭ arkiduko Harlovitz dum la kortega balo en Anatolio, ke la pluvombrelo rompiĝis je du pecoj en miaj manoj, kaj defalis la flankenŝovita ĉapelo. Eĉ pli korere mi metis ĝin sur mian kapon denove, kaj la Disinjoro scias, kio okazis. Mi miris pleje dum la eliro sur la scenejon, kiam tiel tondra ovacio

akceptis min, ke la teatro tremis pro ĝi. Kaj hazarde estis tie la direktoro el Budapeŝto. Li malfruiĝis al la trajno, kaj li envenis post dek minutoj en mian vestoĉambron, ĉu mi deziras dungiĝi al unuaranga rolo? Mi ploregis. Mi petis tempon por pripensi tion… Kaj mi kuregis al Ŝebao en la kafejon. Li tute ne aŭskultis min! Vi scias, kia li estas! Li persistis, ke mi tuj subskribu la kontrakton. Ŝebao estas forta, ŝebao volis, mi do dungiĝis, ke mi fariĝu mondfama… Sekvan tagon Ŝebao forveturis en Parizon sen adiaŭo antaŭ la prezentado de la teatraĵo Epifanio… kvankam mi ne povas vivi sen Ŝebao!

Kaj Anna elprenis mia naztukon el mia supra poŝo. Ŝi jam plor-malsekigis la sian.

– Skribu al li! Li revenu hejmen. Li devintus deadmoni min! Sed li arogis… Li revenu hejmen! Skribu al li…

Kaj ŝiaj larmoj falis, kiel pluvego.

Tiu sceno reviviĝis en mia memoro, kiam mi demandis ŝin pri Ŝebao.

– Ankaŭ Ŝebao estis inter ni, sed jam pasis proksimume pli ol duonjaro, ke subite li dungiĝis al la fremdula legio.

– Sed kial?

– Iun tagon ni laboris en la filmstudiaro, kiel statistoj, kaj aperis la ĉefrululino, la reĝino, Anna Balázs! Preteririnte la halebardistojn, ŝi rimarkis Ŝebaon, la statiston, ŝi, la stelulino kaj haltis antaŭ li ridetante. Forĵetinte la helebardon, la kaskon, Ŝebao kuregis el la filmstudiaro, kaj li vagadis du tagojn en la suburboj de Parizo malsate-soife. Poste li dungiĝis al la legio, kaj nur tial li restis vivanta, ĉar li ankoraŭ volas montri…

Baldaŭ ni atingis la domon en la strato Roi Sicilie n-ro 54. Ni supreniris sur la trian etaĝon. Bükk malfermis la pordon, poste li triumfoplene montris al mi kaj ekkriegis:

– Jen vidu, alvenis Almási

La malgranda ĉambro ŝajnis tro plena malgraŭ la malmulte da mebloj kaj multe da subluantoj. Kvankam poste ili trankviligis min, ke kelkiuj el la loĝantoj ankoraŭ mankas.

En la ĉambro gasa flamo lumis kaj siblis, kiel ia kolera vipuro, ĉar iu tiel nomata ŝtrumpo mankis de sur ĝi.

La komponisto Kárpát brakumis min, li ploris kaj rompadis siajn manojn histerie. Kárpát estis maldika kaj fervora, li konstante prenis pilolojn kontraŭ amemio. Tuj malesperigis aŭ entuziasmigis lin tio, kion li aŭdis. Tiuj du intensivaj esprimiĝoj karakterizis lin.

– Kárpát! – mi diris akuze. – Vi skribis tion, ke io estas en la aero ĉi tie.

Kárpát mallevis siajn oklojn.

– Li skribis la veron – diris Ribári el la lito, kiu havis propran noktoĉemizon. – De kiam Bükk ŝtelis iun volframan ŝtrumpon, konstante fluegas la gazo.

– Ĉar vi ne estas hazardulo – respondis la arthistoriisto triumfe, kiu estis deksta avanulo. Vi ne kuraĝis pendigi vin sur la lustron de sur la seĝo, kaj vi iris al la najbaro pruntepeti leksikonon por meti ĝin sur la seĝon. Dume mi supengrimpis tien!

– Kio estis el la ŝtrumpo? – demandis Rudolfo, la skulptisto.

– Kravato – respondis Bükk. – El tio mi aĉetis bluan-flavan. Tiuj estas la koloroj de mia ŝatata junulara teamo.

– Nu estas egale – mansvingis Ribári. – Oni donis kvin frankojn ankaŭ por la leksikono.

Ribari estis la plej eleganta inter miaj kunloĝantoj. Stefano Ribári, la elmigrinto. Oni estimis lin aparte, ĉar li honorigis sin en Parizo, kiel la modernan romanheroon de la dudekaj jaroj de la jarcento. Neniu tuŝis la dolorajn vundojn de la paseo, kaj li enfermiĝis de antaŭ ni kun tiu nuba malĝojo, kiu karakterizas tiel la elmigrintojn. Nur post longa tempo ni eksciis, ke Ribári devis elmigri el la Landa Komerca Banko por financa kontrolo.

Ribári sian unusolan vestaĵon, ĝenerale ĉiun sian havaĵon povis konservi tiel, gladi siajn kravatoj kaj poluri siajn ŝuoj, eĉ plendumi, ke li ŝajnis posedanto de riĉa vestoŝranko en la kafejo, precipe pro sia aktujo, kun kiu li aranĝis diplomaciajn aferojn laŭ lia aserto. Rilate lian profesion unuavice li ludas bonege ĉiuspecajn kartludojn, biliardas, klarigas, decidas diskutoj, informas malspertajn eksterlandanojn pri negoceblecoj, kaj tiuj baldaŭ longtempe interesiĝas ĉie pri li. Sed kio estis tute individua rekordo ĉe li: ĉikani. Li direktas la novalvenintojn ekzemple, kiuj serĉas tranoktejon aŭ al la tombejo, aŭ al la buĉejo sen palpebrovibro.

Kaj ne estis mia amiko Siro Ludoviko, la subjekta poeto, kiu en la poŝo kun la lasta eldono de ĉiu poemo de la pastra poeto Benedikto Virág kun longa paŝtista, kurba bastono, kun malmultega mono kaj tolaĵo li alvenis en Parizon, kun tiu konkreta celo, ke li tute reformos la koncepton de la lirika poezio de la ĝisnuna mondliteraturo.

Rudolfo Schalk Zombori estis pentristo, sed tion ĝis nun rekonis nur lia plej strikta ĉirkaŭaĵo kaj liaj amikinoj,

starintaj modele pro volonteco. Li nomis la tendencon de sia arto kun nobla simpleco “novromantika ekspresionismo”, kaj same kun multegaj reformoj kaj kun modesta ŝparita mono alvenis en Parizon.

Jen estas Rudolfo Ŝaroltai, la skulptisto, kiu en fabriko tranĉas Maria-vitron el mineralo mike pokilograme.

Kiu estus kredinta tion? Kio do estas en la aero ol alia, kio estas karakteriza, ol tio, ke li rigardadas mian verdan jakon, ĵetitan sur mian brakon tiel, kiel anas-femuron tuj tranĉotan. Ŝaroltai glutegis tiel, ke ĝi preskaŭ estis aŭdebla.

– Kárpát – mi diris akuze.

Kárpát mallevis siajn okulojn denove.

– Li pravis – defendis lin Ribári, rigardante la vidvan gasflamon. – Ĝi ankoraŭ ne bolas, nur siblas kaj krepitas io en la aero konstante. Bedaŭrinde eblas, ke subite ĝi komencas boli, kaj tiam la ŝtrumpo disfalos.

– Diru Kárpát! – krias Ŝaroltai kolere, – kial estas tio, ke vi konstante skribas al ĉiu la momentan staton de tiu mizera gaskrano?

– Mi diras tion al vi, Almási – instigis min la benita Bükk, – nek ĉi tie estas pli malbone, ol aliloke, en tiu kazo, se aliloke estas tre malbone.

Studento pri medicino, nome Tulai, kiu dormis sur la planko, sed li faris kuseneton el kelkaj kovritaj volumoj ĉe la piedoj de la lavujo, nun li fulminis.

– Ĉu estos silento ĉi tie, aŭ ne? Fine ja frumatene mi portos korbojn ĉe la foirhalo! Se ne plaĉas al tiu pomogrizulo ĉi tie, li iru al la hotelo Ritz aŭ Claridge. Kaj fino!

– Mi demandos ne vin – mi respondis agreseme – kien mi iru?

– Nu eble estas pli bone… – li murmuris kaj brakumis la volumon, kiel ian kuseneton, li ekdormis.

Ĉiu ridaĉis pri la vorto “Pomogrizulo”. Ivan Bükk rulumis cigaredon. Kaj mi jam ne sentis la ĉambron tiel rigida. Kárpát pravis. Mi apartenas al ili.

2

Siro Ludoviko per inko nigrigis la ŝnurojn en siaj ŝuoj, por ke tiuj veku la impreson de laĉoj de malproksime kun pentrista efiko. Zombori senkonsile turnadas sian kolumon dekstren-maldekstren, sed li ne povas decidi, kiu estas la pli malpura parto. Temas pri tio, ke filmado estas ĉe la Pt. De lillas, kaj jam la antaŭan posttagmezon sur la bulvardo Strasburgo en kafejo por artistoj ni transprenis tiun ruĝan slipon, per kiu ni povos statisti, tiel ni perlaboros proksimume okdek frankojn po persono, kiu estas nekredebla alta monsumo.

Kiu scias laŭ la ĵus diritaj, kial ni skribis al Ŝebao? Eble, ĉar pro la salajro de la statistado ni povos vespermanĝi, kaj tiu nekutima evento, faris nin ĉiujn ekscititaj.

– Ni devas skribi al Ŝebao en la legion, ke io moviĝas ĉi tie.

– Prave! Ni bezonas lin!

Ne estis tute klara, kial li estas bezonata, se ni jam proksimume naŭope mortadas pro la malsato ĉiupaŝe en malgranda ĉambro. Sed ni ĉiuj trasentis, ke ni vere bezonas Ŝebaon. Ni do skribis al li, ke io bolas ĉi tie. La artistoj de la nova epoko parolas interesajn aferoj en la kafejoj Dome kaj Rotonde, kaj se eblas, li venu ĉi tien, ni atendas lin, kaj kion ni havas, tio estos ankaŭ lia… Tio do povis esti lia!

Kiel malmulton ĝi signifis tiutempe, mi ne devas rakonti tion aparte. Sed ĝi estis narkota vespero. Ĉar mi havis monon, mi tre ĝojis tiun tagon, mi do trinkis. Mi vizitis la elegantajn restoraciojn kaj amuzejojn unu post la alia. Mi enrigardis, kiuj estas tie, kaj mi jam ŝanceliĝadis plu.

Mi ekiris kun vertiĝanta kapo, meditante, en kiun direkton?

Kaj aŭrore, kiam mi renkontis min denove, super la Bois de Boulogne mi sidis sur ia marmora balkono, konversaciante kun sinjoro. La koncernulo diras:

– Mi tre ĝojas, ke vi invitis min al si, sinjoro, ĉar nur unu afero estas pli terura, ol mia senhejmeco, la malbona societo. Vi ne havos multe da problemoj pri mi, kaj se mi ĝojas, ke vi havas lakeojn, persajn tapiŝojn, akciojn kaj kahel-tegitan banĉambron, mi ne deziras uzi ĉiun ĉi.

Ĉu mi estus invitinta tiun homon? Eblas, ke mi havas kahal-tegitan banĉambron, sed mi ebriiĝis tiel, ke mi ne scias pri ĝi. Mi decidis rigardi mian konaton. Ĝi sukcesis iel-tiel. Li havis antaŭendirektiĝintan liphararon, krokodilsimilan nazon, okulvitrojn. Li estis okulfrape elegante vestita, kompare lian senhejmecon, pluvombrelo pendis sur lia antaŭbrako, lia preskaŭ funebre senmakula, nigra, felta ĉapelo estis metita tiel sur la mezo de lia kapo, ke ties rando kliniĝas profunde al lia vizaĝo, sur liajn akvokolorajn, elstarajn, flavajn okulojn. Li ĵus diras, ke liaj melankolie elstara rigardo rilatas lian tiroidon, sed antaŭ du jaroj li havis herinon, kaj estas malpermesate al li restadi sub la suno. De tempo al tempo li glatigis siajn flavajn gantojn super siaj fingroj, se tiuj sulkis.

– En mia infanaĝo, estimata sinjoro – li diras ĝemante, – ĉiu antaŭdiris tion, ke mi estos dentoteknikisto, ĉar mi estis granda oratoro. Sed la vojoj de la sorto estas nediveneblaj.

Foje supre, foje malsupre. Mi tamen ne fariĝis dentoteknikisto.

– Pardonon… ĉu ni sidas longe ĉi tie?

– Vi iomete ebriiĝis hodiaŭ, kaj mi atentigas vin, ke la ĝuado de la alkoholaĵoj estas damaĝa. Mia kuzo fordrinkis sian teretaĝan domon. Ankaŭ vi estis malŝparema. Vi invitas min vespermanĝi. Dume mi malbonfartis, kaj tiel ni venis ĉi tien. – Li montris de la balkono al la arboj. – Ĝi estas agrabla pejzaĝo, kvankam ĝenas min iomete tio, kiam vi sidigis min en aŭtomobilon, vi ankoraŭ havis barbon kaj okulvirtrojn, de kiuj intertempe viaj malamikoj senigis vin. Aha! Iu do sidigis nin unu apud la alian. Tiu homo havas lakeojn, persajn tapiŝojn kaj kahelojn.

– Kaj kiu estas tiu tria sinjoro apud ni? – mi demandis.

– La statuo estas la ĉefluanto de tiu soklo. Ĉar nun ni sidas sur soklo.

– Ĉu ni ne grimpos malsupren?

– Ĉu ni povas fari tion?

Ĉiuokaze ni ankoraŭ ripozis iomete. Poste ni sukcesis grimpi malsupren kaj ekiris en la aŭroro.

– Mi atentigas vin – mi diris, – ke miaj malamikoj forigis miajn ĉambrojn, kahelojn kaj persajn tapiŝojn kun miaj barbo kaj okulvitroj. Mi loĝas kun miaj sep amikoj en mizerulejo.

– Egalas. Ili ne ĝenos min. Ĉar mi devas dormi ĉe vi. Tio sendubas. Mi ne dormis tri tagojn, kaj hodiaŭ mi manĝis iel. Ĉu vi ne nomiĝas Henry Brison?

Dirinte mian nomon, la eleganta, senhejma sinjoro transdonis kartonpaperon. Ĝi estis eleganta karto:

Vizitkarto

VANEK B. EDUARDO

privata sekretario kaj domprizorgiso

ekslegiano, posedanto de la Honormedalo

kaj pensiigita korespondanto

27. Bl. St. Honoré Por servitoj kaj portistoj

Ĉefŝtuparejo dekstre sur la flankŝtuparo

– Venun nun tien!

Ni alvenis al krada pordego. Tre malnovmoda, en delikata, baroka stilo konstruita sinjora domo estis videbla malantaŭ la abundkreska parko. Sinjoro Vanek elprenis ŝlosilon el sia poŝo kaj malfemis la kradan pordegon.

– Ĉu vi bonvolus atendi min! Mi kunportos mian noktoĉemizon.

– Mi pensis, karas sinjoro Skvarek…

– Mi nomiĝas Vanek – li respondas iom orgojle.

– Kara mia amiko Vanek…

– Mi estas sinjoro Vanek.

– Se vi ne instruos min ĝis mateno, kiel mi devas paroli kun vi, mi lasos vin ĉi tie.

– Vi ne diris, ke rekompence por la tranoktejo mi devas toleri ofendojn

– Vi tute ne devas fari tion – mi respondis, kaj kiom eblis, mi retenis mian ridon, ĉar la dignosento kaj burĝa memkonscio de mia nova konato efikis kun la forto de nekontraŭstarebla komiko. – Sed mi ne komprenas, ke vi nun iras en la domon por via noktoĉemizo, kvankam mi pensis, ke vi ne havas loĝejon.

– Mi ne havas loĝejon – li respondis elegante, – sed noktoĉemizon jes. Mi havas razaparaton kaj certagrade ankaŭ vestoŝrankon. Sinjoro ne nur en la infero, sed ankaŭ sen hejmo estas sinjoro.

– Ne prenu kiel ofendon, mi volonte akceptas vin en nia subluo, konsistanta el mitinge troplena amika sociteto, inter miaj amikoj, sed kial oni ne toleras vin tie, kie vi tenas viajn havaĵojn?

– Ĉu loĝas jam iu en tiu loko, kiu cetere estas malkomforta?

– Tre estimata sinjoro – mi avertis lin iom maltrankvile, – tamen ŝajnas, ke vi havas iluziojn, rilate nian subluon, kien mia modesta persono invitis vin. Des pli malkomforta loko ekzistas nur ĉe la fakiroj, kaj ekskluzive dum liaj spektakloj, kiam ili dormas sur najloplena matraco.

– Ĝi estas ju pli bona. Atendu do, junulo! Aŭ oni diras: juventus ventus! Per pacienco kaj fervoro sukcesas ĉiu laboro!

Mi restis sola antaŭ la pordego. Nun eklumis la elektra lampo por sekundo en iu teretaĝa fenestro de la kvieta domo. Poste fariĝis mallumo. Baldaŭ eklumis la lampo en alia ĉambro, kvazaŭ iu estus iranta de ĉambro al ĉambro.

Fine ekbrilis lumo sur la etaĝo por sekundo, poste mallumiĝis ankaŭ tie. Citromuziko aŭdiĝis el malproksima drinkejo, tre mallaŭte, eble nur ĝis tiam, kiam iu malfermis la pordon. Nun paŝoj grinci sur la vojo de la ĝardeno, kaj aperis sinjoro Vanek, kiun fine mi povis vidi vid-al-vide en la lumo de la strata lanterno. Li estis tre taŭzita, tamen videbliĝis sur li, ke li zorgas multe pri sia eksteraĵo, kaj lia nuna stato estas nur momenta neglektemo de amuziĝinta filistro, pro kio sekvan tagon li certe riproĉ-admonos sin mem. Tion pruvis sia pluvombrelo, metita sur sian brakon, kiu estis strikte ŝovita en ties tegaĵon. Nun li portis malgrandan valizon en sia dekstra mano. Li ŝlosis la pordegon denove kaj aliĝis al mi.

– Ni povas iri, junsinjoro.

Kiam ni atingis la senhoman placon Konkordo, jam estis mateno.

– Diru, sinjoro Vanek – mi demandis, nur preterkure interesiĝante, – kiu loĝas en tiu domo, kien vi ĵus eniris?

– Neniu. Ĝi ne estas loĝata du jarojn. Escepte unu ĉambron ĉiu ĉambro estas ŝlosita, la ŝlosiloj estas deponitaj ĉe mi.

Mi tute ne scias, kial ĝi efikis min tiel fantomeske. Kion komunan mi havas al tiu domo? Nenian. Sed tio certas, ke en neloĝata vilao estas tre stranga tiu lumo, migranta de ĉambro al ĉambro…

– Nun kial ne loĝas la posedantoj ĝi?

– La posedanto vojaĝis al Afriko, sed li tute ne loĝis ĉi tie, nur lia patro. Kaj tiu havas bonan kaŭzon ne loĝi ĉi tie! Li mortis. Li mortpafis sin antaŭ kvar jaroj.

Mi ne plu demandis ion, malvarma naŭzo kunpremis mian gorĝon.

Ni ŝanceliĝadis hejmen senvorte. Mi ne demandis mian akompananton pri la stranga lumo. Ĉu li scias pri ĝi, aŭ li estas neinformita? Poste jam ankaŭ mi sciis, ke sinjoro Vanek konjektas nenion, kaj li imagas la mondon senkulpa, gemuta planedo.

Tiel okazis, ke aŭrore mi aperis en la loĝejo, kaj ankaŭ sinjoro Vanek enfalis apud mi.

Sinjoro Vanek, kiu jam nokte vidis malaprobe, ke ne estas vestoŝranko por liaj vestaĵoj, li surpriziĝis, ke oni ne purigas siajn ŝuojn ĉi tie, kaj li estis tiel nervoza, ke li manĝis duonon da patkukon de ie. Li ne volis dormi sur la tablo, kaj li protestis plej kategorie kontraŭ tio. Bonŝance en iu lito ankoraŭ estis loko por li, ĉar tie dormis nur tri homoj, li do kuŝis apud Ribári-on, kiu ekgrublis.

– Nu!

– Pardonon, mia nomo estas Vanek B. Eduardo.

– Mi ĝojas! – li diris kolere, kaj preminte Siron Ludovikon al Stefano Bükk, li dormis plu. Mi aŭdis nur tiom el la nokta rolo de sinjoro Vanek.

– Vi ĉiuj estas tre nervozaj homoj. Ĝi povas esti pro neŭrastenio. Mi havis onklon, kiu mortis tial, ĉar li malsaniĝis je naŭralgio. Entombigis lin la multe da elspezoj. Ja! Nuntempe partopreni elektran terapion… bonan nokton.

– Kiu estas tiu idioto? – demandis voĉo langvore, je kio sinjoro Vanek respondis jam per ronkado.

Sinjoro Vanek iom post iom fariĝis nemalhavebla. Neniu sciis en kio kaj kial, sed li estis tio. Kaj lia persono postulis respekton, kiu kategorie rifuzis ĉiun konfidencon. Matene li ligis sian noktoĉemizo ĉirkaŭ sian trunkon, kaj per sia terura sinlavado pro ia enigma maniero li surŝprucigis ĉion, eĉ la objektojn sur la supro de la ŝranko. Poste li gargaris tiel laŭte, ke la najbaro, kiu estis dungito de la trafika entrepreno, menciis lin ĉiam: "tiu sinjoro oper-kantisto".

Fininte la sinlavadon, li demetis kaj kunrulis sian har-reton kaj pasigis du tutajn minutojn kun sia lipharbroso antaŭ la restintaj pecoj de la spegulo, poste li elprenis sian pantalonon el sub la litotuko, pro kio li havis oftan konflikton kun siaj kundormintoj, ĉar tiuj postulis salajron, ke li laborigas ilin dum dormo pro la pantalon-gladado.

Sinjoro Vanek alparolis al ĉio, tre saĝe, ĝenerale averte, kvazaŭ antavidante, ke ni tro hastas la aferon, tiam li levis sian manon, retiris ĝin al sia ŝultro, kaj seriozaj sulkoj aperis ĉe lia nazradiko.

– Vi ankoraŭ estas tre malspertaj. La arto estas serioza afero, sed kromprofesio laŭ mi. Ne decas, ke la aritistoj dormas ĝis tagmezo, kaj mi aŭdis pri iuj verkistoj, ke ili edziĝas plurfoje. Ĝi estas malbona kutimo, kaj ankaŭ via konduto havos tiajn konsekvencojn.

Estis interesa tio, ke sinjoron Vanek, kiu vivis inter ni kun ia supereco, ni tamen devis estimi lin. El kio li vestis sin, tio estis enigmo. Li neniam parolis pri siaj privataj aferoj, ni sciis pri li, ke li estas domprizorgisto kaj ĉiutage vizitas sian oficenon, ni vivis eniri lin en la domon, kiu troviĝas sur la bulvardo St. Honoré, n-ro 27, ĉar se li perdis sian loĝejon intertempe, lia ofico restis. Sed li neniam parolis pri tio kun ni. Se ni ne havis monon, li ne manĝis dum tagoj, sed neniu vidis lin porti malpuran aŭ ĉifonan ĉemizon. Foje du tagojn li

kuŝis en la lito malsane, ĉar li perdis la tegaĵon de sia pluvombrelo.

Ĉiuvespere okazis la antaŭ-enlitiĝa ceremonio de sinjoro Vanek laŭ horara precizeco.

Unuavice li demetis sian jakon. Poste li ĵetis dorsen la alojn de sia ŝelko, li eksidis sur la randon de la lito, oscedis, ektiris la laĉon kaj diris:

– Jen vidu! Mi preskaŭ forgesis!

Kaj li streĉis sian horloĝon. Poste li levis ĝin al sia orelo, de tie sur la seĝon, staranta ĉe la lito kaj kapjesis. Apud la horloĝon li metis siajn naztukon, fontoplumon kaj aliajn objektojn.

Nun li ekstaris kaj daŭrigis la malvestadon. Li agis same, rilate siajn demetitajn vestoj de tago al tago. Li kovris la dorsapogilon de la seĝo per siaj jako kaj veŝto. Li alĝustigis la malsuprajn refaldaĵojn de sia pantalono, li premis tiujn albrusten per sia mentonosto, per ses fingroj li alpinĉis meze la kvar gladrandojn, poste li levis sian mentonon, pro kio la vesto falis duoble faldita.

Ankaŭ tiun li metis sur la dorsapogilon de la seĝo.

Tiam – ankaŭ laŭ horara precizeco – falis iu manumbutono de sinjoro Vanek, la unuanombra, ĝenerala malamiko de la malvestiĝo, kaj ĝi malaperis sub la lito kun moka ruliĝo.

Sinjoro Vanek malgaje ekprenis la vakajn butontruojn, turnante sian kapon duoncirkle dekstren-maldekstren super la planko, li diris:

– Nun mi bele sidas en la kaĉo…

Kaj proksimume duonhoron li agaĉis sub la lito, ĝis fine troviĝis la butono. Nun sinjoro Vanek kuŝiĝis sub la kusenegon, lokiĝis komforte, fermis siajn okulojn, poste tuj ellitiĝis, kaj diris la sekvan rimarkon.

– Tiu lipharfiksigilo puŝos min en la tombon…

Li surmetis la lipharfiksigilon, kio samtempe estis orel-disigilo, ĉar ties ŝnuro ambaŭflanke disstreĉis la orelojn de sinjoro Vanek laŭ kvardek kvin gradoj supren, perpendikle al lia orelbazo.

Nun fine jam li enlitiĝis, definitive, batetante la kusenegon per sia brako, li ŝmacmaĉis dufoje, ĉar laŭ lia opinio ĉio estis en perfekta ordo, li finis tiun mistikan ceremonion per la sekvaj vortoj:

– Nnu!.. kaj nun ni dormu ĝis morgaŭ!

4

Iun vesperon neatendite aperis inter ni eksterordinare bela, juna virino, kiu portis kostumon, rajdbotojn, ĉapon de studentoj kaj hundoskurĝon. Sinjoro Vanek enkondukis ŝin bark-en-brako, kiel ia fianĉamiko.

– Ĉar mi ekkonis vin, kaj proksimume vi aspektas honestaj homoj, ĉar nuntempe oni ne konsideru tuj la ŝajnon, mi prezentas al vi la solan loĝanton de la domo, kie mi estas domzorgisto, Nedda Harloff-on, kiu estas studentino pri medicino kaj bedaŭrinde histeria. La nokta lernado kaŭzas ĝin.

Ĉiuvespere jam atendis nin nia regula restoracio Katopiedo, kie antaŭ la hejmeniro, rilate nian alternan financan situacion kelkaj el ni kutimas manĝi garnaĵon aŭ trinki bieron.

Tiun vesperon ankaŭ Nedda venis kun ni!

Ni ĉiuj prezentiĝis, kaj kompreneble ni enamiĝis al ŝi. Sed tion ne eblis diri al ŝi. Tuj videbliĝis, ke ŝi havas kvereleman karakteron, kaj ŝi kunportas la hundoskurĝon ne nur pro virina vanteco, kiel ornamaĵon. En Parizo tiu instrumetno havas certan signifon en la mano de virino. Precipe se ŝi sible svingadas per ĝi, kiam iu rigardas al ŝi bele.

Cetere ŝi estis rezoluta, batalema, ĉarmega liberpensulino, precipe tiam, kiam seriozaj sulkoj aperis sur ŝia frunto kaj diris arogajn frazojn. Ŝi ofte diris tiajn.

Ŝajnis, ke ŝi ne havis amikojn, kaj nun fine ŝi decidis komenci societan vivon kun la homoj. Jam tiun unuan vesperon ŝi prezidis inter ili, preskaŭ ofendante la rajtojn de Vanek.

– Vi estas – ŝi diris – sentimentale sentemaj kaj koleraj pri la homaro, ĉar vi ne konsideras vian vantecon. Kvankam ĝi estas bataltejo.

– Tre parve – kapjesis sinjoro Vanek, kiu kelfoje ekparolis, kvankam li neniam aŭdis, kion ni parolis, sed li volis kaŝi tion, do vekiĝinte el sia revado, li neis aŭ asertis ion, li trinkis el sia aŭ el alies biero kaj revadis plu, en sia rigardo kun la karakteriza melankoli de siaj tiroidoj.

– Ĉu la fraŭlino estas verkistino?

– Mi ne estas fraŭlino, sed Nedda, kaj mi ne estas verkistino, mi nur skribas.

La ĉeesto ekzaltis tiom Reneon Kárpát, ke li salte leviĝis kaj proponis: ni aranĝu veperon por verkistoj.

– Ĝi interesa neniun! – Tion diris Rudolfo Schalk Zombori, ankaŭ kiu enamiĝis al Nedda, li do prenis kiel ofendon la iniciaton de la komponisto de la baleto Valpurgis-nokto. – Aranĝu kvina-horan tekunvenon, aŭ elekton de Miss Eŭropo, tiuj eble interesos iun.

Reneo Kárpát petis, ke li ne koleru, se li nomos lin koncize azeno, sed la diritaj perfekte elĉerpas la karakterizaĵojn de tiu azenaĵo, apartenantaj al la epiteto de tiu malgaja tirbesto.

– Ĉar kien ni atingus, se la artistoj konstante agadus pro la modo kaj diversaj financaj eblecoj, sur la surfaco de nia epoko.

– Ĝi estas tre bona konstato – kapjesis sinjoro Vanek.

– Konsideru min tiel, kiel vian artist-kolegon, kiu same luktas en Parizo, li lernas kaj verkas, kaj se vi volas tion, ke mi vizitu ĉi tien, ĵuru, ke neniu el vi estos amanta al mi.

Ni ĉiuj ĵuris solene. Ni povis fari tion, ĉar tiam jam – kiel mi menciis ĝin – ni ĉiuj estis amantaj, sed la virino prenis nian ĵuron laŭ estonta tempo.

Sed tiam okazis neatendita afero. Subite malfermiĝis la pordo, kaj kolosa, ost-mentona, belvizaĝa junulo enpaŝis, kiun nia societo salutis kun sensacia, surpriza entuziasmo:

– Ŝebao! Ŝebao estas ĉi tie!

Tiuj estis la feliĉaj minutoj de la revido. Sekvis ĝenerala bramumado, dorosofrapado kaj brakopalpado.

– Stefano Ŝebao. Li estas tre talenta aktroro. Antaŭ nelonge li ludis la rolon de senranga legiano en terurdramo sur la

Scenejo de Saharo – prezenti Rudolfo Ŝaroltai, la bonega, teatra artisto nian amikon.

– Ankaŭ mi servis en la legio – diris sinjoro Vanek. – Ĝi estas bona loko. Mi tute ne komprenas, kial dizertas tiom da homoj de tie? Mi havis bonan sorton tie, senkonsidere al turko, nomata Mehar, al kiu mi diris foje: “hodiaŭ ni havas belan veteron”, kaj de tiam li agitis kaj vangofrapis min post ĉiu manĝado, kvazaŭ mi estus pocio. Sed cetere ĝi estas agrabla, oni apenaŭ devas partopreni la ekzercadojn, batalo neniam okazas, nur tio estas ĝena, kiam iu dizertas kaj li devas kaŝiĝi en la ŝranko de artistino, ĉar tiuj kantas.

Iel subite fariĝis la etoso streĉa. Ŝebao ne rajtis paroli pri tio, de kie li venis. Nedda moviĝis nervoze, kaj Reneo Kárpát skribis muziknotojn en sian notkajeron, certe sekretan komponaĵon pri la ĉeestanta medicinstudentino, kio ne estos publikebla pro la hundoskurĝo.

– Pagi!

Ni akompanis Nedda-n. Adiaŭante nin, ŝi promesis, ke ŝi vizitos nin ankaŭ alifoje, ĉar ŝi sentis sin bone. Ŝebao miris, kiam sinjoro Vanek elprenis la ŝlosilon de la pordego, li malfermis la seruron, adiaŭis la knabinon, poste li venis kun ni plu.

– Sinjoro Vanek estas la domprizorgisto ĉi tie, kiu perdis sian loĝejon, sed sian oficon ne – ni diris al la junulo, alveninta el Saharo, kio estis okulvideble multa por li ĉi-vespere.

– Krome – diris sinjoro Vanek – mi devas diri al vi, ke mi estas amatora domprizorgisto.

– Ĉu vi faras tion por vi amuzo?

– Tiam mi estus frenezo, kaj ne amatoro. Amatoro laŭ mi signifas tion, ke domprizorgisto ricevas sian unujaran salajron antaŭe, li forludas ĝin per ruleto, sed li ne scias, kio estas la honesto, kaj li eĉ plu uzas tiun titolon, kio ĉi tie fariĝis respektata, kiel konsulo.

– La difino – diris la ĉiam flegma Granda Mogulo enpensiĝinte – iom neglekta. Sed se ni konsideras, ke estas nokto, kaj tio estas neeltenebla maloftaĵo ĉe domprizorgisto, tiel ni povas rezignacii.

– Vi estas faksperta homo – kapjesis sinjoro Vanek kaj metis pedante la pluvombrelon sur sian antaŭbrakon. Ŝebao konfesis, ke li divenis en sia afrika soldatservo, ke li timas nenion, sed ĉi tie li sentis tiel, ke li eraris, ĉar li timis nin dum tiu ĉi konversacio. Kiam li ekvidis la nian subluon, nomatan “ĉefkomandejo”, li konsterniĝis iomete.

– Almási! Vi asertis, ke io bolas ĉi tie! Kie estas ankoraŭ eblo ĉi tie!

Mi silentis. Siro Ludoviko respondis anstataŭ mi.

– Kion vi volas? Eĉ se ne bolas io, nia kapo bolas dum la tuta tago, kaj ni havas multe da okazoj, ke ni ne manĝu.

Nun jam Ŝebao, precipe kiam sinjoro Vanek ekdormis, malstreĉiĝis pli bone kaj rakontis siajn ŝajne nekredeblajn travivaĵojn.

Ni admiris Ŝebaon. Ni sentis, ke li fariĝis viro. Ke li estas iom pli forta, malgaja, saĝa, ke li estas super ni en io kun liaj tataraj okuloj, bronzkolora vizaĝo, lakona trankvilo.

Kion faras la legio al la homoj? Stefano Bükk aŭ mi, kiel ni starus nun ĉi tie, anstataŭ Ŝebao?

Ni aŭskultis lin kun brilantaj okuloj! Kiaj travivaĵoj! Danĝeroj! Aventuroj! Saharo… dizerto… Ne estas akvo!

– Ĉu vi havas ian planon? – demandis Ribári, kiu aŭskultis la rakontojn de Ŝebao el la lito.

– Mi ŝatus vivteni min el io – diris Ŝebao mallaŭte.

– Vidu, ĉi tie ne venas la sukceso subite. Vi devas kapti bone tion, kion vi komencas fari…

– Kion vi faras? – li demandis subite.

Ĉar Tulai jam dormis, neniu povis respondi. Ke ni iris en la kafejojn Rotonde kaj Dome ofte nur provizore, tion ni ne povis nomi io, kion ni komencis fari.

– Mi ekzemple – kriis nun Bükk bataleme – jam scias ion, kio signifas sukceson, Parizon kaj ĉion nur al Ŝebao. Skribu viajn travivaĵojn, okazintajn en Saharo. Almási verkos libron el tio.

– Mi jam skribis miajn travivaĵojn – diris Ŝebao. – Jen ĝi estas en tiu ĉi ruĝa kajero – kaj li transdonis al mi dikan, ruĝan kajeron, de sur kiu li skrapis la stampon de la armeo. Li estis tre pedanta. Liaj notoj ne estas oficialaj, li do deskrapis ĝin.

Ni decidis komune, ke en formo de romano, aperonta en daŭrigoj – ĉar ĝi nun estas serĉata en Parizo – mi adaptos la travivaĵojn, kaj baldaŭ ni ĉiuj riĉiĝos el tio.

Mi rakontis al Ŝebao mian renkontiĝon kun Anna.

– Kiam forveturis Anna? – demandis Ŝebao subite, kaj ŝajne indiferente, sed li fariĝis fajroruĝa pro io.

– Eble antaŭ du semajnoj – mi respondis. – Tiu virino amas vin freneze. Dio mia, se virino iam amus min tiel, ke ŝi

rezignus sian karieron, la ovacion, kaj ŝi venus kun mi en malriĉecon, pri kio ĝuste tiel trankvile oni skribas en la romanoj, kiel pri la teruraĵoj de Saharo. Ankoraŭ neniam en mia vivo mi aŭdis pri mondfama aktorino, kiu estus farinta tiaĵon.

– Ĉu vi pensas, ke ŝi rezignus ĉion pro mi? – demandis Ŝebao.

– Ŝi postkurus vin ĝis la fino de la mondo.

– Eblas… – li diris eklevinte sian ŝultron. – sed se mi ne povas postkuri ŝin sur la vojo de ŝia kariero, tiam tamen ne… Ne eblas tio, ke mi rigardu ĉiam sur virinon kun humilo kaj kulp-konscio. Kion ŝi lasis pro li… Se ŝi havis koron dungiĝi disde mi…

– Se vi persvadus ŝin!

– Kion vi estus farinta?

Mi silentis. Kompreneble oni persvadas ŝin, kaj ŝi iru, se volas. Kaj ŝi volu, se ŝi povas iri. Sed ŝi ne povu iri eĉ tiam, se ŝi volas, cetere valoras la tuto nenion…

– Knaboj – diris Ŝebao subite, – mi ankoraŭ havas urĝe farendan aferon, kiu bezonas kelkajn tagojn, poste mi revenos inter vin. Ne menciu, ke ni renkontiĝis, ĉar ankaŭ tio eblas, ke iuj serĉos min.

Poste Ŝebao malaperis for de l’ miaj okuloj, kaj mi jam renkontis lin denove nur inter tre strangaj cirkonstancoj.

Nedda vere tre ofte vizitis nin, kaj mi enamiĝis al ŝi ĉiam pli forte. Mi atendis jam ekscitite, kiam ŝi aperos denove inter ni. Iun vesperon ŝi alvenis tre ekscitita. Dum ŝi parolis, ŝi plurfoje rigardis sur min embarasite. Eble ŝi sentas, ke mi

scias ion, aŭ eble estas okulfrape, ĉar ŝajnas tiel, ke ŝi rimarkis, ke eĉ por momento mi ne fortiras mian rigardon de sur ŝi.

– Se mi ne eraras – ŝi alparolis min, – ĉu vi estas kolego?

– Jes – respondis Stefano Bükk, – li same estas via kolego, kiel ni. Nek li havas eĉ unu frankon.

– Kie vi kutimas amuziĝi en Parizo? – mi demandis.

– Mi ne kutimas amuziĝi – ŝi diris kaj paŭtante eklevis sian ŝultron. Elpreninte cigaredon el enkaviĝinta ladskatolo, ŝi batetis ĝin al ties fermoplato kaj ekbruligis tion. – Ĉu ni do povas konstati, ke via societo konsistas nur el unuarangaj, komencantaj aktoroj?

– Jes – respondis Siro Ludoviko karekterize ridetante, duonbuŝe kun sia ĉiam acerba ironio, – tamen eblas, ke troviĝas ankaŭ vera artisto inter ni.

– Mi levas vian glason! – alparolis min sinjoro Vanek entuziasme, kaj bedaŭrinde li jam levis tion, antaŭ ol mi povintus kapti ĝin. – Supren la kapon, juna amiko mia! La vivo estas tia, kiel la virino: ŝanceliĝema!

– Prave – elkriis Ribári. – Sinjoro Vanek estas sperta pri la filozofio, iam li povis esti tre imbecila.

– Jes, kompreneble! – entreprenis sinjoro Vanek la rimarkon kredante, ke Ribári estas lia altestimanto, kaj li trotaksis lin per tiu ĉi rimarko.

Mi atentis Nedda-n. Fine ja eblas, ke la impertinenteco de Ribari kontraŭ la maljuna vir-parenco ofenos ŝin. Sed ne. Subpremita rideto konvulsiis sur ŝiaj lipoj, kaj ankaŭ ŝi trinkis gluton da biero.

– Ĉu nun vi ĉiuj estas kune?

– Escepte Marian Pataki – diris Reneo Kárpát, – ŝi estas malinda fianĉino de Petro Almási, kiu nun el ni rondo forpasas al pli bona, burĝa vivo. Sed ŝi ne nur forpasas, sed komercas kaj manĝas, pro kio ni funebris ŝin dece.

Sendube, ke Nedda interŝanĝis preterkuran ekrigardon kun sinjoro Vanek. Kial? Eblas, ke nun jam mia ekscitita imago reagas ĉion kun suspektemo.

Sed nin ĉiujn eksterordinare ekscitis la sensacia okazaĵo: estas virino! Estas virino inter ni! Eĉ se ni scius la sekreton de la enigma domo kaj migranta lumo!

Tiutempe feliĉe eĉ sen ekscitaj flankcirkonstancoj la societo estis taŭga al tio, ke ni iomete freneziĝu pro virino! Sen virino ne estis ĉi tie multe da normalaj homoj, sed tiel nur febraj, plie animan travivaĵon, ol spiritan aventuron avidantaj rigardoj algluiĝis al Nedda.

Ni staris malbonhumore sur la bulvardo St. Michel, kiun ni nomis mallonge Boul' Mich'.

– Ne akumpanu min hejmen – diris Nedda lakone. – Ĝi estas humiliga ĝentileco.

– Nu sed nun… sola.

– Mi ne estas sola. Mi iras kun skurĝo. Bonan nokton.

Kaj ŝi forrapidis. Ŝiaj paŝoj klaki eĥe. Kiam nia societo turniĝis ĉe la stratangulo, mi postrestis kaj… Ĝi estas malbela afero, sed mi devas konfesi: mi ŝtelumis post Nedda-n.

Ŝi rapidis sur trivitaj-foruzitaj stratoj, inter zigzagaj stretetaĉoj. Eble pasis unu horo, ke tiel, egalritme, sed per rapidaj paŝoj ŝi iris. Eĉ unufojon ŝi ne rerigardis. Kvankam kie ŝi iris!

En Belleville!

Ĝi estis iam la misfama apaĉa kvartalo de Parizo. Kaj nek hodiaŭ ĝi burĝiĝis grandmezure.

Ne.

Tute ne temas pri tio. Nun post noktomezo, kiam finiĝis la vespera turista trafiko, malpleje estas sekura tiu ĉi ĉirkaŭaĵo.

Sed Nedda iras. Rezolute, celkonscie, kun klakantaj paŝoj al kel-taverno. Ĝi estas tia romantike malpura kaj timiga retoracio, aŭ diboĉejo. Harmoniko muzikaĉas en ĝi malgaje. Nun ŝi alvenis tien! Ŝi malfemas nur la pordon kaj haltas antaŭ la ŝtuparo.

Kion ŝi serĉas ĉi tie?

Mi staras en la najbara pordegenirejo, kiam ŝi denove aperas kun trampa, blankhara, dika homo, kiu havas morale kadukiĝintan aspekton. Lia frunto estas la plej okulfrapa sur tiu ĉi persono. Ĝi estas kurba. Kvazaŭ oni estus enkavigitaj tion, ĝi havas tian formon. Mi aŭdas kelkajn vortojn sporade el tio, kion ili parolas.

– Ne zorgu pri la mono… – flustras Nedda ekskcitite.

– Mi povos sidi en la karcero du jarojn pro tio… – mi aŭdas la malcertan respondon. Tiu kurbfrunta, trampa, ŝvelpufiĝinta apaĉo estas tia apud la knabino, ke mia koro tordiĝas. Ili flustradas. La viro diras: “Pri kio mi rekonas…?” Kaj mi aŭdas nur la fragmenton de la respondo de Nedda: “La eksploda

grenado…” Ĝi estas la signo…!” “Mi ne rompŝtelos tiel… aŭdiĝas klare, kion la viro flustras.

Grendado!.. Rompŝtelo.

Kio ĝi estas? Ĉu atenco? Ĉu ili estas anarkistoj? Kiu estas tiu virino?

Kaj ŝi iras, iras, denove sur malproksimaj, longaj vojoj, rapide, celkonscie, energie, per klakantaj paŝoj de siaj botoj. Atinginte la bulvardon Sebestopol, ŝi iras al Rivoli, ĉiam pli rapidante. Ie ĉe la preĝejo Madeleine ŝi enturniĝas kaj haltas antaŭ pordego. Elpreninte ŝlosilon, ŝi malfermas ĝin kaj eniras.

Ŝi do loĝas ĉi tie en la strato Forbin, n-ro 18.

Mi staras, elblovas la malbonodoran fumon de la cigaredo Caporal, kaj mi komprenas subite, kia estas tio, kiam iu lasas en peĉo amikon, fraton, eĉ kelkfoje siajn infanojn pro virino.

Baldaŭ mi ekiras hejmen.

Kvazaŭ nun la grandegaj flugiloj de vesperto kirlus la aeron, aŭdiĝas delikata brueto, kaj impona, brilanta, nigra landvoja aŭto kun sonizolita motoro turniĝas elegante ĉe la stratangulo, kaj ĝi ruliĝas antaŭ la domon de la strato Forbin, n-ro 18. Ĝi haltas, sed ties motoro funkciadas plu…

Jam ne estas surpriza por mi, kiam Nedda paŝas tra la pordo kaj enaŭtiĝas. Kaj mi mortis nek pro tio, ke ŝi portas pompan vesperfestan robon, sur ŝia jaketo pendas ĝistrunke la plej valoraj zibelpeltoj.

Kaj tre eleganta, blankhara sinjoro sidas apud ŝi en la preterveturanta landvoja aŭto. Tio estis la plej terura super

ĉio, kiam virino mensogas, trompas. Krimulo, murdisto, frenezulo, senmoraliĝinto ankoraŭ ne estas la plej malbonaj.

Kio do estas la plej malbona afero?

Se ŝi amas aliulon! Tio estas la plej malbona!

Tion ne eblas elteni. Ĝi ne estas eltenebla. Tio estas finita turmento, kiel la morto. Ne estas repaciĝo! Ĉar ami aliulon ne estas kulpo, tio do estas nepardonebla.

II-A ĈAPITRO. La baroka vilao

1

Komenciĝis la svarmado sur la bordo de Sejno!

Estis printempo en Parizo! Bela, verda, feliĉa printempo!

La loĝantoj de la mansardoj ĝuis feliĉe la subitan sunbriladon!

La homoj, loĝantaj sur la bulvardo Mich', en la strato Germain kaj en la ĉirkaŭaĵo de la Panteono invadis la bordon de Sejno, kaj sidante sur la balustradoj, ili balancis siajn krurojn super la akvo. Oni lernis, interbatadis kaj diskuis aŭ fajfadis, dume la ŝipistoj dormetis sur la apudriverbora ŝtuparo kun jako, ĵetita surŝultren, kun ĉapo, tirita surnazen. Kelkiuj buŝharmonikis.

Estas vere, ke la printempo estas sufiĉe malvarma, sed la vesperiĝo jam aperigas stelojn supre, kiel la taglumo sinkas en sepiajn kolorojn, kaj la ventro trablovas la urbon per bonodoro!

La multe da publikaj ĝardenoj kaj la longaj, malnovaj stratoj, nun ĉiuj pleniĝas de svarmantaj, buantaj, cent lingvojn vortgalopantaj, trampaj, elegantaj, akrakoloraj kaj fantastaj homoj. Nekredeble maldikaj artistoj kuregas ĉi tie brak' en brako kun psikozaj medicinstudentinoj, febromalsanaj inventistoj rapidas entuziasme kaj sencele, modeloj, apostoloj, anarkistoj kaj miksa maso de homoj kun nedifinebla ekzistado, kiel abelsvarmo, liberiĝinta el la longa vintro, invadis la ĉirkaŭaĵon kun grandega farivolo, ekscitite, histerie, vortgalopante kaj gestadante.

Tiam okazis la katastrofo…

Nia dommastrino iun printempan matenon malfermis la pordon de nia ĉambro sen frapeto kaj haltis ĉe la sojlo, kiel la vivanta fato. Certas, ke la stalo de Aŭgio povis esti multe pli bonorda loko, ol nia ĉambro tiun matenon, kie senkonsidere de ĉio, ni estis duoble pli multe, ol kiom da homoj povas havi lokon laŭ racia kalkulo en ĉambro kun tiom kubo metro da aero. La starpunkto de la dommastrino estis la jena mallonge: ŝi fermis siajn okulojn antaŭ tio, ke kvin praluanto povas venigi siajn du amikojn, ŝi diris nenion, kiam la du amikoj venigis siajn aliajn tri kompanojn, ĉar nun jam evidentiĝis por ŝi, ke ni deziras fari ŝian loĝejon azilejo de malmoraliĝintaj homoj, ŝi starigis la sekvajn alternativojn antaŭ nin: aŭ ni malplenigos la luaĵon ĝis la dua horo posttagmeze, aŭ ŝi iros al la polico denunci, ke en ŝia loĝejo damaĝadas senlaboraj kaj senmonaj eksterlandaj civitanoj, kies plimulto forgesis anonci sian restadon ĉi tie.

Konante la rigoran kondutmanieron de la polico kontraŭ tiuj eksterlandanoj, ni devis forlasi la loĝejon. Tagmeze la membroj de la mizertaĉmento post vireca, sed kortuŝa adiaŭo disiris en ĉiun direkton de la ventorozo. Reneo Kárpát, kiu estis mia dormkunulo, restis kun mi, kaj ni iris duope, kunportante niajn malriĉajn havaĵojn al Bastille.

Kial ĝuste tien? Mi ne scias. Ni ne havis celon, tiel do ĉiu direkto estis la nia! Tie ni ekripozis por fari militan interkonsiliĝon, dume ĉirkaŭ ni muĝis la tagmeza trafiko kun nepriskribebla plureco. La kompinisto de la baleto Valpurgis-nokto staris malesperiĝinte en la mezo de la surdiga bruego, tiel senkonsile, naniĝinte tiel amare sub la kolosa obelisko, kun lia blonceco, trosentemo, inerte kaj kun tremantaj genuoj, kvazaŭ li preparus sin morti. Poste li rigardis sur min heziteme.

– Mi pensas… tion… la azilo…

La azilo! Unue mi ne povis ekparoli, sed poste mi regis min.

– Vi paravas – mi respondis preskaŭ indiferente. – Dormu en la azilejo! Eblas, ke ankaŭ mi estos jam tie morgaŭ.

Kompreneble mi diris tion nur trankviligi lin. La azilejo estis terura kaj timiga loko el nia vidpunkto.

Se nur ni scius kial? Ĉu eble pro la absoluta, konsterna manko de la privata vivo.? Aŭ, ĉar vespere tiom da homoj sidadas inter siaj proksimuloj en malriĉa hejmo aŭ en luksa palaco, tute egale, sed ĝuste tiam oni sentas sin relative multe pli elpuŝita.

Sed nun mi volis kuraĝigi Kárpát-on. Sed mi vidis, ke vane. Li scias bone, ke li faras malkuraĝan aferon. Li malesperiĝis en la lukto, plej rapide el inter ni.

– Ne koleru… – li murmuretas kaj iris al la azilejo kun pendanta kapo ŝanceliĝante, samkiel la hungaraj liberecbatalantoj, anime rompiĝintaj post la kapitulaco ĉe urbo Világos. Mi restis meze de la granda placo, kie iam staris la eleganta kaj mondfama prizono surloke de subtera tramo, sub la obelisko, sur la trotuarinsulo, kiu izolis min de la vivo, svarmanta ĉirkaŭ mi, kvazaŭ ĝi estus verra insulo.

Mi renkontiĝis kun Siro Ludoviko ĉe la fino de la strato Royal. Ni eniris rapidservan restoracion, havante niajn lastajn frankojn.

– Kiel vi statas, rilate vian romanon? – demandis Siro Ludoviko kun tuj dormetante pendanta kapo pro la varmo. Bedaŭrinde la varmaj ejoj efikis nin, kiel morfino.

– Mi verkis proksimume du ĉapitrojn. Tiuj estas tre interesaj.

– Mi jam pensas delonge – li diris preskaŭ dormante, – ke mi estus pli bona en la romanverkado, ol en la poezio.

Dio mi! Kial mi sidas ĉi tie?!

Ek! Kien? Egalas! For el bohemio

la terura vivsoifo kaptis min! Mi eltiris la ruĝan kajeron el mia poŝo, kiun mi eĉ ne rigardis kaj jen tion mi skribis sur ĝian kovrilon:

“Ludoviko! Skribu la romanon plu, kaj sendu la daŭrigojn al mi! Mi provos ĝin aperigi. Mi nun komencos fari ion alian!”

Vivi! Perlabori monon! For de tiu ĉi purta mondo, plena de odoro de malriĉeco, pozoj kaj sekretaj malĝojoj!

La notojn de Ŝebao, la ruĝan kajeron mi metis en la poŝon de Siro Ludoviko. Kaj mi pagis por du glasoj da vino Viandox. Siro Ludoviko jam dormis.

La rapidserva restoracio pleniĝis de fumo, bruo, tintado, kiel alvenis la vendistinoj, kaj el la kakofonio elaŭdiĝis kelfoje la akresona sonoro de la kontro-kaso.

Kaj Siro Ludoviko, la poeto, dormis. Lia morte pala vizaĝo, la infana fizionomio kun liaj lipoj, kurbiĝantaj je ploro, kaj la hirta fino de lia dentobroso, elŝoviĝanta el lia supra poŝo ŝajnis al mi simbola spektaklo. En lia buŝangulo fumis algluiĝinta stumpo de cigarerdo Gauloise-Bleu, kaj nun li aspektis tiel, kvazaŭ ŝercemaj homoj estus metintaj tiun cindriĝintan cigardstumpon en la buŝon de dormanta infano…

Mi staris sur la placo Konkordo, kiam iu frapis forte sur mian ŝultron. Mi returniĝis. Sinjoro Vanek staris apud mi ridetante, en mallonga, griza surtuto, kiu portis tiel blindige flavajn ŝuojn, ke miaj okuloj vidvibris. Krom la brilo de la ŝuoj, tiuj krakis konkure kun la buo de la trafiko de Parizo. Li deprenis la anson de la pluvombrelo de sur sia antaŭbrako, entendinte ĝin malproksimen de si, li ekiris.

– Ĉu vi ne havas loĝejon? Ĉu? – li demandas per la protekta voĉo de kapitalisto.

– Vere mi ne havas ĝin.

– Tio estas bagatelo! Vi dormos ĉe mi!

– Kie vi dormos, sinjoro Vanek?

– Mi ankoraŭ ne scias.

– Bone. Vespere mi estos tie – kaj mi mansvingis aŭdiaŭante.

– Alo! Ne forkuru! – li respondis kaj retiris min. – Vi junuloj kuregas en la mondon tiel, kiel la raketo, malpacience kaj nervoze. La afero statas tiel, ke mi havas loĝejon, sed estas demando, ĉu ĝi konvenos al vi?

– Ni tuj iru tien! Min interesas, kia loko ĝi povas esti, kiu momente ne estus konvena al mi.

Kien li gvidas min? Al la baroka vilao!

– Fine ja mi ests domprizorgisto ĉi tie – li diras, – kaj mi konas angulon, kie, se konvenos al vi modesta lito, sed vere tre modesta lito…

– Tamen, kiel modesta?

– Trogo. En ĝi ne estas lavota vestaĵo, aŭ se tamen, tiam vi povas provi la kalandrilon…

Dume ni alvenis antaŭ malgrandan pordon, kie jen tio estis skribita sur tabulon:

Lavĉambro

ATENTON!

Ne incitu la bestion!

– Ĉu vi tenas en mallibereco publikdanĝere incitiĝeman lavistinon ĉi tie?

– Nek en tiu kazo mi nomus la virinon bestio. Mi havis infanĉambron – li respondis kun dignosento, kaj li tuj frapetis mian ŝultron superema ŝercante. – Venu, junsinjoro!

Li malfermis la pordon.

Kaj nun mi travivis iun el la plej timigaj mirakloj.

Mallaŭta murmuro aŭdiĝis el la malluma profundo de la lavĉambro. Ekmoviĝis malklara, pigra ombro, kaj ĝi aperis el la krepusko kun trenata, samritma irmaniero… Ne! Tio estas sonĝo!

Leono etendiĝis sur la planko, ĝi kaŭraĉis sur siaj antaŭaj piedoj, malfermis sian grandegan buŝon por oscedi, poste ĝi rektiĝis, lekis sian nazon rapide kaj sternis laŭte.

Vivanta leono!

Malrapide ĝi venis senpere antaŭ nin kaj rigardis sicvoleme al sinjoro Vanek. Ŝajnis, ke ĝi tuj eklevos siajn ŝultrojn kaj ekparolos jene: “Kiajn ulojn vi invitas en vian hejmon?”

– Tiu junulo loĝos kun ni – babilis nia nestoro kun la rabobesto. – Estu amikema al li, sinjoro Wendriner. Li estas sinjorido.

Mi ne povis fanfaroni pri heroaj agoj, sed la malkuraĝo ne apartenas cetere al miaj kelkaj homaj mankoj. Nun tamen pro surprizo, sed ankaŭ tio povas esti, ke pro teruro mi staris tie paraliziĝinte. Tute sola, sur la sojlo de la lavĉambro en la societo de leono kaj frenezulo. Mi retropaŝis senintence. Miaj piedoj stumblis pro io, kaj mi falis surdorsen.

Sinjoro Vanek returnis sin ridetante kaj ne komprenis la aferon.

– Ĉu vi miras tiom? Tiu rabobesto Wendriner estas tre sedamaĝa estaĵo, kaj eksterordinare altaĝa. Ĝi havas nek dentojn, nek ungojn, ĝiaj muskoloj tute atrofiiĝis. Dufoje ĝi estis en Eŭropo, foje en Afriko, sed tio malagrablis pleje, kiam ties mastro konfidis ĝin al mi… Se vi restos kuŝanta plu, mi portos kuseneton al vi.

Eĉ moviĝi mi ne kuraĝis. Ĉiu homo scias, aŭ almenaŭ sentas instinkte, ke li devas resti trankvila, se sovaĝbesto estas en lia proksimo libere. Oni ne devas timi la satmanĝintan bestion, se oni incitas ĝin per nek per unu moveto. Kaj sinjoro Wendriner ambladis el la lavĉambro, malrapide ĝi paŝis al mi, ĉirkaŭiris min, flaradis miajn manojn, vizaĝon, lekis mian frunton spiretis multe da polvo en mian orelon, poste kvazaŭ ĝi imitus mian bonan ideon, rilate tiun lokon, ĝi pigre kuŝiĝis apud min, tiel, ke ties grandega kapo estis ĝuste sub mia akselo. Mi klopodis signali okule al sinjoro Vanek, ke malgraŭ lia trankviligo, mi opinias mian situacion netolerebla, sed mia kapo estis en ombro.

Ŝajnas, ke sinjoro Vanek ne konjektis, kiel tragike mi opinias pri la afero, ĉar li elportis kuseneton el la lavĉambro kaj ĵetis

tion al mi. Poste li sidis sur renversitan grenkeston apud la pordo, kaj mi kvazaŭ pace kuŝus kun la leono, li komencis babili gemute.

– Mia mastro endonis sinjoron Wendriner en la bestĝardenon, sed dume mi bankrotis. Ĉar pro hazarda katastrofo mi perdis la monon, ricevitan por mia vivteno. Hazarde ĉiam alia numero gajnis en la ruleto, ol kiun mi vetis. Dum tagoj. Mi atendis, ke la ruleto enuu tion. Sed ne. Mi perdis mian ĉiun monon per hazardludo. Ĉu vi jam aŭdis tion? Kion fari! Mi ludonis mian propran ĉambron sur la etaĝo al Nedda, kaj sinjoron Wendriner mi venigis el la bestĝardeno. La bestio cetere fariĝis histeria tie, ĉar ĝi terure timiĝas, kiam la pavoj kriĉadas. Kaj tiun mian malnovan ideon, ke oni uzu buŝumon ĉe la pavoj en la intereso de la trankvilo de la leono, oni rifuzis tion rigore en la bestĝardeno. Ĝi estis bona kaŭzo elvenigi sinjoron Wendriner de tie, kaj mi vivtenas ankaŭ min el la mono, sendita por ĝia provizo. Kompreneble la lavistino de tiam ne venas ĉi tien, ĉar la rabobesto timas ŝin. Ŝi frapadas per la vestoj kaj kriadas.

Malgraŭ ĉio ĉi mi ne kuraĝis ekmoviĝi. Fine ja la opinio ne estas trankviliga cent procente.

Sed sinjoro Vanek pensis tion, ke mi lokiĝas al nia vespera parolado tiel komforte en florbedo, ĉar la humida, printempa tero estas utila al mia malvarmumiĝo.

Min ekregis tiu terura sento, ke mi devas tuj tusi. Kaj mi ne kuraĝas. Mia pulmo streĉiĝas, preskaŭ ĝi eksplodas, kaj mi kuŝas tie sur la planko senmove apud la leono.

Sinjoro Vanek elprenas cigaron el sia poŝo, lekas ties lankon, por ke regluiĝu deiĝanta, bruna folio, li ekbruligas ĝin kaj diras fumante.

– Estas agrable al mia mastro, li partoprenas leonĉasadon. Li estas vera globvojaĝanto. Nur treege kaprica. Li timzorgas pri siaj mebloj kaj havaĵoj tiel, li postulas tion konstante, ke mi kontrolu ĉiun ĉambron, la seruron de la pordoj, kvazaŭ iu manĝus liajn havaĵojn… Ĉu vi kuŝas komforte tie?… Sciu, mia avino estis tia. Se ne estis gasto ĉe ni, estis permesate nur stari en la salono, por ke ni ne difektu la ŝirmtegaĵon sur la seĝoj. Li tremas, ke eble mi enlasos luanton ĉi tien, aŭ mi lasos malfermita pordon, mi ne fermos bone la fenestrojn, tial li skribas longajn leterojn konstante, kaj li trudas kaj insistas demandojn kaj similajn… Nun mi demandas vin, kiel saĝan homon, vi ja estas verkisto: kio estas interesa por vi en tio, se la filo de la lavistino – mi rekonas, ke li estas gangstero, sendube – batrompas la fenestrojn ie! Tiam li ekzakte skribas kaj demandadas min, kiu fenestro rompiĝis, ĉu eble iu estis malfemita iu fenestro sur la etaĝo, sed tie kompreneble, nur mi loĝas. Mi do skribis al li, ke oni ja devas malfermi la fenestrojn kelkfoje, se estas varme?! Tiam li reskribis, kiu sentas varmon kaj kial? Mi respondis tion, ke nun ĉiu sentas varmon, ĉar printempiĝis. Tiam li skribis tre kolere, ke mi ne informas lin bone! Mi tuj iri en ĉiun ĉambron de la domo, kaj mi skribu precizan kaj detalan raporton pri ĉio. Tiam mi sendis al li inventaron. Vi povas imagi, mi estas sperta pri tio. Ĝi estis preciza, bona inventaro. Mi notis ankaŭ la ratojn, kun demandosignoj, ĉar mi ne povis kalkuli ilin. Ĉu vi pensas, ke li ĝojis pro tiu inventaro? Tute ne! Li skribis kolran respondon, se mi malfermos eĉ unu ĉambron, aŭ mi enlasos iun en la donon, mi tuj informu lin, cetere okazos io kaj tio. De tiam mi malfermas nek unu ĉambron! Mi dormas sur sokloj. Ĉar li bolas kaj krevas en Saharo, kiel frenezulo. Li koleriĝas, kiel raketo. Dume mi en mia etaĝa ĉambro, al kiu vere neniu havas komunan, mi devas ludoni ĝin, ĉar mi havas nenion por manĝi. Sed mi ne kuraĝas malfermi eĉ unu ĉambron, ĉar li, kiel frenezulo skribas, se mi malfermos nur unu ĉambron, mi tuj skribu tion al li… Mi devas dormis sur sokloj, en societo de statuoj kaj

suspektinduloj. En la azilejo de senmoraliĝintaj homoj. Sed mi ne malfermas ĉambron… Ĉu vi vere kuŝas komforte? Mi tre ĝojas, ke vi sentas vin tiel hejmece…

La tuso terure premis mian pulmon, kaj mi ankoraŭ ne sentis tian timon, kiel mi kuŝis tie, apud dumetra, suspiranta leono, fidante nur la dubvaloran informon de sinjoro Vanek. Nur mia kapo ne estus en ombro, por ke mi povus palpebrumi al la parolanto…

Sed sinjoro Vanek rigardis ien en la malproksimon revemo tra la fumo de sia cigaro kaj lozigas du butonojn sur sia veŝto…

– Se junulo timzargas tiel pro siaj mebloj, nu ĝi estas en ordo. Li skribis eĉ tion, ke en la aparamento, konfidita al mi, se mi akceptas iun nur por unu horo, mi skribu tion al li. Fine ja nur mia ĉambro estas je mia dispono, do la honesto diktis tiel, ke mi informu lin pri la prohiba lavoĉambro, inkluzive ankaŭ sinjoron Wendriner… Ĉar ĝi ne estas ŝerco por mi. Oni rekoneblas pri sia honesto!

Mi do skribis al li, ke en la lavĉambro estas loĝanto – kaj li ridetis ruze. – Mi pensis, nun li timzorgos pri sia havaĵo, kaj li postulos kun la kolero de dommastro, ke mi tuj elĵetu la koncernulon, kiel mi kureĝis akcepti iun sen lia permeso, kiu eble difektos la trogon… Kiel mi diris, lastfoje mi skribis al li sen mencio de nomoj, ke iu estas en la lavĉambro, kiu estas tre kara la lia koro… Mi pensis, se li riproĉos min… mi skribos ties nomon, kaj tio hontigos lin… Kaj mi, kiel Galileo, kant-eligos al li la altan tonon co: sinjoro Wendriner estis tiu! Voilá! Jen estas la besto!..

Ŝtonero sub mia nuko preskaŭ frenezigis min. Oni sentas tiel teruran doloron nur tiam, kiam li jam kuŝas paralele, kaj la milda premo pliiĝas netolerebla perforto… Kaj la tuso!..Kio

okazos, se sinjoro Vanek eraras? Se mi tusos, kaj la bestio leĝera surfrapos min per sia campo, kaj ne atrofiiĝis ĉiuj ĝiaj muskoloj, supozeble nur ties duono? Kaj sinjoro Vanek diros dum mia enterigo: “Kiu estus pensinta pri tiu bestio… Kompreneble mi mencias la leonon kaj ne la mortinton!” Nur la luno prilumus mian vizaĝo, ke mi povus mansigni!..

– Sed imagu! Antaŭ du semajnoj alvenis letero de li… Li furiozis! Mi tute ne skribu la nomon! Li ne estas scivola pri ĝi! Li scias bone, pri kiu temas! Ĉu iu skribis tion?!.. Certe la ĝardenisto insidis… Li ŝatus esti domprizorgisto. Li pensas, ke tio eblas tiel simple! Do mia mastro furiozis. Mi neniam estus kredinta, ke li tiel freneze ŝatas tiun bestion. Imagu, li ordonis, ke sen ĉiu plua korespondado kaj demandado en tiu momento, kiam mi ricevos leteron, mi malfermu la maldekstran alon de la vilao, kaj mi transloĝigu tien la loĝanton de la lavĉambro! Mi jam aŭdis pri bestamiko, ankaŭ mi havas koron, vi scias bone, kia via amiko mi estis… Sed iu tiel forte ŝatas tiun bestion, ke li enloĝigas ĝin ĝuste en la plej delikatajn ĉambrojn… Mi rimarkas, ke tiu homo ĉiam havis kapricojn, sed mi havas nenion komunan al tio… Mi estas dungito ĉi tie. Mi plenumas mian devon. Sed tiu bestaĉo… aŭ la leono, ne estas kulturita besto, aŭ ĝi ne legis la leteron de mia mastro… pro Dio ĝi ne volas enloĝiĝi en la apartamento kun tri ĉambroj, biblioteko, banĉambro kaj teraso por sunbaniĝi…

Estis mokincito! Dum mi trenis ĝin… tian leonon… Mi konstante timegis, ke ĝi teruriĝos, ĝia koro komencos forte bati, kaj la bestkuracisto petos dudek frankojn, tute ne parolante pri tio, ke li konstante lavas siajn manojn, kaj ĉiufoje ĝi signifas puran viŝtukon… Mi jam proponis al li, ke mi banos la bestaĉon antaŭ la ekzameno… Sed tiuj bestkuracistoj kunlaboras kun la vaporlavejoj. Kaj ĉio ĉi ankoraŭ estas nenio! Mia mastro skribis la sekvajn: poŝmono, matenmanĝo, ĵurnalo! Ĉu vi jam aŭdis tiaĵojn?!

– Kiel ni komforte babiladas vespere – daŭrigis sinjoro Vanek, kaj lekinte la finon de sia cigaro, li premis ĝin en sukcenan cigaringon, – neniu estus kredinta, ke troviĝas tiel malbonfida, suspektema frenezulo, kiel mia mastro. Kial li timas pri tiu kvieta, paca domo, troviĝanta en la kvartalo de la riĉaj burĝoj?… Notu bone jen tiun mian diron: neniu volu scii pli multe ol la aliaj!

Li ĉirkaŭrigardis triumfe kaj oscedis.

– La sola afero, kion mi prisilentas antaŭ li, ke mian propran ĉambron, al kio li havas nenion komunan, mi disponigis ĝin al eleganta virino. Ĉu mi kuraĝu skribi tion al li, se iu estas tiel mania, rilate la meblojn kaj tapiŝoj? Vi estas saĝa homo, kvankam vi estas verkisto, diru al mi sincere, ĉu mi kuraĝu skribi tion al li? Kvankam vi havas nenion komunan al tio. Mi do domaĝos lin de la nervoziĝo, ĉar bona sekretario divenas ankaŭ la plej kaŝitajn pensojn de sia mastro. Kaj kio estas la plej kaŝita penso de tiu junulo? Ĝi estas evidenta: “nur tiu sinjoro Vanek, eĉ se li estas tiel pedanta, honesta kaj lerta sekretario, ne akceptu iun, kiu domaĝus miajn memblojn”. – Li oscedis. – Ni do iru dormi… aŭ eĉ morgaŭ estos tago. Sed ĉar mi vidas, kiel agrable estas al vi kuŝadi ĉi tie, ni ankoraŭ povas babiladi. Mi havis sufiĉe interesan travivaĵon, el kio la junuloj povas lerni.

Li tiradis siajn lipharojn kun pudora rideto. – Iam mi estis granda Donjuano… Mi ofte amindumis virinojn, kaj mi povis trakti ilin bone… Se vi havas kelkajn horojn, mi rakontus al vi iun mian aventuron. Ĝi estas vere pikanta, interesa aventuro. Kiam mi vojaĝis per la rapidtrajno el Vieno al Passau… Kie estas tiuj malnovaj, belaj tempoj? Kiam mi ankoraŭ… Mi volonte enlitiĝus, sed estu do via volo, mi ankoraŭ rakontos tion. Ĝi estas longa historio, sed estas inde aŭskulti ĝin… Nenio okazis ĝis Innsbruck. Ĝi komenciĝis tiel, ke mi petis la konduktoron ĉe la limo, ke li veku min ĉe la

sekva stacio, ĉar mia cigarstoko elĉerpiĝis. Tiam mi preferis tiujn ringforme volvitajn, brunajn cigarojn, kaj tiuj estis aĉeteblaj ne en ĉiu stacidomo. Nun imagu vin en mia situacio ĉe Innsbruck… Ne, atendu… Tio okazis ankoraŭ ne ĉe Innsbruck, sed pli frue, kiam oni elvagonigis tiun provinculinon kun hundo. Do iu pasaĝero diras antaŭ Feldkrichen… Ne, atendu, ĝi tamen okazis jam ĉe Innsbruck, ĉar oni portis la cigaron al mi…

En tiu momento, antaŭ ol mi estus sufokiĝinta, eksplodis la ridego el mi, kaj samtempe la teruro trakuris sur mia korpo, sed jam mi ne zorgis pri tio, mi ridegis stentore, kaj…

La besto saltis de apud mi timiĝinte, kaj forte spiregante kun mallevita kapo galopis en la lavĉambron. Sankta Dio! Kiel loze pendas ĝiaj haŭto kaj karno! La tuta besto ŝanceliĝas tiel, kiel amaso da ĉifonoj, kaj mi ridegas sufokiĝante.

– Nu, kio okazis? Ĉu la rakonto haltis en via gorĝo? Ne timu, sinjoro Wendriner, mi diris, ke li estas sinjorido. – Kaj li turnis sin al mi. – Ĉu vi volas trinki iom da akvo?

Mi ekhontis terure. Sinjoro Vanek eraris. La leono ne estas sia ombro, sed tiu leono estas la ombro de la ombro de rabobesto.

– Ĉu vi kuŝas komforte tie? – demandis sinjoro Vanek.

– Jes… – mi respondis mallaŭte – estas tre agrable kuŝadi ĉi tie sur la rozoj.

Nun jam mi neniel diros al li la veron. Ke mi kuŝis rigidiĝinte, senmove. Kompreneble mia vestaĵo tute malsekiĝis. Mi rekuŝas trankvile.

– Kie mi interrompis tion? Do ĉe Buchs… ne, ĝi tamen okazis ĉe Innsbruck, aŭ ĉe Feldkirchen, ĉar mi memoras, mi

suprentiris la fenestron…

La humida ĝardenodoro, la stelplena ĉielo kaj la monotona parolmaniero de sinjoro Vanek iom post iom lulis min en dormon.

Mi malfermis miajn okulojn. Eble mi dormis longe, ĉar la luno subiris. Pasis ankaŭ kelkaj horoj, kaj la voĉo de sinjoro Vanek zumis konstante. Kiel? Ĉu li ankoraŭ de tiam parolas?

– Ni jam estis proksime al Vieno, kiam la virino diris post tiaj antaŭaĵoj, ke ŝia edzo eble venos por atendi ŝin ĉe Semmerign. Vi povas imagi, post tiuj, kiujn mi rakontis. Sed, se vi pensas tion, ke ĝi estis la plej ekscita, vi eraras!

Kaj mi denove dormis.

…Kiam mi denove malfermis miajn okulojn, la steloj jam paliĝis, kaj kelkaj birdo kvivitis. Mi tute malsekiĝis sur la rosaj herboj.

– Mi ne sciis, kial mi ricevas la vangofrapon – rakontis sinjoro Vanek verve, – la lipharulo foriris, kaj de tiam mi cerbumadas, kio estis tio. Ĉu vi komprenas?

– Mi nur konjektas – mi respondis, kaj eĉ konjekton mi ne havis pri la tradormita historio. – Se vi sciis post noktomezo, ke la edzo de la virino venos ĝis Semmering, kial vi atendis la vangofrapon?

– Mi tre ĝojas, ke vi atentis tiel bone… La kaŭzo de la eraro estis Gieshubler.

– Mi pensi tion…

– El kio?… – li demandis mirante.

– Nu, kiam… vi alportigis cigaron…

– Sed ja Safranek ankoraŭ dormis tiam.

Ankaŭ mi. Sed mi povis diri nenion, ĉar laŭ la miranta akcento de sinjoro Vanek, mi devus sciis pri Safranek. Mi sentis tiel, ke mi havas febron. Mi oscedis eviteme. Sed mia buŝo restis duone malfemita. Malantaŭ sinjoro Vanek lumo filtriĝis tra la fendoj de la ĵaluzio de iu fenstro de la alo de la neloĝata, baroka domo, staranta malpli proksime. Kaj ĝi tuj estingiĝis.

– Ĉu neniu troviĝas en tiu ĉi domo krom Nedda? – mi demandis malrapide leviĝante. Jam febro tremigis min, mi tramalvarmiĝis tiel.

– Kompreneble neniu. Ĝi estas senhoma domo, de kiam ties posedanto, la patro de mia mastro mortpafis sin. Ĝi estas tiel trankvila loko, bonvolu kredi, dum semajnoj okazas nenio ekscita… Maksimume la laktisto, ĉar li ĉiam apogas sian kruĉegon al la barilo, kvankam mi diris al li jam centfoje, ke li debatas la farbaĵon. Mi do povas paroli al tiaj homoj…

Li malligis sian kravato kaj oscedis. Malantaŭ li estis la fenestroj de la malluma domo, kvazaŭ tiuj atentus nin, per siaj senmovaj, nigraj ĵaluzioj. Li malbutonumis sian manikon dufoje ŝmacmaĉante kaj oscedis denove…

– Se vi bone ripozis vin ĉi tie, junsinjoro, venu al mi dormi, tie estas baldakena trogo, nur ne paŝu sur sinjoron Wendriner. Ĝi estas la sola afero, kio estas tre danĝera. Lastfoje la fileto de la panisto surpaŝis ĝin, kaj la bestkuracisto vizitis nin dum semajnoj, tiel forte batis la koro de la bestio… Nu, mi bele sidas en la kaĉo…

Kaj preninte la malplenan butontruon, lia rigardo krozis super la floroj.

Li eniris. Mi staris febre, tusante kaj tramelsekiĝinte en la ĝardeno.

3

Mi rigardas la kolonornamitajn fenestrojn de la eleganta, baroka domo, kaŝiĝanta malantaŭ la grandegaj arboj. Sibite mi vida lumon en balkonfenestro. Singarde mi ĉirkaŭiras la konstruaĵon. La malantaŭa pordego estis malfermita.

Mi staras antaŭ la pordo leciĝinte, nervoze. Nun iu skrapadas interne, sur la pordo. Nun en la unua momento mi retropaŝas.

La malhelruĝa kurteno flankentiriĝas kaj liphara, malgaja, indiferenta vizaĝo aperas malantaŭ la vitro. La enigma loĝanto portas ruĝan fezon.

Turko!

Ni rigardas unu la alian. La turko rerigardas kun ruza palpebrumado, poste li malfermas la pordon, kaj li staras antaŭ mi, en noktosurtutoo, kies rando tuŝas la plankon.

– Bonan vesperon, sinjoro.

Kaj li rigardas kun semtiel trankvila, indiferenta vizaĝo. Antaŭe li havas du dentojn el plateno, kaj tiuj ekbrilas, kiam li ridetas. Li ridetas, spiregas kaj metas sian manon sur mian ŝultron.

– Bonan vesperon – diras ankaŭ mi. – Mi estas Petro Almási.

– Mi scias – li respondas malgaje. – Oni mortigos vin. Ĉu tio estas malbona?

– Estus ĝene, se oni mortigus min, sed se ĝi estus vere malbona, mi ne asertas tion.

– Ĉu vi estas freneza? – li demandis kun fervora interesiĝo. – Faras nenion, ĉar oni mortigos vin samtiel, kvazaŭ vi estus normala. Bonvolu kredi, oni mortigas ĉiun – li finis kun malespera kompato.

Poste li eksidis sur la ŝturparon de la pordego kaj rulumis cigaredon el la bela, longa, turka tabako.

– Cetere mi estas paŝao Emin. Mi havis kvinfoje flösch-on unu post la alia. Ĉu vi komprenas? Kvinfoje! Kaj se iu havas kvinfoje flösch-on, al tiu estas kapute. Notu tion bone, sinjoro! – Lia voĉo faiĝis eksciita kaj flustranta. – Se iam en via vivo vi havos flösch-on trifoje, ĉesigu la ludon! Ĉesigu tion, ĉar ĝi estas signodono, ke sekvos la morto. Je la kvina flösch-o certe eksonos la sonorilego de la morto! Kaj oni mortigas! Kaj vi devas morti.

Li estas cerbmalsanulo, tio videbliĝis. Sed kie li montris malantaŭen, kun elstariĝintaj okuloj, kun ruĝiĝinta vizaĝo, mi sentis ion teruran. El la faŭkanta mallumo malantaŭ la malfermita pordo…

Li eligis la fumon trankvile, kaj li rigardis ien, al la svelta, nigra konturo de la turo Eifel, altiĝanta sur la rando de la ĉielo.

Nun mi ekvidis, ke io brilas humide sur lia manplato, io… ruĝa…! Ĝi estas sango!

– Ĉu iu mortis interne?

– Kompreneble – li kapjesis vigle kaj frotis sian manon al la muro. – Nur tion mi devas ankoraŭ forĵeti ien – kaj li elprenis multe da sangaj vestoj.

Per unu salto mi estis en la ĉambro kun balkono, poste en la alia, kaj kuŝis tie… en la krepusko ĝi estis bone videbla… la silueto de senmova, homa korpo.

Flankenpuŝiinte la frenezan paŝaon Emin, mi kuregas sur la straton.

Nenie estas policisto. Kuregante mi atingas la distriktan policejon, du stratojn malproksime.

Mi staras antaŭ la deĵoranta policisto, spiregante…

Mi ne povas ekparoli dum kelkjaj sekundoj. La kapitano sidas kun dormema vizaĝo, kiu portis malbutomitan, cindrokovritan kamizolon, en ledodora, mucida ĉambro. Mi rakontas, kion mi vidis. Li aŭskultas min atenteme. Poste li ekstaras, ekpremas butonon kaj murmuras ion en la telefonon:

– Alarmo…

Kiam ni estas ekstere, la polica aŭto jam staras tie kun la personaro. Ankaŭ ni ascendas.

Post kelkaj minutoj ni altenvas tien.

Ni desaltadas ĉe la pordego. Mi gvidas la kapitanon. Mi staras tie mirante…

Paŝao Emin, la sangaj ĉifonoj… Nenie. Interese… Li ĵetis la sangajn ĉifonojn ĉi tien. Eĉ ties postesigno troviĝas nenie.

La tagĉambro estas fermita! Oni malfemas ĝin facile per ŝtelŝlocilo. Ni iru plu! Oni ŝaltas la lampojn ĉie.

Mi nur miregas. La viktimo estas… nenie!

Li surgenuiĝas. Nek sur la tapiŝo, nek sur la planko li trovas sangomakulojn.

La traserĉas la apartametnon kun balkono! Neniu!

Mi tusas preskaŭ sufokiĝante. Mia vizaĝo estas varmega pro la febro. La kapitano rigardas sur min.

Ankaŭ la serĝento.

– Vi ja havas febron!

Mi ĉirkaŭrigardis ekzakte, kaj eĉ postsigno ne troviĝis, kion mi vidis antaŭe. Mi ne insistis. Oni tute ne kredus min, kaj kion komunan mi havas al tio? Mia homa devo estis informi la policon.

La ceteraj apartenas al li! Kaj al la baroka vilao.

– Vi havas febron, amiko mia, kaj vi eble drinkis.

La policistoj ne estas koleraj. Kvankam ili pensas, ke mi venigis ilin ĉi tien superflue. Mi tusas forte.

– Kiu vi estas? – demandis la kapitano.

– Verkisto.

– Hm… vi do ne havas loĝejon… kaj vi estas malsana je influenco.

– Mi loĝas ĉe mia iu amiko… ĉar…

– Mi konas tiun vian amikon – kapjesis la kapitano kun serioza grimaco, – multaj homoj loĝas ĉe li. Mi donas dudek frankojn al vi, kaj transloĝiĝu de via amiko, ien, kie vi povas havi tegmento super via kapo.

…La aŭto forveturegis.

Mi staris ĉe la krada pordego kaj rigardis la nigrajn fenestrojn de la vilao.

Krepuskis.

Duraj, blankaj makuloj brilis sur la mortaj vitrotabuloj. La pordoj de la balkono estis ŝlositaj, kiel la kapitano fermis tiujn malataŭ si.

Nun limiĝas la balkono.

Kaj la vizaĝo de paŝao Emin aperas en iu fenestro.

Li estas tiu! Li elrigardas ridetante kaj kapbalancas al mi. Poste du aliaj manoj fermas la ĵaluzion kaj fariĝis mallumo.

4

Mi reŝanceliĝadis en la lavĉambron. Sinjoro Vanek kaj sinjoro Wendriner dormis. Mi kuŝis en la trogon, en kiu troviĝis ankaŭ kuseneto.

Eble mi havis altan febron, mi estis inerta, kaj mi ekdormis profunde.

Klakadas, veturegas, kuregas la trajno, subite oni krias la nomon de Innsbruck… Nun paŝao Emin kuregas en noktosurtuto, kaj mil policistoj persekutas lin. En la tute granda, forviŝiĝanta veturego kelkfoje la kapo de sinjoro Wendriner, ankaŭ la supro de la lavĉambro aperas, malantaŭ la konfuza grupo de altmontoj, arbaroj kaj konduktoroj. Mi alvenas la la Suda Stacidomo ambaŭmane preninte la randojn de la trogo, sed la trajno veturas plu tra la Batalkampo… Jen vidu, ĝi estas la placo de la Francikanoj, kie kolomboj paŝetadas, kaj la radoj de la tramo zumas per

konata bruo… Miaj plandumoj klakas sur la asfalto de la strato Ludoviko Kossuth, malnovaj konatoj venas renkonte al mi, ni kriadas gaje, ni ridadas, kaj tamen doloras tiel premege, terure io… eble la randj de la trogo, kiel kelfoje mi sentas tiujn en miaj manoj, aŭ la postrestinta odoro de sinjoro Wendriner, kio miksas la realaĵon en tiun belegan sonĝon por dekono da sekundoj. Sed la skuiĝo de la trajno nun jam estas konstanta. Mi malfermas miajn okulojn…

– …Ĉu vi ne komprenas, Petro! Petro!.. De kiam vi kuŝas ĉi tie?… Sankta Dio, vi ja havas febron!

El ia kaoso mi revenas en la realon.

Mi vidas Nedda-n. Ŝi genuas apud mi.

– Venu – diras la knabino. – Sinjoro Vanek rakontis, ke vi estas malsana. Ekkuŝu en mia ĉambro…

– Dankon… Ĝi estas malproksime, kaj tute ne estas certe, ke… ke… mi…

– Nun venu kun mi kaj trinku teon… Ne prolu! Mi ne volas aŭdi ĝentilajn stultaĵojn! Ĉu vi povas leviĝi?

Mi memoras tion, ke miaj brakoj estis ĉirkaaŭ ŝia kolo, kaj estintus bonege, sed fine evidentiĝis, ke ŝi nur kondukas min… Kaj mi kuŝiĝas ie, kaj la trajno veturigas min denove. Ni atingas tunelon, aŭ noktiĝis, en la ĝardeno de la enigma domo, kaj tusante, sufokiĝante mi kuregas febre, mi spiregas kaj bru-klakas, ĉar mi estas la lokomotivo, kaj mi flugas kun la alkroĉitaj kupeoj tra valoj kaj montoj.

…Mi malfemas miajn okulojn. Eble mi dormis longe. Estis vespero. Lumis amika lumo de lampo kun rozkolora ŝirmilo, knabino sidis ĉe la tablo kaj legis. Iom post iom mi rekonis

Nedda-n. Mi sentis plumban, obtuzan doloron en miaj membroj. Mi povis leviĝi nur kun granda fortostreĉo.

– Ĉu vi fartas pli bone?

– Jes. Mi penas, ke mi estis nur dormema.

Mi etendis mian manon por preni mian ĉapelon

– Kien vi iros nun? – ŝi demandis. – Kie vi volas iri? Ne, ne eblas nun vagadi denove ĝis mateno – ŝi diris aplombe. – Estus stultaĵo, se vi nun irus malsane en la nenion, en la malvarman nokton pro etiket-problemoj, kvankam… kvankam en tiu ĉi varma ĉambro troviĝas malplena kanapo, sur kiu vi povas dormi!

Ĝi estis komprenebla. Kaj tamen… ni ambaŭ konsterniĝis…

Ĉu resti kune dum la nokto?

Sen ĉiu kontakto, nur pro deviga situacio, kiel geamikoj… Viro kaj virino?

– Situacio ne povas decidi la honoron de du homoj, en kiun ili falis. Se ili estas firmkarakteraj, tiam okazos nenio. Se ili havas moralan purecon en si, nek tiom da tento estas bezonata. Mi petas vin resti ĉe mi, vi ja estas malsana.

Kion mi povis respondi? Mi restis!

Ni sidis embarasite tie, kiam ni trinkis la teon.

Mi estis freneze enamiĝinta.

– Al tio, ke ni fariĝu bonaj geamikoj – diris Nedda, – promesu, ke vi neniam estos enamiĝinta al mi. Ĝi gravas!

– Bone – mi respondis leĝere, – tio ne kaŭzu problemon al vi.

Ŝiaj brovoj leviĝis alten, kaj ŝi nervoze pikpuŝadis la flankon de la tablo per krajono:

– Ĉu vi pensas ekskludita, ke iu enamiĝu al mi?

– Mi ne pensas tion ekskludita, sed mi sentas tiel, ke mi senhezite estus kapabla fari eĉ la neeblon por vi, mi do respondis senhezite.

Kiam ŝi denove turnis sian al mi, mi ekparolis solene:

– Mi petas vin, Nedda, ankaŭ vi devas kompreni, ke vi neniam estos enamiĝinta al mi… Atendu, kien vi iras?! Ĉar, se tiu katastrofo okazus, kvankam mi pensas, ke vi havas multe pli bonan guston, mi ne povus respondi al mia solena promeso, kaj mi nuligus tion.

– Vi estas tre frivola homo… Kaj nun… – ŝi ĉirkaŭrigardis en la ĉambro indiferente, kvazaŭ ŝi zorgus ankaŭ pri alia afero dum siaj sensignifaj direndoj, – nun ni enlitiĝos por dormi. Estas malfrue.

– Nu, jes – diris ankaŭ mi samtiel objektive, kiel maltalenta aktoro. Nedda estingis la lampon. Ni okupis niajn dormlokojn en la mallumo, ŝi en la lito,mi en la alia flanko de la ĉambro sur sofo.

Mallonga silento.

En la foro aŭdiĝas sono de hupo averte.

Alumeto ekflagris antaŭ la lito de Nedda. Ŝi ekfumis cigaredon.

– Ĉu viaj gepatroj vivas? – ŝo demandas.

– Jes… Mi tre volonte veturigus vin al ili.

Mallonga paŭzo.

– Mi estas ofino. Ĝis nun mi vivis en Londono kun mia onklino.

Ni ruliĝadis longe, ĝis ni ekdormis.

…Mi vekiĝis aŭrore.

Kaj nun!

Mi aŭdis klare, ke iu iras en la ĉambro sub ni. Tute ne singarde. Per ritmaj paŝoj tien-reen.

Poste silento. Kiom multe mi donus, se mi scius, kiu li estas?

Kio okazas ĉi tie, enigmo, krimo?

Iu venas supren sur la ŝtuparo!

Li staras ĉe la pordo. Ĉu li streĉas siajn orelojn? Li frapetas trifoje, kaj io susuras ĉe la sojlo. Nedda salte leviĝas, rapidas tien kaj alprenas la leteron, ĉar iu ŝovis tion tra la breĉo de la pordo. La koncernulo foriras. Nedda heziteme rigardas al la divano, sed ŝi ne povas vidi, ke miaj okuloj estas duone malfermitaj. Ŝi rerapidas al la lito, ekfumas cigaredon kaj tenas la alumeton super la letero, dum ŝi legas tion.

Poste ŝi vestas sin rapide kaj foriras sur la piedfingroj. Nun ek, post ŝin!

Ne…!

Ĉu mi sekvu ŝin kaj kaŝrigardadu, ĉar li akceptis min kun vera kunsento, kun tenera bonkoro?

Mi turnas min al la muro kaj fermas miaj okulojn devige. Mi ne volas scii pri tio…

Mi volas ekscii nenion malbonan pri Nedda, mi volas scii nenion, tute nenion…

Mi iras al la fenestro por enspiri iom da freŝa aero. La ĉambro estas sufoke varma.

Mi elrigardas.

…La muta ĝardeno kuŝas en la kretokolora blanka lumo inter la densaj arboj. Bruo de ŝtoneroj aŭdiĝas tre mallaŭte… Nun aperas ombro inter la arboj… Li enbuŝigas siajn du fingrojn kaj ekfajfas mallaŭte.

Kaj timiga, fantomeska procesio proksimiĝas el la ĝardeno, sur la kahelita vojo. Du homoj kun brankardo, kiun kovras tuko, kaj sub la kovrilo videbliĝas la silueto de senmova, peza korpo, la kapo kliniĝas malantaŭen, la torako reliefiĝas. La fantomeska procesio foriras.

5

Aŭrore mi reloĝiĝis denove en la lavĉambron. Nek sinjoro Vanek, nek sinjoro Wendriner estis hejme. Ekscitis min la sekreto de la baroka vilao. Certas, ke ĝi havas interrilaton kun Nedda. Mi devas klarmeti la aferon. Eble, se mi rompŝtelus en la vilaon. Ŝajnas, ke tio venis en la kapon de aliulo. Iu duone suprenlevis rulŝutron.

Nur rompŝtalisto povis fari tion.

Mi iris tien, staris sur miajn piedfingrojn kaj saltis sur la kornicon. Kion mi vidis estis tia, ke ĉio groteska kaj eksterordinara naniĝis apud tio.Ĝi estis tia, kion oni vidas unufoje dum cent jaroj. Mi gap-malfemis mian buŝon.

Alta ĉielo!

En la ĉambro estis du homoj. Sinjoro Wendriner, la leono – kiun sinoro Vanek fine sukcesis transloĝigi al alia,difinita loko, – kaj tiu trampo kun enkvaiĝinta frunto, kiu parolis kun Nedda pri la grenado.

La apaĉo kun enkaviĝinta frunto sidis apud la fenestro sur la planko en kompatinda stato. Kvazaŭ li estus freneziĝinta, tiel li kaŭris en la angulo. Liaj elstraiĝintaj okuloj direktiĝis al unu punkto, li estas morte pala, tremas kaj… kiel strange: Li estas kolombgriza! Lia hararo blankiĝis pro io. Kaj ŝajnas tiel, kvazaŭ li nun estus travivinta la teruraĵon, pro kio li fariĝis tia.

Li rigardis sur min, sed li ne povis ekparoli, kvazaŭ li estus mutiĝinta pro teruro. Li nu hapas, li signas ion nur per siaj okuloj. Mi sekvas lian rigardon…

Viv-al-vide al mi, komforte, etendiĝinte, sur persa tapiŝo… kuŝas sinjor Wendriner!

Jes. Ĝi estas tiu! Ĝi palpebrumas trankvile, melankolie interesiĝante al la homo kun enkaviĝinta frunto. Sciiĝinte pri mia ĉeesto sur la kornico, ĝi pigre ekmovetas la iaman lokon de la kvasto, estinta sur la fino de sia vosto, kvazaŭ distrite eklevinte ĉapelon, poste ĝi oscedas kaj turnas sin alildirekten, ĉar ĉaro bruas ekstere.

La vagabondo malfermis sian buŝon, sed nun ne eliĝis voĉo tra lia gorĝo. Bela mokincito ĝi estas! Li rompŝtelis, baldaŭ li renkontis sinjoron Wendriner, kaj li ne plu kuraĝas ekmoviĝi. Pose li blankhariĝis pro la teruro ĝis mateno! Ĉu vi aŭdas tion, sinjoro Wendriner?! Bravo! Tiu absurda spektaklo estis tia nekredeble supera limo de la tragikomiko, ke mi ne plu povis regi min: mi ekridis tiel laŭte, ke mi falis el la fenestro. Sinjoro Wendriner salte leviĝis timiĝinte kaj iris en la angulon de la ĉambron… La vagabondo reagis tion kun

simptomo de kaptremo pro teruriĝo, kaj li singultus, sed li ne kuraĝas, li nur levadas sian kapon, kaj lia brustokesto ekkonvulsias.

– Kiel vi venis ĉi tien?! Ne timu, la besto ne atakos vin, se mi estas ĉi tie.

Ne malutilas, mi pensis, se li timas min iomete.

– Mi… rompo… ŝtelis… – li respondis dentoklake.

– De kiam vi sidas ĉi tie?

– De… la… deka… vespere…

Tiu homo preskaŭ freneziĝis! Ĉar li pensis, ke li estas la ĉefrolulo de terurdarmo. Kvankam li ludis en mondfama burleskaĵo.

– Se vi… estas… ĉi tie… ĉu… ĝi ne… atakos… min? – li demandis malkuraĝe kaj dentoklake, leviĝante iomete, tiam sinjoro Wendriner rigardis la ŝanĝon kun pigra kapmovo. Ĝi ĝuste tiel malpli fidis mian instigon, kiel mi en tiu de Vanek. Kaj li sidis tiel, kiel vaksfiguro.

Sinjoro Wendriner rigardis sur min, preskaŭ ŝultrolevinte, kvazaŭ ĝi dirus tion: “Kiu komprenas tiun ulon?”

Malgaja, grandega, vivanta, sed tuta foruzita komod-ŝuo estas la maljuna Wendriner. Tio estas fakto, kiel la suno!

Ĉiuokaze restu trankvila – mi diris supereme, – ĉar oni neniam povas esti certa pri tiu insida bestaĉo. Mi avertas vin, se mi klaketos per miaj fingroj, ĝi tuj disŝiros vin. La fingroklako efikas lin nekontraŭstareble incite.

– Ĉu vi… lasas min foriri? – li demandis kun petagantaj okuloj.

– Ĝi dependas de tio. Mi lasos vin foriri, se vi rakontos, pri kia grenado vi parolis kun la virino, al kiu vi rompŝtelis.

– Vidu…, ĝi venas…

Aŭdinte tiun rimarkon, injoro Wendriner returnis sin. Sed alia teruro trafis ĝin.

Kio estas tio… Interese.

Tra la breĉo de la fenestro al la korto iu ĵetis gazeton Matin. Por la leono! Gazeton Matin! Ĝi forsaltis timiĝinte kaj venis al mi. Ĝim jam fariĝis tute histeria por la multe da molestado. Mi batetis ĝian kapon, kaj la homo kun enkaviĝinta frunto kaŭriĝis en la proksimi kun bluaj, tremantaj lipoj.

– Ne tiumi. Dum mi estas ĉi tie, ĝi ne atakos vin. Sed se vi ne respondos, kian rilaton vi havis al la virino kaj al la grendado, mi fingroklakos, kaj la rabobesto atakos vin kompleze.

Mi levis miajn kunpremitajn montro- kaj dikfingrojn.

– A… ten… du – li diris kun raŭka flustro kaj fariĝis violkolora. – La eksploda grenado… estas la insigno de la fremdula legio… Ĝi estas… sur ĉiu… armea objekto…

– Kial vi ne plenumis tion, kion la virino petis?

– Ĉar… tiam… ankoraŭ… – Liaj okuloj elstariĝis kaj li preskaŭ svenis. Ĉar sinjoro Wendriner flaradis lin kun iom da interesiĝo, tusis en lian vizaĝon afabel, poste ĝi turnis sian kapon al mi, lekinte siajn lipojn, ĝi ambladis en la angulon,

kiel ia maljuna, lamanta lavistino, ĝi ekkuŝis, metis siajn piedojn sur la gazeton Matin kaj suspekteme rigardis la ĉefartikolon. Estis atendebl en ĉiu momento, ke ĝi ekfumos cigaron aŭ metos la okulvitrojn sur sian nazon.

– Ekstaru, kaj ne timu, ĝis mi ne fingroklakos.

Mi rimarkas, ke kiu ajn estus embarasiĝinta, se li dezirus de sinjoro Wendriner, ke ĝi disŝiru se nur la ekzempleron de la gazeto Matin, kuŝanta antaŭ ĝi.

Sinjoro Wendriner eklevas sian kapon scivoleme, nervoze, kaj la homo kun enkaviĝinta frunto ekteruris. Paŝoj! Nun iu kriadas tion ĉe la ĝardena fenestro: – Hopla Wendriner! – Kaj je mia malbonŝanco tiu persono fingroklakas laŭte per siaj du fingroj. Sinjoro Wendriner salte leviĝas kaj la rompŝtelisto tuj sterniĝas svene.

Ĉu mi estas kulpa pri tio? Sinjoro Wendriner ekstaras kaj steĉ-apogiĝinte sur siajn antaŭajn piedojn, ĝi krakigas siajn foruzitajn ostojn. Ĝi signifas atendon ĉe la bestoj. Mi rapide mallevas la ĵaluzion kaj kaŝiĝas. Baldaŭ la pordo malfermiĝas, kaj enpaŝas sinjoro Vanek kun korbo. La duonobskuro de la ĉambro ankoraŭ estas malluma por li, sed li ne ŝaltas la elektran lampon. Li kaŭriĝas al la besto. Kaj kion faras sinjoro Vanek?

Li elprenas el la korbo, sur metala pleto…

Ĉu sonserpenton? Eblas.

Sorĉon de barba nano mi tute ne mencius!

Kio povas esti tio, kion en tiu situacio antaŭ leono, ekskluzive sinjoro Vanek povas elpreni en la tuta mondo, neniam kaj neniu alia?!

Ĉi vi alkorĉiĝis al io?

Tiel nomatan, kompletan, kafejan matenmanĝaĵon.

– Nu! Je mia honorvorto!

Mi vertiĝis! Tiaĵo ne povas ekzisti.

Sur bela, brila, metala pleto: kafo, marmelado, butero, ovo, ŝinko kaj en nikela ujeto estis kelkaj kubosukeroj! Ĉio ĉi estis en la korbo. Ĝi ne estas sonĝo.

Li verŝas la kafon en pladon, kirlas ĝin per kulereto, li metas la marmeladon, la kremon antaŭ sinjoron Wendriner kaj ŝmiras la buteron, sur du bulkojn! Li faras regulan sandviĉon

Poste li metas paketon da cigaredoj antaŭ la leonon!

Mi vidas, ke apud mi, la homo kun enkaviĝinta frunto, kiu dume rekonsciiĝis, faras krucosignon sub la tablo. Ĉu eblas, ke sinjoro Wendriner tamen estas artisto, mizere vivanta en Francio, kiu loĝas en haŭto de besto? Tiel ĝi tuj elŝovos sian manon tra sia buŝo, entiros la cigaredon, la alumeton kaj ekfumos. Tiuokaze la homo kun enkaviĝinta frunto ĉi tie, apud mi, mortos! Feliĉe la sorto indulgas min de tiu spektaklo. Sinjoro Wendriner ekflaras la cigaredojn kaj rigardas sur sinjoron Vanek kun tiuj demandaj, enuaj okuloj, kiam oni kelkfoje kredas tion, ke la bestio tuj eklevos siajn ŝultrojn.

– Vidu – klarigas sinjoro Vanek al la rabobesto kaj li depuŝadas ĝin de sur la cigaredoj, – vi ne devas fumi tiujn, sed eĉ distreti estas superflue. Se vi volas promeni, tie troviĝas la persa tapiŝo por vi. Kaj jen estas viaj cent frankoj.

Ĝi ne estas ŝerco! Li metas cent frankojn antaŭ la beston. Mi vidas nur nun, ke sinjoro Wendriner ankoaŭ avas sufiĉe da

ŝparita mono. Minimume trimil frankoj da papaermonoj amasiĝas en la angulo sub pezaĵo. El tio la bestio jam povos vivteni sin dum siaj maljunaj tagoj!

Poste la domprizorgisto foriras, fermas la fenestron, kaj mi iomete malfermas la alian. Sinjoro Wendriner voras sian kompletan matenmanĝon

La afero estas mistika, sed fine ja ĝi estas batatelo, rilate tiujn enigmajn okazaĵojn, kiujn mi ne komprenas. Ankaŭ la gazeto Matin estas ĝia. Kvazaŭ kafejo. Mi ne surpriziĝus, se iu subite frapetus sur la pordo petante, ke sinjoro Wendriner iru al la telefono.

Dume la homo kun enkaviĝinta frunto levadas iun sian ŝultron, kvazaŭ detonacio de grenado estus trafinta lin. Nur nun li teruriĝas vere, de kiam li vidis sinjoron Vanger. Se la granda viro estus veninta pro ia hazardo, portante lipharreton kun sia kompleta matenmanĝaĵo, tiu rompŝtelisto jam ne vivus. La situacio ĉiuokaza havas siajn avantaĝojn, tiujn ni ekspluatas:

– Ĉu vi parolas aŭ ne?! Kio estas al tiu grenad-markita objekto? – mi draste alkriis lin. Li glutis kaj ekparolis tre malfacile.

– Mi liberiĝis duonjaron… La fraŭlino venis kaj proponis laboron al mi. Ŝi venis ofte, sed proponis malmulte da mono. Foje mi akompanis ŝin ĝis la pordego, tiel do mi rimarkis la numeron de la domo.

– Diru, kian laboron vi devintus fari?

– Temis pri rompŝtelo. Mi devintus ŝteli objekton, en kiun estas stampita sepflama grenado.

– Al kiu vi devintus rompŝteli?

– Al verkisto, nomata Petro Almási.

Kvaza mi estus batita je la kapo, mi staris tie paraliziĝinte. La homo kun enkaviĝinta frunto havis sufiĉe da tempo ekspluati tion kaj fuĝi. Mi ŝirmis lin de la leono.

Mi rigardas sur sinjoron Wendriner. Ĝi sur min. Eble ĝi scias, nun kiel forte doloras mia koro?

Tial do estis la amikeco. La platona fabelo?

Ŝi deziras akiri ion, kion mi havas.

Mi ĉirkaŭrigardas en la ĉambro narkotite. Sur la muro pendas bildo, grandega, nura prtreto. Maljuna homo kun saĝa frunto kaj grandega lipharar o, kiu pendas dense ĉe la buŝanguloj, ambaŭflanke dike distarante. Strange, ke iu el la du hirtaj brovoj oblikve kaj duone, la alia, kvazaŭ li fermus ĝin, preskaŭ kovras liajn okulojn. Longa cikatro estas sur lia dekstra vango. Nur en Rusio mi vidis tiajn lipharojn kaj hirtajn brovojn ĉe advokatoj, oficiroj, ĝenerale ĉe intelektuloj aŭ burĝoj. La vizaĝo cetere estas tiu de urbano, saĝa, inteligenta, altfrunta, kun sinceraj okuloj. Ĝi estis vizaĝo de interesa, saĝa, maljuna sinjoro, kiu foje vidi ĝin, tiu neniam forgesos lin. Sur la kadro jen tio estis skribita: al Aleksandro Gorĉev – liaj amikoj. Sub ĝi videbliĝis la morta masko de tiu sama vizaĝo, poste malpli granda bildo: rus-stila tombomonumento, sur kiu unue per cirilaj, poste per francaj literoj estas legebla:

Aleksandro Jermin Gorĉev

Vivis 58 jarojn.

Li estis iu enigma rolulo de la fantomeska poker-tragedio, okazinta antaŭ dek jaroj, kiu kaŝe sekvas min en Parizo, kaj

ĝi konstante timigas, spronas, kvazaŭ mi havus ion farendan en la afero, kiun mi ne konas.

Mi eniras en ĉiun ĉambron unu post la alia. Mi vagadas senkonsile en la polvokovrita domo. Estas videbla, ke oni loĝas en du ĉambroj. Iu estas tiu certa kun balkono. Tie mi vidis elrigardi paŝaon Emin.

Plu!

Dum ĉiu paŝo ekkrakas la iped-ronĝita, ligna ŝtupro tiel laŭte, kvazaŭ po unu knalo de fusilo. Ĝi kondukas al la galerio de la vasta manĝoĉambro. Tie, ŝajnas, de jaroj estis neniu. Certe la gastoĉambroj troviĝas ĉi tie.

Mi atingas la supron de la ŝtuparo. Estas tiel, kiel mi pensis. Gastoĉambroj viciĝas unu apud la alia. Sur la muro pendas bildo, kiu prezentas insulon, elmergiĝintan el la ondoj de la maro el flugperspektivo. En la antaŭaĵo estas blanka kastelo kun belegaj palmoj, sube estas skribite sur kuproplato: Galachad. Ties malgrandan faksimilon mi jam vidis en la ĉambro de Nedda. Larĝ-ala pordo malfermiĝas meze de la galerio.

Mi staris antaŭ la plej intima sanktejo de malfeliĉa, fremda familio! Sur la pordo estas surskribo en kadro:

Homo! Konato aŭ Rompŝtelisto!

(Se vi havas animon)

Ne malfermu tiun pordon

Ĉi tie

d-ro ALEKSANDRO GORĈEV

mortigis sin.

Li estis la plej bona, la plej agrabla homo

en la mondo

LA VERO IAFOJE ESTAS

ENTERIGITA

SED LA MENSOGO ĈIAM

EVIDENTIĜAS.

Ĝis tiam restu fermita la pordo

de la plej terura mensogo

Mi vevenos!

Ivan Gorĉev

Eble la solvo de la baroka vilao estis ĉi tie.

Apud mi. Mi nur devintus etendi mian manon... Sed tiu tabulo! Kvazaŭ la fremda familiestro gardostarus apud ĝi.

Mi forkuregis!

III-A ĈAPITRO. Kazino Galachad

1

Mi iris rapidpaŝe sur la stratoj de Parizo, kvazaŭ mi estus havinta tre urĝe farendan aferon. Eble mi ankoraŭ havis febron. Paŝao Emin, Gorĉev, la procesio kun brankardo, la vagabondo kun enkaviĝintan frunon, sinjoro Vanek, la leono saltadis alterne en mia pulsanta cerbo, kaj ĉiam denove Nedda… Nedda! Kiu estas tiu admirinda virino, kiu foje estas anĝelo, foje trompistino, kiun mi tre amas.

Mi devas montri al ŝi, ke mi ne estas ŝia kompatinda amokulo sur la stratoj de Parizo. Mi devas montri al ŝi la vivodeziron, diboĉantanen mi, la volon kaj talenton.

Mi alvenis al la kafejo Paco.

Tiutempe la legendoj, se tiuj ekzistas en la mondo, komenciĝis en la kafejo Paco. Kio estas tiu ĉi kafejo al Parizo, al Eŭropo, eĉ iomete al la tuta mondo?

Eble ankoraŭ vivos taŭga verkisto, kiu skribos en multaj volumoj, ke la malnova kafejo Paco estas eterna minejo de kiaj tempoj kaj etosoj.

Ties teraso donis vidon al la placo de la Operdoo! Akcesore oni faris terason sur la bulvardon de Kapucenoj, kaj vespere oni metis tien ankaŭ kelkajn koaksajn fornojn.

En la bunta kaoso, inter la bruantaj gastoj sidas senhejmaj almozuloj en senmankaj vestoj, lakŝuoj, kelkfoje kun iomete pudrita vizaĝo. Homoj sen hejmo kaj helpo, kun brile glata frizaĵo, portante neĝe blankan kolumon. Ili aĉetas ĉi tie tre multekostan cigaredon Clisma por siaj lastaj centimoj. Ĉar

eble ili ĝuste hodiaŭ havos bonŝancon. Kaj cigaredo Clisma estas benozata al tio…

En Parizo nenio estas antaŭvidebla!

Tio certas.

Jen mi estas ekzemple. Tute ne ekzemple. Jen estas mi, ekskluzive kaj sole, la akso de la mondo, ĉirkaŭ kiu turniĝas la tuta Tero, se mia modesteco ne malpermesus, mi povus diri eĉ tion, ke la sunsistemo. Rigardante tion de interne, ĝi estas difinita kaj rigora fakto, en konkreta epoko, tutcerta optika iluzio. Mi do kontrolis hazarde la gravecon de la konsterna kaj okaza interludo.

La granda hazardo okazis jen tiel.

Mi eniras la kafejon Paco. Unue mi puŝiĝas al Ribári. Li rakontas pozeme, ke li konatiĝis kun brazila vidvino, nome sinjorino Tourtelet. Li prezentis ŝin ankaŭ al sinjoro Vanek. Siro Ludoviko havis tranoktejon. La virino estas tre humana.

Tiam alvenas Eŭgeno Kupro! Li estas tiu, kiu havas tre multajn lentugojn, kaj li ĉiam rikanas, kiel usona cigared-reklamo, Eŭgeno Kupro, kiu estis tre laŭtega. Krome li uzis tro tenerajn epitetojn, rilate siajn homkunulojn, senkonsidere al sekso kaj aĝo, li nomis ilin dolĉa, sukera, rosoguto kaj konvalo mia. Bedaŭrinde li klopodis, ke lia ĉiuspeca renkontiĝo en la vivo estu sensacio, nek tio gravas, se ĉiu rigardas tien, kiam li ĵus ekkrias, aŭ li ridegas ŝrikante kaj ĝissvene pro malbona ŝerco.

Tiam povas okazi ankaŭ tio, ke li ne aŭdis la ŝercon.

– Atentu, ne rimarku lin… Venas la Kupro! – flustras Ribári kaj flankeniĝas, sed dume li ankoraŭ aldonas rapide: – Vi ne vidis min en Parizo…

Post minuto la gastoj de la kafejo ekatentas pri sovaĝ, indiana batalkrio, kelkaj nervozaj piedirantoj enrapidas de sur la strato. Kio okazis?!

Eŭgeno Kupro estas fotorapirtisto, kaj jam dum nia fura junaĝo, kiam ni ankoraŭ kredis nian stipendion, diplomon kaj la arton, li jam eĉ tiam, malgraŭ lia ĉiu gajeco estis rigora materialisto. La fotografoj preskaŭ senescepte estas objektivaj indivuduoj. Eŭgeno Kupro havis apartan fotografan filozofion. Ekzemple: la fotografo estas materialisto, ĉar li devas kredi tion, kion li vidas, ĉar li eternigas tion konstante. Krome li rigardas la mondon tra strikta vidkamp-diafragmo de pligrandiga lenso. Kaj ni atentis, kiuj pligrandigas ĉion, tiuj ĝenerale estas homoj kun strikta vidkampo. La homoj kun stirkta vidkampo scias tre malmulte, sed tion tre bone. Ni povas atenti tion ĉe la diafragmo-alĝustigilo. Ju pli ni striktigas la aperturon de la diafragmo, des pli akran bildon montras la objetivo. Ceratagrade ni opiniis Eŭgenon Kupro malaltranga, kvankam li estis simpatia, malgraŭ lia krudeco, kion unuavice kaŭzis tio, ke li ofete nomis la homojn konvalo mia. “Atentu mi konvalo mia, mi supreniros en la Fortikaĵon fotografi, se vi havas ion farendan tie, mi veturigos vin per aŭto.” Survoje li babilaĉis, parolis konfuze, eble eĉ kantis, li ĵetadis sian fotoaparaton supren kaj kaptis ĝin, dume li timegis konstante, ke li faligos tion.

Li havis ankaŭ moknomon. Ĉar li mem skribis la tekston al siaj fotoraportaĵoj, kio signifis al li certagradan malestimon, rilate la metion de la verkistoj, sciante, ke li skribas malbone. Sed fine ja gravas la fotografaĵo. Kiun interesas nuntempe, kion oni skribas? La lingvo de nia epoko estas la foto. Tiel do li nomiĝis Bildo la Skribista, Ĉefo la Granda. Eĉ oni jam nomis lin Bildo la Granda, la Ĉefo la Skribista. Li estis malalta, dika kaj gaja kanbo, malgraŭ nia superema konduto li ŝatis nin. Ankaŭ nun, ekvidinte nin, li ĝojkriis:

– Sukera Almási! Alo, konvalo mia! Ĉu vi estas ĉi tie?!

– Ankoraŭ ne, sed mi alvenis per la rapidtrajno vespere. Kiam vi estos atendebla? Kion vi pensas, ke mi nur ŝajnas?

– Grandioze! – Kaj li ridegis tiel laŭte, ke la kelnero turniĝadis nervoze. – Ĉu vi scias, ke vi estas eksterordinare bona gemutulo.

Sur la alstrato fronto de la kafeoj, donanta vidon al la bulvardo de Kapucenoj staris longa, mallarĝa tablo plena de kukoj, bifstekoj, sinkoj, tatarsaŭco kaj sandviĉoj, li tuj kuntrenis min tien, dume oni debatis lian ĉapelon hazarde, sed li ne zorgis pri tio. Li havis treege ĉifitajn, malbelajn ĉapelojn, kaj li asertis, ke li eksterordinare rapide foruzas siajn ĉapelojn pro sia profesio.

– Ĉu la hungara selektitaro estas ĉi tie en Parizo? – mi demandis?

– Jes. Alvenis en Parizon la selektitaj gemutuloj.

Li manĝis kaj instigis ankaŭ min konsumi kelkajn kukojn.

Li staris tie kun nekutima eleganteco, vivgaje kaj bone nutrite, kio kompreneble nervozigis min.

– Diru, violo mia – li demandis, – kion vi faras?

Mi koleriĝis. Li ne komencu tuj kompati min!

– Mi tute ne povas plendi… Mi estas fotoraportisto. Mi prosperas.

– Ĉu vere? – li respondas kun estimo, admiro, scivoleme, demandante kaj fervore. Jam hejme estis videbla tio sur vi.

Ribári – kiu ĝis nun staris apogiĝinte al loĝio kaj atentis nin – nun preteriris nin leĝere kun orgojla vizaĝo, sulkiginte sian frunton kaj fiksrigardis antaŭ sin.

– Ribári! – stridis Kupro, kiel sireno. La granda homo turniĝas, li tenas sian aktujon ĉe ties rando per la mano, sur kiu estas blanka ganto, kaj li rigardas Kupron kun hezitema vizaĝo.

– Vi… Atendu! Ne diru al mi!.. – li pensadas iomete. – Mi scias, kiu vi estas! Vi estis biletkontrolisto en la vaporbanejo.

– Sed sinjoro Ribári… – li blabutaĉas – mi estas Eŭgeno Kupro… la fotoraportisto.

Sed nun la eleganta sinjoro ekvidas min subite!

– Jen Almási! – kvazaŭ li ne estus vidinta min de jaroj, – kion vi faras ĉi tie en Parizo? Kial mi ne vidis vin ĝis nun?

– Ribári! – mi kriis tuj kompreneme, kaj mi falis al lia kolo. – Se mi estus konjektinta, ke vi estas en Parizo!

– Ĉu vi ne kutimas legi ĵurnalojn? Nu, ne gravas. Venu morgaŭ al ni en la hotelon Claridge, se mi ne estus hejme, serĉu min en la Ministerio pri Militaj aferoj… Ĉu vi, Kupro, kion vi deziras fari ĉi tie?

Kaj li frapetis lian ŝultron bonvoleme.

– Nu konval'… sinjoro Ribári, sciu, ke mi estas raportisto… kaj mi forografas. Mi venis ĉi tien provi mian fortunon. Kie estas bona restoracio, ke ni povus tagmanĝi? Mi havas monon.

– Tio ne gravas.

Ni sidis sur la terason de la restoracio, kaj Ribári mendis kun granda faksperto. Li petis krabon, kiel antaŭmanĝaĵon. Kaj li kverelis longe kun la kelnero, ĉar laŭ li la plej bona itala vino chianti el la devenjaro 1920 momente ne estis altebligebla.

– Sinjoro Ribári, kion vi faras en Parizo?

– Diru konvalo mia, kie vi vivas? Mi estas dungita apud la franca ministro de eksteraj aferoj, kiel la anstataŭganto de la gazetara ataŝe de la hungara komerca kabinetkontoro. Kaj vi, Almási morgaŭ iru al mia tajloro kaj pretigu smokingon por vi.

Estas vere, ke li havis tajloron en Parizo, sed ni ĉiuj evitis tiun, ĉar foje Reneo Kárpát kuntrenis lin al policisto por eldevigi la adreson de Ribári. Li tre konsterniĝus, se mi vizitus lin por pretigi smokingon al mi je la konto de Ribári.

– Bonvolu diri, ĉu vi ne povus proponi al mi lertan fotoraportiston? – li demandis indiferente.

– Jes – balbutaĉis Eŭgeno Kupro, – jen mi estas…

– Dio scias… Nu, bone, telefonvoku min, post duonhoro en hoteloClaridge. Ĉu vi havas smokingon?

– Kompreneble!

Tiam aperis Frederiko, la dresita telefonisto de Ribári, kaj tiu komplice, mallaŭte flustris ion en la orelon de la granda homo.

– Diru, ke mi ne estas ĉi tie – respondis Ribári nervoze.

Sed la telefonisto, en kiu perdiĝis granda artisto, malgraŭ tio, ke li estis dekkvar jara knabo, li petegis mallaŭte, sed histerie, ĉar la sinjoro grafo mesaĝas tion, ke alvenis grava

telegramo el la hungara konsulejo de Stokholmo. Ribári ekmmordetis siajn lipojn kaj respondis serioze.

– Pardonon… – li diris, – mi devas iri. Mi petas vin Kupro, bonvolu telefonvoki min en la hotelo Claridge.

– Kaj vi sendu telegramon, infano mia, al Budapeŝto, cent vortoj – li transdonis formularon. Li serĉadis en sia poŝo. – Ĉu vi povus ŝanĝi mil frankan monbileton?

– Mi n povas, sinjoro.

– Ej… Donu al mi, Almási, tricent frankojn… dankon, Kupro, mi akceptas ĝin de vi… kiel vi imagas tion?

Fine la knabo forportis la tricent frankojn, kaj mi sciis, ke li ricevos tridek el ĝi, kaj ducent sepdek estos tiu de Ribári.

– Granda knabo estas Ribári – diris Kupro iom pale. – Sed li forgesis pagi por la tagmanĝo… Mi vida, ke vi jam bone ekradikis ĉi tie. Ĉu vi ne dirus, ke mi komencu?

Jen vidu… Ĉu eble la ĉikano portos ian utilon?

– Mi helpos volonte transponti la komencajn malfacilaĵojn – mi respondis enpensiĝinte. Kiel mi ellernis tion de Ribári post paso de tempo. – Ĉu vi havas aparatoN,

– Jes mi havas aparaton, kiu parolas kvin lingvojn.

Mi pensis serĉi ian raportaĵtemon, kiun ni farus kune, kaj Kupro portus ĝin al la redaktejo de la ĵurnalo kun mia lasta rekomenda letero.

Ne! Ĝi ne estis trompo, ĉar neniu ricevis eĉ unu centimon, kiun li ne estus meritinta, kaj ĉiu helpis la alian.

Tamen oni ne povis diri, ke ĝi ne estis trompo.

Nun mi ne parolos pri tio, ke Ribári poste pruntepetis la orkadran monoklon de Eŭgeno Kupro por ĉiam. Eŭgeno Kupro tute ne kureĝis porti ĝin.

Nur Ribári povis surmeti tion sen la plej granda risko.

Mi jam delonge ne kredis la superstiĉon de la transdono de la rekomenda letero. Sed mi havis rekomendan leteron al la ĉefredaktoro de la ĵurnalo Parizo, al Bourin, mi pensis, ĝi estos pli bona por Kupro, ol por mi.

Mi serĉis en la ĵurnalo ŝajne interesan novaĵon… Aha!.. Mortigis sin komerca komisiito de la banko Mediteraneo.

– Iru tien fotografi – mi diris tion kun granda petego, kaj mi laŭtlegis la artikolon al li.

– Ĉu vi pensas, ke ĝi estos bona? – li demandis fervore.

– Vidu, ni vizitos la familion, mi petos kelkajn informojn, fotojn, vi fotografos la infanojn kaj la vidvinon…

Kupro ne sciis, ke mi antaŭ nelonge estis tie kun paŝao Emin kaj taĉmento da policistoj, kaj tiu novaĵo altiris min, ĉar la komerca komisiito mortigis sin ie sur la insulo Galachad…

Ni do iris tien, sed oni akceptis nin tre malvarmkondute. Kial agiti la katastrofon denove? Kial skribi kaj parolis pri tio, kaj foriru sinjoroj. Mi diris, havante minimume tridek ok gradan febron, ke estus pli bone publikigi tion en la ĵurnaloj, ĝi ja preventos la interflustradon pri la dungito de la banko.

En tiu momento mi vidis, ke io estas ĉi tie. La oldulino rigardis timiĝinte al la muro. La junulino malpermese al la oldulino. Dume Eŭgeno Kupro faris kvin fotojn.

Mi ankoraŭ iris en la bankon. Informo: la banko ne havas debeton, rilate la mortintan oficiston. Sed kio estas tiu rigida vizaĝo, kiel oni parolas?

Mi transdonis mian rekomendan leteron, kaj Kupro foriris kun la fotoj.

La rekomenda letero ne estis falsa, nur Kupro pensis, ke mi skribis tion. Bedaŭrinde la fotoj ne interesis min. Mi ne atendis lin. Vi reiris al la vidvino:

– Sinjorino, mi estis en la banko!

– En la banko… – kaj ŝi diris konsternite, – oni promesis en la banko, ke ili aranĝos ĉion! Vidu, sinjoro! Via celo ne estas ruinigi min! Nek mi mem scias, pri kio temas. Sed oni venis, ke mi ne parolu pri mia edzo, nek pri tio, kion li skribis, tiam ili aranĝos… tiun mankon ĉe la banko… krome mi kaj miaj infanoj ricevos renton… Kvazaŭ mi laborus ĉe la banko. – Kaj ŝi petegis plorante. – Vi trovos ankaŭ alian novaĵon, kiel ĵurnalisto… sed kio okazos al mi…

– Kiom da mono vi ricevos pomonate “de tiuj”?

– Sescent frankojn

– En ordo. Diru nenion. Se mi akiros al vi mil frankojn pomonate, ĉu vi rakontos ĉion?

– Sinjoro… Tiam mi rakontos ĉion feliĉe, kion mi scias, sed mi scias nenion.

Do, ĉio, ĉio estas sekreto ĉi tie. Mi telefonas al Bourin. Kial? Li estas potenca homo, kaj se li volas, li donos la mil frankojn al ŝi.

– Ĉu sinjoro Bourin estas tie?

– Jes.

– Mi devas paroli kun vi pro eksterordinare garava, publikinteresa afero inter kvar okuloj. Mi mia nomo estas Almási.

– Mi gratulas! Oni aĉetis viajn fotojn, tiuj estas tre bonaj. – Disinjoro! Nu jes, mi estas rekomendita en la letero, kaj ne Eŭgeno Kupro. Ĉu mi malbonigu la aferon nun?

– Tamen mi ŝatus paroli kun vi, sinjoro.

– Ĉu tiu ĉi afero eskludas, ke ni paroladu en la kefejo Dome apud aperitivo?

– Laŭ via deziro.

Kion donas Dio? Eŭgeno Kupro apreras en la kafejo Dome.

Li ne kuraĝas veni tien, sed li klinis sin kun malfermita buŝo, kiam li eksciis de la kelnero, ke mi sidas kun Bourin ĉe tablo en malproksima angulo. Sankta Dio, kiam donos fortuno al li tian prosperon en Parizo?

Mi tusis, havis febron kaj estis senhejma. Sed mi sidis kun Bourin, tio estis nekontestebla. Mi rakontis al li, ke oni estis suspektinde malvarmkondutaj en la banko, ili promesis alimenton al la vidvino, kaj certe ili kompensis la defraŭditan monon. Estas inde okupiĝi pri tio, ĉu valoras mil frankojn pomonate al la ĵurnalo de Bourin, ke tiu virino parolu?

Bourin ekmeditis.

– De kiam vi kuradas en la intereso de la afero?

– Tri kaj duon horojn.

– Mi dungos vin. Rilate la aferon mi devas paroli kun la direktoro de la banko Mediteraneo, kiu estas mia tre bona amiko. Sendepende de tio, anonciĝu ĉe mi, parte, ĉar vi transdonis vian rekomendan leteron al via amiko, aliaparte, ĉar vi faris tion tre rapide, kaj sensacia afero povos eksplodi el ĝi. Eble ankaŭ mi ekscios ion, ĝis vi vizitos min… Kie vi loĝas?

– Bulvardo St. Honoré, n-ro 27 – mi diris senhezite, ĉar la lavĉambro estis en tiu domo, kaj mi loĝis tie.

Kiam ni disiĝis, mi ankoraŭ tusis, sed mi jam ne vidis Eŭgenon Kupro, kvankam li certe kunportis monon por mi.

Kiam mi turniĝis al la bulvardo St. Honoré, iu haltis antaŭ mi kun disigitaj gamboj. Li estis kolosa, larĝŝultra homo.

– Se mi ankoraŭfoje vidos, ke vi flaraĉos en la banko kaj ĉe la vidvino, mi tranĉos vian gorĝon jen tiel.

Li retordis mian kapon leĝermove kaj elprenis tranĉilon. Li estis terure forta. Li puŝis min sur la veturejon facilmove kaj mansvingis.

– Au revoir, se vi deziras!

2

Sekvan tagon matene mi jam vekiĝis en la lavĉambro tiel, ke mi havis farendaĵon, celon. Mi sentis, ke mia parolado kun Bourin signifas turnopunkton en mia vivo. Sinjoro Vanek jam foriris, sinjoro Wendriner loĝas en alia apartamento, kaj ankaŭ la fenestroj de Nedda esis fermitaj, ŝi do ne estas hejme. Mi amas… amas ŝin, kion ajn kaŝas ŝia paseo.

Mi estis certa pri tio, ke kun ŝiaj okloj, buŝo kaj kun la tuta estaĵo ne povas esti iu malica, ĉarlatana. Ankaŭ tie latentas

ia sekreto. Ĉie nur sekreto!

Mi ekiris al Eŭgeno Kupro, kiu la antaŭan tagon donis al mi sian vizitkarton, kiun li presigis ankoraŭ en Peŝto, ĉar iu lia amiko jam anticipe luis artlaborejon por li malantaŭ la Operdomo en strateto, kaj li diris, ke hodiaŭ matene li transolĝiĝos tien.

Eŭgeno Kupro, kiu ĵus okupiĝis pri sortimetnado kaj surbretigo de multegaj fotoj, li akcepti min tiel, ke li ne sciis, kion diri.

– Almási! Ke mi puŝiĝis ĝuste al vi… Ĉu vi scias, kiom da mono asignis Bourin dank’ al via letero pro la fotoj al mi? Laŭ Ribári, kiu vere scias ĉion, fotoraportisto ankoraŭ ne ricevis tiom da mono en Parizo! Sescent frankojn!

Kaj li transdonis al mi tricent frankojn.

– Aŭskultu min, Kupro. Ribári estas ĉarlatano, kiu de tago al tago estas videbla en la kafejo Globe, inter la tiel nomataj “kozakoj”. Nek mi havas loĝejon, la tuta afero hieraŭ estis nur blago, donu al mi kvindek frankojn, kaj lasu min trankvila…

– Nu, ne ŝercu, kat-skarabo! Dank’ al vi rekomanda letero…

– Ne mi skribis, sed ankaŭ mi ricevis tion.

Li staris kaj pensadis. Poste li ridis.

– Atentu min, Almási! Ni supozu, ke iu alvenas en Parizon, oni trompas lin, kaj li ricevas bonan salajron, kial li devas sekvan tagon tuj fariĝi malriĉa, tiel, ke oni ne trompas lin? Vi ne klarigu al mi. Vi serĉis la raportaĵon, vi scias france, kaj mi petas vin, estu mia partnero.

– Tio ne eblas, Kupro. Sed mi tradukos al vi volonte fotoraportaĵojn el francaj ĵurnaloj. – Mi transprenis kvindek frankojn de li, kion rajtis ĉiu budapeŝta verkisto pruntepeti de ĉiu fotoraportisto.

– Vi do ne blagos min! Ribári promesis al mi, kiam la eksterland delegacio alvenos al la paradmarŝo, li akiros permesilon por mi en la placo Elysées, kie estas prohibite foti.

– Atentu min. Mi iros kun vi al la palaco Elysées, kaj se vi povos foti tie, mi rekonos, ke ĉio ĉi estas vero.

– Kiel vi parolos kun Bourin? Kun Boruin.

– Tiun tagon mi parolis kun li la unuan fojon, kiam ni prezentiĝis unu al la alia sur la strato.

– Rakontu tion al aliulo. Ĉu vi pensas, ke la unuan fojon mi estas eksterlande? Mi pasigis unu jaron en Germanio, unu jaron en Turkio.

– Kiam?

– Antaŭ ses jaroj. Mi vojaĝis tien kun la nacia taĉmento, kaj mi restis tie. Se vi bezonos ian informon pri Turkio, diru al mi trankvile, kara Almási, mi ĉion fotorgrafis tie! Mi havas tricent diversajn bildojn pri la kemalismo.

– Diru! – mi demandis subite. – Ĉu vi konas tie ian paŝaon Emin?

– Kiel?! Jes, kompreneble mi konis lin! Li preskaŭ fariĝis ministro. Eĉ kvindekfoje mi fotografis lin… kato-skarabo.

– Lasu tiujn idiotajn titolojn! – Ĉu vi scias, ke la paŝao estas en Parizo, kaj mi parolis kun li?

– Ĉu vere? Ĉu vi parolis kun li? Atendu do, konval’… nenio, mi diris nur tion, ke vi atendu.

Li komencas serĉadi sur la multe da bretoj. Vigle dekstren-maldekstren, dume li fajfas valson. Fine li trovas bildon kaj transdonas ĝin al mi.

Li estas tiu! La frenezulo, pro kiu mi venigis la policon. La fezo… la liphararo kaj kiel li ridetas…! Eĉ la du platenaj dentoj estas videblaj.

– Jes, antaŭhieraŭ mi parolis kun li – mi diris.

– Turnu la bildon!

Jen tio estis skribita sur la dorsflanko de la foto: “Laŭ la hodiaŭa raporto de la turka novaĵagentejo paŝao Emin dimanĉon vespere mortpafis sin en sia domo en Ankaro. Li estis flustre suspektata pro poker-partio, kaj onidire ĝi estis la kaŭzo de lia faro. 27. VIII. 193…”

Mi konsterniĝis. Kio ĝi estas? Denove alia nesolvebla enigmo. Ĉu eble mi ne komprenas tion?

– Aŭskultu mi, Eŭgeno Kupro! Mi donos al vi bonegan ideon. Atendu min en la kafejo Paco, kaj tie mi tradukos al vi fotindajn aferojn el parizaj ĵurnaloj. Tute ne sekvu la konsilojn de Ribári, ĉar li sendos vin al la Urba Buĉejo aŭ al la ekzekutisto…

Mi vizitis Bourin-on pro la respondo.

Nek hodiaŭ mi scias, kion parolis Bourin kun la ĉefdirektoro de la banko. Li akceptis min jene, enpaŝinte al li.

– Sinjoro Almási, mi dungas vin, kiel raportiston por mil frankoj pomonate. Ĝi ne estas multa. Sed mi promesas al vi,

se vi finfaros tiun aferon, kiun vi komencis, vi fariĝos granda homo ĉe tiu ĵurnalo. Jen estas dokumento, se ankaŭ vi volas tiel, ĝi garantias sinjorinon Pollard pri dumviva rento, mil-franka pomonate. La kreditbanko Lyonaise eldonis tiun dokumenton, je mia kuranta konto. Venu, ni triunku aperitivon je tio!

Mi jam ne scias, kiel mi dankis lin, nek Baurin okupiĝis pri tio multe, sed malsupreniririnte li avertis min, ke mi havos tre malfacilan taskon. Li donis sian vorton al la ĉefdirektoro de la banko, ke lia ĵurnalo ne tuŝos la aferon de la vidvino, se lia raportisto laboros plu. Li asignis mian unuan salajron. Tiam mi rakontis la historion de paŝao Emir. Li pensadis.

– Vidu, filo mia. Ĵurnalo ne povas kapti la aferon ĉi tie. Sed raportisto jes… Se li faros grandan aferon el tio, aŭ ne. Vi ricevos mil-frankan salajron ĉiumonate por akiri informojn… vi devas solvi ĝin dum du monatoj. – Kaj mi transprenis mil frankojn ĉe la kaso.

Unuavice mi vizitis mian solan, grandaniman protektanton en la policejo. Hazarde la deĵoranta kapitano estis tie, kiu donis al mi dudek frankojn, kiam mi havis febron.

– Ĉu vi rekonas min, sinjoro kapitano?

– La verkisto – li kriis post mallonga pensado. – Kiu loĝas ĉe sia amiko kaj estas senhejma, krome li havas turkajn delirojn!

– Prave! Ĉu vi bonvolus helpi min?

– Kia demando ĝi estas! Verkisto! Mi ja ne kutimas legi multe, sed mi apatenas al la membroj de tiu nacio, kiuj ĉiam altetaksis la verkistojn.

Li diris tion entuziasme, tamen veras, ke jam post la tempo de la aperativo, sed sincere.

– Sinjoro kapitano! Mi fariĝis ĵurnalisto, kaj iu minacis min vivdanĝere! Mi denuncos tiun!

– Rovin! La dosierojn!

Mi foliumis ĝin proksimume unu horon. Kiaj ulaĉoj ekzistas en la mondo! Kun cikatroj kaj deformiĝinta vizaĝo, kaj…

– Paŭlo la Longa! Mi alkondukos lin posttagmeze! Li estas ĉe sia amatino!

Poste mi iris de la kapitano al la vidvino. Mi montris al ŝi la dokumenton pri la mil-franka dumviva rento.

– Mi ne scias, ĉu ĝi valoras tiom… Mia edzo skribis nur kelkajn vorojn en sia adiaŭa letero, kaj li skribis aldone, ke ni publikigu ĝin… La aliajn leterojn li ne menciis, mi povas montri tion, eĉ unu vorto ne estas skirbata pri ĝi…

– Montru al mi la lastan!

– Oni forprenis tion de mi. Sed mi scias ĝian enhavon. Li skribis: “Mi mortos pro Galachad”… Ĉu vi fartas malbone, sinjoro?

Dufoje mi vidis tiun vorton en la baroka vilao, unue en la ĉambro de Nedda.

– Kiu forportis la leteron?

– La junulo. Mi ne povas diri pli multe al vi…

Mi ŝanciliĝadis sur la straton kaj la pensoj svarmis en mia kapo. La bankiero, kiu mortigis sin, kaj Glachad! La barolka vilao kaj Galalchad! Do paŝao Emin mortigis sin pro la skandalo de kartludado, ĉu la baroka vilo?! La nokta, funebra procesio kaj Nedda, Nedda kaj denove Nedda!

Mi tute ne rimarkis, kaj mi staris antaŭ la vilao. La fenestro de Nedda estis malfermita. Mi sureniris al ŝi.

Ŝi akceptis min tre amikeme. Ŝi rigardis sur min maltrankvile, ĉi mi havas ankoraŭ febron, ĉu vere mi fartas pli bone?

– Nedda, mi dungiĝis al granda ĵurnalo, kaj la vojo de kariero staras antaŭ mi. Sed mi rompis nian kontrakton! Mi amas vin, Nedda, edziniĝu al mi!

Ŝi rigardis al mi malgaje, sed mi vidis tiel, ke ŝi ne estis surprizita.

– Mi ŝatus, se vi ekscius mian veran nomon. Mi estas Nedda Gorĉev, kaj tiu ĉi domo apartenas al mia frato. Mia patro posedis ĝin. Mia patro mortigis sin… pro ia historio de kartludado… – Ŝi ekmordetis sian lipon, ŝi povis daŭrigi nur malfacile. – Kaj antaŭ du jaroj mia frato… Kiam mi jam pensis, ke fine… fine li atingis rodon, ĉio estos en ordo… ankaŭ li implikiĝis en ion, kaj… kartludo… flasa karludado… – ŝi apenaŭ povis paroli. – Li devis forlasi sian familino, edzinon, ĉiun… li dungiĝis al la legio… Kiam okazis tio al mia patro, mi ankoraŭ estis malgranda infano, kaj iu nia parenco el Londono akceptis min… Nek mim scias pli multe… Mia frato iafoje petis min fari ion, dum li kuŝis malsane en Afriko… kim li revenis hejmen… mi do helpis lin, sed sinceredire mi ne sciis en kio. Li diris, ke li ne volas implikiĝi en tion… Grafo Vlasta estas mia sola protektanto.

– Kaj… kiu estas tiu grafo Vlasta – mi demandis.

– Li estis la plej bona amiko de mia patro, kiu ekprotektis nin post la katastrofo. Ĉiu forlasis nin, nur tiu homo restis apud ni… Li estis bona ankaŭ al mia frato. Ĝrafo Vlasta, sed li ne uzas sian titolon. Li estas eleganta sinjoro, tamen li persistas apud mi… Tio agrablas al mi… Se li petus mian manon, mi edziniĝus al li kaj… – ŝi ruĝiĝis, – eblas, ke li petos ĝin…

Frunte ŝi apogiĝis al la vitro, tre malfacile venis voĉo tra ŝia gorĝo.

– Li petis… mian manon…

Kiom multe da aferoj runiĝis en mi sur tiu obstina punkteto de la malbono. Mi estis post la vera batalo. Ĉar ne la fina sukceso estas la triumfo, sed la unua. La unua serioza trapenetro sur la frondo de la senhaveco! La neeblaĵo! Ĝi estas bonega! Salti antaŭ la aliajn, grizajn almozulojn, nur nazlongon da distanco! Nur iomete atesti, ke mi ne estas averaĝzlo! La sekvaj cent aŭ mil kilometroj jam signifas la mondfamon, riĉecon, rangon: ĉio ĉi estas neniaĵo, rilate tiun ĉi triumfon. Sed nun kial? Aŭ: pro kiu! Mi premis mian frunton al la tablo.

Ŝi venis tien kaj brakumis min. Ŝi apogis sian vizaĝon al mia kapo, kaj ŝiaj nervozaj fingroj tremante, malesperiĝinte karesis miajn hararon, ŝultron…

Ne mi estas la kulpa, sed mi ekkisis ŝin longe, pasie.

Ŝi liberigis sin el mia brakumo kun larmovualitaj okuloj.

– Ni ne turmentu unu la alian, Petro. Ankaŭ mi amas vin. Sed mi ne povas edziniĝi al vi. La kartludo… La falsa ludo. Ĝi… Ŝajnas, herediĝas… estas en mia sango… Mi edziniĝos al Vlasta. Ĉar li estas bona, kaj ĉiu estus kruela al ni, ĉiu rompis bastonon super ni… Kaj mi povus esti feliĉa kun neniu, nek kun vi. – Kaj la liberpensulino plendis plorante la malĝojon

de senpova virino malliberiĝantaj malantaŭ la liberaj pensoj, kiu bategas la fermitan pordon de la vivo en la intereso de sia sorto. – Mi ne havos infanojn, ĉar mi ne volas naski krimontajn trompludistojn. Mi ne volas havi gefilojn, kankam mi tre ŝatus.

Li faligis sin sur la tablon ploregante. Kion mi povis diri? La mallumo disiĝis je krudaj ombroj, kaj stranga ŝriko de malproksima hupo atentigis nin pri io.

– Diru tion – mi demandis subite, – kion vi serĉis sub la adreso strato Forbin, n-ro 18.

– Mi havas sekreton – ŝi diris rapide kaj konfeseme. – Mi apenaŭ ricevas monon de miaj parencoj el Londono, por ke mi povu lerni, mi iras tien… labori… – ŝi glutis kaj korektis sin. – Mi estas manekeno ĉe Louis et Broghers. Ili prezentas sur mi iliajn novajn kreitaĵojn. Vespere aŭ nokte mi devas aperi en elegantaj amuzejoj, portante la novajn modelojn de la entrepreno kaj… tiam grafo Vlasta akompanas min.

– Kial vi volis, ke apaĉo el Belleville prirabu min. Kion mi havas, kion mi ne estus doninta al vi?

Ŝia vizaĝo fariĝis timema kaj malkonfida. Ŝi observis min kun gapanta mieno. Ŝi repaŝas kaj rigardas min suspekteme kaj timiĝinte…

– Ĉu vi scias tion? – ŝi demandas malfacile spirante. – Ĉu vi do sekvis min kaŝe? Respondu!

– Vi respondu!

– Mi do diros! – ŝi ploregis. – Ŝebao, antaŭ ol li alvenis ĉi tien, renkontiĝis kun mia frato ie en Afriko kaj kunportis ion de li… Mi ĵuras, nek mi scias kion! Nur tion, ke en ĝi estas la sep-flama grendado, dike orumite. Tiam estis ĉe vi la havaĵo

de Ŝebao. Kompreneble mi menciis vian nomon. Sed temis pri la havaĵo de Ŝebao. Mia frato skribis pri tio. Mi vizitis vian societon pro Ŝebao, sed baldaŭ mi ekŝatis la knabojn! Ĉu vi memoras?! Kato-piedon. Kaj eblis diri ion nek al Ŝebao, nek al vi, ĉar mia frato skribis, se oni rigardos tiun objekton pli ekzakte, oni divenos ties sekreton, kaj tio neniel okazu.

Kian objekton havis Ŝebao, kio estas grava?

– Vidu, Nedda – mi diris tre ablombe. – Mi ne rezignos vin. Mi sentas tiel, ke troviĝas ankoraŭ tiaj aferoj ĉi tie, kiuj ne estas tute klaraj. Kaj mi malkaŝos ĉion.

– Petro, mi petas vin pro Dio – diris Nedda timiĝinte, – implikiĝu nenion. Nur problemo estos el tio. Promesu, ke vi faros nenion.

– Mi promesos nenion, ĉar temas pri miaj vivo kaj feliĉo. Morgaŭ mi estos denove ĉi tie.

Kaj mi forkuris de ŝi sen adiaŭo.

4

Mi rapidis tusante al la kafejo Globe. Mi volis paroli kun Ribári. Li staris ĉe iu el la multaj tabloj de la subteretaĝo, li ludas biliardon trankvile kun iomete pudrita, eleganta vizaĝo. Li havas ĉemizon el kruda silko, kiun li lavas kaj gladas ĉiutage, ĝis ĝi ŝiriĝos. Li portas la plej belan, punktitan kravaton de sinjoro Vanek. Hazarde mi konas ĝin, ĉar mia protektanto priploris tion, kiam li perdis ĝin.

Mi atendis la finon de la ludpartio, kaj ni eksidis ĉe malproksima tablo.

– Kio estas al la kanboj? – mi demandis.

– Mi loĝas kun Zombori en lumkorto kun aparta enirejo sub la adreso placo St. Sulpice, n-ro 14. Afrika teamo dungis Ivan-on Bükk, kiel dekstan avanulon, kaj li forveturis hieraŭ. Reneo Kárpát fondis rusan orkestron, kaj li ludas en la amuzejo Fursy Boit sur la placo Pigalle. Cetere, mi renkontis Sebaon matene. Li tre serĉis nin, kaj li sendas la jenan mesaĝon al vi.

Li elprenis malgrandan slipon el sia nemalhavebla akutjo kaj transdonis tion. Mi legis ĝin. Li skribis la sekvajn:

“Petro! Ne maltrankviliĝu pro mi. Mi fartas bone, sed dum mallonga tempo mi ankoraŭ ne havos okazon esti kun vi. Mi ŝatus, se vi sendus la ruĝan kajeron al iu mia amiko, kiu loĝas en la domo sur la bulvardo Villet, n-ro 9. Li nomiĝas sinjoro Alfredo Pierette. Steĉjo.”

– Kio estas al Siro Ludoviko? – mi demandis.

– Bone, ke vi demandis tion. – Li denove ŝovis sian manon en la aktujon kaj transdonis faskon da manuskripto.

– Jen estas kelkaj daŭrigoj de la legiana romano, kaj li petas, ke vi urĝe sendu tiujn al iu ĵurnalo, kaj informi lin telegrame pri la rezulto.

– Kie li loĝas nun?

– Nu, li forgesis diri tion, sed eblas, ke nek li scias precize – respondis Ribári.

– Ĉu li ne redonis la ruĝan kajeron? – mi demandis.

– Ne.

– Mi petus vin pri unu afero – mi diris al Ribári. – De nun ne blagu Eŭgenon Kupro. Eblas, ke mi laboros kun li. Bourin

dungis min, kiel raportiston.

– Mi gratulas oldulo mia. Sed mi devas rapidi pro Kupro, ĉar ni renkontiĝos post unu horo en la kadavrejo.

Mi tuj eksidis kaj skribis poŝtkarton, en kiu mi informis sinjoron Alfredon Pierette, ke li sciigu al Ŝebao, se ili renkontiĝos, ke la ruĝa kajero estas ĉe Siro Ludoviko, kiu verkas nian romanon. Kompreneble mi ne konas la momentan restadejon de Siro Ludoviko, kial ĝuste mi estus la sola homo en la mondo, kiu konas ĝin.

Mi tuj alpoŝtigis la poŝtkarton.

Poste mi vizitis urĝe Eŭgenon Kupro, kaj ankoraŭ en la lasta momento mi sukcesis atingi lin, kiel li preparis sin ekiri al la kadavrejo en smokingo.

Kupro salutis min feliĉe, sed brue.

– Konvalo mi! Ĉio estas la nia! Ni konkeris Parizon! Mi vizitis ĉiun redaktejon, apelaciante vin. Ribári interpretis. Sed ni ne devis diri pli multe, ol vian nomon, kaj se oni proponis malpli multe da mono, iom kriegi france: Almási, Almási! – kaj ili aĉetis la fotojn. Ili aĉetis senprobleme. Kaj ili pagis! Jen estas via parto…

– Mia parto estas nenio! Unufojon kaj por ĉiam lasu tiun proponadon de mono. Ekde hieraŭ mi havas bonan postenon, kaj mi ne bezonas vian monon.

– Mi tute ne estus kredinta – diris Kupro, – tiaj sinjoroj.

Mi ekhavis ideon. Sovaĝan, strangan ideon.

– Kupro! Nun rekompence por mia eksterordinara faro, renversu viajn skatolojn, kaj elprenu ties fotojn, kiuj mortigis

sin pro kartludado dum la pasintaj dek jaroj. Sed faru tre precizan laboron! Ribári rifuzis la hodiaŭan renkontiĝon, kaj ankaŭ li petas vin fari tiun laboron tre urĝe.

– Karega mia, la fotoj de la mortintoj ĉe mi estas aranĝitaj kronologie. Laŭ la sistemo de la enterigo. Post alivesto mi faros tion.

Mi iris plu, mi devis paroli ankoraŭ kun Bourin. Li tuj akceptis min

Mi rakontis pri la adiaŭa letero de la bankoficisto, la sekreton de la baroka vilao, la sinmortigon de Gorĉev. Mi elprenis la foton de paŝao Emin. Mi diris al li, ke la identeco estas senduba. Oni forportis lin ien, dum la polico estis tie.

– Vidu, filo mia, vi povos fariĝi unuaranga raportisto, sed vi devas scii, ke ĝuste tio signifas la sensacion, kio nun ankoraŭ mankas al vi. Kien oni kaŝis paŝaon Emin, kiuj kaj kial?… Kia interrilato estas inter la sinmortigoj? Ĉu ĝi estas? La publikaĵo de la ĵurnalo ne estas demando, sed respondo. La sensacio estas tio, kio kunligas la ŝajne tute diversajn okazaĵojn. Notu tion bone! Ne la evento, la interrilato estas bezonata ankaŭ ĉi tie. Sed estas interesa tio, kion vi rakontis nun. Por mi estas aparte interesa, ĉar Gorĉev estis mia bona amiko, kaj mi neniam kredis, ke li ludis trompe. La afero interesas min ĉiam pli bone. Mi promesas tion, se vi malplektos la enigmon, kaj ni publikos tion, ĝi estos ĉefartikolo. Hazarde ĝi estas ankaŭ mia afero. Mi promesas eĉ tion, ke tiam vi estos tre bone pagita ĵurnalisto en Parizo…

Kiam mi elvenis de Bourin, preskaŭ svarmis la pensoj en mi. Kiel plu? Sed mi ekkonsciiĝis subite, ke mi ne manĝis eĉ unu manĝopecon dum la tuta tago, kaj la lavĉambro atendas min.

Kaj tiam mi neniam forgesos la solenan okazaĵon, ĉar ĝi estis tia, ke mi preskaŭ malsaniĝis pro tio, tiel grandioza, kortuŝa kaj majesta. Ĝi okazis en Parizo! Je la sepa horo posttagmeze! Mi mansigne haltigis taksion! Se tio ankoraŭ estas nenio: mi ensidis! Kaj mi diris la adreson al la ŝooro leĝere: "hotelo Aragon!"

Kiam mi retropuŝiĝis pro skuiĝo sur la leda sidejo, kaj la aŭto ekveturis, mi sentis tiel, kvazaŭ mi irus avane de triumfa procesio antaŭ la svarmanta popolo. Mi konkeris Parizon!

Mi loĝas!

Kiel? Jes. Mi estas en Parizo du jarojn, kaj la unuan fojon mi loĝas. Dume mi ĵetiĝis senutile tien-reen. Nun ĉi tie mi havos propran ĉambron, harbroson kaj parfumon sur la breto sub la spegulo.

Mi vespermanĝis kaj ekkuŝis elĉerpiĝinte. Dormi… profunde dormi! Kaj morgaŭ komenci la malplekton de la ŝajne nesolvebla enigmo. Nedda amas min, kaj tio donis al mi senliman forton. Mi dronis en profunda dormo.

5

Estis la deka horo matene, kiam mi vekiĝis tute ripozinte. Mi dormis sola sur kuŝejo, ekipita per kompleta litaĵo! Mi sentis, ke mi havas tre multe da farendaĵoj, ke strangaj taskoj estas solveblaj. Kie komenci? Unue mi vizitos Kupron.

– Jen estas, amiko mia Almási, viaj fotoj – akceptis Kupro min fiere.

Sur la planko, en amaso kuŝis ties fotoj, kiuj mortigis sin pro lartludo.

– Ankaŭ mi konas tiun homon Labovitz – li montras sur foton, dume mi disĵetadas la aliaj bildoj febre. Mi trovas Gorĉev-on nenie, sed subite konata foto aperas antaŭ mi.

Jes! Li estas sinjoro Vanek!

Sub la bildo estas skribite: “Gery egipta ĉefkomandanto, kiu subite, pro nekonata kaŭzo motpafis sin.” Ĝi datiĝis antaŭ sep jaroj.

Ne. Ne tute sinjoro Vanek estas tiu homo. Li estas pli maldika kaj… nu jes… lia vizaĝo estas multe pli inteligenta. Eble ankaŭ ĉi tie estas ia interrilato. Mi rigardos tion.

– Kokideto mia! – mi diris al Eŭgeno Kupro. – Apartigu tiujn, kiuj mortis sin pro kartludo. Mi kunportos unu foton.

– Ĉu tiu de Labovitz ne estas bona? Li estis prominenta homo!

– Eble poste sekvos ties vico! – mi trankviligis lin.

Paris Soir! Min jam iras ĉio fulmrapide. Angla vicprovincestro Grey gajnis fabelan monsumon post kvintaga kartludado, kaj li mortpafis sin pro certaj interflustradoj…

Mi vizitis la anglan konsulejon, kaj mi diris kun objektiva vizaĝo, ke mi estas pariza paranco de kolonelo Grey.

– Ĉu vere? Mi pensis tion, ke li havas nur tiun parencon, kiu mortis pro tuberkulozo, kaj ni enterigis lin el la domo, kiu troviĝas sur la bulvardo St. Honoré… Kio estas al vi? Jen seĝo…

Mi iris sur la straton ŝanceliĝante. Jen estas denove la interrilato. Ĝi estis la nokta, funebra procesio. Sed kion faris

paŝao Emin kaj la juna frato de kolonelo Grey en la baroka vilao?

Ek, al la biblioteko! Mi devas serĉi la detalojn en la malnovaj ĵurnaloj! Mi sidas en la legejon de la biblioteko.

Jes! Nun mi devas serĉi tion, kion Bourin nomis: La Sensacio! Kio kunligas la okazaĵojn.

Dekkvin diversaj ĵurnaloj, kaj tiom da jarkolektoj kaj nenio, nenio, nur la kutima raporto, kun la foto de la majoro. Sed Dio benu la ilustritajn magazinojn! Tie estas Grey! Sed ĝi estas nenio, sinjoron Grey-Vanek trovis ankaŭ tiu kara Kupro! Sed ĉi tie, nun en la ilustrita magazeno, apud la bildo de la kapitano, eĉ simultane kun lia tragedio: la kazino Galachad.

Kaj sub ĝi mallonga teksto: "La mortinta kapitano volis eldoni malpermesan ordonon, laŭ kiu la ŝipoj alvenantaj el la direkto de Egiptio ne rajtus tuŝi la havenon de la insulo Galachad. Tial li planis la malpermeson, ĉar tre multaj, anglaj oficiroj, traveturantaj, riĉaj komercistoj kaj diplomatoj lasis sian monon ĉe la verdaj tabloj de la kazino de la insulo."

Kia venko estus, se li povus malkaŝi ĝin. Tiel, ke li skribus la aferon en unu artikolo, ke Grey, Gorĉev kaj paŝao Emin, antaŭ ol ili estus implikiĝintaj en la skandalon de la kartludado, ili endanĝerigis iel la ekziston de la kazino Galachad. Kiel ĉefartikolo! Demando, kiu estas ankaŭ respondo: ĝi estas Galachad, malproksime de la viktimoj, tamen la sola krimulo! Se la publiko postulas kaj diras tion, ĝi solviĝos per si mem. Ĝis tiam ne. Tiu principo de Bourin estas tre bona!

Nu, sed li devus pruvi pri du homoj, ke ili havas interrilaton al Galachad. Kia interligo povas esti inter paŝao Emin, la maljuna Gorĉev kaj la kazino Galachad? Diplomato, vivanta

en malproksima Turkio, ĝentlemano el Parizo, kiu neniam vizitis tiun regionon.

Unue ni esploru la aferon de Gorĉev! Laŭ Nedda, ŝi estis 13 jara, kiam la tragedio okazis. Ĵurnalo post ĵurnalo mi foliumis rapide, aŭtomate kaj mi rigardas, rigardas…

Diablo forportu ĝin!

Ĉu diablo? En tiu momento, kvazaŭ vokite, la foto de la baroka domo estas antaŭ mi.

“Neniu aĉetas la loĝdomon de d-ro Aleksandro Gorĉev, mortinta inter tragikaj cirkonstancoj, kiu staras sur la bulvardo St. Honoré.”

Ĝorĉev! Mi foliumas…

Per grandegaj literoj estas skribite sur la unua paĝo de la antaŭa numero: “D-ro Aleksandro Gorĉev mortpafis sin hieraŭ vespere.” Sub ĝi per malpli grandaj literoj: “La konata, rusa akvokato, vivinta en emigracio mortigis sin.”

Kaj jen estas la nomoj! Liaj gefiloj Nedda kaj Ivan! Krome mi eksciis, ke ĉiuspecaj flustradoj devigis lin fari tion. Tio estas vera, ke anticipe li gajnis fabelan monsumon per kartludo, sed post lia morto evidentiĝis, ke li donis tiun por karitataj celoj ĝis la lasta centimo. La afero estas des pli stranga, ĉar la ĝenerale respektata d-ro Aleksandro Gorĉev ne estis riĉa homo.

Mi elŝanceliĝadis sur la koridoron. Kio ĝi estas? Kiel li renkontas la graviton de la baroka vilao? Kiu unue pere de sinjoro Vanek, poste Ŝebao, fine Nedda devigas min fari ion, kion povas fari nur mi.

Eh, stulta superstiĉo!

Sed ĝi estas tiel! Jen mia vivo implikiĝis iel kun la legia romano kaj la tragedio de la familio Gorĉev, knedite en strangan mason.

Kaj, nun jam mi ne povas malhelpi, ke mi iru ĝis la fino de la mondo, rilate la barokan vilaon, ĉar nun jam mi scias ankaŭ tion, ke mi elprenis malnovan ĵurnalon el jako, pendanta en la lavĉambro, kaj sinjoro Vanek avertis min, ke ĝi estas tiu de sia mastro. Oni skribis en, ke Ivan Gorĉev malaperis en Nico pro kartlud-skandalo.

Mi reiras kaj legas plu:

Ĝi tekstas jene: “La plej bona amiko de la mortinta Gorĉev, grafo Vlasta… ĉeestis la katrlud-partion, kaj li asertas tion, ke d-ro Aleksandro Gorĉev estas la plej karaktera kaj eminenta homo, kiu neniel estas akuzebla.”

Ho, tiu grafo Vlasta, ke li fariĝis tiel unuanombra heroo en tiu mistero…

Kie estas la kulpo ĉi tie? La terura interligo?!

Aŭ, kie estas la raportaĵo?

Ni esploru la aferon de paŝao Emin! Mi ja scias la daton parkere. “Li mortpafis sin en sia domo en Ankaro la 27-an de VIII. 192…”

Sur la dua paĝo de la ĵurnalo Paris Soir estas nekrologo. “La granda ŝtatviro, fortamana kaj ambicia, jam preskaŭ transprenis la regadon kiel ministro pri militaj aferoj, tiel li povintus realigi siajn konkerajn planojn.”

Sed tio estas malmulta. Eble mi ekscios pli multe el la turkaj gazetoj.

Mi iras al la turka redaktejo. La oficejo konsistas el kvar-kvin ĉambroj. Estas granda kaoso, kaj mi sukscesas persvadi ilin nur post nekredebla kverelo, ke ili lasu min serĉadi inter la malnovaj jarkolektoj, ĉar nomon nun jam mi ne mencias, nur daton.

Nu, tio estas alia! Preskaŭ la tuta gazeto skribas pri paŝao Emin kaj pri lia subita sinmortigo. Kaj ok diversaj mapoj. Arabio, Sirio, Persio, kun kiuj la paŝao faris certajn politikajn traktadojn. Fine multe da insuloj kaj inter ili… Jes! Eta makulo:

Galachad!

En taŭga momento mi elŝiras la folion, kaj mi iras en la kafejon Globe. Ribári estas bezonata al tio! Li kartludas.

– Mi ŝatus paroli kun vi por momento.

– Transprenu miajn kartojn, kaj ludu anstataŭ mi…

– Temas pri tre grava afero, la partenroj pardonos vin por minuto. – Ribári rigardas al ili elegante. Ili kapjesas moroze, Ribári mansvingas, kiel arkiduko, kaj li venas kun mi.

– Kion vi deziras de mi?

– Mi bezonus iun, kiu parolas turke.

– Estas turko en la kafejo Romo, venu, mi gvidos vin tien. Cetere mi malgajnas en la kartludo.

Longbarba, blankhara sinjoro estas tiu certa turko en la kfrejo Romo. Ekvidinte Ribári-on, li signas per siaj du fingroj la monon. Ribári mansvingas, montras sur min kaj foriras. La turko tradukas la tekston por tri frankoj. Sed oni ne temas pri Galachad. Li turnadas, rigardas la gazeton, fine li

konstatas, ke Galachad estas iu el tiuj insuletoj, kiun laŭ la plano de paŝao Emin ili devintus okupi. Se li fariĝus la ministro pri militaj aferoj, li estus okupinta ĝin, sed dume li implikiĝis en ian aferon de kartludado, li gajnis nekredeble multe da mono kaj mortpafis sin.

La interrilatoj komencas elformiĝi. Bankoficisto mortigis sin pro perdo de kartludo. Oni volas sekretigi la detalojn kaj la nomon de la kartlud-klubo. Paŝao Emin planas okupacion. Antaŭ ol li povintus fari tion, kartlud-skandalo... sinmortigo. Provincestro Grey volis eldoni ordonon rekte kontraŭ la kazino. Gajno per kartludo, flustrado, sinmortigo.

Sed mi konas nur la samajn antaŭaĵojn ĉe Gorĉev. Sed mi devas scii ankaŭ aliajn aferojn. Kian rilaton havis Gorĉev al Galachad?

Li havis! Jen estas la bildoj! Kaj la juna frato de kolonelo Grey en la domo de Gorĉev. Mi parolis tie ankaŭ kun paŝao Emin. Kion ili faris en la baroka vilao?

Mi reiris en la bibliotekon.

Mi tralegis denove la artikolojn. Mi foliumadas la nun jam konatajn numerojn de la gazetoj. Kaj jen mi trovas inter la okspeca mont-anoncilo:

“La ludkazino Glalacha sciigas kun sincera kompato, ke nia publike respektata, ŝatata prezidanto mortis inter tragikaj cirkonstancoj.”

Nu, kio ĝi estas nun?

Ĉu ankaŭ la prezidanto de la kazino mortpafis sin, kaj mortpafis sin iu, kies agado estis evidente danĝera al la kazino.

Ĝi ankoraŭ ne estas interrilato, mi sentas tiel, ke paŝao Emin, kolonelo Grey estis kontraŭ la kazino. Sed Gorĉev estis flanke de la kazino. Kial li mortigis sin? Mankas ankoraŭ ĉenero. Sed la ĝis nunaj indikoj jam sufiĉas al la skribo de la artikolo.

Anticipe mi ankoraŭ parolos kun Bourin.

Mi montris al li la ĝis nunajn indikojn, kaj mi diris, kion mi ŝatus rezultigi.

– Vidu, juna amiko mia, unue mi kompletigos viajn indikojn, ĉar ankaŭ mi trovis ion – Li transdonis flavan ekzempleron de la gazeto.

Mi legis mirante la substrekitajn frazojn.

“Post la morto de Jazmiroviĉ Gorĉev, d-ro Aleksandro Gorĉev heredis la insulon Galachad. Li nuligis la kontrakton kun la konata kazino, funkcianta sur la sinsulo jam la tagon de la transpreno de la heredaĵo. Laŭ la kontrakto oni devas fermi la kazinon Galachad ne pli ol tri jaroj.”

Estas evidente. Kiam Gorĉev mortigis sin, la nova heredanto reprenis la nuligon de la kontrakto.

Jen estas la interrilato! Ĝi jam estas granda afero, se oni tute ne konjektas, ke malproksime de la kazino, kiel implikas Glalachad iun, ke li estas trompludisto.

– Jam ankaŭ mi aŭdis pri tiu kazino – daŭrigis Bourin trankvile. – La koloniaj oficistoj, altrangaj homoj veturas al la belega insulo, kie oni ludas ruleton kaj aliajn hazardludojn. Antaŭ kelkaj monatoj mi atakis en artikolserio la ludkazinojn sur la Mediteraneo. Kaj via artikolo donos la finofaran baton. Ĉio estu skribita en ĝi! Sed mi esperas, ke vi estas klarvida pri tio, ke ni nun ne alfrontos trampan vagabondon, kiun via

policestro arestos. Nun ili silentiĝos iomete, sed ŝajnas, ke ili havas ĉiuspecajn rimedojn. Estu via devo, ke la afero ne estingu, kontrolu ekzemple… Jes, ĝi estas bonega ideo… Esploru, kiuj mortigis sin el inter niaj koloniaj oficiroj aŭ oficistoj en tiu regiono dum la pasintaj jaroj… Post unu monato okazos la reelekto de la funkciuloj… Mi esperas, tiam mi povos malpermesi al la francoj… Mi publikigis en la artikoloj, oni devus organizi bojkoton konsitantan el anlgoj, francoj, trurkoj, grekoj kaj el la aliaj, tie vivantaj nacianoj kontraŭ la insulo Galachad kaj similaj ludkazinoj. La sinjoroj scias, ke temas pri mi! Sed ili provu likvidi min en Parizo. Mi opinias, ke mi estos tro malmola nukso.

La afero preskaŭ ekzaltis lin, kiel li ĉiuflanke ĵetis lumon sur la pluajn farendaĵojn, ĉio ĉi montris, kial estas tiel fama redaktoro Bourin…

Kiam mi preterpasis la kason, okulvitra homo staris tie, kaj li alprolis min:

– Mi gratulas vin, sinjoro Almási, retroire oni altigis vian salajron duobla.

6

Dum tagoj mi ne eliris el mia ĉambro. Mi devis koncentri mian tutan forton al la solvo de la tasko.

Kaj mi skribas, skribas, skribas…

Jen estas apud mi ĉiu foto, ĉiu iama novaĵo kaj la levita demando: kia infera tragedio mortigis tiujn tri homojn, kiuj signifis la neniigon de la kazino Galachad?

Titolo: Galachad, la insulo de la morala morto!

Mi finis mian arikolon. Mi legas ĝin nove-denove. Kelkloke mi korektas tion. Mi estas kontenta. Ĝi estas akra, provoka kaj tamen objektiva. Akuzakto kaj pledado samtempe. Ĝi levas la demandojn kaj respondas tiujn. La ceteraj jam apartenas al la polica esplorado, kiu klarigos facile ankoraŭ la mankantan ĉeneron.

Estis granda tago!

Mi enpaŝis al Bourin kaj eklevis mian ĉapelon profunde. Li kapbalancis, iom kuntiris sian maldekstran okulon malantaŭ la fumo de la cigaro, kaj proksimume li jam konjektis pri la ruĝvanga junulo, salutanta lin per hispana riverenco, ke tiu diros mirindajn rezultojn al li. Per sia iom supereca nazvoĉo, kiu neniam estis malamikema, li parolis al mi kun sia kutima trankvilo, kiu plie estis homa digno.

– Ĉu vi kiunportis ion?

Kvankam li sciis bone, kion mi kunportis. Tre bone!

– Mi kunportis artikolon, sinjoro ĉefredaktoro. Hodiaŭ mi transprenis mian duamonatan salajron, kaj mi petas la asignon aparte de sinjoro ĉefredaktoro por tiu ĉi publikaĵo.

Li legadis la paperaĵon trankvile fumante. Fine li ekparolis per la same ĝentila kapvoĉo.

– Dek mil frankoj ne estas multa por la artikolo, kaj vi ricevos ankaŭ la du mil frankojn pormonate. La pli novan pomontana fiksan salajron ni priparolos poste, ĉar ni havas pli urĝan aferon…

– Mi petas vin… – mi respondis malespere.

– Ni devas trinki kelkajn aperitivoj je tiu artikolo – li diris.

El la kafejo Dome, kie mi paroladis longe kun Bourin, mi rapidis al Nedda.

Mi trovis ŝin hejme.

– Mi jam pensis tion, ke vi koleras min – ŝi diris kun brilantaj, ridantaj okuloj.

– Nedda, venu kun mi, mi petas vin – mi diris, kaj mi jam tiris ŝin post min, preninte ŝian manon.

– Kio okazis al vi, Petro?

– Vi tuj ekscios tion – kaj mi mansignis al taksio.

Ni ensidis, kaj mi tiris ŝin al mi.

– Vi scias bone, Petro – ŝi klinis sian kapon malgaje, – ne estus permesate fari tion… mi… mi…

– Bone – mi respondis, – mi atentos ne kompromiti vin. Kvankam… nun… jam… ne devus…

– Kio okazis?

– La ĵurnalo Parizo publikigos mian ĉefartikolon morgaŭ, kaj la artikolo estas tiel sensacia…

– Kion vi skribis?

– Ĉu mi diru, ke temas ankaŭ pri via patro? Ĉu mi diru, ke ĝi iome-duone rehabilitos lin?

– Ĉu vi rakontos al mi, kion vi skribis?

– Mi ne povas fari tion, Nedda. La enhavo de ĉefartikolo la posttagmezon de la antaŭa tago estas la plej granda sekreto.

– Diru… rakontu… – ŝi kroĉis sin al mi spiregante.

Ŝi ŝoviĝis de mia brako ĝis mia kolo. Mi ne povis defendi min kontraŭ tio.

– Ĝi temas pri tio, ke via patro estas honesta homo! Ne trompludisto, sed sinjoro! Ĝisosta sinjoro!

Bonŝance la aŭto haltis, ĉe la redaktejo.

– Estas malpermesate paroli eĉ unu vorton pri tio. Vi certe legos ĝin en la matena gazeto sur la unua paĝo. Nun atendu minuton. Ĉu bone?

Mi eniris por transpreni la monon. Mi puŝiĝis al Kupro.

Li frapetis mian ŝultron afable.

– Vi estas bonega knabo, Almási. Hodiaŭ mi eksciis, ke mi estis azeno, ĉar vi kaj Ribári blagis min. La cetera estis hazardo.

– Nu, jen vidu! Mi ne akceptis la monon.

– Vidu, amiko mia Almási, nun mi prosperas. Tamen vi devus akcepti tion. Jen prenu ducent frankojn!

Preskaŭ li donis tion al mi perforte.

– Momente mi ne bezonas ĝin, mi havas iom da asignita mono ankaŭ ĉi tie.

La dekmil frankoj jam estis je mia dispono ĉe la kaso de la ĵurnalo Parizo. Kvazaŭ mi ne scius, ke Kupro staras apud mi, mi nombras la monon, mi adiaŭas la kasistinon kaj iras.

– Jen vidu jam… Mi forgesis vin por momento… Nu, amiko mia Kupro! Mi atendos vin morgaŭ… (Li ne povis ekparoli ĝis

nun.) Ĝis revido…

En la aŭto mi ankoraŭ turniĝis, kaj mi neniam forgesos la vizaĝon de Eŭgeno Kupro, li rigardas al la aŭto kun tute malfermita buŝo, ambaŭmane kaptinte siajn tempiojn.

IV-a ĈAPITRO. Skandalo en la kazino

1

Nun jam ni devis ĝisatendi la matenon!

Unuavice mi kolazionis kun Nedda inter arboj kaj floroj, en iu belega sukeraĵejo de Parizo.

Sed nenio povis malhelpi nin en tio, precipe dum tia pompa posttagmezo, ke ni kverelu, sen ni havas emon ĝuste al tio.

– Mi ne rajtas diri pli multe. Kion mi faris ĝis nun, ankaŭ tio estas preskau ĵurnalista krimo, ke ĉefartikolo, kiu aperos sekvonttage, la antŭan tagon de la apero, ĝi estu objekto de parolado. – Petro… – kaj ŝi komencis karesi mian manon.

Poste ŝi ploris iomete, sed ŝi sentis kun sia bona instinkto, ke ĉiu plua provado estas vana, ŝi do proponis, ke ni promenu en la ĝardenon Luksemburgo.

En la ĝardeno Luksemburgo, ĉar Nedda havis ian urĝan aferon, baldaŭ ni devis adiaŭi. Altirinte ŝin, mi ekkisis la junulinon, kaj ŝi forrapidis.

Poste mi staris tie sola, kaj mi pensis pri tio, kion fari ĝis mateno?

Aŭ ĝis aŭroro. Kiam la unua gazetvendisto, la unua heroo de la triumfo, efektive portos la rezulton de la venko: Mian Ĉefartikolon, en tiu urbo, kie Bourin publikas dudek jarojn!

Mian ĉefartikolon!

Sed kion fari al tiu mizera, nevenkebla, nokto da tempo? Mi havas dekmil frankojn, kvankam centmil aŭ cenmiliono da frankoj estus vana. La tempo estas mono, sed la mono ne

estas tempo. La tempo estas nevenkebla. Neaĉetebla, neprokrastebla. Ties pason povus influi nek la kuna forto de la tuta mondo.

La dudek tri jara Almási vizitis dancamuzejon kun studenta timemo. La dancamuzejo estas tiu loko, kie miaspeca homo estas la plej okulfrapa en la praktiko, li estas timida gasto.

Nu bone! Tie estas la amuzejo La Poule! Ni rigardu ĝin!

Ĉio bolis ĉirkaŭ mi! Mi estis dudek tri jara! Mi skribis ĉefartikolon! Alia solena momento estis por mi, kia la unuan fojon en mia vivo, sen ĉiu financa konsidero, en publika loko, mi prenis la menukarton en mian manon! Kompreneble mi mendis tuj ĉampanon. La vespermanĝo jam okazis en pli agrabla ĉirkaŭaĵo, en tiu ĉi nekutima loko, ĉar venis la kuraĝigantoj, la helpantoj, kiuj sciis pli multe pri mi, ol mi mem, kiam mi enpaŝis: la karaj, parizaj virinoj!

Ili ĉirkaŭis min, ni trinkis kaj…

Poste la lumo turniĝis kolore, ni trinkis multe da ĉampano, sed mi preferas la brandon, do la tuto estas distriĝo, nudaj ŝultroj, juveloj, mallaŭta muziko, tie kaj ĉi tie laŭta rido, ĉio ĉi miksiĝis en ian, konfuzan, kapturnan staton.

Kaj eĉ por momento mi ne sentis, ke mi liberiĝis de la urĝa premo de la triumfa aŭroro.

Poste la kanboj venis en mian kapon. Mi pagis kaj entaksiiĝis.

– Al Frusy a Boit! Sur la placo Pigalle! – mi kriis kun turniĝanta kapo.

La ŝofor ekveturis. Estus bone viziti Reneon Kárpát. Se necese, nun mi povus helpi ilin, kaj eble ili scias ion pri

Sebao. La rolo de Sebao en Parizo estas enigma. Li malaperas konstante. Krome li havas armen obejkton, kun la sepflama insigno de la legio, kiu kaŭzis tiom da komplikaĵoj…

Mi eltaksiiĝas sur la palaco Pigalle. Trankviligas min la olda placo Pigalle, kie la ĝisosta Parizano amuziĝas. Nur la ĝisosta parizano troviĝas dumtage en la proksimo de Champs Élysées aŭ Operdomo, kie svarmas eksterlandanoj, elkore mi ne ŝatas tiun ĉirkaŭaĵon. Nek la fremdulojn! Ĉi tie sur la placo Pigalle estas alie! Oni ridas bone kaj teruriĝas elkore dum la hororaj terurdramoj en malmultekostaj varieteoj. Oni evakuis ĉi tien el la urbopartoj, invaditaj fare de la eksterlandanoj sian gajecon, konservitan por sia privata vivo. Ĉar oni devas estimi la turistojn, diablo forportu ilin! Tiuj kunportas la monon, kaj ĝi estas antaŭ ĉio, do la apoteke multekosta interna urbo estu ilia. Ĉi tie estas bone, sur la simpla Pigalle, ĉi tie ili estas hejme. La piedirantoj ne estas ĉifonaj kaj ne elegantaj, nur tiel parize trivitaj, ĉar saĝa homo vestas elegante nur sian edzinon. Tiel do li trinkas bieron, kriegas ŝercojn, li eniras sen fanfaronado en kiun ajn dancamuzejon post la laboro, portante ĉiutagan vestaĵon, kaj la plej granda mokincito estas tio, ke li fajfas, se plaĉas io al li, kaj li repostulas sian monon aŭdinte falsajn sonojn.

Mi trovas la dancamuzejon Frusy a Boit. Antaŭ ĝi estas tabulo, kiu reklamas Kolonelon Kárpát, la iaman kapitanon de la cara gvardio, kiu prezenttas originalajn, rusajn kaj kaŭkazajn popolkantojn. Kie lernis Kárpát originalajn, rusajn popolkantojn?

Tute neparolante pri kaŭkazaj?

Enpaŝinte en la ejon mi devas halti konsternite. Timige fremad, tamen bone konata homo proksimiĝas al mi, tute ne

homo, sed aperaĵo, kun blonda, granda barbo, kun longa hararo ĝis la nuko, en stranga, rusa ĉemizo de sanktulo aŭ frenezulo, ĉe kies trunko pendis loze ligita ŝnuraro kun kvastaj finaĵoj. Bona Dio, ĉu li estas Reneo Kárpát? Sed kiel li aspektis?! Kiel Leo Tolstoj, la ermito de Jasnaja Poljana, aŭ eĉ plie, kiel Ripp van Winkler en la tria akto de la opero… Li petis min, ke mi ne faru sensacion, li devas roli tiel, laŭ la opinio de la orkestresrto kaj laŭkontrakte. Li estas kantisto de tango-kantisto kaj ludas sur ukulelo, en violkolora lumefekto de reflektoro, li prezentas refrenojn tra funelo, tamen li komponas operojn… Li aŭdis, ke ankaŭ mi havas laboron. Mi eksidu kaj aŭskultu lian programon.

– Mi petas vin – li diris embarasite, ruĝiĝinte ĝis la oreloj, – ankaŭ Maria Pataki estas ĉi tie… Ni kutimas kanti dueton ĉiuvespere. Se tio ĝenas vin, nur diru, mi refaros ĉion.

– Ba, oldulo mia – kaj mi frapetis lian ŝultron ridante – jam delonge ĉio estas kaputa. Mi nur povas ĝoji pro via rolo.

En la fumplena, brua, mucida, vingusta ejo ni puŝadas aliajn, kaj oni puŝadas nin. La paca, bonhumora homamaso drivas nin antaŭen.

– Petro!

Maria Pataki haltigis min.

Ŝi kutimas kanti ĉi tie, kiel la gasto de Reneo Kárpát, laŭ tiu konsento, ke eble ŝi povas eĉ vespermanĝi. Tio dependis de ŝuisto. Kaj baldaŭ vere enpaŝis silur-liphara ŝuisto, vestita parte per svetero, tute ebrie. Grandegaj manikoj pandis el sub lia jako ĝis la pinto de liaj fingroj, kaj li portis brunan artistan kravatron. Kiam Kárpát ekvidis ŝin, li diris al Maria:

– Jen estas via vespermanĝo.

Maria mendis la vespermanĝon, kaj la koncernulo tuj kriegis pugne batante la tablon, ke li volas aŭdi Volgajn kantojn.

Mi paroladis kun Maria. Objektive, amike. Nur simpla simpatio restis el la amo.

…Ĉi tie agadis ankaŭ Rudolfo Schalk Zombori, kiel rapid-desegnisto. Estas fakto, ke li desegnis eksterordinare rapide, sed li apenaŭ klopodis pri tio, ke la bildo similu iomete al la modelo. Li anstataŭgis tiun bagatelon kun tenera ĝentileco, kaj li eternigis ĉiun bela, juna, kun tia rezulto, ke ĝi signifus veran revolucion, se vi farus tion sur la tereno de kosmetikado. Malgraŭ tio, ke li cedis el siaj artistaj principoj, lia monoklo eĉ nun streĉiĝis orgojle en lia okulkavo.

– Kio estas al Ŝebao? – mi demandis de Zombori.

– De kiam li malaperis, mi ne vidis lin. Kvankam li scias bone, ke mi bezonas mian ŝalon. Mi malvarmumas facile.

Ni ne povis paroladi plu, ĉar oni estingis la lampojn. Aŭdiĝis aplaŭdo… La dirigento turnis sin al la publiko, kun barbo ĝiszona kaj solena vizaĝo. Li salutas la publikon kun simpla “Zdravstvujtje”. Kaj mallaŭte li anoncas la titolon:

Zarusnja, ho Zarusnja.

Kiel li scias ruse?

Ŝajnas, ke oni ŝatas tiun rusan kanton, ĉar oni interflustradas ekscitite. Sed tuj Reneo Kárpát, je mia plej granda surprizo prezentas la sekvan kanton:

Nur unu zarusnja estas en la mondo

Volgo, Volgo mia belega paro…

– Sankta Dio! – mi flustras al Zombori. – Ĝi ja estas la kanto, kies titolo estas Nur unu knabino estas en la mondo.

– Pst… Ĝi estas la kanto Zarusnja sur Pigalle! – flustras Zombori.

Kaj mi aŭskultis ĝin konsternite, miaj haroj stariĝis, kiel li daŭrigis.

La bona Dnjester, ve, kiel amas min

Ho, Zarusnja al mi vin…

Kaj malgaje muzikaĉas akompane la ukulelo, kaj la voĉo de Kolonelo Kárpát tremolas, konvene al la plendinda, rusa kanto. Freneza ovacio! La Kolonelo dankas la aplaŭdon per aldono, li metas sian dekstran manplaton sub sian nukon, kaj li kantas kun svingiĝantaj genuoj:

Sevastopolon ni devus iri

Virmeleagron ni volus akiri

Lante, trojko, truas la korb'

Elfalos la Volgo-virkok'

Kaj li aplaŭdas, piedbatas, diras, hej, li turniĝas kun krucitaj brakoj, kaj ambaŭmane li frapas sur la plankon kun la maksimumo de sia bonhumoro, fine li ĝojkrias en rapida kanto “hej, hoj, Lina, en Vladivostok' la anas' estis malaltpreza! Hej!”

Kaj li stamfis.

Ĝi tre plaĉis la la publiko, kvankam estis iu, kiu multe pli taksi la kanton Supre de la ondanta Volgo

La rolado de Kolonelo Kárpát komence tre surpirzis min, sed baldaŭ mi alkutimiĝis tion, kiel en Parizo, sed precipe sur Pigalle oni alkutimiĝas al la plej strangaj cirkonstancoj post paso de iom da tempo.

Dume alvenas la mondfama, hungardevena film-ĉefreĝisoro kun sia stabo, kaj kun li venas la ĉiopova ĉefdirektoro, kiu estas malata homo kun kaprobarbo. Knalas la korko de la ĉampano, flugas la neĝbuloj kaj la paperserpentinoj. Blankbarbaj, maljunaj sinjoro portas turbanon aŭ du centrimetran pajloĉapelon, kaj la reĝissoro pustulas pugne batante la tablon, ke Kolonelo Kárpát kantu la kanton, kies titolo estas Siberio surĉiele flugas hejmen trankvile, krome la ŝatatan kanton de la ĉefreĝisoro: En Orosháza ne estas Volgo, nur du. La ĉefreĝisoro vizitis ĉi tien ĝuste pro tiu kanto, ofte kun siaj elegantaj, budapeŝtaj konatoj. Antaŭ ol ili enpaŝus, li disdonis pingletojn al la membroj de la societo, kaj tiuj devas pikadi sin men dum la prezentado, ke ilia rido ne vanigu la karieron de Reneo Kárpát. Kárpát jam estas morte laca, sed li jam finas ankaŭ sian lastan programeron, laŭkutime per rapida kozaka danco, krucinte siajn brakoj, kaŭrante kaj ĝojkriante, ke “Rara Dnjester, rara muzik’, rara car’.”

Fine de la sovaga, kaŭkaza, vigla kanto Ribári diris al Zombori rekone pri la Kolonelo.

– Ĝi estas bela plenumaĵo de la kapitano. La francoj povus malsatmorti ĉe ni, ĝis oni persvadus mian avon al tiaĵo. Kvankam la olulo estas du jarojn pli juna, ol Kárpát.

Kaj tiam haltas iu kaj metas sian manon sur mian ŝultron.

– Mi serĉas vin, Petro…

Ŝebao!

– Ankaŭ mi serĉas vin jam delonge! – mi diris ekscitite.

– Kie ni povus paroladi?

– Trankvile restu ĉi tie – diris Ribári, – ĉar mi devas konsulti kun miaj sekundantoj pri la duelo.

Li tuj flankenvokis Kolonelon Kárpát kaj Zombori-on.

Sekvan tagon ni siiĝis pri la rezulto de la duelo. Ĝi okazis jen tiel:

La duelantoj staris vid-al-vide kun akra glavo. Sinjoro Vanek decidiĝinte kaj pale.

Poste venis Ribári. Li kondutis tre nervoze. Li fumis cegaredon post cigaredo, kaj konstante prokrastadis la duelon, ke lia glavo tuŝis la teron, oni seninfektigu ĝin kaj konstante fiksrigardis sinjoron Vanek, kiu staris rigide, kiel statuo, en iu mano kun la glavo, en la alia sia pantalono.

Kiam aŭdiĝis la krio “ek”, kaj sinjoro Vanek stamfis, Ribári retropaŝis, mallevis sian glavon kaj diris, ke li sentas fortan korbatadon, ili atendu iomete. La domprizorgisdtaro ridetis malestime. Oni donis iom da akvo al Ribári, sidigis lin, poste li ekstaris denove… Sed Ribári forĵetis la glavon, kaj kriis, ke la sekundantoj estas friponoj, li subtenas sian vidvan patrinon, li estas ankoraŭ juna por morti, li ne lasas buĉigi sin fare de tia damaĝbesto… B. Eduardo – li kriis – ĉu vi volas mian sangon?!.. Do mortigu min, puŝu vian glavon en min, estu muranto de via plej bona amiko…

La konduto de Ribári okulvide kortuŝis sinjoron Vanek kaj diris, ke li kontentiĝos per la pardonpeto de la junulo. Ribari dankis tion, kaj pardonpetis solene, kaj la ekstere atendanta sinjorino Tourtelette ĵetis sin al la kolo de sinjoro Vanek kun la jena ekkrio “heroo mia”.

Mi do restis en duopo kun Ŝebao.

– Mi scias, ke vi lasis ĉe mi ian objekton el via pakaĵo, kion oni serĉis ĉe mi. Pri tio mi volis paroli kun vi.

– Jes, sed bedaŭrinde ĝi malaperis. Ĝi apartenas al mia vundita amiko…

– Al la frato de Nedda.

– Vi jam scias, des pli bona estas tio. La knabo vokis min, kiam li alvenis, kaj li enloĝiĝis en la teretaĝon de la vilao vundite…

– Atendu! Foje mi venigis la policon…

– Mi estis tie je duonpaŝa distanco de vi – li diris ridetante. – Tiu kompatinda cerbmalsanulo, kiun kuntrenis la frato de Nedda kaj helpis pansi Ivan-on, li sukcesis venigi vin subite. Mi vidis el malantaŭ la pordo, ke vi kuregias al la polico, tiel mi suprenportis Ivan-on kaj la frenezulon en la ĉambron de Nedda.

– Tiam mi vidis la paŝaon ĉe la fenestro denove… Ĉu via amiko mortis?

– Ne, li nur malbonfartis, mi devis transporti lin en la hospitalon, kaj tiun nokton mortis tie la juna frato de kolonelo Grey.

Mi ne plu eltenis la fumon, la atmosferon de la brua ejo. Ni adiaŭis. Mi pensis pri Nedda kaj pri la ĉefartikolo. Forlasinte la ejon ebriete, vertiĝante, mi iris rigardi la barokan vilaon. La malnovan, barokan misteron.

Mi rigardis la lavĉambron, la fenestron de Nedda kaj la etaĝajn fenestrojn. Subite mi vidas, ke lampo lumas sur la

etaĝo…

– Ĉu mi neniam povas vidi tiun konstruaĵon tiel, ke ne ekbrilu malantaŭ la fenestro de iu neloĝata ĉambro tiu stranga lumo?!.. Kiel mi rigardas la fenestron el inter la malgajaj arboj en griza prilumo, ia nova, stranga sento ekregas min…

La kvina fenestro! Tie mortigis sin Aleksandro Gorĉev.

Mi staras mane kaj frunte algluiĝinte al la krado, atendante la gazetvendistojn, kvankam mi scias bone… La baroka domo nun diras, ke mi estas egoisto. Pere de ĝi mi atingis ĉion sur la tereno de mia laboro, sed la Sekreto, kiu tiomfoje tiris min al si, la sekreto estas nenie. Mia ĉefartikolo estas nenio el tio, kion ĝi postulis.

Nun la fenestro mallumiĝas. La ebrieco pasas kun malvarmiĝanta sento. Miaj kapo, piedoj peziĝas kaj torporiĝas, tiu torporiĝo rigidigis min ĝis senmoveco de la morto.

…La meza pordo malfermiĝas subite, kaj iu kun grincantaj, duraj, botaj paŝoj, tiel, ke mi pensas tiun Nedda, ekiras al la pordego.

Poste tiu malfermas la kradan prodegon, la lumo de la strata lanterno ĵetiĝas sur tiun homon.

La maljuna Aleksandro Gorĉev paŝas sur la straton. La mortinta d-ro Aleksandro Gorĉev!! Jes! Liaj peltmantelo, kolosa figuro, densa liphararo, oblikvaj brovoj… Tiun homon mi vidis, klare, sur foto…

Ĝi nun tiel estas vera, aŭ malvera…

La bruo de la paŝoj silentiĝas ie… Tio okazis nun, ke mi divenis la sekreton de la baroka vilao. Mortintoj vagas en ĝi.

…Mi algluiĝas al la krado nekapabla moviĝi, dum la paŝoj de la grandega homo ankoraŭ estas aŭdeblaj. Mi ne scias, ĉu dek minutojn aŭ duonhoron mi staris tie.

Poste mi klopodis sekvi tiun Gorĉevon, pri kiu mi scias, ke li estas mortinta delonge, sed li jam tute malaperis ie en la aŭrora krepusko, kaj kiel ĉiam pli heliĝis la ĉielo, tiel mi sentis, ke la parizaj gazetvendistoj scias hodiaŭ, ke mi atendas ilin, kaj tiuj ŝercadas…

Tiel plumbe pasis la tempo

La domo pravis! Mi konsideras la aferon egoisme. Mi jam ne postiras la aperaĵon, mi esploros nenion, mi nur atendas mian ĉefartikolon.

Fine! Fine! Svarmas la gazetportistoj kun la matenaj ĵurnaloj. Mi opinias, ke tiun tagon mi estis la unua gazetaĉetanto en Parizo. Mi prenas ĝin en mian manon ekscitite, poste kvazaŭ la tuta baroka domo estus falinta sur min, la mondo preskaŭ diseriĝis ĉirkaŭ mi. Jen tio estis anstataŭ mi ĉefartikolo:

SIRO LUDOVIKO LA BANKRABISTOestas la farinto de la bankrabado en la kvartalo Montparnasse

La polico jam estas sur lia spuro.

Faliginte la gazeton el miaj manoj, mi ŝanceliĝadis al la muro, sen ĉiu penso, sento kaj kompreno.

2

Ne la timo estis mia unua reago. Mi sentis tiel, ke mi devas ridi. Stentore kaj skuiĝante! Mi imagis la malatan,

infanaspektan Siron Ludovikon kun liaj maldiketaj brakoj, pala vizaĝo, kiel li interrompas ĉe rimo traduki la poemon de Jen Ricturs, kaj li penetras bruske prirabi iun bankon en siaj manoj kun du pistoloj! Kompreneble en lia poŝo troviĝas kompleta poemaro de la afabla, pastro-poeto Benedek Virág, ke li ne embarasiĝu kaze de estrema danĝero.

Nu ne! Ĝi estas sonĝo. Kaj mi rigardas la gazeton denove. Vane: ĝi estas realaĵo. Sendube! Ĝi temas pri Siro Ludoviko. Lia lasta adreso: strato Roi Sicilie, numero 54, kaj lia antaŭa loĝejo. Kiel oni scias tion? Siro Ludoviko ja ne anoncis sin oficiale. Lia antaŭa loĝejo estis en la hotelo Portugalo antaŭ unu kaj duon jaroj, kie drinkema, facilanima pordisto anoncis lian ĉeeston, ĉar li ne sciis, kio li faras.

La novaĵo cetere estis relative mallonga, presita nur per tre dikaj literoj. Kiel la hokbastono de Siro Ludoviko. Ĉiu memoras – publikas la gazeto – tiun temeraran krimulon, kiu dum hela antaŭtagmezo, kiu penetris en la mano kun du pistoloj en la filion de la Franca Banko en la strato Billancourt, li mortpafis la kasiston kaj suboficiron, prirabinte la kontantan monon, li forfuĝis.

La novaĵo ne maltrankviligis lin eĉ por sekundo. Ĝi povas esti nur io terura kaj freneza eraro.

La bankrabado de Siro Ludoviko ne signifas grandan danĝeron. Sed malantaŭ la nepublikigo de mia artikolo povas esti io.

Maeniĝis. Nun certe ankaŭ Nedda atendas ie la gazeton. Kun mia ĉefartikolo. Mi tuj telefonas al la loĝejo de Bourin. Estas ĝenerale konata, ke li vekiĝas frue.

– Bonan matenon, ĉi tie parolas Almási…

– Kiu? – li demandis raŭke.

– Almási – mi respondas, kaj mi sentas tuj, ke estas ia problemo. – Tiu Almási, al kiu vi promesis, kies artikolon publikigos la hodiaŭ gazeto, kiel ĉefartikolon.

– Ĝi estas ia eraro – respondis Bourin heziteme, kaj sendubas, ke tio estis lia voĉo. – Mi tenas ĉiam mian promeson, se nur ia malkorekta afero ne devigas min agi alie. Ĉu vi do transdonis artikolon al la redaktejo?

– Mi transdonis tion al vi, sinjoro Bourin!

– Ĝi estas ia eraro… mi ne scias pri tio, ke vi estus transdoninta artikolon al mi. Ĝi estas ia eraro…

Mi ankoraŭ parolis.

Sed li demetis la aŭdilon! Li ne aŭdis eĉ unu vorton de mi.

Sed li donis fadenon en mian fanon. Io do okazis depost hieraŭ… Sed mi parolis nur kun Nedda… Nedda! Ŝi povintus rakonti ion! Ĉu tamen ŝi estis aventuristino?

Mi kuregas al ŝia loĝejo.

Nedda ne estis hejme. Sinjoro Vanek ne vidis ŝin de tagoj.

Mi kuregis plu. Mi trovis Ribári-on en la kafejo Globe. En la mezo de rondo. Li diris ekspertizon en diskuto pri briĝo, kaj oni aŭskultis lin muta atento, kiel la plej superan forumon.

– Kio okazis? – mi demandis, ekscitite flankenvokinte lin.

– Iu enlicitis kvin karoojn.

– Homo, temas pri Siro Ludoviko!

– Nu jes la bankrabado! – li mansvingis kaj oscedis. – Mi ridegis multe. Ĉu vi venos matenmanĝi ien?

– Nu, sed ni devas fari ion!

– Ĉu antaŭ matenmanĝo?

– Vi estas senkora ĉarlatano...

– Tio jam okulfrapis ankaŭ al aliaj. Vidu, se vi havus tiom da prudento, kiel malsana kokido, tiam nun vi ĝojus, ke iu via amiko faris sian fortunon. Vi estas envia.

– Se vi frenezumos eĉ plu, mi batos vin je la kapo per biliardbastono!

– Nu bone, mi do klarigos tion. Kelnero! Mi petas po du glasojn da mentola drinkaĵo. Ĉu vi trinkos, ne? Aŭskultu min! Se ankoraŭ tri tagojn oni sukcesos publikigi la nomon de Siro Ludoviko sur la titolpaĝo de la ĵurnaloj, tiel li estos sukcesa homo.

Fine mi komprenis ĝin. Ribári estas samtiel certa pri tio, ke Siro Ludoviko estas tute senkulpa, rilate la aferon, kiel mi. Nu, sed se tio evidentiĝos, kia rehabilitacio okazos!

– Mi jam parolis kun Reneo Kárpát – daŭrigis Ribári. – Ankaŭ la knaboj komprenis, ke mi prijuĝas la situacion bone. Je mia konsilo ili decidis ne tuŝi tiun grandegan reklamon en la intereso de Siro Ludoviko. – Li ĝemis. – Kiel bone mi povus ekspluati tion, se ĝi okazintus al mi!

– Mi ĝojas, ke ĝi okazis ne al vi.

– Ĉu vi tamen estas envia?

– Eĉ mi maltrankviliĝus! Mi ne scius certe, ĉu vi estas senkulpa?

Mi iris plu. Kien? Kien?

Komenciĝis la persekutado. Mi vizitis la redaktejon, kie oni diris al mi, ke Bourin akceptos min morgaŭ matene je la oka horo. Ili ne scias, kien li iris. Neniu scias pri mia artikolo.

Mi rakontis la tragikomikan historion de Siro Ludoviko al la okulvitra redaktoro, kaj mi petis lin kotroli tion, ĉar la afero tre maltrankviligas min.

Li aŭskultis min atenteme. Poste li mansvingis, kiam mi priskribis Siron Ludovikon. Li eĉ ridis.

Okazis ia neglektemo, rilate la aferon. La Fremdulkontrola Oficejo intermiksis la indikojn de Siro Ludoviko kun tiu de hungardevena krimulo, havanta similan nomon. Li transiris en alian ĉambron por telefoni.

Li tre rapide kaj serioze revenis.

– Mi povas fari nenion. Kaj ne implikiĝu, filo mia, en la aferon… Mi ne scias, pri kio temas, sed oni ankoraŭ neniam parolis kun mi tiel mallonge.

Poste mi iris denove al Nedda. Nenia rezulto. Sinjoro Vanek trankviligas min, ke ŝi estis hejme je la deka horo, sed baldaŭ ŝi forrapidis. Ne, ŝi ne lasis mesaĝon.

– Kio estas la sinjoro Wendriner? – mi demandis.

– Sinjoro Wendriner nun vivas vere bone!.. Mi mastro asignis cent frankojn al ĝi potage… Mi asertas, ke li estas tute freneza, kiel povus elspezi leono cent frankojn potage en Parizo? Sed mi ne povas diskuti, kiel li ordonis, mi portas ĉiutage el la kafejo matenmanĝon, paketon da cigardoj, kaj la plej deliktan parfumon en la banĉambron, kun tiu instrukcio, se ĝi elĉerpiĝos, mi aĉetu alian. Sed ĝi ne elĉerpiĝas. Tiu bestaĉo eĉ ne malfemis ĝin… Ĉiu traktas tiun bestion, kiel li volas. Li povas viziti kafejon kun ĝi. Sed kial

devas kadukiĝinta leono aboni la ĵurnalon Matin, tio estas tute nekomprenebla… Se mi ne estus vidinta mian mastron, kiam en Nico li stiris taksion, portante smikingon kaj pajloĉapelon, mi povus kredi, ke li freneziĝis subite. Tiel mi scias, ke li jam estas tio delonge… Vidu, mi ricevis ĝin hodiaŭ. Atentu, ĉar vi sonĝos pri tio.

Ĝi estis letero, en kiu la ĵurnalo Matin informas sian abonanton, nome sinjoron Wendriner, ke dum la lasta lotado li gajnis veran, unurangan ŝelkon el gumo. Portu ĝin feliĉe. Sinjoro Vanek mansvingis ĝemante.

– Mi ne kredas, ke mi povus persvadi ĝin al tio… Vi do povas imagi!

Mi adiaŭis sinjoron Vanek rapide. Nun mi volis serĉis Sebaon. Bulvardo Vilette, n-ro 9. Mi skribis poŝtkarton al tiu adreso.

Mi tuj sidis en aŭton, kaj post dek minutoj mi estis antaŭ la domo.

Antaŭ la pordego staris armita gardisto: la politika polico de Parizo.

Vespere mi revenis denove al la redaktejo. Ni paroladis pri Bourin. Dum la sekva balotado li certe eniros en la parlamentejon. Kaj li estas iu el la plej ŝanca ministrokandidato. Li havas multe da malamikoj, ĉar li ne toleras eĉ la plej malgrandan malkorektaĵon. Io estas preparita kontraŭ li. Multaj homoj diras tion. Tiom da malhonestaj homoj timas lin, sciante, ke ili povos esperi nenian indulgon, rilate la koruptadon, se Bourin estos ministro. Sed Bourin ne atentas pri la singardemuloj, kiuj avertas lin, ke multaj potenculoj, kiuj estas nur iomete koruptemaj, rajte timas lian ministrecon.

Mi sentis, ke tiu homo estas tre-tre proksime al mi, kaj mi ŝatintus defendi lin. Sed kiel kaj de kiu?

Mi sidis en la redaktejo kaj maltrankvilis pro Bourin. Mi havis malbonan antaŭsenton. Baldaŭ venis iu el la Kazino por la Oficiroj, li diris, ke la oldulo kartludas.

– Ĉu li kutimas kartludi?

– Jes – li respondis, – kaj li ankoraŭ neniam ludis ĝis nun tiel bonŝance. Li havis trifoje flösch-on unu post la alia… Kio estas al vi?

Ridinde. Kio estas al mi? Preskaŭ mi falis en histerian staton. Mi elŝanceliĝadis el la redaktejo. Kio strangolas kaj tolporas min pro la teruro?

Li havis bonŝancon… Sed la granda bonŝanco signifas la morton! Kia stultaĵo ĝi estas…

Mi ne sciis, kiel pasigi la tempon.

Mi iros en la hotelon kaj enlitiĝos. Mi ekscios ĉion morgaŭ.

Reveninte en mian ĉambron, kaj antaŭ ol malvesti min mi vidas, ke la tirkesto de mia noktoŝranketo estas malfermita. Multe da dokumentoj estas en ĝi. Letero kuŝas sur la unua paparfolio:

“Ne maltrankviliĝu, vi, idioto! Estas nenia problemo. Jen mi sendas la lastan daŭrigon, kaj mi brakumas vin. Ludoviko.”

Siro Ludoviko skribis!

Mi ne estas dormema. Elpreninte la romandon de Siro Ludoviko, mi komencis legi tion. Estis ĉirkaŭ noktomezo, kiam mi finis ĝin.

Venis en mian kapon, ke la politika polico eble tial serĉis la ruĝan kajeron, ĉar en tio povas esti ia militista sekreto. Komenciĝis do la persekuto por akiri la ruĝan kajeron. Kaj ili eble povis diri tion nek al Ŝebao, ke la kajero estas grava.

Kiel fulmo, tiel klariĝis la enigmo antaŭ mi!

Oni volis kapti Siron Ludovikon pro la kajero, sed ili ne rajtas publikigi tion, ili do elpensis ian mondfman krimon, suspektante lin, ke li estu arestata dum dudek kvar horoj.

Sed kie en la infero li estas?

Kiel diable trafis tiu dokumento ĉi tien?

Jen vidu! Ankoraŭ du apartaj paperfolioj troviĝas en la tirkesto. Mi elprenas kaj komencas legi tiujn. Mi paliĝas, la sango malleviĝas el mia vizaĝo, kaj kunpremiĝas mia gorĝo pro ekscitiĝo. Oh, Sinjoro! Jen ĝi estas!

Je la kvarona horo post noktomezo mi kuradis, kiel amoklo tien-reen por voki taksion, kaj mi diris al la ŝoforo:

– Kazino por la Oficiroj! Vi ricevos mil frankojn, se vi zorogos nek pri puno, nek pri nenio.

Jen estas la Kazino. Mi suprenkuras. Estas ia balo. Mia spiro haltas en la vestiblo. Mi freneziĝis. Kio ĝi estas?

En angala uniformo staras tie… kun balteo kaj ordenoj.

Sinjoro Vanek!?

Kiel?!.. Mi ne kuraĝas alparoli lin… Sed nun estas nenia dubo, li levas alten sian manplaton kun majesta movo:

– How do you do, mi sweetheart? Ĉu ankaŭ vi kutimas viziti ĉi tien?

Mi frotas miajn okulojn. Ĉu eble la ŝoforo veturigis min al la maskobalo de la domprizorgistoj? Mi volas eniri en la halon. Iom kuspanaza junulo kun infana vizaĝo alpaŝas min kaj prenas mian brakon. Sankta Dio! Li rompos ĝin.

– Ne moviĝu, faru nenion, ĉar mi frakasos vin!

– Sed…

– Mi estas Ivan Gorĉev… Vi povas eniri malrapide. – Ni eniris kun sinjoro Vanek! Rimarkinte min, Bourin mire rigardas al mi. Multaj homoj atentas la ludantojn ĉe tiu tablo. Oni ludas riskante nekredeblan altan monsumon, kaj la ejo estas bura pro la bonŝanco de Bourin. Nun subite proksimiĝas iu al la tablo, alta, civile vestita homo inter la multe da vesperfestaj roboj kaj uniformoj. Gorĉev ekprenas la brakon de sinjoro Vanek, kiel startigisto, kiam li signalas kaj diras: “Nun!”

Sinjoro Vanek paŝas al la tablo, samtempe la civile vestita homo eksidas:

– Pardonon… Jes, mi pensas, pardonon – li diras kaj rigardas al Gorĉev, ĉar tiu verdiĝas pro kolero, li diras tion mallaŭte. – Bone, bone… ĉu eblas nek demandi? – Ĉiu turnas sin ce la tablo al li, kaj li ekparolas jene: – Mi, se mi memoras bone, estas kolonelo Grey, kaj mia frato mortpafis sin post simila ludpartio. En Kairo… Jes, mi pensas, ke Kairo estas en ordo…

Vlasta – li estis la viro en civila vestaĵo – balbutaĉis ion.

Sed tiam jam li staris blanka, kiel la muro. Kaj li rigardas sinjoron Vanek dirante:

– Ĉu vi kuraĝas min, ĉu kuraĝas min…

Sed nun jam oni ne povas reteni min, mi kaptas amason da ludkartoj:

– Per tiuj vi kutimas murdi, vi, fiulo!

Kaj mi batas tutforte ne lian vizaĝon kun la ludkartoj.

La ordo ĉesis, Vlasta saltante estis ĉe la vitra pordo

Sed li haltas! Li ambaŭmane kaptas al sia gorĝo kaj ekŝrikas! Kaj li staras tie, kvazaŭ mense konfuzita:

Aleksandro Gorĉev enpaŝas tra la pordo!

Kun siaj brovoj, barbo, cikatro, similaj al tiu de Mefisto, majeste, kia li estis iam en la realo.

Ankaŭ mi sentas ian tute malvarman frostiĝon. Vlasta dorseniras…

Ŝajnas, ke li freneziĝas. Li ekŝrikas kaj… En la konsterniĝo de terura tintego li saltas kapantaŭen al la malfermita fenestro kaj falas sur la straton…

Du virinoj svenas, kaj multaj homoj staras falve, kiel vakso, kiuj konis la maljunan Gorĉev-on, kaj tiam Ivan Gorĉev fine ekkrias stentore:

– Jen tiu ĉi homo estas mia amiko, nomata Stefano Ŝebao, aktoro, en la masko de mia patro.

Miaj genuoj fleksiĝas, kaj mi eksidas. Kiuj ĉeestis tiun scenon, tiuj neniam forgesos ĝin…

Kaj sub la fenestro, kuŝis Vlasta mortinte.

– Ĉu estas mirinde, se iu fariĝos nervoza? – diris sinjoro Vanek apud mi mallaŭte.

V-a ĈAPITRO. La ŝlosilo de la enigmo

1

Nun jam multe pli trankviele mi legis denove tiun certajn, lastajn paĝojn de la manuskripto de Siro Ludoviko.

“Petro! Ŝajnas tiel, ke ĝi ne apartenas al la romano, ĉar Ŝebao notis sur la returnita fina flanko de la kajero, sed mi alprenis tiujn, ĉar ili estas tre interesaj. Ne maltrankviliĝu pro mi, mi estas en bona loko.”

La konfeso de Manuelo

Manuelo, sidanta sur sia lito, mi skribas ĉi tiujn frazojn je lia peto. Li deziras, ke mi montru ĝin al Ivan Gorĉev, se li resaniĝos.

“…Iam mi estis fama trompludisto. Kiam mi akiris multe da mono, mi ĉesis tion: Mi oiniis por eterne. Sed iu devigis min ludi denove. Temis ne pri tio, ke mi trompu, aŭ superruzu iun. Mi devis mortigi. Pert kartludado.

Nek la lego, nek Sharo, nek la lastas momento ĉi tie sur la morta lito povas forviŝi de antaŭ miaj okuloj la vizion de tiu reaperanta brava, kara, long-liphara, strang-brova, gaja, rusa sinjoro, kiun, cedante al la devigo, mi mortigis per la kvina flösch.

Li nomiĝis Aleksandro Gorĉev. Kaj Ivan Gorĉev, kiu estis bona al mi, kiel mia frato, estis lia filo. Ankaŭ li fariĝis viktimo de trompludo. Li rakontis al mi, tiun tagon, kiam Benguz preskaŭ mortigis lin. Kaj mi sciis, ke oni stampis lin trompludisto kun tiu sama malico, pro kio tiu kompatinda, maljuna Gorĉev, lia patro, motrpafis sin. Mi sentas mia devo rakonti la sekreton al tiu mi kara, bonkora amiko. Tiel do li

eble reakiros sian honoron, kaj eble ĝi povos redoni ankaŭ al tiu mortinta homo, kiu eble paciĝos kun mi rekompence por tiom da suferoj, per kio mi pagis pro lia morto kaj honoro.

Tio okazis en Schwinemünde. Mi kartludis kun iu… kaj mi gajnis nekredeble multe da mono… ĉio sukcesis ĉe li… kaj tiam… subite evidentiĝis, ke li… ke li scias pri mi… Li perdis intence tiel altan sumon. Li atentis, ke mi trompas kaj toleris. Poste li ĉantaĝis min… Li deziris, ke mi instruu lin trompludisto, ke li veturu kun mi kaj povu atenti min. Mi devis obei. Li lernis kaj progresis kun nekredebla persistemo antaŭ miaj okuloj. Li lernis dum noktoj iujn artifikojn, kiel rekoni ĉiujn plej etajn signojn sur la kartoj dismetataj, kaj doni aliajn anstataŭ tiuj por alpreni la pli bonajn al si. Mi tre miris pri tiu homo, ĉar li havis tre multe da mono. Hazarde mi eksciis ankaŭ tion, ke li estas altranga sinjoro. Li finis la lernado post unu jaro. La lastan vesperon li kartludis kun mi. Li trompis, gajnis, kaj vane mi atentis: mi vidis nenion. Mi konfesas: li superis min. Sed ĝi estas granda afero! Poste li malaperis, kaj mi ne aŭdis pri li.

Foje mi vojaĝis al Egiptio. Estis granda rikolto, sed ĝi ne apartenas al la historio. En la kazino de Kairo, kie mi ludis, subite mi ekvidis tiun homon. Li ludis kun oficiroj. Mi atentis lin el la spegulo, kaj mi vidis, ke li trompas. Sed tio estis interesa. Li trompis dum la tuta vespero kaj ne gajnis. Eĉ. Li estis perdanta. Mi ne komprenis. Angla, kolonia kolonelo, nomata Grey gajnis la plej multe. La aliaj du partneroj, iu estis milionulo kaj suker-barono, la alia konata diplomato, estis ekster iu ajn supekto. Baldaŭ mi aŭdis, ke mia disĉiplo loĝas ĉi tie duon jaron, li ludas la duan fojon. Liaj partneroj estas pasiaj kartludantoj. Mi ne komprenis. Kolonelo Grey ludis kun fabela bonŝanco. Plie ŝajntis tiel, ke li estas la trompludisto, sed mi vidis klare, ke li eĉ konjekton li ne havas pri tio. Ili ludis jam la duan tagon. Laŭ fakĵargono la

kartoj verŝiĝis al la kolonelo. Ankaŭ la mono verŝiĝis al li. Kaj sekvan tagon antaŭtagmeze la kolonelo mortpafis sin.

Kiel ĝi okazis? Onidire iu ludanto riskis kaŝan suspekton, kaj la respektata persono de la kolonelo ne povis malhelpi la direkcion de la klubo, ke ili ekzamenigu la kartaron post la ludo kun la specialisto de la polico. Kaj oni trovis la "drucker-on"! Ĝi estas la gutoforma marko de la trompludisto. Unge oni ekpremas la internan flankon de la karto, ke eta tubero restu sur ties ekstera flanko. La specialisto konstatis facile, ke okazis trompludo. Estas videbla la postsigno de la ungo sur la interna flanko de la karto. Oni alvokis la kolonelon forlasi la kazinon. Tiam li mortpafis sin. Oni diris, ke lia morto estas granda perdo.

Ĉu vi komprenas? Tiu trompludisto sen la scio de la koloneo dismetis al li la gajnajn kartojn. Grey pensis tion, ke li havas mirindan fortunon. Kiu estus pensinta, ke iu multe perdinta partnero dismetas tiujn kartojn tiel?

Estis tute hazarde, kiam okazis alia sinmortigo, en Turkio, denove mi estis tie, kaj mi informiĝis, ke ankaŭ li partoprenis la partion. Duonjaron li vivis ie, ĉiam alinome, kun maskita eksteraĵo, li ludis malofte, eĉ tiam li perdis. Poste li sidis kun la viktimo komune kartludi.

Mi devus publikigi tion aŭ denunci lin. Mi ne scias, sed mi sentas tiel, ke genia inventisto de neniam ekzistanta branĉo de krimo posedas enigmajn patentojn sekrete, kaj li vivas kiel nevidebla fantomo surper la socio de honestaj homoj. Ni devas liberigi la homaron de li!

La fatala turnopunkto de mia historio okazis jene:

Mi jam ĉesis kartludi, mi ne okupiĝis pri ĝi, kiam iun tagon aperis tiu homo, kiu konis mian paseon kaj disigis min de mia familio.

Li rakontis, pri kio temas. En iu loko, kie li ne povas riski, mi devas ludi. Mi povas fari tion okulfrape, ĉar oni estas bonfidaj. Mi dismetu la kartojn tiel, ke la koncernulo gajnu altajn monsumojn dum du-tri tagoj. Temis pri la maljuna Gorĉev. Mi devis fari tion. Kaj mi ekŝatis tiun homon dum kartludado. Li estis afabla, gemuta sinjoro, kaj mi petegis pro li. Pro la maljuna Gorĉev. Sed tiu homo estis kruela kaj rezoluta. Li ne konis indulgon.

Kial li faris ĉion ĉi?

Pro Galachad. Galachad estas bel-situa insulo proksime al la bordoj de Sirio. Ĝi havas grandegan kazinon inter la palmoj super la haveno, kiu ĉiurilatei konkuras kun tiuj de Montekarlo.

La batalo okazis por la kazino, konstruita sur la admirinde bela bordo de la insulo. Gorĉev pere de sia heredaĵo ekposedis la insulon. Li ne estis riĉa homo, kaj la kartlud-kazino pagis altan salajron kaj tantiemon, ĉar ĝi estis nekeredeble enspeziga. Malgraŭ tio li deklaris, ke li ne plilongigos la luon de la kazino post paso de la trijara kontrakto. Sed la alia heredanto, kiu estis same rusa nobelulo, ĝojis pro la luo, kaj kio ne estis publike konata, ke ankaŭ la majoritato de la akcoj de la akcia societo, luanta la kazinon, estis en lia mano. La koncernulo estis fariseo, kiu ne kuraĝis elpaŝi antaŭ la homojn, eĉ li aliĝis al Gorĉev, rilate la malvalidigon de la kontrako, kiel kunposedanto, sed fine li ekzekutis lin.

Same li agis al paŝao Emin, kiu insistis en Turkio la okupon de la insulo Galachad pro politikaj celoj, kun multaj malgrandaj insuloj. Li jam preskaŭ fariĝis ministro, kiam li implikiĝis en kartlud-skandalon. Laŭ la malverŝajna efiko de la kvina flösch oni ekzemenis la kartojn, tie estis la “drucker”, la fabela gajnaĵo, la markitaj kartoj. Kaj kuglo! Mi

eksciis hazarde, ke tiu homo resaniĝis, sed la kapopafo konfuzis lian menson, tiel lia familio neniam refutis lian morton.

(Tio estis do la sekreto de paŝao Emin, kiun mi renkontis nokte. Kaj filo de Gorĉev, ŝajnas, ke li ne finis la esploradon en la afero de sia patro, pro ia pruvado li kolektis tiujn homojn. En la barokan domon. La junan fraton de la mortinta kolonelo, paŝaon Emin…)

Mi scias, ke kolonelo Grey volis eldoni dekreton, kiu malpermesus al la anglaj, koloniaj oficiroj viziti la insulon Galachad, kaj al la lŝipoj, alvenantaj el la direkto de Egiptio tuŝi ĝin… La pluraj sinmortigoj, emeritigo pro kartludŝuldo kaj degradigo devigis lin al tio. Sed antaŭ la eldono de la dekreto li mortpafis sin pro kartlud-skadalo en la kazino de Kairo, kie li mem ludis. Lia posteulo estis multe pli komprenema al la sinjoroj de la kazino. Ili sciis tion antaŭe. La dekreto ne estis eldonita.

La juna Gorĉev certe herdis de sia patro la posedrajton de la insulo, kaj eble ankaŭ la konscienco de sia patro, kio protestis kontraŭ tio, ke iuj vivu el la sangaj, malpuraj oroj, negoce skribitaj en komercan libro, forrabitaj de homoj, kiuj estis skalvoj de sia kartlud-pasio. Kaj evidente li volis denove senvalidigi la luon de la kazino, kiun post la morto de sia patro, lia tutelpatro, grofo Vlasta Semirjoviĉ nuligis.

Mi neniam povis forgesi, kiu tiu kara, afabla, maljuna sinjoro la trian tagon faris preskau perfortajn misagojn por moderigi sian fabelan gajnaĵon, sed tiam li ricevis la kvinan flösch-on. La tria komplico, nekonata por mi, je tiu nekredebla bonŝanco, kiu konsternigis ĉiun, la viktimo, ĉi-okaze Gorĉev murmuris duone suspekteman frazon, kaj li murmuris ion ankoraŭ al iu.

Estu la koncernulo paŝao Emin, kolonelo Grey aŭ la publike respektata Gorĉev, kaj fino. La amiko mortigas ilin senintence. Kiu tuj venigas la murmuranton al la direkcio de la klubo, kaj postulas, ke la ludantoj antaŭ ol forlasi la klubon, ili metu la aferon al diskreta objekto de esplorado. La klubo unue plie indigne rifuzas tian esploradon kontraŭ angla kolonelo, ŝtatsekretario aŭ kontraŭ Aleksandro Gorĉev, kiun oni konas super ĉio sinjoro, maltraŭ tio, kiom multe ili gajnis. Sed la kvina flösch, la murmuro kaj la amiko, kiu estas severa ĝentlemano, li jam ne plu lozigos la maŝon ĉirkaŭ la kolo de la kompatindulo, kaj kiam la sinjoroj ekstaras de apud la kartlud-tablo, la lakeo portas nerimarkite la kartaron en la kontoron, kie aperas la inspektoro aŭ la gruperstro de la ĉefkomandejo de la koncerna ŝtato, spertaj pri la kartlud-aferoj jam multajn jardekojn, kaj kompreneble ili trovas dum sekundoj la markojn sur la kartoj. Nun ankoraŭ estus ŝanco, se ili metus denuncon. Sed paŝao Emin, kolonelo Aleksandro Gorĉev en tia afero, kontraŭ tia konkreta akuzo ne povas defendi sin, kaj ĝuste tial, ĉar ili estas viroj kun bonega karektero, sekvas la kuglo...

La kuglo, kiu mortigis Gorĉev-on, mortigis ankaŭ min. Neniam plu mi prenis karton en miajn manojn, kaj ĝi okazis laŭvorte tiel. Mi disŝiris la papermon-faskon, signifanta riĉecon je slipoj malantaŭ la kazino. Neniam plu mi povis reveni al mia familio.

Benguz, mi rekonis lin, estis trompludisto, kaj li servis tiun terurulon. Ŝajnas, ke li sendis Benguz-on post min, ĉar li timis, ke mi rakontos lian teruran kaj kaŝindan sekreton al iu. Post la Gorĉev-afero li estis malkonfida al mi. Li ordonis al Benguz, ke tiu mortigu min.

Mia kara filo, Bradieux dungiĝis al la legio sub pseŭdonomo. Li serĉis min dum jaroj, kaj fine, kiam li estus trovinta min,

Borodi, tiu bruto motigis lin. Sed nun antaŭ mia morto mi pardonas Borodin-on, li aranĝu la aferon de mia kompatinda filo kun sia surtera kaj ĉiela juĝisto, kiel li povas. Sed ankoraŭ en la momento de mia morto mi pensas kun senindulga malamo al tiu malbenita homo, kiu donis mian filon al la mano de Borodin, min venigis al la morta lito, kaj homojn kun bonega karaktero ĝuste tial, ĉar ili estis bonegaj, li murdis fie, inside, senigite ilin se ilia honoro.

Grafo Vlasta Semirjoviĉ! Ĝis mia lasta forto, ĝis mia lasta penso mi petas la Dion nur je tio, ke li punu lin per tia malbeno, kian turmentegon mi petegas kaj postulas por li en mia lasta preĝo. Amen."

Jen tio estis la konfeso, kiun Manuelo subskribis propramane, kaj li propramane skribis tien ankaŭ la nomon de la farinto: grafo Semirjoviĉ Vlasta.

2

Ni ĉiuj sidis kune en la salono de la baroka domo, inter ni ankaŭ sinjoro Wendriner, kiu kuŝis malgaje sur la persa tapiŝo. Aŭ li misdigestis, aŭ – ĉar li tiel multe palpebrumis al la angulo – perdis sian poŝmonon kaj bedaŭris sian kompletan matenmanĝon, ĉar la reveninta Gorĉev, laŭdis la korektan kaj saĝan procedon de sinjoro Vanek, ke tiu plenumis la aferojn, petitajn letere, li forprenis ilin de ĝi.

– Kiel vi sciis, ke tiu bestio ne estas en la bestĝardeno?

– Mi jam tute ne scias tion. Eblas, ke mi mortpafis ĝian iun parenco en la dezerto, kaj tiu parolis pri ĝi antaŭ sia morto. Ĉiuokaze mi ĝojas, ke vi plenumis mian deziron tiel bele. Mi maltrankvilis, ke eble vi ne trovos taŭga la kompletan matenmanĝon, aŭ vi grumblos pro la cigaredo…

– Sinjoro, tiaĵo ne ekzistas ĉe mi! Mi komprenas el unu frazo, kion vi deziras…

– Mi pensis, ke vi komprenos, kial mi deziras cigaredojn al la besto…

– Komence mi ne komprenis tion, sed bestkuracisto klarigis al mi, ke oni kuracas en Afriko leonojn kontraŭ peneŭmonopatio per flarigado de tabakpulvoro. Tiel do ne doloris mia kapo pro la afero…

– Mi dankas la bestkuraciston, ke li ĉesigis vian kapdoloronon.

Ĉar sinjoro Vanak tute ne konjektis, ke Gorĉev estis en la domo, eĉ li loĝis ĉi tie. Oficiro de la sekreta servo persvadis lin ludi la rolon de kolonelo Grey.

– Mi ne forgesos pri la ekstra premio pro via devoscio. Ĉar mi vidas tiel, ke ĉio estis en ordo ĉi tie, dum mi ne estis hejme.

– Mi do zorgis pri tio, ke nenio okazu en la domo. Fremduloj ne venis ĉi tien, escepte fraŭlinon Nedda kaj mian protektaton Almási. Tiel do estis trankvilo kaj ordo. Nur tio estis nervoziga afero, ke mi ne povis persvadi la laktoportiston pri la singarda uzo de siaj kruĉoj, ĉar iuloke li difektis la farbaĵon de la barilo preskaŭ ĉiutage.

Gorĉev teruriĝis kaj rektigis sin.

– Ĝi estas senekzempla! Mi ne povas forlasi la domon tiel, ke ne okazu teruraj aferoj dum mia foresto!

Sinjoro Vanek mallevis siajn okulojn, ĉar rilate tiun unusolan punkton li preterlasis sian cirkonspekton kaj singardemon, kiujn devas havi domprizorgisto.

Li flustris al mi, ke mi prisilentu antaŭ Gorĉev la vizitojn de sinjorino Tourtelette, ĉar li ne ŝatus, se lia mastro pensus tion, ke okazis io en la domo, malgraŭ lia vigla kaj moroza cerbera agado

Poste apud te-trinkado ĵetiĝis lumo ankoraŭ sur kelkajn malklarajn aferojn.

– Kiam mi aranĝis la aferon de la dekkvar karata aŭto, oni alvokis min, ke soldatiĝinte, mi dungiĝu al la sekreta servo. Mi plenumis volonte tiun alvokon.

Sed neniam eĉ por momento mi ĉesis zorgi pri la tragedio de mia patro, ĉar mi konjektis, de kie blovas la vento, kvankam mi eĉ imagon ne havis pri la vero, mi tuj malvalidigis la kontrakton de la kazino.

Sed kiel ajn mi atentis, mi rimarkis nenion, ĝis iun tagon mi staris antaŭ tiu situacio, ke mi estas trompludisto. Mi raportis tion al miaj superuloj, sed mi raportis ankaŭ mian suspekton, petante, ke ekster mia servo, ĝis la afero klariĝos, mi agadu. Mi kondutis tiel, kvazaŭ la tragedio estus kaŭzinta mian pereon, kaj mi vojaĝis al Aleksandrio. Tie mi elspuris la historion de kolonelo Grey kaj paŝao Emin. Mi petis la junan fraton de kolonelo Grey, kiu similis al sia frato, ke li loĝu sekrete en mia domo ĝis mi aranĝos la aferojn, kie mia fratineto zorgos pri li. Sed la kompatindulo mortis pro tuberkulozo, ĉar sinjoro Vanek tre similis laŭaspekte al la sinmortiginta kolonelo Grey, ni uzis lin tiel, ke li povis miksiĝi nerimarkite inter la homoj de la kazino por oficiroj, pri kio sciis la sekreta servo. Sinjoro Vanek solvis sian taskon bonege.

– Ĝi estas preskaŭ ne menciinda – rimarkis sinjoro Vanek, – mi jam pruvis mian lertecon plurfoje… Pardonon.

Hazarde li depuŝis kubute japanan vazon, kiu disrompiĝis.

– Faras nenion. Mi abomenas tiun vazon. Vi divenis mian penson, kiam li depuŝis ĝin – daŭrigis Gorĉev. – Mi persvadis la proksimulojn de paŝao Emin sendi la malsanulon ĉi tie, je mia deziro. Dume mi vagadis kun trompludistoj ĉie, ĝis mi trovis Manuelon. Li rolis en la kartludpartio de mia patro, kiel bulgara bienposedanto Mulenko. Mi eksciis, ke li estas en la legio, kaj kiam mi dungiĝis por trovi lin, samtempe miaj superuloj komisiis min, ke mi provu malkovri la tiranismon de la suboficiroj. Mi sukcesis unuigi la du aferojn. Kiam la kompatinda Manuelo, kiun mi ekŝatis dume, kiu ja estis senpova ilo en la mano de sia komisianto, mortis, mi povis rakonti la sekreton nur al Ŝebao. El lia konfeso evidentiĝas, kiu estis Benguz, pri kies prijuĝo ankaŭ mi eraris, ĉar mi ne kalkulis, ke troviĝas tiel kruela murdisto inter la cetere bohemaj krimuloj de la trompludistoj. Preskaŭ ruiniĝis ĉio, sed la lerteĉo kaj honesto de miaj amikoj parte Ŝebao, parte Almási helpis min tiel, kiel tuta polica organizaĵo. Alveninte en Parizon, ĉar mi tro frue forlasis la malsanulan liton, mia vundo ŝiriĝis.

Dume paŝao Emin, kiu esence estis bonvola frenezulo, li venis en la domon pere de Ŝebao kaj Nedda. Ili flegis min. Al mia juna fratineto estis malpermesate scii pri la aferoj, ĉar mi ne povis fidi ŝian lertecon kontraŭ Vlasta kaj la gangsteroj de la kazino de Galachad. Mia febro altiĝis, kaj mi fartis pli bone nur en la militista hospitalo. Jam tiam mi menciis al Ŝebao la gravecon de la ruĝa kajero, en kiu estis ankaŭ milita sekreto. Bedaŭrinde la konfeso de Manuelo pruviĝis malmulta kontraŭ Vlasta, kaj ni esperis konfesigi lin per la blufo de la reviviĝintaj homoj, kiujn oni pensis mortitaj. Tiam jam ankaŭ mi fratineto sciis, ke ŝi miskonis Vlasta-on, sed kompreneble ŝi devis daŭrigi la komedion de bona amikeco. Ĉar ni serĉis la kajeron singarde, la situacio fariĝis tre malfacila, precipe pro la malapero de nia amiko Siro Ludoviko. Por trovi lin fulmrapide, kaj tamen ne venu en lian kapon legi la kajeron, ni aranĝis tiel, ke oni suspektu lin,

rilate nekmalkovritan krimon, kie ajn li estas, ni tuj povu trovi lin. Mi pensas, ke li kontentiĝos per kelkmil frankoj pro la kompromito.

– Tio povas okazi facile – mi rimarkis.

– Sed tiu sinjoro kaŝiĝis tiel bone, diablo scias, kial, eĉ nun ni ne trovas lin. Bonŝance li sendis la kajeron al Almási. Unue mi pensis tion, ke Almási amindumas mian fratineton komisiite de la kaŝance li sendis la kajeron al Almási. Komence mi pensis tion, ke Almási amindumas mian fratineton komisiite de la kazino aŭ Vlasta, kaj li akiris la kajeron. Mi opiniis tiel malgraŭ ĉiu protesto de mia fratineto. Pro tio ankaŭ mia fratineto intervenos pardonpeti lin, mi esperas, kun sukceso. Fine ni tute ne konjektis, ke el Bourin, kiu plurfoje fulminis en sia ĵurnalo kontraŭ la kazino de Galachad, antaŭ ol li estus elektita, oni volis fari viktimon. Tiel ni sukcesis kapti lin je feŝa faro, kaj dank' al la neforgesebla rolo de Ŝebao puni la friponon laŭmerite. Kompreneble ankaŭ la bonegan artikolon ne devis reteni pro komuna intereso, sed mi pensas tiel, ke nun jam iom kompletigante tion, ĝi vekos eĉ pli grandan sensacion.

Kie estis Siro Ludoviko? Mi eksciis tion nur post paso de tempo. Ribári persvadis sinjorinon Tourtelette (vidvan foirvendistinon de brazilia plantejposedanto, al kiu li havis suspektindan amrilaton, kaj kiu kredis la fabelon, kaŝitan malantaŭ la majusklaj titoloj de la gazetoj), kaŝi la gangsteron, dum la afero mildiĝos, kaj tiuokaze ili ĉiuj vojaĝos al Sud-Ameriko, kie ili dividos inter si la altan monsumon, rabitan fare de Siro Ludoviko. Sinjorino Tourtelette kaŝis Sir Ludovikon, kiu dikiĝis dumtempe, kaj Ribari portis la ĵaketon de la mortinta plantejposedanto, kiel li asertis tial, ke li masku sian eksteraĵon. Sinjorino Tourtelette ja ne komprenis tion, sed ŝi ĉiam hontis elmontri,

ke ŝi estas stulta, ŝi do donis la ĵaketon al li, per kio Ribári ankoraŭ longtempe maskis sin.

En Parizo ili enhospitaligis la kompatindan paŝaon Emin, kies familio plie asertis, ke li mortis, ol oni eksciu la veron.

La ŝlosilo de la aliaj enigmoj estas tre simpla. Ŝebao kaj Gorĉev, kiam ili alvenis en Parizon, kun la freneza paŝao Emin sekrete kaŝiĝis en salono de la baroka vilao. Tiu kadavro, kiu vere kuŝis mortinte, estis la kompatinda, tuberkoluza, juna frato de kolonelo Grey, kiu alvenis el Kairo en Parizon laŭ la letero de Gorĉev, kaj same, kiel paŝao Emin, ankaŭ li kaŝiĝis ĉi tie. Sed li mortis pro la malsano, de ĉi tie oni liveris lin silente en la kadavrejon, kaj la angla ambasadejo organizis lian enterigon. Tio estis mia nokta aventuro, kiam mi vidis elporti kadavron el la enigma, baroka vilao.

Kaj solviĝis ankaŭ la plej granda enigmo, ke estas stultaĵo kredi tion, ke ni naskiĝas por arto, triumfo, kariero aŭ alia bagatelo.

Baldaŭ edziĝis al Nedda, kaj tial estis inde naskiĝi. Estos inde morti, eĉ vivi. La ceteraj estas stultaĵo. Por uzi la koncernan aksiomon de sinjoro Vanek:

– La vivo estas tia, kiel la fumo. Ĝi forflugas, antaŭ ol vi estus vere feliĉa.

Kaj fine oni rekonis ankaŭ Ŝebaon. Li aperis en la ĵurnaloj, portante la maskon de Aleksandro Gorĉev, kaj estis ankaŭ lia originala fotografaĵo. Apud si mem oni jam rekonis ankaŭ lin. Li fariĝis fama aktoro, kaj ili geedziĝis samtempe kun Anna Balázs, kiam mi edziĝis al Nedda.

Kelkfoje aperis ĉe Gorĉev maldika, nervoza homo, kiu nomiĝas Abu ben Pulovro, kaj diablo scias kial, li nun ne

estis menciita, ĉar Gorĉev – kiu jam transloĝigis hejmen sian familion el Svislando – aĉetis belegan luphundon, kaj kiam ĝi la unuan fojon kuris antaŭ lin svingante sian voston, li subite malbonfartis.

Duope, kiuj scias ĉion, neniam parolas pri tio, kaj ili gardas eterne kelkajn detalojn de tiu terura, komika kaj stranga historio:

Iu estas la eleganta baroka domo kun siaj ĵaluziaj fenestroj, la alia estas sinjoro Wendriner, kiu kelkfoje sin trenas pene sub la sunon por sunbaniĝi, sed nur tiam, kiam oni ĉenas la hundon, ĉar same, kiel sinjoro Pulovro, ĝi timas tiun beston.